

HERM. FRIDERIC. TEICHMEYERI,

HEREDITARII IN CAMSDORF ET WENIGENIENA

PHIL. ET MED. D. ANATOMIAE, CHIRURGIAE ET BOTANICES P.

P. O. SEREN. SAX. DVC. VINAR. ET ISENAC. CONSIL. AVL. ET AR-

CHIATRI ACAD. NAT. CVRIOS. IMP. LEOPOLD. CAROL. ET

REG. S. S. BORVS SODALIS

INSTITVTIONES

MEDICINAE LEGALIS

VEL FORENSIS

IN QVIBVS

PRAECIPVAE MATERIAE CIVILES, CRIMINALES ET

CONSISTORIALES, SECVNDVM PRINCIPIA MEDICORVM DECIDEN-

DAE, EX RECENTISSIMIS ATQVE OPTIMIS EORVM HYPOTHESI-

BVS ERVTAE TRADVNTVR,

IN VSVM AVDITORII SVI

CVM INDICIBVS

EDITIO QVINTA REVIS, EMENDATA ET MVLTIS ADDITA-

MENTIS AVCTA

IOANNE FRIDERICO FASELIO,

MED. DOCT. ET PROF. PVBL. ORD.

IENAE, SVMTIBVS VIDVAE CROEKERIANAE,

CIO IO CC LXVII.

14
INST. MED. FARM.

1887

02 JUL 2004

PRAEFATIO NOVA.

LECTORI BENEVOLO

S. P. D.

D. IO. FRIDER. FASELIVS.

Institutiones Medicinae Legalis h. nostri Praeceptoris, aliquoties iam excusas, denuo iam publici iuris facimus. Suscepimus hunc laborem partim eam ob causam, quia hic liber haecenus venalis reperiri nequit, cum tamen canonis loco in collegiis doceamus, partim eam ob rationem, ut amicorum voluntati, quibus refragari saluo amicitiae foedere non poteramus, faceremus satis.

Dissert

Differt autem haec noua editio a prioribus potissimum non solum in eo, quod hinc inde, desiderante bibliopola, animaduersiones vtilissimae sunt additae, quemadmodum adparebit praeprimis ex capitibus de virginitate, impraegnatione, partu perfecto et legitimo, abortu, superfoetatione, venenis, necessaria cadauerum inspectione, vulnerum lethalitate, infanticidio, tortura; verum etiam in eo, quod passim quaedam a nobis fuerint correcta.

Ingenue quidem fatemur, quod adhuc plura, quae vel mentem b. Autoris exactius declarant, aut saltem quibusdam in dogmatibus pleniorum ac perfectiorum reddunt, vel ab ipso plane fuere omissa, addere potuissemus, sed nec molem compendii adaugere, nec faciem alienam in messem penitus inmittere volumus. Supplebimus ergo haec omnia, Deo vitam concedente, in Commentariis, quae in has institutiones luci publicae committere nobis est constitutum atque propositum.

Fruere interim hisce laboribus, Lector Beneuole, nihilque magis Te rogatum volumus, quam vt aequiori animo omnia excipias, typhotetarum vitia, quibus distantia et absentia nostra repagulum denegauit, corrigas, melioremque in partem interpreteris. Vale,
et nobis conatibusque nostris
faue.

C A P. I.

DE

AETATVM DIVISIONE.

I. Qu. *An doctrina de aetatibus in Medicina legali pertractanda sit, et quare?*

Multa de aetate, eiusque diuisione apud Iuris peritos, in distinctione aetatum humanarum rite constituenda sollicitos, in controuersiam vocantur, sc. 1) ratione aptitudinis generandi & concipiendi. 2) variorum actuum ciuiliū sustinendorum, testamenti conficiendi, tutelae cessationis, tormentorum sustinendorum. Vid. de hoc casum in ff. *Medico-legalibus* celeberrimi VALENTINI, *Sect. I. Casu III.* vbi de constitutione & viribus adolescentis, fidiculis

A

sub-

subiiciendi, agitur; quo in casu TIMAEVS a GULDENKLEE respondet: si iustam & sanam staturam possideat. Igitur aetatum cognitio ICTIS est necessaria, eaque a Phisicis & Medicis petenda, idque eo potissimum nomine, quoniam de corporis & animi mutatione, quibus aetatum disparitas innititur, hi primario iudicium ferre possunt.

2. Qu. *Quid sit aetas?*

Sumitur aetatis nomen modo pro mensura temporis; modo pro mundi aetatibus seu epochis; modo pro spatio centum annorum, seu seculo; modo pro huius parte aliqua; modo pro tota hominis vita; & denique pro certo vitae spatio, quae significatio nostri iam est fori. Est hinc aetas quaeuis vitae periodus, siue spatium, quo corporis et animi vires per se suamque naturam euidenter mutantur. Haec aetas septimo quouis anno aliud accipit nomen, quia tum fit temperamenti in nobis notabilis transmutatio. Ter septima enim hebdomade infantis motus in vtero percipitur, in sexies septima hebdomade partus fit exclusio, septimo mense incipit infans dentire, septimo anno prima infantiae aetas clauditur, dentesque decidunt, decimo quarto anno in sexu foeminino plerumque menses erumpunt, etc. Hinc veteres ex hac obseruatione concludebant, numerum septenarium constituere climactericum fatalem, seu Decretorium.

3. Qu. *Quomodo aetates diuidantur?*

Ratione diuisionis scriptores in discernendis et determinandis hominum aetatibus in varias abeunt sententias. Alii enim duo, 4. 5. 6. vel septem, alii plures, alii pauciores articulos constituunt. Sed congrue, si mihi, quod sen-

sentio, dicendum, magis agere videntur, qui sex tantum sibi concipiunt. Tot enim mutationes sunt sensibiles animi et corporis, eorumque potentiarum. Istae vero sunt I. *Infantia*, II. *Pueritia*, III. *Adolescentia*, IV. *Iuuentus*, V. *virilis aetas*, VI. *Senectus*, VI. *Aetas decrepita*.

Vulgo quidem annorum dimensione ac enumeratione apud Ictos aetatum limites determinantur, in quo enim acquiescendum, vt Imperator *Instit. Quibus modis iur la fruitur. Tit. 22. lib. 1.* sancit, hac tamen cum cautela, vt in aetatibus determinandis semper mutationum, constitutionum et functionum naturalium magis ratio habeatur. Recte enim inquit GALENVS *Lib. VI. de tuenda sanit. cap. 2. aetates exquisito annorum numero alligari nequeunt.* Quotidiana enim id ipsum demonstrat ac comprobatur obseruatio, aliis citius, aliis tardius pubescentibus et senescentibus, citius sapientibus, iterumque desipientibus. Hinc et in numero septenario, supra allegato, non est absoluta semper et necessaria fatalitas. Vide Celeb. HOFFMANNI *Dissert. de annorum climactericorum rationali et medica explicatione*, §. 12.

4. Qu. Quid sit Infantia?

Infantia Germ. die unmundige Kindheit, est aetas illa tenerior, a prima hominis, in lucem nati, origine ad tempus illud se protrahens, quo promte homo et expedite loqui discit, vel incipit, vnde infans dicitur, qui fari nondum potest, linguaue vti quodammodo didicit. Vnde aetati huic proprium et naturale est balbutire. *L. mulier ff. de verborum obligation. §. Pupillus vers. Quod diximus, Institut. de inutil. stipulat. L. fin. ff. rem pupill. sal. for. BALD. in L. donatarum C. de acquirend. et retinend. Possess. ALBERIC. in Diction. in voc. infans.* Vel qui minor est septem annis. *L. 18. C. de iur. de lib. L. 14. ff. de Sponsat. L. 1. §. 2.*

ff. de administr. tut. Hinc etiam alii dicunt, quod claudatur haec aetas, quando nimirum anno circiter aetatis septimo primores dentes excidere incipiunt. Infantes itaque cum fieri non possint, vel expedite loqui, intellectus etiam non sunt capaces. Si etiam quidam infantes expedite loquela non destituantur, quia tamen negotia, praesertim ciuilia, eorumque vim non perspiciunt, hinc loqui non censentur. Nemo enim dicere existimandus est, qui, quod dicit, non sentit, nec mente agit. *L. 7. §. 2. ff. de suppellect. legat.* In iuris igitur negotiis gerendis infans furioso comparatur, quanquam vtriusque iudicium multum a se inuicem differat. Infantis quippe ratio quidem immatura est, sed sana adhuc, vitioque nondum corrupta, cum vitium non sit, quod ex communi lege naturae proficiscitur. At furiosi ratio matura quidem est, sed vitiosa, et non sana. Hinc, etsi infans quoque negotium gerere nullum possit, nonnullas tamen prae furioso praecipuas in iure praerogatiuas habet. Vid. ZACCHIAs, *Quaest. Med. Legal. lib. I. Tit. I. Qu. III. n. 16. v. 9.* vbi singula sunt recensita.

5. Qu. *Quid sit Pueritia?*

Pueritia, seu pupillaris, vt vocatur *L. fin. §. 2. ff. de verb. oblig.* aut impuberum aetas est tempus illud, a prima hominis natiuitate in masculis ad annum vsque 14. in femellis vero ad annum 12. sese extendens. Distinguitur haec aetas in duo spatia aequalia, duode septennia, quorum prius infantia dicitur, posterius in duas rursus partes aequales diuiditur, in duo scilicet $3\frac{1}{2}$. s. tripartialia cum dimidio, quorum prius infantiae, posterius pubertati proximum appellatur.

Pueri acque sic infantes a ICTis furiosis equiparantur, i. e. quicquid boni agunt, casu tantum agunt. *L. vltima*

ma in fin. ff. de administrat. tut. MENOCHIVS, Consult. 82. n. 207. vol. I. Vnde actus, ab ipsis editi, non sunt validi. Quamobrem nec testamentum eis condere licet. DEC. in l. si frater C. qui testam. fac. poss. n. 3. nec testimonium commode dicere possunt. arg. §. 10. Inst. de inutil. Stip. WESENBEK. ad tit. ff. de testib. n. 3.

Haec tamen comparatio non est adaequata. Nam obtinet tantum, quando sola voluntate pupilli actus geritur, vel quando agitur de eo obligando. Vbi enim alius se pupillo obligat, valet, lege, et alterius voluntate, pupilli defectum supplente. *pr. Inst. de auct. tut.*

6. Qu. *Quid sit Pubertas?*

Pubertas est vitae illud spatium, in quo primum pube in pudendis, et lanugine in mento erumpente ad generandum homo aptus euadit. Dicitur etiam haec aetas Adolescentia (quae quidem strictiori in significato incipit anno 18. duratque ad annum vsque 25.) vel Aetas potius discretionis, quia pueri rationis et iudicii videntur redditi participes. Vt plurimum haec aetas, secundum Ictorum et LL. harumque moderatorum sententiam, in masculis decimo quarto anno, in femellis vero XIImo incipit, iuxta *Instit. Tit. 22. lib. 1.* Sed profecto aetas haecce in femellis nimis praecox videtur. Nam puella concipere nequit prius, quam menstrua patiatur. Experientia vero docet femellarum vix centesimam anno XIV. purgationem sustinere, teste HIPPOCRATE, *de Genitura §. 4. MERCURIALI, de morbis mulierum lib. 4. c. 1. LAURENTIO, in Anatomia lib. I. qu. 8. BOHNIO, in Circul. Anatom. Progymnas. XVI. p. 242. et seq. ORTLOBIO, in Historia partium dissertat. 19. §. 9. 10.*

Pari ratione de pubertate masculorum dubitare vel inde licet, quod Medici anno iam decimo quarto puberes

masculos absolute pronunciare haud possint. Sunt enim, si qui sunt, pauci, qui anno hocce pubescunt; plures, qui sexto demum ac decimo anno, immo etiam paulo nonnunquam tardius ad pubertatem maturiores euadunt.

Verum, vt cuncta ita se habeant, dubium hinc tamen ICTIS relinquitur, quibus signis potissimum dignosci pubertas possit. Argumenta enim, quae HOSTIENSIS, *lib. IV. de desponsatione impuberum, n. 5. et 7.* affert, aetate scil. XIV. aut XV. pilos, in pudendis erumpentes, coeundi posse potentiam indicare, dubia profecto sunt, et falsa partim, partim inhonesta etiam censenda. Fallit enim 1) aetas, si ad indiuiduum respiciamus, 2) pubis eruptio. Quemadmodum vero haec sine pubis inspectione probari nequit: ita peccaremus contra honestatem, illam admittentes, contradicentibus inprimis LL. Vid. §. 1. *Instit. Quibus modis tutela finitur*: ibi, quod in feminis antiquis impudicum visum, hoc etiam vt ad masculos extendatur, Imperator iubet. Celeb. STRYKIVS, *de iure sensuum, diss. I. cap. I. n. 56. et 57.* ad probandam diiudicandamque aetatem Calendaria requirit ecclesiastica, *Kirchen-Bücher*, quae probando annorum numero inseruiant. His autem deficientibus et amissis ad ocularem confugiendum inspectionem, quam Saxones etiam approbarunt. *Landr. lib. I. art. 42.* cit. PETR. HEIGIO, *Corm. Instit. ad pr. Quibus modis tutelae fin.* Non tamen partium secretiorum inspectio hac ratione probatur; quae an apud Romanos vnquam obtinuerit, non immerito illi dubitant, sed & vultus et corporis vigor potius hoc casu iudicium suppeditabunt. Denique 3) coeundi potentia fallax pariter est, atque eius probatio minus honesta et casta esse videtur. HOSTIENSIS enim, *l.c.* ad coeundum illum potentem iudicat, *qui actu coit, semenque emittit.*
Hinc

Hinc pubertas iure ciuili ex annis, iure Canonico ex potestate generandi aestimatur.

Prudentius itaque, simulque castius agunt, qui, praeter aetatem, ad insignem illam corporis mutationem respiciunt, cum corpora ad euidentem illam proceritatem et magnitudinem euehantur, membra ad soliditatem crassitatemque perueniunt, vox acuta in grauiorem abit, tandemque, cum mores simul hominum mutantur, ut prudentiae aliquid videantur prae se ferre.

7. Qu. Quid sit Iuuentus?

Iuuentus, seu virilis aetas dicitur, quando post annum XXI. iure Saxonico, (ciuili vero XXV.) corpus sibi debitum incrementum cepit, vigorque adeo virilis completur, i. e. non corporis solum, sed et animi vires augentur. Vnde etiam firma, integra, robusta, aut plena et adulta aetas vocatur. In hac aetate homo omnia rite et recte agere potest, et publica administrare negotia, rerumque gerendarum curam suscipere, tueri ac persequi.

Nonnullis quidem Philosophorum pariter ac Medicorum iuuentus et virilis aetas distinctae sunt aetates: At, quoniam leges inter vnam alteramque non distinguunt, sed vtramque inter se confundunt, Medicorum haec distinctio hic non est attendenda. Neque enim apud Ictos quicquam est, quod iuuentuti cum virili aetate commune non sit. Aetas autem iuuenilis Medicis antiquis ratione temperamenti vocatur calidissima. Calidissimi enim sunt iuuenes, iuxta GALENUM, *comment. 2. de morbis vulg. tex. 78.* Virilis aetas, summo vigori succedens, etiam consistens dicitur, quia calor in eodem statu, in quo constitutus in iuuentute erat, permanere et consistere videtur, ita, ut homo in priori pulchritudine ac prioribus corporis viribus conspiciatur. Interim tamen vires
cor-

corporis in consistente aetate reuera imminuuntur, sed non adeo notabili discrimine et sine sensu. Hinc iuuentutem cum aestate, consistentem autem cum autumnno comparare solent.

8. Qu. *Quid sit Senectus?*

Aetatem virilem et consistentem necessario excipit senectus, vtpote quae aetas illa est, in qua vires magis magisque in dies imminuuntur. Manifesta enim virium declinatio et roboris degeneratio in senectute incipit; cui diuersa iuris contingunt beneficia, v. g. 1.) senioribus magis confidendum testibus, quam iunioribus, 2.) nulli tormentorum generi subiiciuntur, et si subiiciuntur, illorum tamen confessio, in tortura facta, illis non praeiudicat. v. MASCARD. *conclus.* 1285. Et FARINACIVS, in *quaest. Criminal. qu. 41. n. 25.* inquit: non posse torqueri, nec terri etiam, quamuis LAVTERB. *ad tit. ff. de quaest. in S. statuat, etiam decrepitos terri posse, arg. L. 1. §. 33. ad SCtum Sil.* 3) in delictis mitius puniuntur, notante FARINACIO, in *praxi Criminal. lib. I. tom. I. parte II. concl. 52.* 4) ab oneribus personalibus excusantur, v. g. tutela, sic maior septuaginta annis a tutela et cura se potest excusare; *Instit. lib. I. Tit. XXV. de excusat. tut. vel curat. §. 13.* 5) in dignitatibus conferendis seniores semper praeferuntur.

Est autem haec aetas media intra annum L. et LXX. vbi vires hominis manifeste imminuuntur. Sed et termini aetatis huius variare possunt. Nam senectus a morbis, curis, diaeta ac laboribus euidentissime acceleratur et retardatur, adeo vt etiam difficillimum sit, terminum vitae vltimum praescribere. MENOCHIVS, *l. c.* Nihilominus, cum *senectutis formalitas sit virium defectus*, et, qui vires habet integras, senex dici nequeat, iudicis arbi-

trio de senectute iudicare relinquitur, iuxta MENOCHIVM et MASCARDVM, *ll. cit.* Circumstantiae igitur et hic ius variant, vel potius applicationem iuris. V. g. Sexagenarius, corporis et animi viribus perfecte instructus, senex dici non potest, et vice versa vir quinquaginta annis minor, qui defectum virium tam corporis, quam animi, sentit, senex pronunciandus. Iuvenes enim maturius senescere posse experientia constat. Vnde recte CARPZ. q. 118. statuit, in tortura dictanda non tam annos, quam corporis vigorem spectandum. Hinc, quando quaeritur; an senes generare et concipere valeant? Resp. marem ultra annum sexagesimum ad generandum, feminam vero ultra quinquaginta annos ad concipiendum inhabilem fieri, et exempla illa, quae a variis allegantur, (v. g. a CODRONCHIO, in *Methodo testificandi, thes.* 16. et SCHENCKIO, in *obseruat.* p. 558. VALERIOLA, in *Locis Commun. lib. I. c. 18.* et FELICE PLATERO, in *quaestion. paradoxis, n. 38.*) marium ac feminarum tardius adhuc generantium ac parientium, rariora tamen sunt, et LL. sese non adplicant. Vnde etiam Imperator, *L. si maior quinquagenaria Cod. de legitimis haeredibus*, partum quinquagenarium quidem legitimum, sed mirabilem, appellat. Et quamvis pro feminis vetulis adduci queat, quod, praeter mensium per aetatem cessationem, non necessario ad concipiendum inhabiles sint, cum, experientia teste, plurimae, quae non menstruantur, conceperint, vt ex SENNERTO, in *praxi lib. IV, sect. II. c. 1.* et a GULDENKLEE, *lib. IV. c. 7.* videre est: Regeri tamen hisce debet, quod, quando feminae, ad concipiendum inhabiles alioquin, concipiunt, (deficientibus nimirum mensibus,) hoc aliter fieri non possit, quam per miraculum, vti de Sara et Elisabeth sacrae testantur literae.

Quod si proinde ex GALENO, lib. I. *de Sanitate tuenda*, c. 8. senectutem in tres, aut, secundum alios, v. g. eundem GALENUM, ET HIPPOCRATEM, *Secl. I. Aphor.* 13. in duas partes diuidamus: Priorem, quae vocatur senectus florida, ad generandum et concipiendum habilem, alteram, quae adpellatur senectus decrepita, binasue reliquas, secundum ordinarium naturae cursum functionibus hisce inhabiles et minus adaequatas censemus. FORT. FIDELIS, *de Relation. Medicis*, Lib. 3. c. 9.

Haec senectutis diuisio quaestionem mouet: *an senes inter infirmos censendi sint?* cum senectus adiunctum naturale corporis sit, infirmitas vero praeter naturam existat. Negat hoc, inter alios, MENOCHIVS, *Casu* 60. ad stipulante ipsi HIPPOCRATE, *Secl. II. Aphor.* 39. Nam affectus illi, aliis aetatibus praeternaturales dicti, senibus sunt naturales, v. g. 1) dentium adfectus. 2) pituitae abundantia. 3) appetitus imminutus. 4) somnus paruus. 5) rubor oculorum. Alii affirmant, quorum argumenta ZACCHIAS affert, *lib. I. tit. I. qu.* 10. Si itaque dicendum, quod res est, in senio constituti quidem sunt infirmi quoad corpus; sed non statim quoad rationis vsum. Quando vero sensibus internis destituuntur, ad actus etiam ciuiles inhabiles redduntur. Vnde WESENBECIVS, *ad Instit. de donat. inter viuos* ait: ob senectutem senem res suas donare non prohiberi, nisi talis sit senectus, quae sensum aufert.

9. Qu. *Quid sit aetas decrepita?*

Ex his adeo patet, quod aetas decrepita, quam ab anno 70. vsque ad vitae terminum extendunt, et quae vltimam partem senectutis constituit, ea tantum vitae pars sit, vbi non solum corporis vires cessant, sed et animus vigorem suum amittit.

C A P. II.

DE

PRIMOGENITIS.

1. Qu. *Quis dicatur primogenitus?*

Primogeniti nomen medice magis referri ad eum potest, qui primum concipitur, quam ad eum qui primum nascitur. Nam genitus dicitur foetus, cum in vtero conceptus est et mulieres generare dicuntur cum concipiunt, non cum pariunt. Apud Ictos vero Primogenitus dicitur is, qui primum natus est, vel vtero exclusus. i. c. qui primus vidit lucem c. 5. X. de V. S.

2. Qu. *An possibile sit, posterius conceptum prius nasci?*

Vtique hoc rationi non refragatur, ex gemellis, quem mater primo conceperat, posterius nasci potuisse. Idque variis ex causis potest contingere, nimirum 1) ex situ in vtero. 2) ex priori ad partum adaptatione, *wenn der eine für dem andern sich zu erst wendet.* 3) ex majori, vel minori robore, dum vnus gemellorum prae altero semper robustior deprehenditur. Vid. MAURICEAV, *des femmes grosses, livre 2. Chapit. 24.* 4) vnus gemellorum in vtero perfecte sanus est, alter v. g. primum conceptus, in vtero a morbo afficitur, adeoque debilitatur. Foetus enim in vtero materno non minus, quam extra vterum morbis est obnoxius, vnde et partus eius necessario retardatur. At vnus gemellorum aegritudo non necessario alteri communicatur, quemadmodum nonnulli Medicorum arbitrantur. Nam duplici gaudent vtpluri-

mum gemelli Placenta vterina, rarius, imo rarissime vna. Vid. D. a DEVENTER, *in neuen Hebammen-Liecht*, Cap. 44. MAVRICEAV, l. c. et alios. Primogenitus porro dicitur, qui primum perfecte et totus natus est, non qui hanc illamue tantum corporis partem ex vtero protrulit, vt brachium, aut crus. TIRAQVELLVVS, *de Iure primogenituræ*, Qu. 1. n. 8. Et adducitur huc sacer textus *Genes. c. 38, v. 27.* de gemellis, quos Thamar, Judæe nurus, edidit, quorum is, qui Sera vocatus est, prior manum protulit, posterior vero natus est. Vnde non ille, sed Phares, prior natus, primogenituram est consecutus. Prior enim natus iura primogenituræ consequitur, non prior conceptus. TIRAQ. l. c. num. 9.

Prior natus a Iureconsultis ex hac ratione pro primogenito habetur, quoniam, teste HIPPOCRATE, *lib. de natura pueror. num. 38.* et MASCARDO, *de Probation. concl. 1146. num. 31. Vol. 3.* conceptionis dies incerta, momentumque incertum sit, nec Medicorum vllus determinare queat, quisham ex duobus gemellis, ex vno coitu conceptis, prior sit conceptus. Cum ergo de prioritate conceptionis in dubio res ipsa remaneat; contra vero de prioritate natiuitatis euidens certitudo appareat: dicendum omnino, instituentis primogenituram mentem fuisse, vt, qui primo nascitur, pro primogenito habeatur.

3. Qu. *Quis ex gemellis in statu dubio prior natus præsumentus?*

Quaestio nulla est, in cuius decisione magis variant Doctores, quam haec; quis nempe gemellorum prior natus haberi debeat, si forte obstetricum incuria, aliove simili casu, id ignoretur? Alii vtrique regimen concedunt
sim-

simpliciter, alii cum distinctione, vt non ambo simul imperent, sed alternis annis; alii volunt vt ambo imperent, si regnum sit diuiduum, alii neutrum sed tertio genitum ad euitandam omnem controuersiam ac litem imperii successorem constituunt, alii praestantiorum admittunt, alii electioni parentum, alii procerum decisioni in successione imperii huius dubii resolutionem committunt, alii ad fortē confugiunt. Congessit has opiniones TIRAQUELL. *l. c. qu. 17.* et ex eo WILDVOGEL in *Dist. de Iure Gemell. c. 2. §. 9.* et P. MÜLLER de *Providentia Maiorum c. 4. §. 7. seq.* Plurimi, ex coniecturis decidi rem posse, arbitrantur, eumque esse primogenitum praesumunt, qui robustior, formosiorue est. TIRAQUELL. *l. c. ZACCHIAS, in quaest. medico-legal. lib. IX. Tit. XII. Qu. 5. p. 822. et seq.* id quod ratione roboris concedi potest, pulchritudinis autem nulla hic ratio haberi potest. Pulchritudo enim vel ex diuersa vi formatrice; vel ex structura foetus, in ouulo delitescens; vel ex imaginatione; vel alia quoque causa euenire potest. Robur vero non tantum de membrorum mole, sed et habitudine ad actiones, imprimis mentis, perficiendas est intelligendum. De robore corporis iudicare potest et debet Medicus; de mentis autem, quibus quis instructus sit, viribus et aptitudine ad imperium, in arduo hoc maxime negotio, alii; imprimis, vbi de principibus gemellis sermo est, quam doctrinam egregie pertractauit celeb. COCCIVS, in *commentario ad ZACCHIAM*, pagina citata, quae in casu necessitatis rationes decidendi quam sufficientissimas supeditabit.

Hodie nonnulli statuunt, quod, si succedentes de primogenitura inter se conuenire non possent adeoque regimen coniunctum mater rixarum permaneat, suadendum sit fortis iudicium, tanquam vltimum refugium,

partim cum S. Litterae hoc iudicium variis in locis approbent, vt LEVIT. XVI. 8. NUM. XXVI. 55. IOSVAE VII. 14. I SAM. X. 19. seq. ION. I. 7.; partim quia hoc fortis iudicium iam antiquissimis temporibus in vsu fuisset, vti pluribus comprobauit WALTHER *in Diss. Regiom.* 1704. *hab. de quaestione: Vtrum fors in Electione Magistratum hodiernum iuste sit intermissa.* Et ita etiam olim decisum fuisse in Dicafterio Ienensi refert LYNCKER, *Cent.* 8. *Decif.* 781.

4. Qu. *Vter gemellorum, ex matris utero exsectorum, prior natus praesumendus?*

De gemellis huiusmodi dubitare nonnulli volunt, an pro natis habendi sint, cum certum sit, eos non nasci. Nasci enim ex ipsa foetus et matris virtute contingit; matris quidem expellentis id, quod sibi oneri est, tanquam aliquid eiusmodi, quod suo tempore vitam et sanitatem matris conturbat; foetus vero exitum ab utero quaerentis, vt liberiori ad viuendum aura fruatur. At hi neque matris, neque propria virtute vrgente, sed per vim et aliena manu, Chirurgi quippe, ex utero materno excisi, in lucem prodeunt. Sed hae difficultates diluuntur per ea, quae adducit ALPHONS. DE CARANZA, *lib. de partu naturali et legitimo, cap. 6. Sect. I. num. 12.* vbi foetus, ex matris utero exsectos, non minus, quam qui naturaliter nascantur, pro natis habendos esse, affirmatur.

Quando vero gemelli sectione chirurgica, imprimis in matre mortua instituta, extrahuntur, is a chirurgo primum extrahitur, qui primum in manus incidit. Hic vero primum natus dici ideo non potest, siquidem extractio haec soli debetur voluntati, Chirurgi scilicet, adeoque est
arbi-

arbitraria. Gemellorum igitur is primo dicendus est genitus, non qui primum vtero exfectus fuit, sed qui nasci primum debuerat, si nati naturaliter fuissent, id est, ex collatione et comparatione virium viuacitatis, structuræ corporis maioris et melioris vtriusque controuersia decidenda. Is enim, qui viuacior est altero, non primum tantum conceptus præsumitur, sed, ob vim maiorem, sibi etiam primum ex vtero materno viam parare potuisse, non est incredibile.

Alii, et quidem non pauci hodie in ea versantur opinione, quod vel vtrique gemelli ad successionem sint admittendi, vel casus dubius fortis iudicio committendus. Vid. STRYK *de Success. ab Intest.* Diss. I. Cap. 3. §. 21.

C A P. III.

DE

NECESSARIA FOETVS EX VTERO MATRIS, IN PARTV MORTVAE, EXSECTIONE.

Cum in priori capite de primogenitura gemellorum, vtero exsectorum, egerimus, haud supervacaneum esse duxi, hancce quoque materiam, Theologis pariter ac Ictis scitu necessariam, insimul pertractare. Quotidiana enim experientia, tristissimis sane exemplis, docet, quod singulis fere annis, omnibus in locis, parturientes pereant, antequam foetum in lucem ediderint, neque vero semper constet, an foetus in vtero matris mortuae adhuc in vita superstes sit, id quod tamen interdum per signa euidentissima, motum v. g. foetus, confirmatur. Vid.

DOLAE-

DOLAEVM, *Encyclopaed. chirurg. Lib. 4. C. V.* qui in grauida, apoplexia mortua, se altero die motum foetus percepisse testatur. Sed et adsunt exempla. vbi, matre mortua, foetus, propriis suis viribus, se ex ergastulo suo et mortis faucibus liberauit, et ex vtero exiuit. Vid. Cel. VATERI, Witteb. *Diss. de partu hominis post mortem matris.* Ideo plerumque contingit, quod foetus, viuus in vtero matris mortuae, per negligentiam adstantium, sepeliatur. Ne itaque hoc fiat, ad foetum seruandum, absolute sectio matris post mortem requiritur. Nec desunt quoque exempla eorum, qui cum alias lucem non adspexissent, hoc modo fuere conseruati, qualis fuit Iulius Caesar, qui nomen a caeso matris vtero, dum nasceretur, adeptus. Qui enim caeso matris vtero in lucem prodibant, caesares dicebantur, necatis vero matribus, qui nascebantur, caesones appellabantur, *Ausschnittlinge*, v. PLIN. H. N. *libr. IX, cap. 2.* CON. PH. HOFFMANN *de insignioribus puerperis temporibus* p. 19.

I. Qu. *An in corpore Iuris lex reperiatur de hac materia?*

Vtique, et quidem *Lib. XI. Dig. Tit. 8. L. 1.* vbi lex regia, a Numa Rege religiosissimo data, expresse praecipit, quod mulier praegnans mortua prius, quam partus ei excidatur, non sit sepelienda, qui contra fecerit, spem animantis cum grauida peremisse videatur. Hoc pium, iustum et vtile praecipitum legislatoris haecenus plane, tam a Theologis, quam Iuris, imo tandem Medicis ipsis, neglectum fuit, et dolendum, quod lex illa saluberrima, humana pariter ac diuina, non sanctius hodie colatur, et in praxi obseruetur. Cum vero Magistratus seuerè puniat meretrices, quae, ob negligentiam et concomitantem an-

xieta-

xietatem, funiculum vmbilicalem infantis debita ligatura non constringunt, et ita infantem interficiunt: non video, quare non puniat, et illos, qui ex intermissa matris mortuae sectione foetum, adhuc viuum, in vtero materno interficiunt.

Praesens quidem tempus hanc sectionem, olim neglectam, restituere videtur, dum legum interpretes et DD. sint in ea opinione, quod illi, qui foetum, ex matre mortua excindendum, neglexerint, eadem poena sint puniendi, quam qui alio modo ei damnum intulerint. Vid. Ill. WILDVOGEL. nostr. *Diss. de Iure embryon.*

2. Qu. *An sectio illa semper sit necessaria, et effectus optatus sperandus?*

Vtique. Si enim non semper, tamen saepe seruatur ita foetus. Et quamuis motus foetus non amplius percipiatur, tamen non absolute concludi potest, quod sit mortuus. Debilitatur enim a partu molestiis, et ideo motum manifestum exercere non potest foetus. Quando vero per analeptica reficitur, facta sectione, non tantum ad se redire, sed et viuus permanere valet. Fuerunt quidem olim Medici atque Chirurghi, vt DIONIS, PAREVS, MAURICEAV aliique, qui, ex falsa opinione *proculati*, putarunt, sectionem eiusmodi semper esse *si ustraneam*, quoniam vita foetus in vtero a vita matris absolute dependeat, hincque matre mortua actum quoque sit de vita foetus. Sed hi non sunt audiendi, cum certum sit, vitam foetus quidem a matre in tantum dependere, sed non in totum. Corculum enim foetus proprio suo motu gaudet, et ideo circulationem sanguinis et fluidorum, per consequens quoque vitam, ad tempus post mortem matris continuare potest, quamuis cum aliqua debilitate. Est ideo et ipse

deficiens motus foetus, in vtero matris mortuae inclusi, non stringens argumentum, quod hanc sectionem plane interdiceret possit. Foetus enim quiescit interdum, absque vilo motu, per aliquot dies, adeo vt ipsae grauidae et peritissimi Chirurghi ac Medici, expertissimaeque obstetrices illum pro mortuo habeant, quemadmodum hoc confirmant obseruationes, et inter alias illa notabilis, quae DEVENTER in *seinem Heb-Ammen Liecht*, C. 32. refert.

Et posito, quod effectus et exitus dubius sit, tamen, iuxta NYMANNVM, in *Tr. de vita foetus in vtero*, p. 57. praestat, centum praegnantia cadauera frustra incidere, quam semel permittere, vt foetus viuus in vtero matris misere pereat, et suffocetur. Praeterea dantur exempla, quae felicem foetus viuientis ex vtero matris mortuae excisionem confirmant. Vid. varia talia collecta non tantum in SCHENCKII *obseruationibus Med. Lib. 4. p. 664.* sed et in Cel. HEISTERI *Diss. de Foetu ex vtero materno excindendo et de rupiura vteri. Altd. 1720.* Legi etiam possunt CHR. VATERI *Diss. de partu caesareo. Wittenb. 1695.* POLYC. GOTTL. SCHACHERI *Progr. de sectione caesarea, in matre sub partu mortua, adhuc peragenda, Lips. 1731.*

3. Qv. *An certa dentur signa, quae confirmant, grauidam reuera esse mortuam?*

Omnino. Potiora ex pulsus, caloris naturalis, respirationis, motus et sensus absentia, nec non ex pallore, liuore, artuum rigore. maculis liuidis, quae mortuis inesse solent, quas stigmata appellamus, desumuntur; quando enim tales circumstantiae adfunt, Medicus et Chirurgus, salua conscientia, operationem suscipere potest.

Obiiciunt quidem et hic contradicentes, et sectionem eiusmodi dissuadentes, quod dentur exempla parturientium, quae exantlatis grauiissimis partus laboribus in suffocationes hystericas et lipothymias inciderint, hincque, pro mortuis habitae, sepultae fuerint. Vid. SCHENCK. *l. c. obs. de vteri suffocationibus*, quo pertinet omnibus notum illud exemplum feminae *Coloniensis*, ex tumulo resurgens, de qua historia, ob ridiculas circumstantias, plerique dubitant. Sic de Vesalio, Bruxellensium Anatomico et Chirurgo, Cel. refert ADAMI, *in vita VESALII*, quod hic Medicus feminam, ab vtero strangulatam et suffocatam, hinc pro mortua habitam, tertio post mortem die cultro anatomico subiecerit, postea vero illam viuentemprehenderit.

Ex his allatis vero non sequitur, nullam prorsus gravidam esse mortuam, etposito, quod interdum parturiens, adhuc viuens, et ex supra allatis signis pro mortua habitata, aperiatur: tamen illa a manu Chirurgi non interficitur; instituitur enim ita sectio caesarea primi generis, nempe matre et foetu viuente, quae operatio, etiam quando foetus viuus per vias ordinarias exitum inuenire haut potest, ad foetum seruandum absolute suscipienda, vi conscientiae.

Talis sectio quidem a nonnullis Medicis atque Chirurgis absolute lethalis habetur: sed, hoc falsum esse, ratio et experientia confirmat. Qui inter recentiores primus hanc curandi viam ingressus esse videtur, fuit ἀρχολομος HELVEIVS, qui anno circiter MD. propriam vxorem tam feliciter curauit vt ea, post gemellos et quatuor adhuc infantes, enixa fuerit, vid. BAVHINVS *in Appendice ad ROSSETVM*. Imo instituit quoque hancce operationem ante aliquot annos Dn. D. FROBENIVS, Medicus Koenigsensis, amicus noster honoratissimus, felicissimo

cum successu, foetumque extraxit viuum, postea vulnus abdominis et vteri consolidauit, matremque ita et foetum ex mortis faucibus eripuit. Vid. plura in Cæl. VATERI et SIEVOGII *Diss. de Sectione caesar.* item ROVSETTI, et aliorum tractatus de hac materia. Periculosior quidem est operatio in matre viuâ, quam in mortua, sed non absolute lethalis. Nam in mortua tantum cauetur læsio foetus, in viuâ autem et foetus et matris. V. PAUL A SORBAIT *in prax. medic. tractat. V. in exam. chirurgic. pag. 441. 442.* Probabile enim est, quod vasa vteri, in hac operatione diuulsa, breui tempore, dum vterus in pristinum situm properat, coarctentur, coeantque, et sic amplius sanguinis effluxum non permittant. Inprimis vero talis hæmorrhagia lethalis declinatur per conuenientem stypticorum applicationem.

4. Qu. *Quasnam præstet utilitates hæc sectio.*

Varias. 1) Conseruatur integritas Reipubl. et futuri ciues. Melius enim est, iuxta effatum sapientissimi Imperatoris, ANTONINI PII, vnum seruare ciuem, quam mille occidere hostes. 2) Ita conseruantur Principum legitimi successores, et sic tranquillitas publica. 3) Conseruantur familiae priuatae. 4) Maritus ita fieri potest hæres bonorum vxoris. 5) Infans quando viuuit, id quod cognoscitur ex pulsu vmbilici, baptizari potest.

5. Qu. *An foetus, qui septimum mensem in vero nondum superauit, quoque matre mortua sit exscindendus?*

Certum quidem, et per experientiam confirmatum est, quod tales foetus nunquam sint viuaces et vitales;
hinc-

hincque in vita conseruari non possint: ast quoniam ple-
raeque tempus impraegnationis et gestationis ignorant, et
saepe diutius sint grauidae, quam ipsae sciant; ideo talis
sectio et hic non negligenda. Ad minimum duplex ex ta-
li incisione fluere potest vtilitas, 1) baptismus, 2) succes-
sio legitima in bona matris.

6. Qu. *An Chirurgus et Medicus, qui eius-
modi sectionem instituit, non vero omnes ce-
remonias, alias in hac operatione vsitatas,
obseruat, de crimine quodam sit
accusandus?*

Veteres quidem hancce operationem suscipientes,
statim os matris mortuae aperiebant, et interiecto den-
tibus ligno illud apertum seruabant, imo plane pudenda
dilatabant mortuae per digitos obstetricum. Putarunt
enim, per eiusmodi remedia conseruari posse respiratio-
nem foetus in vtero. Sed eiusmodi actus plane sunt in-
utiles. Foetum enim, tunicis inclusum, non posse respi-
rare, certum est, et a nemine amplius in dubium vocatur.
Sufficit ideo ad hancce operationem, vt Chirurgus quam
citissime abdomen grauidae longa incisione aperiat, eo
quidem in loco, in quo alias caesarea sectio instituitur.
Sunt quidem, qui cruciatam commendant: quoniam vero
illa adstantibus horrorem excitare potest; ideo supra al-
legata methodus magis praefenda. Postea vterum simi-
li incisione, prouida tamen aperire, decet, ne foetus lae-
datur. Foetus, per aperturam vteri extracti, funiculus
vmbilicalis statim ligandus, et abscindendus, et si debi-
lis est, analepticis et spirituosis aquis, vt cinamomi,
embryonum balsamo, etc. confortandus. Vid. plura in

CAROL. STEPHANI *Lib. de Dissectione corporis humani, in specie de sectione uteri.*

C A P. IV.

D E

V I R G I N I T A T E.

De virginitate femellarum integra et violata apud Ictos et Medicos est quaestio. Vide HEINRIC. KORN-
MANN, *de Iure virginum.* Quando scilicet aliqua virgini-
nem se iactat, coitumque hinc admissum negat, aut stu-
pro se viciatam profitetur, iudicis hinc opem atque arbi-
trium implorans. Quamobrem virginitatem pertractare
etiam hic necessum, operaeque pretium ducimus, nec a
nostro alienum instituto existimamus.

I. Qu. *Quid, et quotuplex sit virginitas?*

Duplex datur virginitas, moralis altera, altera phy-
sica, seu materialis. *Moralis* quidem dicitur, vbi puella
nondum cum viro rem habuit, nec ipsis digitis, nec alio
quoque petulanti instrumento, nec casu, aut saltu; clau-
stra virginalia destruxit: tamen, quamdiu amoris compres-
sione immunis fuit, virgo dici meretur.

Corporalis, physica, seu materialis autem virginitas
illa dicitur, quae per signa materialia, ex constitutione et
integritate naturali organorum desumenda, dignoscitur.

2. Qu. *An ex certis quibusdam signis cognosci possit virginitas?*

Insignis, tam Ictorum, quam Medicorum, est nu-
merus, qui solliciti hactenus fuerunt de virginitate, tum
absen-

absente, tum praesente. Unde quaeritur: An certa quaedam, quibus dignosci possit, virginitatis integrae, aut laesae corruptaene signa dentur? Plerique equidem Ictorum a Medicis persuasi fuere, certissima et infallibilia virginitatis integrae ac laesae signa et criteria constare. CUIACIUS nihilominus, *lib. XVII. observat. c. 20.* et SANCHEZ, *lib. VI. de Matrimonio, Disput. 113. num. 10.* certa ac infallibilia virginitatis signa dari negant ac pernegant, quibus ex Medicis adstipulantur quam plurimi, ut HORATIVUS AVGENIUS, in *Epistolis ad Otiuarium, lib. I. Tom. II.* PINAEVS, *de notis virginitatis.* CAPIVAC. in *tract. de signis Virginitatis.* CODRONCHIVS, in *methodo testificandi, Cap. II.* PARAEVS, *de Renunciationibus.* IOVBERTVS, *lib. V. c. 4. errorum popularium* IO. PAPT. SYLVATICVS, *de iis, qui morbum simulant, C. 9.* RIOLANVS, *lib. II. Anihropographiae, cap. 38.* FORIVNATVS FIDELIS, *de Relat. Medicis, l. 3. c. 1.* RANCHIVS, *de morbis virginum, Sect. 1. C. 4.* GVILLEMAY, *l'abuse sur le procedure de l'impuissance.* MAVRICEAV, *de morbis mulierum grauidarum, et parturientium, lib. I. c. 6.* BOHNIVS, *de Officio Medici, Part. II. c. 6. de Renunciationum difficultate, p. 636.*

Hinc non immerito de notis veris ac infallibilibus virginitatis dubitare volunt. At auctorum hac de re dissensus rei ipsius veritatem non tollit, aut destruit. Si dicendum, quod res est, dantur omnino certa quaedam signa, ex quorum praesentia ad virginitatem praesentem, et ex quorum absentia ad virginitatis absentiam argumentari possumus.

3. Qu. Quibus signis dignoscitur virginitas?

Variis; quorum primum est *hymen*, seu membrana aliqua mediocriter tenuis, tensa, ex occurſu membranae inter-

internae vaginae vteri cum membrana faciei internae magnarum alarum formata, extremitatem anteriorem seu externam vaginae cingens, magis minusue lata, plus minus aequalis, plus minus circularis, interdum ovalis, in quibusdam angusta. in aliis amplior, qua in vaginam hiat aperturam relinquens, in genere vero orificium vaginae externum diametro cavitatis ipsius angustius reddens, post sui rupturam lacinias, *Carunculas Myrtiformes* dictas, relinquens. Vid. EISENMANNI *Tabul. Anatom. Vteri duplicis*. Caeterum haec membrana in primo congressu, vbi accessum viri quodammodo difficilem reddit, rupturam, et largiori fluxus menstrui sanguinis, aut diuturno fluore albo, per varios etiam accidentalesque casus peculiare, ex imprudentia, petulantia, animique leuitate, insignes mutationes patitur. Huius hymenis existentiam nonnulli negant, alii affirmant, alii diuersimode id sibi concipiunt, alii pro praeternaturali plane ac monstroso id habent. v. g. RIOLANVS protensionem carneam vocat: FALLOPIVS nerueam, ex ligamentis et vinculis retiformibus congestam; BERENGARIVS, et MERCATVS, ac olim AVICENNA congestionem caruncularum dicunt myrtiformium, id quod et BARTHOLINVS, aliique Anatomici affirmant. Ast carunculae myrtiformes in virginibus intactis non reperiuntur, sed tantum in defloratis: quoniam sunt dilacerati hymenis reliquiae et vestigia; id quod, cum RIOLANO et MVNNICKIO, existimat Celeb. MORGAGNI, *aduers. anat.* 1. Inter recentiores Anatomicos est ille Chirurgus Parisinus, PETRVS DIONYSIVS, qui in *Anatomia sua, sect. II. p. m. 243. l. 2. 3.* existentiam hymenis negat, imo et in *Chirurgia sua*, 1712. edita Germ. p. 273. Omnibus vero, qui hymenis existentiam negant, auctoritatem et *αυτοψίαν* oppono excellentissimorum seculi nostri Anatomicorum, e. g. RVYSCHII, in *Observ. Anatom. Chirurg. n. 22. 23. et in catalog. rarior. pag. 20.*

REGNERI DE GRAFF, in tract. *de mulierum organis, generationi inferuentibus*, c. 5. SWAMMERDAMMI, in tract. *de uteri muliebris fabrica*. VERHEYNI, in *Anatomia*, p. 84. HEISTERI in *Anatomico Compendio*, p. 90. et 262. DRACKII in *Anthropol. nou. Tom. I. Lib. I. cap. 21. pag. 151. seqq*. Hi omnes vno ore hymenis existentiam affirmant, figuris æneis depingunt, atque in liquoribus adhuc balsamicis conseruant et desiderantibus ostendunt. Inprimis autem iam laudatus Clariss. HEISTERVS in puella 14. annorum hancce pelliculam inuenit, atque in *Ephemerid. Nat. Curiosor. Cent. VII. anni 1717.* describit, et Celeberrimus Patauinus anatomicus, IOH. BAPTISTA MORGAGNI, in *aduersariis anatom.* p. 1. p. m. 39. edit. patau. fusc de hymenis existentia egit, et affirmat, a Celeb. Anatomico Bononiensi, VALSALVA, intra annum bis hoc organum desideratissimum ostensum fuisse publice in Theatro anatom. Videri simul possunt ea, quæ de hac controuersia narrat Perill. de HALLER in *Access. ad HERM. BOERHAVII Meth. stud. Med.* p. 382. nec non quæ HUBER affert de *Vaginae uteri structura*.

Ex his adeo luculenter apparet, de hymenis existentia non esse dubitandum. An vero semper inueniatur, ego quidem non asseram. Eiusmodi enim membrana abesse potest, salua virginitate mentali, et hoc quidem 1) ob conformationem partium irregularem, a primo natiuitatis puncto. 2) ob membranæ huiusmodi tenuitatem, mollitiem, laxitatem, vt ideo neque a marito, neque ab Anatomico attendi valeat. 3) interdum casu, aut libidine in lasciuis, aut ab acris humoribus in transitu corroditur, vel casu, saltu, ictu dirumpitur. V. ISBRAND. a DIEMERBROECK in *oper. anatom.* pag. 149. destruitur. Quod vero eiusmodi membrana ab Anatomicis nonnullis haud obseruata sit, illud ab incuria eorum, et inconuenienti administratione prouenit.

Recte autem nunc adhuc quaeritur: *An ex bymenis praesentia virginitas certissime possit probari?* Ad hanc quaestionem paucis ita respondemus. Praesentia hymenis non semper infallibilem illibatae virginitatis praebet certitudinem, prostant enim casus qui testantur, quod puellae hymene munitae tamen in vterum receperint. *Vid. SCHVRIGII Spermatalog. cap. 10. §. 19.* Quodsi vero hymen naturalem suam habet constitutionem, id est eam, quam iam descripsimus, feminaeque talis non habet duplicem vteri vaginam, quippe quae interdum reperitur, *vid. EISENMANN. l. c.*, reliquae quoque partes, virginis integerrimae statum declarantes, simul correspondent, tunc utique hymenis praesentia certissimum nobis virginitatis illibatae suppeditat criterium. Quemadmodum vero, uti nunc patet, praesentia hymenis non semper virginitatem praesentem cum certitudine declarat, ita etiam absentia hymenis non semper certum praebet virginitatis moralis amissae indicium. Plures enim sunt causae, signum hoc virginitatis physicum destruere valentes, ut v. g. infortunium, prolapsus vteri completus, equitatio frequentior ad modum virorum instituta. *Vid. RÖDERER in Elem. Art. Obstetric. p. m. § 1.*

Secundum signum est *rugositas, arctitudo et humiditas vaginae*, quae ex eo se fundamento exferit, quoniam fibrae a mentula nunquam expansae fuerint. Sed et haec arctitudo variat, 1) ratione aetatis, 2) ratione temperamenti humidioris, siccoris et libidinosioris, 3) ratione conformationis, iuxta quam sic etiam hac inter se magnitudine et amplitudine differunt, iuxta tritum illud: noscitur ex labiis, quantum sit virginis antrum, 4) ratione fluxus menstrui antecedanei. 5) ratione morborum, v. g. quando fluore laborant albo, vel in statu cachectico et cacochymico constitutae, aut chlorosi afficiuntur. *Vid. RANCHINVS, de Morb. Virgin. c. 5. ZACCHIAS, L. IV. Tit. 2. PINAEVS, de Not. Virgin. c. 5. 6.*

Notan-

Notandum vero, hancce arctitudinem ad maris cuiusvis mentulam eadem ratione sese non habere. Mentularum enim crassities, forma et longitudo mirifice differt, luditque hic in specie natura. Vnde adeo videre est, hancce arctitudinem 1) non semper destrui euidenter vno alteroque congressu, 2) ad pristinum redire posse tonum, fibris nempe per diutinam a venere abstinenciam restitutis, imo, id natura non ferente, fieri hoc potest per remedia, quae vocant, adstringentia; de quibus ex instituto etiam agit laudatus RANCHINVS, vbi in corruptae virginittatis recuperatione alchimillam commendat, in balneo, et fotu ad mammas, item bellidem, etc. quo pertinent acida, aluminosa et vitriolica constringentia. Vnde adeo nonnulli auctores, signum hoc debile et insufficiens esse, existimarunt; v. g. CODRONCHIVS, l. c. RODERICVS a CASTRO, in *Medico politico*, L. IV. c. XI. PINAEVS, l. c. FORT. FIDELIS, de *Ration. Med. c. IV. L. II. PARAEVS de Renunciat. fol. 651.*

Tertium signum est *caruncularum myrtiformium magnitudo, color et connexio*, quod signum ZACCHIAS egregie commendat. Illae enim carunculae, iuxta hunc auctorem, in virginibus primo tument, et quasi inflatae sunt, in corruptis vero exiles et flaccescentes. 2) in virginibus rubent, in defloratis vero pallent, atque liuore corripuntur. 3) in virginibus, intercedentibus vinculis, colligantur; in defloratis vero, seu corruptis, distraetae et destructae conspiciuntur. Sed quoniam 1) eorum connexio et colligatio integra manere sub vno alteroque congressu potest, a minori inprimis mentula instituto; v. PINAEVS, *cap. 5. 6.* et 2) color atque magnitudo a morbis turbari et mutari potest: ideo signum hoc auctores omnes non admittunt.

Quartum, quod ex haecenus allatis fluit, signum est *dolorosa admissio*, in primo congressu frequentissima et solennis, quae a dilaceratione partim hymenis et vinculorum, carunculas myrtiformes connectentium, prouenit.

Hinc, quando quaeritur: an virgo dormiens infcia corrumpi possit atque impraegnari? Respondendum, cum Facult. Med. Lipsiensi, in ZITTMANNI *Med. Forensi, Centuria V. cas. 21. et Centuria VI. cas. 77.* credibile vix esse, virginem illibatam sine sensu in fomno viri sustinere compressionem posse. *Novell. M. L. VALENTINI, Cas. I.* Facultas quidem lurid. lenensis possibilitatem rei affirmare haud dubitat, certis tamen conditionibus adiectis, nempe in virgine, quae 1) ad affectus soporosos inclinatur, 2) vel insigniter delassata, 3) vel ex ebrietate in somnum profundum delapsa; quae conditiones quidem probe semper, ne iniuria cuiquam inferatur, sunt examinandae.

Quintum signum est *sanguinis profusio*, seu cruentatio dolorosa in primo statim congressu, a dilaceratione vasorum hymenis proueniens. Nec temere profecto in sacris sancitum est literis, *Deuteronom. cap. XXII.* vt virginitas vestimentorum pannorumque sanguinolentia probetur. Hoc vero signo, tanquam certo, non apparente, lapidare eas sacra lex iubebat, vtpote iam defloratas, seu corruptas.

Neque vero et hic desunt contradicentes, qui et signum hoc non perpetuum, nec vniuersale pronunciant, quoniam non in omnibus puellis obseruetur, 1) quidem in illis, quarum genitalia laxa aliquo modo existunt; 2) in iis, quae a salacitate pruriente affectae digitis, aut alio petulanti instrumento sese saepius fricando angustias hasce perrumpunt; 3) si etiam obseruetur sanguinis hoc profluuium in coitu, hoc tamen signum non plane infallibile suppeditat, femellae enim dantur, quae non in primo tantum, sed secundo, tertio, imo sexto coitu sanguinem profundunt, natura arcte nimis nempe se contrahente, aut imminentibus mensibus nuptias celebrant, vt taceam, quae fraudibus effusionem sanguinis simulant. Vt cunque tamen ista se habent, ex Canonistis TORREBLANCA, *lib. 2. de delictis, cap. 19. num. 3. et 4.* et

FARINACIVS, in *praxi Crimin. Qu. 14. num. 148.* cruentationem hanc pro signo praecipuo virginittatis agnouerunt. Et quoniam hoc signum in sacris fundatum est literis, omnesque femellae ab Eua originem ducunt, non video, quomodo virgo Germ. ab Ebraica differre possit. De cruentatione vid. IO. BENED. SINIBALDVS, in *Geneanthropia, L. IV. tr. 2.* CASP. A REYES, in *campo Elisaeo quaestio. curios. n. 39.* MELCH. SEBIZII, *de not. virgin.* LANGII *opera Med. part. physiolog.*

Sequentia signa reuera dubia esse possunt, et dici debent, quae desumuntur v. g. 1) *ex naso et quidem ex eiusdem apice et pinnis.* Sic nonnulli dicunt, quod cartilago, quae in apice nasi est, si secare seu diuidi se permiserit atque perinde tactu findi digito potest, indicium sit, virginittatem esse corruptam, et, si cartilago pinnulae esset indiuisibilis, virginittatem adhuc esse praesentem. Sed falsissimum hoc esse signum quilibet, qui primis tantum labris degustauit artem medicam, videt. 2) *ab vrina,* quae in virginibus tenuis esse debeat, et cum sibilo excernitur, in defloratis vero crassa et turbida. Nam vrinae color et substantia hic nihil certi ad probandum facit; quoniam ille mirifice, pro subiectorum varietate et ad morbos inclinatione, differt: sibilus vrinae in defloratis et integris, iuxta F. FIDELIEM et RANCHINVM, ll. cc. quoque nihil certi probat. Nam elater sphincteris vesicae a coitu, qua tali, non destruitur, sed tamen, quoniam hiatus, meatus vrinarii, cum hymene cohaeret, sequitur, quod hoc dilacerato, suo modo quoque foramen meatus vrinarii ampliatur, vt maiori impetu et strepitu vrina transire valeat; modus autem virginittatem per mictionem probandi dudum iam non amplius in vsu fuit. 3) *ex mammis earumque papillis,* in virginibus nimirum mammae magis rotundae atque durae, papillae vero essent magis ruibundiores et fragorum instar grato rubore florent. Verum et

haec signa etiam omni veritate sunt destituta. Nam rubedo rosea papillarum in mammis, item mammarum soliditas ab vno alteroue coitu lasciuisque atque voluptuosis titillationibus tam manifeste etiam defoedari non potest. Certum quidem, et rationibus anatomicis confirmatum est, quod detur vteri in mammarumque commercium; sed quomodo ex coitu, etiam aliquoties iterato, statim color papillarum mutetur, nemo Anatomicorum et Physiologorum rationibus explicare potest sufficientibus, vid. BEVEROICI *Quaest. Epist. p. 32.* Sunt etiam nonnulli, qui 4) *a vocis mutatione* argumentari student, quando nempe vox clara in grauiorem mutetur: sed debile hoc quoque est argumentum. Tandem etiam quidam 5) *ex oculis* integram aut amissam virginitatem colligere volunt, quippe qui a praevio coitu modo subsident, modo intumescunt, modo lunculam liuidam circa palpebras assumunt; sed haec oculorum alteratio etiam, teste experientia, citra castitatis violationem contingere potest. vid. MICH. ALBERTI *Iurisprud. Med. cap. 3. §. 7.*

Virginittatis itaque examen si instituendum sit, ad sequentia probe attendendum; 1) an inspectio haec post congressum statim, an vero aliquandiu post illum instituat, vbi virgo a consortio viri abstinerit. 2) an vna saltem vice, an multoties insultus viri sustinerit. Quod si igitur puella, recens violata, et quae plures passa sit congressus, conspicienda, lustranda et examinanda venit, haecce violatio facile patebit ex partium genitalium tumore, inflammatione, cruentatione nec non reliqua constitutione, quae alias in virginibus adesse debet integerrimis, mutata. Haec vero, vt ex supra dictis constat, signa quidem sunt virginittatis violatae: non tamen semper et vbi que applicanda; quemadmodum ex *casu XX. Medico-Legal. Cl. VALENTINI, Part. I. Sect. I.* hoc satis liquet, vbi virgo 17. annorum stupratam se fatetur, et simul affirmat, in-

tenta-

rentato stupro sanguinis nonnihil per pudenda muliebria effluxisse. Causidicus, qui tuendam in se rei causam suscepit, duas mouet quaestiones, 1) an sanguinis profluuium legitimum sit atque adaequatum signum stupri violenti? 2) an masculus vnicus, sine adiumento alterius interuenientis, virginem 17. annorum sine voluntate et permissione eius violenter stuprare possit? *Facultas Medicorum Lipsiensis* ad primam quidem quaestionem respondet: sanguinis profluuium per loca muliebria, in vel statim post coitum in nonnullis, potissimum tamen in virginibus contingens, oriri quidem a causa violenta, ab impetuosa nempe penis rigidi in loca angustiora intrusione, minime tamen pro stupri violenti, sed pro laesae potius virginittatis signo habendum esse. Ad secundam vero quaestionem ita comparata eorundem erat responsio, vt ex circumstantiis, quae in actu coeundi solent concurrere, minus credibile esse, statuerent, masculum aliquem nubilem virginem (excepta impube, tenera, delicata, aut ebria simul puella, *CARPZOV. l. 2. Consistor. d. 238. AMMANN. resp. vlt.*) absque ipsius consensu, permissione ac voluntate vitare, aut violento stuprare modo posse, dum terminae cuique facilius sit, si velit, penis immiſsionem recufare, aliisque multis modis impedire, quam viro, eidem inuitae plane intrudere.

Cruentatio, satis notabilis inflammatio, tumorque item et prorsus genitalium exulceratio a stupro, maxime impube, contingit, eoque violento; siquidem huiusmodi vel duo mihi nota sunt exempla puellarum stupratarum, 5. circiter annorum; quarum in vna, ab intrusione violenta mentulae, non tantum sequebantur inflammationes enormes, sed exulcerationes etiam, in altera, praeter modo recensita symptomata, pedum plane paralysis, fere incurabilis, superueniebat.

Si vero septimanae iam aliquot elapsae fuerint, dubia hinc illa erit lustratio. Vbi scilicet iam tumor subsiderit, partesque dilatatae denuo conuerint. Maior adhuc difficultas erit, stuprum vnus tantum congressus cognoscendi, cum mentula exigua perpetratum; siue illud recens, siue post elapsum temporis spatium commissum sit, vbi rarius fortassis partium illarum laxitas et coloris mutatio, quam ZACHIAS innuit, comparuerit, imo ipsum temporis spatium hoc vitium quodammodo emendare posse, incredibile non est.

4. Qu. *An, vbi de virginitate quaeritur, obstetricibus solis inspectio ventris sit committenda, an vero Medici ad eiusmodi inuestigationem praecipue sint admittendi?*

Romani negotium ventrem inspiciendi obstetricibus committunt, iuxta *iii. ff. de ventre inspiciendo*, item *Constitutio criminalis Caroli V. artic. V. et*, iuxta hunc, plures etiam Icti et LL. interpretes, vt *CARPZOV. Prax. Crim. Part. III. qu. 112. num. 19. seqq.* MATTH. STEPHANI, in *not. ad. d. artic. 35. l. c.* obstetrices quoque, vel matronas requirunt prudentes et expertas. At haec vix idoneae sunt, nostrates inprimis. Nihil enim amplius sciunt, quam puerum nascentem gremio recipere, vmbilicum rescindere, obli-gare, in balneo a fordibus abstergere, ac fasciis tandem inuoluere. Cum vero de structura genitalium anatomica, earumque constitutione, vel naturali, vel praeternaturali, iudicium ferre debent, enormiter hallucinantur. Perita olim credita, et iam defuncta quaedam obstetrix hic aliquot abhinc annis suspectae virginis organa lustrabat, atque coram magistratu oppidano illibatam illam atque integram pronuntiabat; praeterlapsis autem aliquot deinceps mensibus
in mu-

in museo studiosi patris pariebat. En ergo egregiam scientiam et experientiam obstetricum: de qua dubia obstetricum scientia plura legi possunt testimonia in Celeb. BOHNII *Officio Medici*, p. 560. et seqq. Medici proinde ad examen virginitatis primario sunt requirendi, vel soli, vel cum obstetricibus. Obstetricum enim iudicium fallax admodum ab ipsa *Rota Romana* in TAVRIN. *dissolut. matrim.* 1590. coram *Platta*, num. 10. pronunciat, et ZACCH. *Q. M. L. lib. IV. Tit. 2. q. 1.* Praxis etiam ostendit hodierna, quod Medici primario ad examen virginitatis sint admittendi; id quod GEORG. BEYERVS, *ICTus et P. P. Witteb. delineat. Iuris Crimin.* p. 59. §. XVII. et confirmat, et cum primis casus, ex ZITTMANNI *Medicina Forensi*, p. 747. et 797. desumptus, testatur, quem, utpote notatu dignum, omnibus perlegendum commendo.

5. Qu. *Quomodo inspectio ventris in virginitate sit suscipienda?*

Personae deponentes, ut rite suo munere fungantur, quando de puellae alicuius virginitate agitur, affirmantis, integram adhuc se esse, atque incorruptae et illibatae prorsus virginitatis, ante omnia fraudes detegant oportet fictae, quae aquae frigidae applicatione, et adstringentium inprimis usu facile alias promouetur. Vnde ante, quam inspectioni subiiciantur, genitalia puellae aqua tepida sunt abluenda; hinc non oculis tantum (Vid. HERTIVM in *dissert. de inspectione oculari*) sed et manibus genitalium habitudo accuratius explicanda et examinanda (iubente sic PACIANO, *de Probatione Lib. II. c. 2. n. 17.* et ANGELLO ARETINO, *1. Consil. 142. num. 20.*) Obstare quidem videtur *Tit. ff. de ventre inspiciendo*, L. 1. §. 10. ubi dicitur, inspicere saltim, non inuita vero muliere ventrem tangere, examinanti licitum est. Alia tamen probatio est impraegnationis suspectae, de qua L.

loquitur; alia virginittatis, quae non aspectu tantum, sed et tactu dignosci debet, PACIANO obseruante, l. c. adeoque lex minime huc quadrat: vt taceam, in delinquentis non esse arbitrio, tactum corporis recusare, cum iudex omnibus sensibus veritatem inquirere teneatur; Vid. STRYK, de iure sensuum, dissert. I. cap. 1.

Quodsi nunc talis inspectio instituitur, probe attendendum est: 1.) an cunctae partes genitales externae sint satis firmae? 2.) an clitoridis praeputium sit minus glandem non obtegens? 3.) an numphae splendescant, dilute rubescant simulque sint minores? 4.) an orificium urethrae sit maxime paruum, imo penitus fere clausum? 5.) an hymenis praesentia seiusque status integerrimus obseruentur? 6.) an columinae rugarum vaginae vteri satis tumescant? quodsi enim haec dicta omnia inueniuntur, de virginittate illibata satis certi esse possumus.

6. Qu. Quanam signa sint pueri stuprati?

Stuprum non modo in puellas, virgines et viduas committitur, sed a scelestissimis hominibus, natura abutentibus, etiam in masculos patrat; FARINAC. de delictis carnis, Qu. 148. quod delictum quidem, cum grauissimum sit inter omnia, iure merito condignas poenas exposcit, vt per legem cum vir C. de adulter. CLAR. lib. 5. sent. §. Sodomia, num. 1. BOS. in Prax. crim. tit. de stupro detestando in masc. D. D. SIMON, cap. 2. de impotentia Coniug. §. 1. 2. 3. 4. vbi prolixè de sodomia agitur. In eius autem delicti examine vt de veritate iudices certiores fiant, per Medicos et Chirurgos ipsos pueros conspiciendos curant. Stuprum in puello quinquenni a puella libidinosa XIII. annorum, mentulam cunno intrudente, commissum. Vid. VALENTINI, in Nouell. M, L, Cas. IX. p. 235.

Facta autem ani stupratione, qualis in Italia pro dolor! aliisque regionibus calidioribus solennis est, intertrigines sequuntur, vel excoriations ani, eiusque inflammationes et notabiles exulcerationes, fissuræ Rhagadiæ dictæ, laxitas quoque et procidentia ani, item excrementiæ, verrucosæ cristæ, ficus, mariscæ, de quibus Poëtæ iam pridem cecinerunt, vt IUVENALIS, *Satyra* 2.

Sed podice laevi

Caeduntur tumidæ, medico ridente, mariscæ.

MARTIALIS, *Epigr. lib. 1.*

Dicemus ficus, quas scimus in arbore nasci,

Dicemus ficos, Caeciliane, tuos.

Hi morbi in Nosocomiis Incurabilium (a l' incurabile) variorum Italiae locorum in podicibus vtriusque sexus ab ani stupratione orti annotantur, excinduntur, ferroque candente aduruntur; id quod et PETR. DIONYSIVS, in *Chirurgia sua*, testatur. Vnde dubium non est, quin signa sint eiusmodi congressus Sodomitici; quamvis non inficiandum, ab aliis etiam causis eiusmodi quid trahere originem posse. Vnde in dignoscendis eiusmodi morbis maxima cautela vtendum.

7. Qu. Quo tempore virgo sit nubilis?

Cum semen aliqua ferre potest. Non autem ferre hoc potest, antequam menstrua patiat. Haec enim ambo vno eodemque tempore euenire solent, quia tam semen, quam menstruum, ad generationem destinavit natura, mensesque fluentes indicium praebent, 1) mulierem tanta sanguinis copia abundare, vt et suo ipsius corpori alendo, et foetui nutriendo sufficiat; 2) Ouula, seu semen ad debitam sui peruenisse maturitatem. Mensium vero fluxus, vt alibi iam diximus, communissime decimo quarto, vel quinto anno contingit, quo tempore virgo quoque nubilis euadit. At, quae,

iuxta PLATONIS consilium, *lib. 5. de Republ.* vigesimo, vel decimo octauo nubit onera coniugii maiori cum securitate et felicitate perferre poterit, ob vteri, imo totius corporis conformationem meliorem; et foetus quoque postea excludit robustiores. De coniugio instituendo ita verba fecit HESIODVS: *oper. et dies*, v. 695.

Iunge tibi vxorem, dum firmus adhuc vigor adsit:
Annos cum numeras ter denos, plusue minusue,
Aptum est coniugium; decimo sed femina quarto
Anno pubescit, nubat mox deinde sequenti.

8. Qu. *Quo tempore nuptiae sint instituendae?*

Praeterlapsis, post fluxum mensium, quatuordecim diebus: Cum enim, BOHNIO imprimis et BERGERO obseruantibus, certum sit exploratumque, fluxum mensium primario fieri ex vagina vteri; Inde per se patet, post fluxum statim mensium vias paululum esse dilatatas, adeoque vt omnis suspicio declinetur, expectandum, donec ad pristinam coarctationem partes reuertantur.

C A P. V.

DE

IMPRAEGNATIONE OCCVLTA.

Duo imprimis casus emergunt, vbi feminae impraegnationem diffitentur; 1) vbi vxor, post diuortium, ex viro se praegnantem negat, *L. I. §. 4. ff. de ventre inspic.* 2) cum meretrices de foetus abolitione et infanticidio cogitant. De singulis igitur eiusmodi indicis, quibus mediantibus feminae

nae eiusmodi nefariae conuinci queant, Medicus rogatur interrogaturque.

1. *Qu. An praegnantiae signa dentur certa et infallibilia?*

Multi quidem Icti pariter ac Medici hac de re dubitant, an scilicet praegnantia cognosci queat per signa quaedam certa, infallibilia et euidentia; vt HIPPOCRATES, *lib. de natura pueror.* fatetur; SYLVATICVS, *de iis, qui morbum simulant, cap. 18.* CODRONCHVS, *in Meiborio testificandi. cap. 12.* FORT. FIDELIS, *de Renunciat. Medicis, lib. III. Sect. 4. c. 1.* ZACCHIAS, *l. c. L. 1. Tit. 3.* BOHNIVS, *in officio Medici, part. 2. c. 6.* idque ob hanc rationem: quoniam conceptionis signa, et signa mensium deficientium interdum sunt eadem; v. g. inappetentia, nausea, vomitus matutinus, ephe- lides faciei, lac in mammis, anxietates pectoris a cibo aut vestitu arctiori, oculorum caligines, lipothymia, cordis palpitatio, morsus ventriculi, oculorum cauitas, palpebrarum ex- tuberantia, dentium dolor etc. Verum enim vero, si rem paulo curatius consideramus, asserendum omnino est, quod dentur signa praegnantiae certa atque infallibilia. Hoc tamen probe est notandum, quod ante tertium mensem graui- uiditatis certum signum non facile detur, omnia enim ista signa, quae alii desumunt a descensu orificii vterini, ventris com- planatione, menstruorum suppressione etc. tantum sunt cri- teria probabilitate quadam gaudentia.

2. *Qu. Quaenam signa sunt imprae- gnantiae?*

Inter signa illa, a Medicis et Ictis inprimis, v. c. CAG- NOLO, *in L. si quis praegnantem, ff. de reg. iur. Tom. 3.* alle- gata, primum locum occupat *intumescencia ventris*, (nam congressum praevium suppono, sine quo nemo impraegnatur)

de qua tamen nonnulli dubitant, qui ex hydrope, tympanitide, scirrho hepatis et lienis, mesenterii ac vteri pariter euenire potest. Vid. HIPPOCR. *de morbis Mulier. Lib. II. textu 4.* MASCARD. *Concl. 1147. num. 16. Vol. 3.* Ventris tamen eiusmodi tumores, qui a morbo producuntur, facile ab eis, qui impraegnationem testantur, dignosci possunt. Nam 1) tumor, qui ab impraegnatione enascitur, fit successiue, vbi venter, inprimis circa vmbilicum, in regione hypogastrica, in dies augetur atque increfcit, absque manifesta feminae alteratione, seu sanitatis actionumque vitalium mutatione et turbatione: in morbis vero sine ordine eiusmodi intumescencia obseruatur, cum variis sanitatis iniuriis coniuncta. 2) In grauidis tumor obseruatur neque durus, neque inaequalis, vt hoc fieri solet v. g. in scirrhis. 3) Nec tumor eiusmodi mollis nimis est, cum sono et fluctuatione coniunctus, vti v. c. in hydrope et tympanitide, vbi etiam alia simul symptomata sunt coniuncta. 4) Si tumor eiusmodi a mensium obstructione praeternaturali, seu morbosa enascitur, facies simul pallet, tumetque aliquo modo, imo alia symptomata sunt coniuncta, vt lassitudines, pedumque oedemata. 5) Si a mola, circa pubem magis, vterus increfcit. 6) tumor abdominis, si est a grauiditate, ab imo ad summum adscendit, circa vmbilicum magis est acuminatus, molestae grauitatis sensum non causatur, aliisque impraegnationis signis respondet. Imo ex abdominis tumore simul cognoscere quoque possumus grauiditatis terminum, nimirum, vti experientia testatur sexto grauiditatis mense tumor inter ossa pubis et vmbilicum obseruatur, septimo vsque ad vmbilicum sese extendit, octauo inter vmbilicum atque scrobiculum cordis obseruatur, nono vsque ad scrobiculum sese extendit.

Secundum signum, a CAGNOLO et MASCARDO, *l. c. c. 1208. num. 10. vol. 3.* allegatum, est lac in mammis, ipsarum intumescencia. Imo pertinent et huc aliae mutationes, quas

quas mammae propter grauiditatem praesentem patiuntur, nimirum venae ipsarum magis conspicuae redduntur, atque simul colorem caeruleum exhibent, papillae magis crassescunt, colorem magis obscurum habent, quo et simul gaudet discus ambiens, qui et latitudinem maiorem assumit, paruisque eminentiis saepe tegitur. Quodsi ergo in mammis lac reperitur, hoc pro signo grauidationis a compluribus habetur. Vid. MENOCH. *de praesumpt. lib. 1. qu. 1.* et BALD. *in rub. C. de probation. BOCER. et ZANGER, de Inq. et Tort. cum quibus consentit Constitut. criminalis Car. V. art. 35. et 36.* Sed de hac quoque nonnulli dubitant, cum aliis etiam ex causis ducere haec possit originem, v. g. iuxta HIPPOCRATEM, *Secl. V. Aphor. 39.* a mensium defectu et suppressione; item, iuxta illum, *lib. 2. de morbis mul. textu 59.* tale quid contingere ab vteri hydrope potest. Imo virginum castarum obseruationes prostant, quarum mammae lacte turgescerant. Vid. RODER. A CASTRO, *lib. de natur. mulierum, lib. IV. c. 10.* IVBERTVS, *de erroribus popularum, lib. V. c. 3.* DEVSINGIVS, *de lacte;* RANCHINVS, *de morb. virg. secl. I. cap. 16.* TH. BARTHOLINVS, *in Cista Med. p. 254.* HAGEDORN, *anno 3. Ephem. Germ. Cur. obseruat. 136.* et LAVRENTIVS, *in Anatomia, lib. IV. qu. 2.* Vid. FRANCK DE FRANCKENAV *in satyr. med. satyr. XV, §. 25.* MORGAGNI *in Aduers. Anat. V, animadu. 1, in duabus integerrimo vtero atque hymene virginibus veri albißimique lactis in earum altera multum, in altera vero guttas tantum in mammis se vidisse perhibet.* Vt taceam, maribus aliquando lactis prouentum contigisse; quale exemplum in iuvene studioso mihi compertum est. Vid. etiam SCHENCK. *obs. de lacte.* Sed res summe suspecta est, consentientibus inprimis signis reliquis: colostrum enim in mammis ordinarie ante partum, lac vero genuinum post partum ordinarie obseruatur. Interim tamen notandum, turgescerantiam mammarum a colostro vltimis tantum gestationis mensibus; mammarum vero incrementum, absque lacte licet et

et colostro, primis quoque mensibus esse conspiciendam, ob vteri et mammarum consensum, a Deo ita constitutum. Vasa enim hypogastrica vteri cum mammariis ideo habent commercium, vt aequalis in vtrisque fieri possit dilatatio et mammaria vasa durante gestatione praeparentur insimul ad lactis elaborationem atque secretionem.

Tertium, secundum HIPPOCRAT. *Sect. V. Aphor. 61.* signum est *mensium emanatio*. Sed et hoc a nonnullis in dubium vocatur, nec id quidem sine causa. Non omnes enim, quibus menses non fluunt, semper sunt grauidae: obstructio enim etiam ab alia causa prouenit; vt toto quoque die praxis docet et experientia confirmat, feminas interdum grauidas per integrum gestationis tempus tributum lunare persolvere valere, salua sanitate, et foetus vita. Vid. inter alia Celeb. SLEVOGTII, nostri, *dissert. de mensibus grauidarum*; et LOTICH. l. 5. *obs.* SCHENCK. l. 1. *obs. de grauidis*. Interim tamen non negandum, feminam, virginemque, fluxu mensium destitutam, reuera suspectam esse, iuxta HIPPOCR. ll. cc. inprimis, vbi sana ceteroquin est, beneque valet, nullis adfectibus morbosis torquetur, et neque horror, neque febris, neque lassitudo, neque pallor faciei superueniunt, neque respiratio difficilis existit.

Quartum signum *Ephelides* constituunt, siue maculae faciei, iuxta HIPPOCRATEM, *de sterilitate, textu 6.* Sed hoc signum fallax admodum est: quoniam grauidae quam plurimae his maculis destituuntur; imo ipse HIPPOCR. l. c. t. 7. his absentibus, feminam gestare posse affirmat.

Sed nec quinto certi quidquam iudicare possumus de *fastidio ciborum, rerumque insuetarum appetitu*, qui alias Pica dicitur. Nam 1) eiusmodi symptoma grauidis non omnibus inest. 2) Primis vt plurimum mensibus obseruatur. 3) Hoc contingere etiam solet suppressione mensium laborantibus.

Sed consentientibus signis reliquis hoc quoque locum inuenire potest, et debet.

Pertinet huc sexto et *vomitus matutinus*, qui quidem in gravidis plerumque solennis est. At, quoniam hic in aliis quoque observatur, quae vitio quodam ventriculi laborant, ideo quoque ad minus tuta referri debet signa. Vid. Exc. CAMERARII, *de vomitu gravidarum*; it. III. WEDELII, *disseruat. de notis gravidarum*, in qua omnia signorum genera vberime pertractantur.

Septimo *motus foetus*, quem gravidae circa quintum vt plurimum mensem sentiunt, signum est, inprimis adnotandum. Et quamvis sint Medici, qui docent, a ventositate, vel mola provenire hoc posse, vt v. g. FORESTVS, in *observat.* Medicus tamen dogmaticus et eruditus facile motum foetus a flatibus distinguere potest; molam enim ad instar foetus mouere se neutiquam posse, exinde patet, quod massa informis est, minusque vitalis et mobilis. Certissime motus foetus tactu potest determinari. Quomodo vero hic fit instituendus hoc docet RÖDERER in *Elem. Art. Obstetr.* §. 143. p. m. 64.

Interim, cum Medico iudicandum sit hac ratione non de feminis honestis, sed de iis, quae vtero se concepisse et gestare audacter negant; ideo eiusmodi examen a Medico cum prudentia suscipiendum, ne fallatur.

Octauo signum graviditatis praesentiam indicans maxime notabile est *mutatio orificii vterini*; tertio enim a conceptione mense in vaginam magis descendit, et hoc mense elapso iterum sensim superiora petit, circa quartum a conceptione mensem fit crassius atque mollius, spongiosum et versus sextum mensem eousque diduci incipit, vt cum communi vteri cavitae eius tubus confundatur, ex qua mutatione etiam brevius fit hoc orificium, labia eius ad aperturam

exteriorem diducuntur, et figura conica vel cylindrica deletur. Vltimis tandem septimanis et versus interiorem aperturam labia dehiscunt, vt rimae loco nunc integer tubus appareat. Vid. RÖDERER *l. c. cap. 3.* Patet hinc simul, quod falsum sit istud signum, quod affert HIPPOCRATES, quando *Secl. V. Aphor. 51. quae*, inquit, *ventrem ferunt, iis os uteri coniuuet.*

Dantur et allegantur et alia signorum genera, ex vrina, sanguine per scarificationem et venaesectionem emisso desumenda etc. Huc et pertinet experimentum illud, ab HIPPOCRATE allegatum, vbi nempe aquam mulsam mixturamue mellis cum vino, vel aqua, eiusmodi personae suspectae propinare iubet.

De vrina praegnantis notandum, quod Medici in eius descriptione admodum sint dissentientes. Alii enim claram illam, alii subcitrinam cum nubecula albicante, alii crassam eandem ac turbidam, ac cum sedimento farinaceo mixtam, describunt, quod postremum praxi confirmatur. Cumque vrinæ eiusmodi ab aliis etiam corporis mutationibus euenire possint, teste ipsius rei experientia: vrinæ propterea inspectionem in hoc casu merito, cum SENNERTO, *Instit. Med. L. III. Secl. 3. part. I. c. 5. et Praxi L. IV.* fallacem pronunciamus. FORT. FIDELIS, *l. c. c. 5. de Relat. Med.* hanc quidem suadet inspectionem, sed ex hac tantum ratione, quia vulgo creditur, haberi signum aliquod posse ex vrina impregnationis occultae. Hinc si persona suspecta inspiciendam Medico tradere recusat, suspicionem auget.

Aquam mulsam propinare idem iubet HIPPOCRATES, *Secl. V. aphor. 41.* vbi ab hac mixtura tormina excitari affirmat. Aliud experimentum idem suppeditat HIPPOCRATES, ibidem, *Aphorismo. 59.* et AVICENNA, vt nimirum aromatis mulier suffumigetur, corpore probe tecto, vbi si odorem naribus et ore percipiat, vacuam illam esse asserunt. Verum

1) periculosa eiusmodi sunt experimenta, quoniam vel feminas, vel foetum laedunt. 2) in assuetis aqua mulsa, aliaque dulcia non excitant tormina. 3) eiusmodi symptomata in illis etiam subiectis excitantur, qui mensium obstructione vel vitiato et cruditatibus repleto ventriculo laborant. 4) nulla horum dari potest experimentorum, item et aliorum, in ZACCHIA, *Q. M. LL. lib. I. Tit. III. et IV.* citatorum, vera ratio, vnde ab illis nec non a reliquis, quae passim ab Autoribus allegantur, vid. ALBERTI *Syst. Iurisp. Med.* §. 16. 17. minus licet concludere.

Ex his igitur, quae modo diximus, luculenter satis meo quidem apparet iudicio, 1) praegnantiam primis gestationis mensibus vix, vltimis vero certissime cognosci posse 2) certissima praegnantiae signa esse desumenda ab vteri incremento nec non orificii vterini mutatione, et hinc 3) per solam ventris inspectionem grauiditatis praesentiam posse determinari certissime. Versari vero debet haec inspectio potissimum circa tumorem abdominis, constitutionem orificii vterini, nec non mammarum statum.

C A P. VI.

DE

IMPRAEGNATIONE AFFECTATA ET SIMVLATA.

Feminae diuersis ex causis vtero se gerere nonnunquam fingunt, 1) vt, supposito postmodum infante, partum mentiantur. 2) vt sterilitatem dissimulent. 3) quandoque hoc fit spe successione, inprimis quando maritus subito apoplexia, vel alio acutissimo morbo mortuus est. 4) cum ad hereditatem proximi admitti cupiunt. Nam si praegrans de-

prehenditur, hereditas ad ipsum vterum pertinet. *L. 30. ff. cum quidam, §. 3. de acquir. heredit.* CAGNOLVS, in *L. si quis praegnantem ff. de reg. Iuris.* aut alia ex causa id fit; v. g. vt §) tormenta et poenas corporis afflictiuas, vltimum inprimis supplicium, subterfugunt. vel 6) vt, post diuortium, se ex marito praegnantem adfirmet, *L. 1. §. 4. de ventr. inspici. L. 1. §. 12. de agnoscendis et alendis liberis. L. cum quidam cit. L. praegnantis ff. de poenis.* MENOCH. de *Arbitr. Iudicis, L. 1. qu. 86. n. 10. sequ.*

Cum itaque delictum hoc a ICtis falsi criminibus annumeretur, et capitale dicatur; imo cum praesumptionibus solis fidendum non sit: Medicorum idcirco iudicia in auxilium vocant. Argumenta vero atque signa in hoc negotio sunt sequentia.

I. Qu. *Quaenam signa potissimum sint, quibus dignosci impraegnatio possit affectata?*

1.) Aetas incongrua, ratione cuius mares intra 14. et vltra 60. annos vix generant, cum femellae ante 12. et post 50. vix concipiant, inprimis si coniugium antecedaneum non adeo foecundum fuerit. Vid. ex ICtis ALPH. DE CARANZA, de *partu c. 5. sect. 2. n. 60.* FARINACIVM, de *falsis et simulatione, qu. 151.* ZACCH. *lib. III. Tit. II. qu. 8.*

2.) Antecedanea sterilitas vtriusque vel alterutrius coniugis. Arg. eorum, quae habet GAIL. *lib. 2. c. 97. n. 16.* MASCARD. de *Probat. concl. 1147.*

3.) Huc spectat impotentia generandi et concipiendi notoria ob vitia organorum.

4.) In femina defectus mensium praeternaturalis, et quidem in aetate congrua. Vnde rarius conceptio in statu hoc contingit, quo suo etiam modo fluor albus pertinet.

5.) Per-

5.) Pertinet huc ipsa ventris inspectio et contactus, ad motum foetus explorandum. MASCARDVS, de *Probat. vel. 3. Concl. 1147. Tit. ff. de ventre inspic.*

6.) Dantur nonnulli, v. g. ALPH. DE CARANZA, qui a non superuenientia lactis praesumptionem praegnantiae fidei petunt: cuiusmodi signum tamen cautiis paulo est adplicandum. Nam verum est, ut plurimum transacto tertio, vel quarto gestationis mense mammae a colostro turgescere incipiunt: At lactis ille pronentus ab alia causa, vel naturali, vel praeternaturali, ut alias diximus, originem ducere potest. Sic virgo illa apud PHILIPPVM SALMVTH *Obs. Cent. 1. Obs. 92.* lac inscia ac non aduertens sibi comparauit, postquam cum infante in eodem lecto dormire solita, illum ad vbera identidem adiuuere consuevit, ex quo assiduo succtu lac aggregari coepit, ut infantem deinde lactare posset. Imo: dantur exempla, vbi, existente licet impraegnatione, mammae tamen non turgent, v. g. in subiectis siccioribus, quae humido non abundant. Interim tamen, cum in eiusmodi subiecto, ceteroquin sano, et quod praegnantiam adfectat, signum hoc non apparet, dubitare quodammodo licet, tutiusque est, expectare illa phaenomena, quae circa medium gestationis tempus adparent, quale v. c. ipse motus foetus.

De inspectione ventris hoc amplius monendum; illam alias institutam fuisse certis solennitatibus, ut ex *ff. l. c.* apparet. Sed praxis hodierna ceremonias hasce sustulit. In praesenti nempe instituitur ab obstetricibus, vel solis, vel Medicis associatis, atque ad actum hunc iuramento confirmatis.

Vbi tamen subiectum plane denudandum. ne sub vestimentis ventrem fingant tumidum, quo facto videndum, tangendumque simul, an signis reliquis consentientibus intumescencia ventris, qualis esse in grauidis solet, appareat; cumque denudationem renuit. suspicionem simul auget, atque a Magistratu deinceps est adstringenda.

In statu vero ambiguo, quando ventris inspectio suscipitur, primis nempe mienibus, vbi foetus motus nondum apparet, applicandum illud consilium, et responsum Facult. Med. Lips. quod in VALENTINI *ff. Medico Legalib. part. I. Sect. I. c. 17.* habetur, vbi suadet, inquisitam tamdiu in custodia tenere, dum motus foetus in vtero appareat: hoc autem fieri debet in fundamentali et rationali praesumptione consentientibus reliquis nonnullis signis, collectiue sumtis, ne fama subiecti eiusmodi periclitetur. Conf. simul Diss. b. ABR. VATERI *de ingrauidatione dissimulata ac dissimulandi mediis. Wittenb. 1724.*

C A P. VII.

DE

PARTV SUPPOSITO, NATORVM ITEM SIMILITVDINE ET DISSIMILITVDINE.

Iisdem plane de causis, quibus praegnantia fingitur, partus supponitur, quod ab ICTis ad crimen falsi refertur. D. PETR. MULLERVS, *diss. de iure praegnant. Cap. 7. §. 3. et 6.*

I. Qu. *Quibus signis partus dignoscatur suppositus?*

Partum suppositum dignoscere, adeoque filiationem probare ipsi ICTi pro re habent si non plane impossibili, admodum tamen difficili; consentiente *L. quia semper ff. de in ius vocand. l. 38. ff. de condit. et demonstr.* quam difficultatem cognouisse etiam antiquiores, vel Telemachi testari potest dictum, apud HOMERVM, *Odyss. 1.* dicentis:

Mater quidem me dicit huius esse, sed ego
Nescio, nondum enim aliquis suum genitorem nouit.

Ince

Interim a MASCARDO et FARINACIO vt signum primum commendatur partus suppositi, vel ficti cum patre dissimilitudo; quod argumentum quidem notatu dignum est, non tamen plane infallibile. Nam similitudo quidem filiationem probat verisimiliter, sed dissimilitudo filiationem plane non negat. Optime partus dignosci potest suppositus ex absentia vestigiorum puerperii, si nimirum recens ille partus praetextus est; disparent enim haec signa post alicuius temporis decursum, quare v. g. post aliquot septimanarum effluxum asserti falsitas ex aliqua corporis conditione euinci satis nequit. Sunt vero potiora partus iam editi signa sequentia: *lochiorum fluxus, genitalium tumor ac distentio, lactis praesentia, ventris flacciditas atque rugositas etc.* vid. Quaest. 2. cap. X.

2. Qu. *Quid sit causa similitudinis natorum?*

De causa similitudinis natorum variae autorum prostant opiniones atque sententiae, quarum prima est HIPPOCR. *lib. de genitura, item de diaeta*, statuentis, non sexum tantum, sed et ipsam natorum similitudinem multitudine feminis exsuperantis fere prouenire: Sed, cum vnica feminis virilis guttula sufficiens sit ad integrum impraegnationis opus absolendum; ideo non in quantitate feminis haec vis determinans delitescit, sed in qualitate potius, imprimis elasticitate, qua partes et stamina foetus, in ouulo existentia, similiter extenduntur, adeoque ad formae suae perfectionem perducuntur.

Secunda est GALENI, *lib. 2. de femine, cap. 2.* arbitrantis, vbi maior vis feminis sit masculini, foetum nasci patri similem, et contra. Sed dubia et haec est sententia, cum ita nullo modo possit contingere, vt natus alii personae, quam vni parentum, assimilaretur; quod tamen ipsa experientia vt falsum, refellitur. Interdum enim natus avo similis apprehenditur, auunculo quandoque, aut patruo, etc. im-

mo ignotae nonnunquam personae: Vid. VOIGTS *Physikalischen Zeitvertreiber*, Cent. I. Qu. 13. HARSDORTERS *Schau-Platz*, *hystor.* 98. REIES, in *campo Elyf. Quaestio iucundarum* 54. p. 670. Vnde credibile potius ac concludendum videtur, similitudinem et dissimilitudinem ex matris imaginatione, phantasia, aut impressione praecipue dependere ac proficisci, quibus et siderum influxus, soli et poli constitutio, addenda, iuxta tritum illud: Sol et homo hominem progenerat, quibus cum vtriusque etiam parentis dispositio conspirat. Cacterum omni tempore grauiditatis agere potest imaginatio, nunquam quiescens: primario vero tempore conceptionis, vel proximis ab illa diebus, antequam partium stamina a seminis virilis vi et efficacia fortius iam sunt explicata, agit quam efficacissime. Ita etiam D. D. A GULDENKLEE, ad quaestionem: an partus, patri dissimilis, alii vero similis, imo simillimus, pro adulterino habendus sit? respondit. Vid. VALENTINI *ff. M. L. P. I. Sect. I. Caf. 38.*

3. Qu. *An imaginatio potentiam seminis, efficiemque conceptus mutare valeat?*

Vtique. Hoc enim variis probari argumentis potest. V. g. 1) in posthumis maior semper similitudo obseruatur, quam in aliis liberis, ob continuo ante oculos versantem patris defuncti ideam. 2) Naeui etiam materni, *Mutter-Maehler*, ab impressione ideali, vel obiecto quodam terrifico pendentes, id ipsum probant. 3) Imaginationis vis, etiam in brutis, probari potest ex ouibus IACOBI in sacris. 4) Mira et fere incredibilis imaginationis grauidarum potentia elucet ex historia quadam, ab Illustri quondam, nunc beato WEDELIO, in *pathologia dogmatica*, Sect. II. c. 9. notata, vbi mater a visa decollatione paullo post partum edidit capite truncatum. De grauidarum imaginatione plura legi possunt in CASP. A REIES *Campo Elysaeo iucundar. quaestio. qu. 54.*

Simi-

Similitudo magis intrinseca, morum nempe, quam extrinseca, v. g. faciei, capillorum, oculorum hic attendenda: quae tamen non in recens natis, sed adultioribus demum conspicitur, iuxta notum illud: simile generatur a simili; et HORATIVUM, *lib. 4. oda 4.* fortes creantur fortibus ac bonis.

C A P. VIII.

DE

TEMPORE ANIMATIONIS FOETVS.

Qui conceptum, per abortum, data opera interimunt, iure merito a legibus puniuntur, vt in *L. Diuus ff. de raris et extraord. criminibus*, et *L. Cicero ff. de poenis*, *L. si mulier ff. ad L. Cornel. de sicar. L. si quis necandi. C. de Sicar. et Const. Crim. C. art. 133.* Apud ICTOS vero cum de crimine abortus sermo est, quaestio oritur de tempore animationis foetus. Recepta enim in iure diuisio est inter foetum animatum et non animatum.

1. QU. *Quid foetus dicitur animatus?*

Foetus animatus apud ICTOS dicitur, cum motus eius in utero percipitur; id quod fieri solet circa medium gestationis tempus. Vid. D. LVDOVICI, in *not. ad Caroli V. Constit. Crimin. art. 133.* ICTI enim hanc rem magis aestimare solent ex tempore operationum vitalium. MENOCH. 2. *de arbitrio Iudicis, Cas. 357.* FARINACIVS, 5. *Criminal. qu. 122.* WESENBECIVS, in *par. ff. ad L. Corn. de sicar. n. 7.* CARANZA, *de partu nat. et legit. c. 16. §. pecul. de abortu procurato et eius poenis*, p. 606. HARPRECHT et LVDWELL, apud DIETHER. ad BESOLD. *Thef. pract.* Cum itaque abortus promouetur inanimatus, poena arbitraria, vel extraordinaria dicitur: foetus vero animatus cum expellitur per medica-

G

menta,

menta, abortum promouentia, poena capitalis est, vt in presententi hoc obseruatur, ad *Normam Iur. Sax.* vt ex **CARPZOVII** *Iure Crim.* P. 1. q. 11. n. 12. elucet. Sic et *Gloss. in cit. L. diuus ff. de extraordinariis criminibus*, quam plures etiam **DD.** sequuntur. **FARINACIVS**, de *Homicidio*, qu. 122. num. 131.

2. Qu. *An distinctio inter foetum animatum et non animatum sit admittenda?*

D. D. quidem, et ipsa **C. C. C. V.** Art. 133. illam admittunt, vt ex antecedentibus apparuit. Illa enim disertis verbis inquit: *So aber ein Kind, das noch nicht lebendig waere, von einem Weibes Bilde getrieben wuerde*, etc. sed **Medice** et **Physice** illa distinctio nullius est momenti. Vid. **Ill. CAR. FRID. KALTSCHMIDII**, *Diss. de distinctione inter foetum animatum et non animatum ex medicina forensi eliminanda.* Jen. 1747. **GEORG. AVG. LANGGVTH.** *Diss. de foetu ab ipsa conceptione animato*, *Wittemb.* 1747. **MICH. ALBERTI** *Diss. de termino animationis foetus humani.* Hal. 1724. Animam enim in femine esse, praeclare demonstrauit **NYSSEN**, de *opific. hominis*, cap. 28. et 29. Eum plerique hodie sequuntur, imo omnes, qui animas per traducem propagari statuunt, ex quorum sententia anima illico adest, simul atque conceptio facta est. Vid. **LVDVIC.** in *not. cit.* Vtrobique ergo homicidium committitur, siue embryonem quis interfecerit, siue foetum, hominis figuram iam habentem, ideoque poena utrobique est decernenda. Sed **ICri.** eandem utrobique poenam decernendam necesse non esse, arbitrantur, cum grauius peccare videatur, qui hominem iam formatum et vbique perfectum, *ein lebendig gliedmaessig Kind*, vt **C. C. C. V.** loquitur, occidit, quam qui formandum enecat. Vid. *Const. 4. part. 4. Iuris Elect. Saxon.*

3. Qu.

3. Qu. *Quid ansam dederit distinguendi inter foetum animatum et inanimatum?*

Haec distinctio inter foetum animatum et inanimatum originem duxit ex imperitia Physicorum et Medicorum, ac incertitudine hypothesium de generatione humana, et animae inprimis cum corpore coniunctione: Sic ICRi, a Medicis et Physicis seducti, in hunc vsque diem distinctionem hancce retinuerunt. Interim vero licitum erit, magis sobrie philosophari, sententiasque ridiculas modeste examinare. ARISTOTELES, *II. de anima, Cap. I. tex. 6.* animam vocat *ἰντελεχειαν*. Quid illud sit, ignorarunt Philosophi, et ipse fortassis ARISTOTELES ignorauit. HERMOLAVS BARBARVS ita vertit, vt sit *recti habia*, vel *perfecti habia*, cui consentiunt SENNERTVS, *Phys. l. I. cap. 8.* CASP. POSNERVS (qui duas quidem amplas, re ipsa vero parum, minusue utilitatis habentes, quam quae omnium desideriis satisfaciant, dissertationes conscripsit, alteram de *animae cum corpore coniunctione*, alteram de *ordine partium in generatione humana*) et SPERLINGIVS, *Instit. Phys.* MAGIRVS, *Phys. l. 6. c. 2.* animam per formam definit, quae quidem rectius sese habet. Reuera enim est forma hominis. RENAT. des CARTES, *lib. de affectibus*, alibique, cogitantem illam vocat substantiam, id quod claram omnibus perspicuamque animae ideam supeditat. Alii substantiam illam immaterialem atque immortalem vocant, naturae coelestis imperceptibilis, vel igneae, vt ISAAC. VOSSIUS, in *appendice de natura lucis*; adeoque haud obscure materialem eandem pronuciare contendit.

De loco animae, diuersae itidem et discrepantes doctorum sunt sententiae. Vid. HOBOKENIVM et WINSLOVIUM, *de sede animae*. HIPPOCRATES et HEROPHILVS in cerebri ventriculis animam collocant; DEMOCRITVS in toto corpore; ERASISTRATVS circa membranam epicranidem;

STRABO in supercilliorum interstitio; EPICVRVS in toto pectore; DIOGENES in cordis arteriato ventriculo; STOICI, cum CHRYSIPPO, in toto corde, ac spiritu, circa cor versante; EMPEDOCLES in sanguine. GALENVS in quavis corporis particula suam esse animam putat. HELMONTIVS animam in ventriculi pyloro; CARTESIVS autem in glandula pineali illam quaerit, cum tamen saepe in hominibus eadem vel aqua repleta, vel in calculum mutata, vel vlcere consumpta, post mortem, fuerit deprehensa. Illustris et Celeb. Romanus Medicus et Pontificis Archiater atque Cubicularis LANCISIVS illam in septo pellucido existere demonstrat, in Epistola ad Celeb. FANTONIVM scripta, quae extat in CL. MANGETTI *Theat. anat. Lib. 4. C. 2. p. 321.* Maxime probabilis nobis videtur opinio illorum, qui affirmant, sedem animae esse istam encephali partem, quae est commune nervorum principium, seu illa cerebri pars, vnde omnes nervi, sensibus et motibus voluntariis seruietes, suam ducunt originem, et quae hodie a Medicis solet vocari sensorium commune.

De animae cum corpore coniunctione differentes etiam doctorum virorum extant sententiae. V. g. HIPPOCRATES primus fuit, qui, in libro de *natura puerorum*, textu 10. et 11. alibique, statuit, in masculis 30. in puellis 40. aut 42. die animae fieri accessionem et cum corpore coniunctionem, cui assentit GALENVS, *L. 15. de vsu partium*, c. 5. imo FIENVS, de *Formatione foetus*, quaeft. 10. concl. 11. MERCVRIALIS autem, de *Morbis mulierum*, lib. I. c. 2. septimo coniunctionem hancce die fieri, contendit, quia homo septem dierum spatio perficiatur. Sunt et alii ex Ictorum ordine, imo ipse ZACCH. *l. 1. Tit. 11. qu. 9. th. 24* qui ante 60. dies animatum foetum non pronunciant, et quidem ex debili hac et infirma admodum ratione, quoniam consistere non possit, an masculus quis sit, nec ne?

Fundamenta harum opinionum sunt varia. 1) Credebant olim, certum quendam ordinem productionis partium in generatione statuentes, primo hepar fieri, deinde cor, spinam dorsi porro, tandem caput et reliqua. Sed ridiculam hanc esse opinionem tum sana ratio dicitur, (quae harmonicam eiusmodi vasorum mirabilemque organorum connexionem successiue fieri, sibi persuadere nunquam potest) tum adcurator in rebus physicis inquisitio experimentalis ad oculus id ostendit. Physici enim per Microscopia observant, integram plantae delineationem in semine plantarum, v. g. in faba: Vid. DV HAMEL, in *Physica*; VALENTINI, in *Armamentario Naturae et Artis*, p. 161. ubi de natura vegetabilium; LEFWENHOEK, in *arcanis naturae*, et alii. Nos pariter per Microscopia in ouulis insectorum perfecte elaboratam et exstructam insecti machinam vidimus. Ex qua demonstratione liquido adparet veritas Davidis, in Plalterio dicentis: *Du hast mich gebildet, ehe denn ich war.* Et ipse etiam sacrae literae hypothesein recentiore Medicorum alias confirmant, qui de generatione statuunt, hominem in ouulo delineatum, quoad omnes partes, in exiguis staminibus ante conceptionem. Vid. B. ENDELII disert. *de embryon. in ouulo ante conceptionem praesistente*, Witteb. 1703. Respond. Hannekenio.

Secundum fundamentum erat incertitudo de origine animae, huiusque sede, et cum corpore coniunctione. Credebant enim, vt hodiernum, Theologorum quamplurimi, animae creationem et infusionem, et eo quidem hanc fieri tempore, quo omnes partes, in specie sexum notantes, perfectae formatae fuerint, ne error in animae coniunctione committatur.

Sed haec hypothesis 1) militat contra principia philosophica. Omnes enim Philosophi in eo consentiunt, quod ubi materia sit, ibi forma etiam esse debeat, ac forma sine

materia et materia sine forma consistere vnquam nequit, Vnde eo momento, quo corpus existit, et anima existat oportet. Anima enim est forma hominis, cum qua thesi Leges ipsae consentiunt, in *L. Iulianus §. sed si quis ff. ad exhibendum.* 2) Cum homo generatur, perfecte generatur, non quoad partes, sed quoad totum, cumque hominis materia in parentum sita sit semine, quare non formam etiam in semine simul admittamus? 2) Quid in Theologia hinc sequatur, facile fortasse patet. Nam anima, quae creatur atque infunditur, aut pura esse debet, aut impura; si pura, quare committitur corpori impuro? sin impura absurdissimum profecto illud hinc sequeretur principum: Deum auctorem esse peccati. Melius itaque ac sanæ rationi conuenientius est, credere, animam a parentibus, coniunctim sumtis, proficisci, animaeque coniunctionem in ipso conceptionis tempore fieri. Quin et diuinum illud: **MULTIPLICAMINI!** ad animas sese extendere, credibile est. Si enim falsum hoc esset, quoad corpus filii essemus parentum, et quoad animam filii Dei. Cum itaque homo hominem generat, aura seminalis, in patris semine delitescens, ouulum maternum irradiat, idque vel in ouario antiquo, vel nouo, h. e. in ipso utero constitutum, eoque momento conceptio contingit, atque ab aura seminali plastica, vel elastica, motus instituitur, vitaeque principium nascitur, hinc et anima, modo licet incomprehensibili, quam communicationem tamen per traducem explicamus, vt cum B. Luthero et Wittebergenfisibus vulgo consueuimus. Nostrum tamen nunc est, in tam ardua et admodum subtili dubiorumque plena hac re ICtis suam distinctionem adamatam relinquere, eruntque fortassis in posterum, qui, rectius edocti, corrigendas hasce ac emendandas suscipiant opiniones suas, operamque hanc nostram non omnem perditam frustraue collocatam censeant.

* ○ *

C A P. IX.

D E

PARTV PERFECTO ET LEGITIMO.

In hac vero doctrina, ubi de nascendi temporibus actum fuit, Icti, fatente ipso COCCII, in *comment. ZACHIAE, Qu. M. L. lib. 1. Tit. 2. Qu. 1.* errores commiserunt quam maximos, dum partus legitimi tempus confundunt cum tempore partus perfecti. Ne adeo idem nos error implicet, veram prius, quam rem aggrediamur, terminorum significationem explicabimus. Caeterum summe haec necessaria est doctrina de partu, in solo quippe tam Medico, quam Iuridico, in hoc autem quam maxime, imprimis ubi quaestio agitur de haereditatibus et successione.

1. Qu. *Quid intelligatur per partum?*

Per partum in sensu Medico intelligimus non foetum, vtero materno adhuc inclusum, sed infantem potius, mutuis matrisque parturientis et foetus maxime ipsius moliminibus ex vtero exclusum, vel etiam Chirurgia per partum caesareum ex eodem exsectum.

2. Qu. *Quid sit partus perfectus seu Maturus?*

Qui iusto et ordinario fit tempore a natura destinato, id est circa finem trigessimae nonae et nonnunquam quadragessimae hebdomadis; seu qui fit finitis 280. diebus vel novem mensibus solaribus, decemue lunaribus. VALENT. ff. *Med. Leg. l. art. 1. Sect. 1. cas. 24.* Hinc naturalis quoque dicitur.

3. Qu.

3. Qu. *Quid sit Partus Imperfectus seu Praematurus?*

Qui fit ante iustum et ordinarium a natura destinatum tempus. Et talis partus imperfectus modo audit *Abortus*, modo *Partus praecox*. *Abortus* seu *Partus Immaturus* dicitur, qui fit ante septimum a prima conceptione mensem; *Partus praecox* vero vel *Praematurus in sensu stricto* audit, quando contingit inter septimi et noni mensis, a prima conceptione, finem.

4. Qu. *Quid sit Partus Serotinus.*

Est talis partus, qui contingit post iustum atque ordinarium a natura destinatum tempus. V. g. talis partus serotinus est undecimestris, duodecimestris. Vid. MICH. ALBERTI *Diss. de Partu Serotino. Hal. 1729.*

5. Qu. *Quid partus sit viuus.*

Viuus partus dicitur, qui viuus excluditur, et exclusus per aliquot momenta diesue in vita potest subsistere, ob immaturitatem tamen diu viuere vitamque continuare haud valet. Hic alias dicitur debilis, immaturus, praeternaturalis, abortiuus. *Abortus* enim foetus est immature editus, vel ante mensem septimum natus, qui a plerisque Ictorum neque legitimus, neque vitalis pronuntiatur. LL. enim, auctoritate HIPPOCRATIS fultae, partum vocant legitimum, qui septimo mense contingit. *L. septimo ff. de statu hominum.* seu est talis partus, qui a mense septimo vsque in decimum est natus.

6. Qu.

6. Qu. *Quid partus sit vitalis?*

Vitalis ille dicendus est, qui non viuus tantum editur, sed ob maiorem etiam integritatem virium, organorum, membrorumque perfectionem et soliditatem in vita perfecte potest subsistere, vt septimestris et octimestris. Vid. BAUMGAERTNERI *Diss. de differentiis partus viui et vitalis. Altorf. 1747.*

7. Qu. *Quid sit partus legitimus?*

Partus legitimus, iuridice sumtus, est, qui ex iusto matrimonio, vel iustis nuptiis, tempore ad viuendum apto, quo haereditatem adire potest, atque in alios transferre, monstri abortionisque expers, perfecte in lucem editus. *pr. Inst. de Patr. Pot. L. 12. in fin. ff. de statu hom. L. 3. L. 6. ff. de his, qui sui et alieni iuris sunt, L. 5. ff. de in ius vocando. Tit. Cod. de Nat. Liberis.* WILDVOGEL in *Diss. de part. legit. §. 2. p. 4.* LINCK in *Diss. de Partu humano legitimo et illegit.* Patet hinc simul, quid sit partus illegitimus; nam omne illud videtur illegitimum, cui leges haud fauent, atque illi partem bonorum, aliaque priuilegia in ciuitate, a legitimis tantum obtinenda, denegant. Gaudere itaque priuilegiis partus legitimi nequit 1.) iste partus, qui est praematurus, 2.) iste partus, qui vocatur ferotinus.

8. Qu. *An natura terminum eundem constitutum semper obseruet?*

Negandum non est, naturam in partu statum plerumque terminum temporis obseruare, atque ordinarie finitis 280. diebus generationis opus absoluere, quem quippe terminum et Saluator noster, tanquam homo perfectissimus, obseruare, adeoque ita nasci etiam voluit. Interim causae sunt variae, quae terminum illum naturalem vel ante vel postponunt.

9. Qu. *An homo, ut cetera animalia, certum aliquod tempus habeat nascendi?*

Alii hoc affirmant, alii negant. Qui affirmantem amplectuntur sententiam, dicunt: integrum formationis foetus negotium, in homine non minus, ac in brutis, absolui, iuxta regulas proportionum, temporis atque mensurae. Durante enim gestatione, omni temporis momento, certa quantitas materiae foetus corpusculo, vi circulationis liquidorum, affertur, et cum illo coniungitur, ita, ut spatio 280. dierum summa totius incrementi et extensionis perfectae ad finem perducatur. Hinc theoria de incerto partus tempore tantummodo fluxit ex falsa calculatione et erronea computatione credularum muliercularum. Deus enim Deus ordinis est, qui in corpore humano, eiusque incrementis, haud secus, ac in reliquis creaturis, ordinem, mensuram, numerum, temporaque certa constituit. Negantes autem certum partus tempus, regerunt: Non adeo probabile hoc esse ob sequentes potissimum rationes: 1) Quoniam homini a Deo concessum sit indeterminatum congressus tempus; vnde concludere liceat, ei non esse partus tempus determinatum. 2) Quia in hominibus mira quaedam temperamentorum prae reliquis animantibus diuersitas deprehenditur; ideoque calida et sanguinea temperamenta non plus tantum generant, sed suo etiam modo plus nutriunt, adeoque foetus ipse citius paulo perficitur. 3) Quoniam seminis *egyptia*, vel efficacia, mirifice in subiectis differt, pro diuersitate habitus corporis. Vnde liquet, semen spirituosius in ouulo humano motum instituire vehementiorem, adeoque et citiora foetus incrementa posse efficere. 4) Quoniam diuersitas staturae in sexu foemineo etiam obseruatur, vbi vterus, ob angustiam, qua clauditur, naturalem, per decem menses foetui augetur spatii praebere haud satis potest. 5) Quoniam sanitas etiam in subiectis, non in patre tantum, sed in matre etiam,

etiam, imo et in foetu differt; ex quo liquet, foetum vel citius, vel tardius interdum excludi posse. Atque hae quidem rationes sunt fundamentales dubitandi, absolute nempe certum homini nascendi tempus datum non esse, in quo etiam consentiunt PLATO *lib. V. de republica* AVLVVS GELIVS *in noctilib. Attic. libr. III, cap. 16.* GALENVS *de dieb. decretor. libr. II.* ARISTOTELES, *lib. VII. Histor. animal. c. 4.* PLINIVS, *lib. VII. Hist. Nat. c. 5.* speciatim vero HIPPOCRATES, qui, libro de *partu septimestri*, item *lib. 2. de diaeta, text. 19.* inquit: *foetum interdum serius, interdum maturius nasci posse.* Hinc ARNISAEVVS *lib. de partus humani legitimo termino, §. 9.* inquit: Praecise autem diem, aut mensem, inde praefinire, non licet: quia proportio illa, ut et mixtio, soli naturae constet; et quicquid huius cognitum exploratumque habemus, a posteriori didicimus. Hinc HIPPOCR. de *partu septim.* ad observationes obstetricum prouocat. Conf. insinuat FORT. FIDEL. *de velat. Med. lib. 3. sect. 7.* IOH. PEYSSONEL, *lib. de temporibus humani partus;* ALFONS. DE CARANZA, *lib. de partu natural. et legit.* ANDR. SPIGELIVS, *Tr. de infante in utero;* BESOLD. *in Thes. Pract. Voc. Geburts-Zeit;* CARPZOVIVS, *in Praxi forensi c. 27.* ubi integrorum Collegiorum sententiae reperiuntur.

IO. Qu. *Quid de partu ante mensem septimum sit statuendum?*

Sciendum, quod sub eo partus eiusmodi contineatur, qui 3. 4. 5. vel sexto mense editur. Hic iure ciuili non pro homine perfecto, sed pro abortu saltem, imo pro mortuo plane agnoscitur: quia naturaliter viuere non possit, teste HIPPOCRATE, qui, *lib. de partu septimestri*, ita praecepit. *L. 12. ff. de Statu hom. L. intestato 3. §. 12. ff. de suis et legitim. haeredit.* Sunt quidem Icti aevi nostri aequitatis amantes, qui partum eiusmodi, v. g. quintimestrem et sextimestrem,

si viuus et organis integris instructus deprehendatur, non pro abortu, sed pro vero atque legitimo agnoscunt partu, eique iura omnia, priuilegia et effectus tribuere contendunt, vt fecit ALPHONS. A CARANZA, de *partu naturali atque legitimo*, cap. 9. quem plerique etiam sequuntur IGTi, prout videre licet ex RENATO CHOPPIN. de *priuilegijs rusticis*, lib. 3: Cap. 8. num. 8. qui arbitrantur, quod. l. 3. C. de *posth. haered.* leges ffrum emendet, vel corrigat CARPZOV. in *Iurispr. Eccles.* lib. 2. definit. 22. COCCEIVS, in *Comment. ad ZACCH.* lib. 1. Tit. 27. qu. 2. p. 51. STRYK, de *Iure sens. diff.* 1. Cap. 1. num. 40. et 41. vbi ait, semestrem partum regulariter pro immaturo reputandum. Sed addit: qui viuut et perfectus est, iuxta L. 3. de *posthumis*, iuris beneficiis non priuabitur, licet non sit integer. Integrum enim esse et perfectum, differunt. Eiusque filius, in *controuersijs Iuris selectis ad Instituta*, disp. 2. thes. 16. et ex Medicis SPERLINGIVS, de *Formatione in utero*, cap. 9. THEOD. GRAANEN, Tr. de *homine*, p. 758. HARVEVS, de *Partu*. ANDR. SPIGELIVS, de *incerto partus tempore*. Facultas Erfurtenensis, in *quaest. de partu trimestri*, VALENTINI, ff. *Medico-Legal. part. 1. Sect. 1. c. 23.* partum eiusmodi pro viuo atque legitimo pronuntiant, ac Facultas Lipsiensis in partu quinquemestri simile quid fecit, de quo vid. AMMANVM in *Med. Crit. Reip.* 68. Plura ad eiusmodi quaestionem responsa videre licet in ZIIMANNI *Medicina Forensi Lips.* Cent. 1. cas. 15. 17. et alibi. Nonnulli tamen reperiuntur strictiores legum interpretes, qui reiecta nostrae aetatis ICTorum sententia in iuris tantum ciuilis decreto acquiescunt, et partum illum, qui 180 vel 182. die ex utero viuus egressus est, licet ilico, postquam in lucem editus fuerit, animam dimittat, etiam in manibus obstetricis, pro vero et legitimo agnoscunt, iuxta l. 12. ff. de *statu Hom.* l. 3. §. *fin.* ff. de *suis et legitimis haered.* l. 3. C. de *posthum.* In casu vero, quo IV V. Vltio mense partus nascitur, ille, iuxta commemoratum modo ICTorum rigorem, tamdiu immaturus

turus abortiusque manet, donec 180. dierum terminum attigerit, quo ipso omnium statim iurum compos fit, quando vero ante illud temporis spatium spiritum reddit, nec successionis ius ei competit, nec testamentum is rumpit.

II. Qu. De partu septimestri quid statuendum?

De partu septimestri, siue illo, qui 180. vel 182. die post celebratum concubitum nuptiasue in lucem hanc editur, non amplius est dubitandum. Nam Medice quidem non viuus tantum, sed et vitalis utique esse potest, quamuis raro in vita longiorem annorum feriem persequatur. Sed et Iuridice, iuxta LL. civiles, pro legitimo agnoscitur. Ex Medicorum hinc ordine vitalem illum pronunciauit HIPPOCRATES, libro de partu septimestri, item lib. de Carne, ubi tamen simul plurimos horum periisse commemorat, paucos vero superstites euasisse. id quod Medicorum hodiernum experientia confirmat. Plerumque enim immaturi sunt, raroque ad perfectionis illud punctum, quod natura constituit, perueniunt. Unde nec aerem liberiorem, nec alimenta perferre possunt, ob integumentorum communium subtilitatem, pulmonis. ventriculi, aliorumque organorum imbecillitatem, imo caloris etiam proprii defectum. Interim tamen foetus mense septimo naturae intentione non nascitur, vt multis id argumentis probatum iuit ZACCHIAS, lib. I. Tit. II. Qu. III.

12. Qu. De partu octimestri quid statuendum?

De partu octimestri, an legitimus sit et vitalis, dubitant nonnulli Iuristi et Medici, et quidem his maxime rationibus inducti: 1) auctoritate nixi HIPPOCRATIS, qui ll. cc. foetum illum, ob exeundi conatum, mense septimo adhibitum, postea, octauo scilicet, labefactum pronunciat, adeo,

vt non satis robore praeditum ad sustinendos partus labores se sentiat. 2) Arbitrantur astrologi superstitiosi, Saturnum, vt Planetam frigidum, octauo gestationis mense imperium tenere in foetum, qui, nimis eum refrigerando, ad motum minus reddat idoneum. Prioris argumenti imbecillitas ac leuitas ex hoc adparet, quoniam haud impossibile, foetus vires, in 7mi mensis principio irramutas, per mensem denuo restitui, et ipse etiam SENNERTVS, Medicus olim felicissimus, iam demonstrauit, in *Institut. Med. lib. 1. c. 20.* et in *praxi sua, lib. IV. part. 2. Sect. 6. c. 1.* motum illum, mense septimo foetui ab HIPPOCRATE adsignatum, vtique in dubium vocandum esse, quoniam motus ille reliquis motibus ordinariis haud maior, neque partus conatibus similis sit et appareat. Posterioris ratio a GODOFREDO, ad *L. 3. §. fin. lit. K. ff. de suis et legitimis haered.* refutatur, dum sententiam hanc de Saturno nugae vocat Astronomicas. Vnde adeo adparet, dogma de debilitate partus octimestris debilibus superstru-ctum esse argumentis, id quod, praeter Sennertum, fusius docuit BONAVENTURA, de *partu octimestri*, inprimis *lib. 9. 10.* vbi ostendit, merito ab HIPPOCRATE esse recedendum. Hoc plures simul fecerunt Philosophi et Medici nostri aevi, v. g. celeb. WEDELIVS noster, in sua *Physiol. sect. 2. c. 31.* et VALENTINI, in *ff. Med. L. Part. 1. sect. 1. casu 33.* vbi integrorum collegiorum responsa reperiuntur. Si enim septimestres sunt vitales, tanquam minus maturi, cur non octimestres, qui prorsus maturiores illis sunt, magisque formati, et calore ac robore vegetiori praediti? Aduersus ICos, qui partum octimestrem non legitimum, alias crediderunt, disputauit DOMINICVS ARVMAEVVS, noster *lib. 2. decis. vlt. num. 50. seq.* et FRID. BONAVENTURA, l. c. qui partus octimestris legitimationem prolixissime deducit. Nec desunt alii, qui partum octimestrem pro iusto atque legitimo pronunciant, vt HAHNIVS ad WESENBECK. de *statu hominum, num. 3. verb. postquam nati p. 165.* vbi plures DD. allegat, CARP-

ZOV. *Iurispr. forens. P. 4. Const. 27. Def. 14. et lib. 2. Iurisprud. Consist. tit. 13. def. 226.* ZIEGLERVS, in not. ad ZACCHIAM, obseruantiam in Consistoriis quoque allegat. Interim, cum naturalis terminus sit finis noni, et principium decimi mensis, sequitur, quod foetus sine dubio, quo longius ab hoc recedat, tanto minus robustus atque perfectus sit; quo magis vero illum terminum attigerit, eo perfectior fuerit, ob soliditatem et incrementum membrorum et partium, ut hinc eo melius certiusque in vita valeat persistere. Haec quoque ratio perspecta fuit HAHNIO ad WESENBECEIVM, de *statu hominum*, et CARPZOVIO, in *Praxi forensi*. Cum itaque adpareat, quod partus praecox atque immaturus raro quoad corporis habitum perfectus sit, adeoque etiam vitalis, ideo in his diiudicandis decernendisque cautus sit Medicus et ICTUS; id quod fieri potest accurata lustratione et inuestigatione non circumstantiarum tantum, sed et subiectorum, partum aliquem semestrem atque octimestrem venditantium.

13. Qu. *Vnde partus maturitas eiusque perfectio noscenda?*

Quemadmodum, cum de virginitate, praegnantia, abortu, vulnere lethali quaeeritur, nemo iudicat, nisi lustratis, per inspectionem et contrectationem, distinctis inter se circumstantiis in subiecto illo, vel individuo, de quo depositio et renunciatio postulatur: Ita vix paradoxon videtur, si Medicus, antequam praesumptionem de partu hoc vel illo, vitalisne ac legitimus sit; perfectusne ac maturus; an fetus? deponat, subiectorum examen accuratius praemittat. Ideo hoc in casu inspectio vtique requiritur, in qua ad sequentia attendendum.

1) Ad magnitudinem, an iusta scilicet et adaequata illius sit proportio; *ob nemlich das Kind so groß sey, als ein Kind von solchem Alter (Monaten) zu seyn pfleget.*

2) Ad

2) Ad pondus, pondus immaturi foetus ad sex libras non adscendit, saepe infra quintam libram subsistit.

3) Ad conformationem. V. g. in immaturiori 1) Sutura Coronalis, vel potius Hiatus Rhomboides, verbo Fontanella Infantum, plus hiat et cranii ossa ex facili mobilia. Vid. KERCKRINGIUS, in *Osteogenia et ἀνθρώπου γενία*. 2) Auriculæ minus patent, et extrinsecus minus prominent. 3) Os et nares quoque veluti oclusae sunt, minusque prominent. 4) Labia cum auriculis instar carnis cruentae, ac cute minus perfecte tectae deprehenduntur. 5) Oculi sunt clausi; nam palpebrae arctius conueniunt, et quasi conglutinantur. 6) Digni manuum pedumque indistincti quodammodo, et sine unguibus conspiciuntur. Quod signum quidem ab HIPPOCRATE, lib. de *superfoetatione*, proponitur. Sed hoc intelligendum tantum de embryonibus admodum exiguis, vnius, vel duorum mensium. In embryonibus vero trium mensium ungues adsunt, id quod desiderantibus ad oculum exemplis ostendere possumus. Sunt vero tales ungues breues, teneri, molles, facile plicandi, vltra digitos non prominentes vix lineam longi. 7) Tota cutis rubet, in extremis maxime artubus et facie, quandoque tamen etiam liuet. 8) Capitis capilli sunt albicantes vel flavescentes et nitentes; cilia et supercila tenerrima et laeuissima.

4) Ad vocem, num qua adsit, nec ne? praesertim, cum vox viuum vitalemque omnino foetum designat. Vnde dicitur: *Das Kind hat die 4. Wuende beschryen. Ius Saxon. jtm Lehnrecht, art. 20.*

5) An perfectus membrorum motus sit, an vero imperfectus?

6) An continuo somno indulgeat, nec ne?

7) An vbera petat, an vero minus?

Plura signa, quae immaturum esse foetum confirmant, exhibet RÖDERER *l. c. p. m. 98. 99.*

Ex qui-

Ex quibus signis adeo elucet, an foetus viuus sit, debilis licet, an vitalis.

14. Qu. *Quaenam causae sint foetum debilitantes?*

Variae earum quidem dantur, quae tamen omnes probe sunt detegendae, examinandae, annotandae et cum rationibus decidendi annectendae. Hoc vero ut fiat, consideranda sunt 1) Antecedentia partum; 2) Partus ipse; 3) Consequentia partus.

Quae partum antecedunt, signa desumi plerumque solent v. g. 1) a dispositione mariti. Pater enim genitorque morbosus, v. g. phthisicus, hecticus, hypochondriacus, alioque notabili valetudinis vitio affectus, succos in corpore suo non praeparat conuenientes ad sui, multo minus ad generis conseruationem. Ergo semen iners habet, minusque actiuum.

2.) Matris quoque constitutio naturalis et praeternaturalis examinanda. Hinc mater exigua, gibbosa, imbecillis, ob vterum exiguum, valdeque compressum abdomen, excludere vix potest foetus perfectos, vitales, sanosque, cuiusmodi, vel simile quid sentiendum etiam de matre hectica, tabida. Dum enim quantitas liquidorum ad proprium ipsius corpus alendum non sufficit, sufficere illa multo minus potest ad incrementa foetus praestanda, modo conuenienti. Ad matris in hoc negotio habitum ipse respicit HIPPOCRATES, *lib. de superfoetatione, text. 8.* vbi inquit: *Si qua partui vicina sit, et oculos cauos habeat, et facies intumescat, et ipsa tota, itemque pedes tument, ut veluti pituita alba apprehensa appareat, et habet aures albas, et summum nasi album, et labia liuida, ea ipsa mortuos gestat, quos pariet, aut viuos praeue, et non vitales, et exsanguis, vipote morbosos, aut prius peperit non vitales.* Sic et quae mammas habet graciles et

flaccidas, aut si multum ex iis lactis effluat, foetus male sanos et difficulter vitales gerit, teste eodem HIPPOCRATES, aphor. 5. num. 52. et seqq. id quod confirmat CELSUS, lib. 2. cap. 6. Haec enim omnia oeconomiam foetus, in vtero materno turbam, arguunt.

3. Morbi matris antecedanei huc pertinent, vt fluxus mensium extraordinarius, casus ex alto, affectus animi, quae causae omnes partum intempestiue ab vtero separare adeoque exclusionem immaturam promouere valent; qui partus tamen, vt fructus immaturi, minus durabiles existunt.

In partu illa inprimis obseruanda sunt symptomata, quae in partu immaturo et intempestiuo satis esse solent atrocia.

Post partum varia itidem incommoda se offerunt, v. g. nimia sanguinis profusio, summa debilitas, dolores post partum exquisitissimi ac vehementissimi, quae accidentia praesens inuicem se pede prosequuntur, cum partus eiusmodi sit intempestius.

15. Qu. *Quid sentiendum de partu decimestri, vndecimestri et duodecimestri?*

Dictum a nobis superius, terminum partus naturalem esse post 9. menses solares, vnde quaestio de partu decimestri et duodecimestri incidit. De decimestri reuera dubium non est, quin fieri possit: de vndecimestri vere merito quodammodo dubitatur, inprimis cum HIPPOCRATES, *Lib. de Natura puerorum, Text. 38. et 40.* contendat, nullam foeminam vltra 10. mensem vterum gestare posse.

Interim eiusmodi nonnulli casus dantur extraordinarii, ac reuera natura suo modo terminum naturalem retardare potest. v. g. 1) eiusmodi partus retardatio fit ob energiam
semi-

feminis deficientem, morbosam patris constitutionem debilem, ut fieri in senectute solet. 2) Partus retardatur ob matris dispositionem phthisicam, hecticam, ubi foetus sufficienti alimento destituitur. 3) Ob statum etiam matris cachecticum. 4) Ob fluxum mensium tempore gestationis contingentem. 5) Ob diarrhoeam, aliumve fluxum et morbum. 6) Hoc fit ob nimiam uteri amplitudinem. Vid. *Cas. in VALENTINI ff. Medico-Legal. n. 36.* 7) Fieri hoc potest ob affectum matris extraordinarium, tristitiam, qua tota matris massa sanguinea turbatur, adeoque et foetus ipse nutritio. 8) Ob dietam matris extraordinariam, imo inediam. 9) Ob foetus debilitatem et dispositionem morbosam. 10) Quando plures foetus in utero detinentur.

Patet itaque ex his iam allatis argumentis, partum vti-
decimestrem et duodecimestrem ex principiis Medicis legi-
timum pronuciari posse, certis positis circumstantiis, quam-
uis Ius Ciuile eiusmodi partum pro legitimo agnoscere haud
velit. Recentiores quidem LL. interpretes iuxta pro-
nunciata Medicorum tutius paulo iudicare solent. Vid. *ff.*
Med. Legal. Cel. VALENTINI, Part. I. Sect. I. Cas. 35. 36.
37. in quibus vndecimestris partus a Facultatibus Medicis legi-
timum pronuciatur. Apud AMANNVM, in *Medicina Cri-
tica, Resp. 44.* quoque reperitur casus, ubi Lipsiensis Facul-
tas partum duodecimestrem, vnd noch 13. Tagedrüber, Mar-
thae Blattin, deren Hauswirth vor einem Jahre gestorben, als
er noch des Tages zuvor mit ihr am Tische gefessen, pro legi-
timum pronuciavit, ex ea ratione, quia mulier per trimestre
spatium dolores parturientium continuos, absque iactura vi-
rium, pertulerat. AMANNVS insimul, in discursu ad eun-
dem casum, plures dubitandi rationes quidem suppeditat,
et responzionem illam in fauorem matrimonii datam suspica-
tur. Reperiuntur quoque apud SCHENCKIUM, *Lib. IV. obs.*
n. 156. usque ad 160. it. in Comment. ad ZACCHIAE
I 2 *Quaest.*

Quaest. Med. Leg. Lib. I. Tit. 2. qu. 6. Cas. de partu 13. 14. mensium, imo aliquot annorum. Sed quid de eiusmodi partu statuendum sit, nemo non nouit, qui leges oeconomiae animalis quodammodo didicit. Eiusmodi nempe exempla plane impossibilia sunt, et contra omnem rationem militant, ac vel ad fabulas, vel ad portenta potius pertinent.

Hoc quidem verum, et rationibus atque experientis medicis contrarium non est, *foetum, praeternaturaliter conceptum, vel etiam in utero per certas causas obuenientes praeternaturales laesum, et sic extinctum, ac e vita ereptum, absque detrimento vitae matris, per aliquot dierum, mensium, imo annorum spatia, in utero delitescere posse, non uiuum inquam, sed mortuum.* Tale exemplum contigit anno 1720. mense Martii, in pago Sueuico, prope Gemundam, vbi foemina 46. annos foetum, officis tunicis inclusum, utero gestauit, de quo casu, sub Cel. CAMERARII, *Prof Tubing.* praesidio, eruditam inauguralem suam conscripsit dissertationem Dominus D. ORTH.

B. Parens meus simile quid fere obseruauit in foemina militis, quae in tuba vteri dextra conceperat, et sic tumorem sibi contraxerat, in hypochondrio illo eminentem. Hunc tumorem, finitis 20. mensibus, aperiebat laudatus Parens meus, Medicus in praxi felicissimus, et in obseruationibus curiosissimus, et extrahebat corruptum foetum exiguum, tunicis tamen firmioribus inclusum, cuius sceleton, iussu SERENISSIMI DVCIS BRUNSVICENSIS, IOHANNIS FRIDERICI, gloriosae memoriae, Romam transmissum, vbi asseruitur.

Similes historiae continentur in ELSHOLZII, Medici Berolinensis, *Obs. de conceptione tubarum*, it. in Domini ABRAHAMI CYPRIANI, *Londinensis, Medici et Professor. Anatom. ac Chirurg. in Academ Franekeriana.* Epistola ad Domin. MELLINGTON, Praesidem Medicorum Londinensium, de conceptione tubarum. Quo pertinet tandem D. D. MON-

TAGNIERE, Messiliensis, de formatione foetus in loco insolito, it. ea, quae in MANGETTI Theatr. Anatom. Lib. 2. P. 2. Cap. 3. reperiuntur de embryonibus, extra vterum constitutis.

Sed de eiusmodi conceptione et partu in foro Medico-Luridico sermo non est, quoniam Icti pro obiecto habent foetum viuum vitalem, et in loco conuenienti conceptum.

C A P. X.

D E

A B O R T U.

I. Qu. *Quid sit partus, quid abortus?*

Partus est actio naturalis, satis tamen molesta et periculosa, qua iusto tempore circa finem noni mensis foetus viuus et perfectus excluditur.

Abortus vero vocabulum multis modis accipitur.

1) Sub abortu continetur *effluxus*, Graecis *ικευσις*, et est conceptus eieclio, quae intra septimum diem fit.

2) *Εκτρωσις*, quae intra quadragesimum contingit. Distinguunt nonnulli, e.g. NONIVS MARCELLVS, inter abortum et abortum: *Aborsumque* dicit esse, qui primis fit mensibus, vbi conceptui factum est exordium; *abortum* vero, qui prope tempus pariendi obuenit.

3) *Abortus* dicitur foetus praeternaturalis exclusio, quae ante diem, sibi a natura destinatum, sed ex aliqua vi, contingit, qualem abortum promouent illae, quae ita infamiam suam, aut impudicitiam, impio conatu tegere volunt.

4) *Abortum fecisse mulierem*, dicunt Icti, quae ante septimum mensem peperit. Hinc ZACCHIAB, Lib. 1. Tit. 2.

qu. 10. n. 19. inquit: Non obstaret, quod quis in sexto mense nasceretur, et per aliquot horas, aut etiam dies, viueret, vt fieri posse non est ita impossibile: tamen quia hic partus habet cum vita talem repugnantiam, vt viuere nullo modo possit, nisi ex miraculo, idcirco abortiuus dici debet, neque testamentum, neque donationem rumpere, neque aliud quicquam illi prodesse, quod vero ac naturali partui prodesse solet; sic et mulieri, talem foetum parienti, nihil quicquam prodesse debet, ita, vt ex ea causa parientium privilegijs gaudere debeat, nisi iis, quae corporis valetudinem respiciunt. Ast, an in tali casu non sit mitior sententia ferenda, iudicent alii ex supra dictis, in capite praecedente.

5) *Abortus* etiam dicitur foetus, in vtero mortuus. Abortus enim nomen idem importat, ac si diceres non ortus, vel frustra ortus, ac idcirco abortus parificatur ei, qui nunquam natus est. TIRAQ. in *L. si vnquam*.

2. Qu. *An dentur signa partus et abortus?*

Dantur utique, et ipsa C. C. C. V. art. 35. de illis quoque inter alia loquitur. Ast haec quaestio semper tripliciter diuidenda: nam vel quaeritur, an mulier abortum procurauerit? vel quaeritur, an pepererit? idque rursus dupliciter: vel enim quaeritur, an vnquam pepererit, et mater fuerit facta? vel, an pepererit de recenti?

Signa mulieris, recenter enixae, plura, et minus fallacia obseruantur: 1) Ventris flacciditas et rugositas, admodum conspicua. 2) Cruoris, vel sanguinis, per pudenda muliebria effluxus. 3) Dilatatio vaginae vteri extraordinaria. 4) Regionis pubis intumescencia. 5) Animaduertente PINAEO, de *Notis Virginitat. L. I. C. 7.* tumor pudendorum oedematosus. 6) Lactis in mammis praesentia. 7) Durities

ties mammarum, a tactu dolorosa. 8.) papillae mammarum craissae et amplo disco minoribus papillulis distincto. 9.) os vteri laxum, molle, tumens, non bene clausum. 10.) grauis odor puerperii singularis. Vid. RÖDERER *l. c.* Quae signa simul obuientia fatis probant, mulierem peperisse, separatim vero sumta fallere possunt. Ne tamen id fiat, accuratam dabimus horum signorum perlustrationem.

Fluxus sanguinis post puerperium non confundendus cum fluxu mensium. Ne itaque hoc fiat, probe obseruanda est 1) *quantitas sanguinis*, quae in fluxu mensium parcior et breuior est, ad tres, vel quatuor tantum dies durans. Post partum vero lochia fluunt copiosa, imo ad instar grunorum et fragmentorum, *stückweise*, fluxusque durat 6. vel 7. dies. 2) *Qualitas*, vbi obseruamus, sanguinem lochiorum cito, suoque die post partum fluere cum aliquo foetore ac purulentia, ac tandem desinit circa 9. et 10. diem: id quod in fluxu mensium nunquam obseruatur. Nam mensium fluxus oritur tantum a sanguinis abundantia naturali, quae vasa vteri lateralia successiue dilatat, a qua dilatatione illa quoque aperiantur, et ita sanguis superfluous ex illis exstillat. In fine fluxus mensium serositas aliqua tantum, nunquam vero purulentia obseruatur. In partu vero et abortu res longe aliter sese habet. Nam hic sanguis, post partum per pudenda muliebria exstillans, oritur a vulneratione vasorum, et placentae vterinae ab vtero separatione. Ergo in fine fluxus lochiorum partim aliqualis purulentia, partim foetor contingere debet.

Dilatatio partium genitalium, imo *rugositas abdominis*, dependet a mole foetus, haec partes mirum quantum dilatante. Inprimis vero ligamentorum substantia in parte postica sinus pudoris circa perinaeum, quae furca dicitur, notabiliter dilatatur, id quod examinanti facile patebit.

Tumor oedematofus pudendorum contingit plerumque a partium compressione, et simultanea forti extensione, quando fue-

do foetus exitum suum affectat, vbi, laxatis et quasi contusis hisce partibus, inprimis in regione pubis, sanguis et lymphæ postea stagnant et cumulantur, adeoque tumorem mollem et magis aquosum ibi producant.

Lactis prouentus in puerperis etiam facile negotio distinguere potest a Medico rationali ab illo lactis prouentu, qui superuenire solet, iuxta HIPPOCRATEM, *Seç. V. aph. 39.* mensium obstructionibus. Hoc fieri potest, quando attendimus ad quantitatem et qualitatem lactis. Nam 1) in mensibus obstructis parua quantitas liquoris mammæ obseruatur, maxima vero in puerperis, primis inprimis post partum diebus, vbi ab eius luxuria mammæ non tantummodo insigniter tument, sed et dolore tensuo insimul afficiuntur, imo lac abundans sponte quoque in plerisque ex mammis exstillat. 2) In mensibus obstructis raro lac albidum et perfectum deprehenditur, sed potius liquor serosus et aquosus, in puerperis vero lac debitam suam consistentiam acquisiuit. Ideo hoc signum probe attendendum est, monente in specie *Constit. Crimin. art. 36. welcher denn in denen Brüsten NB. recht vollkommene Milch erfunden wird,* etc. An olim vero aliqua pepererit dignoscere, res maioris momenti ac difficultatis est. Nam hic præsumptiones illæ, iam allegatæ, locum non inueniunt, et ideo concludere minus licet a ventris flacciditate et rugositate, partiumque genitalium amplitudine ad partum occultatum, 1) in illis, de quibus certi sumus, iam antea peperisse, v. g. viduis, vbi dubius manet Medicus pariter et Ictus, an a pristino, an a postremo partu illa epigastrii flacciditas et rugositas, ac pudendorum dilatatio sit. 2) In virginibus etiam hoc non quadrat. Nam distensio illa abdominis etiam ab alia causa prouenire solet, v. g. hydrope, fluxu mensium retento, colica, ad quam sexus foemineus in specie inclinatur. 3) Etiam illa rugositas, adhibito debito regimine, in primiparis inprimis vero, quando præterlapso aliquo temporis spatio partes subsederint. 4) Semel,

mel, vel bis puerperae, quando obefiores sunt, parum, aut nihil rugofitatis in abdomine experiuntur, imprimis, si foetus minor fuerit. 5) Norunt etiam subligaculis, de collo fufpenfis, ventrem tumidum fufstinere, et diftentionem violentam reprimere. 6) Partium genitalium laxitas quoque nihil certi probat. Nam illa naturalis eſſe poteſt, vti ſupra monuimus de virginitate. Natura enim ludit in hiſce partibus. Imo tractu temporis ſponte ceſſat interdum haec laxitas, praeprimis, quando diu a coitu et partu abſtinuerint foeminae.

Ex his iam allatis facile patebit, quod eiusmodi examen ſumma cum prudentia et circumſpectione ſit fuſcipiendum. Nam haec inueſtigatio interdum adeo difficilis eſt, vt vix vel plane non cognoſci poſſit abortus. Fit enim interdum abortus prompte, vt foeminae ipſae vix illius plus, quam eruptionis menſium, rationem habere poſſint, et excernantur eiusmodi foetus interdum ſine vlllo doloris ſenſu. Aſt ad meliorem huius rei notitiam acquirendam probe attendendum, an abortus ſit prouocatus primis menſibus. Quando primis menſibus prouocatur, vbi foetus, eiusque placenta, non adeo firmiter cum matre cohaeret, fieri hoc poteſt ſine euidenti matris alteratione; ſine vehementi ſanguinis profuſione; nam vaſa adeo maiora non exiſtunt; ſine partium genitalium praeternaturali amplitudine; nam corpus exiguum foetus facili per aperturas tranſit; ſine feбри; nam maſſa ſanguinea et vterus leuiſſimo remedio excitari poſſunt, et foetus ſeparationem promouere. Ex quibus patet, abortus ſigna primis menſibus admodum eſſe difficilia. Quando vero abortus ſit vltimis geſtationis menſibus, aliter fieri non poteſt, quin ſuperueniant grauiſſima ſymptomata. Nam foetus aliquo modo firmiori nexu cum matre cohaeret, et ab irritante remedio non tam facile mouetur.

3. Qu. *Quaenam sint remedia, abortum promouentia, et quomodo agant?*

Ad abortum excitandum remedia varia pertinent, primario fortissima purgantia, vomitoria, sternutatoria, diuretica, emmenagoga, mercurialis saliuatio, et ipsa venae sectio, quae omnia massam sanguineam partim caliditate, volatilitate, et elasticitate sua fortiter commouent, et expandunt; partim salibus acrioribus sanguinis fluxum per muliebria promouent; partim vteri et viscerum abdominis neruofas partes enormiter irritant ac stimulant, et sic conuulsiones doloresque notabiles harum partium praestant, quibus mediantibus foetus vel expellitur, vel debilitatur enormiter, aut in vtero extinguitur. Huc pertinent porro ipsa venena, de quibus vero alibi, plethora, animi pathemata, item violentiae externae, cursus, saltationes, praecipitationes, abdominis compressiones, ponderum gestationes, suffigationes, pertinent et huc morbi varii, febres acutae, inflammatoriae, dolores vehementiores, motus conuulsui, molimina fluxus menstrui, cachinnus &c. vno verbo, omne id, quod vterum quassare aut relaxare et sanguinis fluxum commouere potest. Ergo vtplurimum in eiusmodi statu, foetu nempe maiori per pellentia expulso, succedunt et cumulantur grauissima symptomata, sanguinis nempe profusio maxima per pudenda muliebria, dolores intolerabiles, et interdum lethales abdominis, vteri, partium genitalium, renum, vesicae vrinariae inflammationes, febres, et ex his lassitudo, pallor faciei, inquietudo, appetitus prostratus, deliria, conuulsiones etc. quae omnia a violenta illa separatione placentae vterinae, et vasorum vteri vehementi dilaceratione, massaeque sanguineae et neruorum exagitatione dependent.

4. Qu. *An dentur remedia abortum promouentia simpliciter talia?*

Si sub remediis abortum simpliciter promouentibus intelliguntur talia remedia, quae semper, quando in usum vocantur, abortum producant, affirmandum est, quod talia non dentur. Experientia enim satis abunde declarat, quod remedia, quaestione praecedente allegata, nequaquam in omnibus grauidis abortum prouocent, sed tantum in iis, in quibus vna vel altera causa, ad abortum disponens, qualis v. g. est uterus, qui propter suum habitum ultra determinatum gradum extendi nequit, iam adest. Vid. Ill. ANDR. EL. BVCHNERI *Dissert. qua quaestio: Num dentur medicamenta, quae abortum simpliciter promouent*, in partem negatiuam resoluitur. Hal. 1746. Anonymi *Tract. de Abortu* Hanou. 1735. 4.

5. Qu. *An ea, quae abortum promouet dedita opera, verum committat homicidium.*

Omnino, vti satis abunde apparet ex iis, quae iam fuere dicta *Cap. VIII. qu. 2. p. 50.* Recte hinc b. IO. ER. HEBENSTREIT in *Anthrop. Forensf. p. m. 371.* *Iam dudum, inquit, ex foro exulat ista, sub qua, hominem occidi intra uterum posse, NEMESIS CAROLINA statuit, conditio, vt animatum foetum esse oporteat, in quem atrox illud crimen commissum esse dici debeat. Semper enim, ex quo in minimo stamine ouuli materni crescere foetus incipit, viuit, adeoque animam semper habuit, et si vegeta mater est, certa, intra uterum adolescendi, tandemque ad vitae propriae, fruitionem, perueniendi fiducia gaudet, adeoque perinde est, spe vitae exclusisse foetum vnius mensis, quam encasse, qui viuus natus est.*

6. Qu. *An maturus foetus seruandae matris causa occidendus? An abortus prouocandus sit, ut mater grauida a magno morbo morteque liberetur?*

Haec quaestiones dudum a priscis Medicis iam sunt motae ac ventilatae. Cum vero varia vulgi iudicia, de Medicorum actionibus, et grauidarum methodo medendi lata, sermoni huic ansam praebueriat, ideo, in fine huius capituli, quoque eas annectere ex re esse duxi. Ad primam autem quaestionis partem respondet RIOLANVS, in *Enchiridio*, L. 2. C. 28. notabili tamen cum audacia: si mulier, inquit, exegerit duos, tresue dies in tormentis partus; si moribunda et exanimis; si gangraenae, in partibus pudendis, indicia compareant: etiamsi certo non constet de morte infantis, vncō extrahatur, vt conseruetur mater. Praestat, vnum interire, quam duos: vita matris praefereunda infanti. Non debet mater mori, vt saluetur infans. Haec RIOLANI verba sane nimis dura, et obstetricandi artis regulis minus conuenientia esse videntur. Ipse enim Chirurgus et Medicus non semper certus esse potest, an ita saluetur mater, dum non sufficit, extractionem foetus, interdum satis horrendam, vncis, aliisque in Chirurgia vsitatis instrumentis, suscipere, foetumque in frustra discindere, sed conscientiam suam seruare potius debet Medicus, ac ideo caute atque circumspēcte in ardua hac operatione procedere, iuxta regulas eorum, qui foetum extrahere docent sine instrumentorum secantium adiumento. Vid. IO. CONRAD. BECKER de παιδιοκτομία, Gies 1729. 4to.

Ad alteram quaestionem quod attinet, casus interdum emergunt, in quibus metuendum, ne grauida, natura tenera, in partus oneribus succumbat, imprimis si vterus et vesica a magno morbo afficitur, ex quo in partu mortaliter laedi

laedi possit, aut affligatur aliter, a morbis nempe acutis, febrisque malignis, haemorrhagii vteri (in hoc casu DIONISIVS, in *chirurgia sua*, audacter quoque abortus promotionem suadet,) diarrhoeis, in quo casu Medicus, quid agat, sane interdum nescit. ZACCHIAS, *L. 6. Tit. 1. qu. 7.* varios, ex ICTIS pariter ac Medicis, citat Autores, qui talem abortus promotionem suadent, atque commendant, quo mater a morte vindicetur, ne simul cum infante pereat. Consentit quoque AMMANNVS, in *Med. crit. cas. 6.* vbi ad quaestionem, an Medico abortum prouocare liceat, ita respondet: ego, inquit, distinguo 1) inter personas suspectas et non suspectas. 2) Inter morbos acutos, grauidas infestantes, in quo casu praestat, matrem seruare, quam concedere, vt mater et foetus intereat. Medico tamen hic semper cautione opus est. Et, quemadmodum, pro conseruanda arbore, rami abscinduntur, aut nauis, nimis onerata, oborta tempestate, euacuatur, ita vita matris interdum per iacturam foetus conseruatur. Vid. Celeb. BOHNII, *disert. de abortu salutari*. Quid enim agendum in grauida, quae v. g. venenum assumptit, an non statim propinandum vomitorium, quod tamen ad abortum prouocandum insimul aptissimum est remedium, quid agendum in febribus grauidarum, tum continuis, tum intermittentibus, nonne venaesectio, purgans, vomitorium, generosumque bezoardicam concedendum, quae omnia insimul abortum promouentia suo modo dici possunt remedia, quid faciendum in grauida, lue venerea laborante, nonne hic praebenda mercurialia, vtpote quoque foetum pellentia remedia. Necessitas durum telum quoque in Praxi Medica est, vbi sane interdum non cunctandum, sed quid agendum et suscipiendum potius, aut moriendum. Distinguunt ideo Medici inter abortum directe atque indirecte prouocatum. Illum vocant, quando dolo malo spes prolis extirpatur; indirectum autem, quando remedia,

morbo quidem matris competentia, sed simul ita comparata adhibentur, vt tenello nocere possint. Huncce posteriorem modum inter licitos, priorem inter illicitos numerant.

C A P. XI.

D E

S V P E R F O E T A T I O N E .

I. Qu. *Quid Superfoetatio sit?*

Superfoetatio, siue superimpraegnatio, Germanice *Ueber-schwängerung*, est conceptio, supra conceptionem facta, cum scilicet mulier, iam grauida, iterum ex nouo coitu & nouo femine alium simul foetum concipit. Manifesta ergo fit superfoetatio tantum per partum subsequenter. Vid. IO. PH. GRAVEL *Diss. de superfoetatione. Argentorat. 1738.* Distingui potest talis superfoetatio in *Veram* seu *Exquisitam*, atque *Spuriam*. *Vera* dicitur, vbi vterque foetus in vtero vero continetur; *Spuria* dicitur, in qua alter foetum vterum spurium, qui formatur vel a portione tubae Fallopianae dilatata, vel ab alio conceptaculo, vtero quacunque ratione adiuncto, alter vero vterum verum occupat. Vid. CELEB. EISENMANN *in Tab. Anatom. vteri duplicis.* Recte hinc ad omnem superfoetationem veram tria requiruntur: 1.) noua grauidae mulieris conceptio; 2.) notabile inter partum vtriusque foetus tempus intercedens, 3.) foetus ambo perfecti. Quaestio hanc ob rem mouetur apud ICtos et Medicos, an talis detur superfoetatio, in casu nempe, si vidua, praegnans a marito relicta, iusto tempore foetum pariens, post plures dies, septimanas, et menses alium foetum excludit, qui ratione temporis non a marito generatus, sed superfoeta-

foetatus esse videtur, et dubitatur simul de matris castitate, et nati posteriores legitimatione.

2. Qu. *An detur superfoetatio vera, siue, an post priorem conceptionem alia alio tempore fieri queat, ita, ut simul gestentur duo foetus distinctae tamen aetatis, hinc diuerso partus tempore excludendi?*

Dubitant quidem Medici de superfoetatione, inter quos primas tenet VALVERDA, Hisp. in *Anatomia sua*, Lib. 3. Cap. 14. qui hanc rem risu dignam pronuntiat, et BLASIVS, in *not. ad VESLINGII syntag. anatom. Cap. 7.* inquit: nihil tam rarum, quam vera superfoetatio, quam neque vnquam vidi, neque possibilem iudico. Negantes vero nullo satis ponderoso argumento negatiuam suam communiunt assertionem, sed tantum plerumque vulgatissimum illud fundamentum, ex HIPPOCRATE, *Aphor. 5. n. 51.* desumptum, allegant, vbi dicitur. Os vteri internum post conceptionem clausum esse, et quidem adeo, ut neque tenuissimi stili mucronem admittat, cui alii porro addunt, quod vterus semen conceptum arte et sollicite in sua cavitare completatur, ita, ut nullum in eo spatium reliquatur pro noua, vel alia conceptione. ANDR. LAURENTIVS in *Anatom. Lib. 8. qu. 12.* superfoetationem quidem non negat, ast insimul fatetur, rationem huius rei multis difficultatibus implicatam esse. Pertinet et huc JAMES PARSON in *Philosoph. Transact. Suppl.* qui superfoetationem ideo esse impossibilem iudicat, quia tuba Fallopiana in grauida rectam haberet figuram, quae hinc ovarium comprehendere non posset. Inter illos, qui partes affirmantium tuentur, et existentiam superfoetationis admittunt, est HIPPOCRATES, *Lib.*

Lib. de superfoetatione, it. ARISTOTELES, *Lib. 4. de generatione animalium*, Cap. 5. et 7. PLINIVS, *histor. natural. Lib. 7. Cap. 11.* FERNELIVS, in *Physiologia*, lib. 7. Cap. 12. SYLVATICVS, in *Controuersis medicis*, no. 81. ROVSEIVS, *de partu caesureo.* PARAEVS, in *obs. Lib. 23. Cas. 52.* FONTANVS, in *Epistol. ad Vesulium*, SALMVTHVS, *Cent. 3. obs. 33.* PLATERVS, in *Praxi*, Tom. 3. p. 514. HARVAEVS, *de generatione animalium*, KERCKRINGIVS, in *Spicilegio anatomico*, vt alios taceam, allegatos a L. B. de Franckenau, in sua *dissertatione de superfoet.* § 5. Et si placet, euoluantur SCHENCKII *obs. Lib. 4. p. 560.* vbi reperitur stupendum superfoetationis exemplum, quod contigit in Ducatus Würtembergici vrbe Binnicheim. Plura exempla, non ab antiquis, sed recentioribus obseruata, v. g. BLANCKARDO, BARTHO-LINO, RVYSCHIO, reperiuntur in FRANCKENAVII *cit. dissert.* §. 8. nec non in *Diff. Cel. GRAVELS cit.* Maxime notabile exemplum, superfoetationem comprobans, recenset quoque *Cel. EISENMANN. libr. cit.*

3. Qu. *Quomodo fieri possit superfoetatio?*

Variae quidem a diuersis Autoribus superfoetationis allegantur causae, quam maxime vero cum veritate conuenit ea, quam adfert *Cel. GRAVEL in Diff. cit.* Nimirum superfoetatio vera tantum contingere potest in iis. quae 1.) habent vterum duplicem seu veluti bicornem; 2.) quae habent vterum bifidum seu bipartitum, id est, quarum vterus mediante septo in duas est diuisus cavitates. Modum quomodo in eiusmodi feminis, quarum vterus talem habet conformationem extraordinariam, fieri possit superfoetatio, laudatus Autor ita quoad conceptionem describit: *Conceptum quod attinet: simulac virile semen proliferum vteri duplicis vnum cornu ingressum est, ouulumque impraegnavit, ipsum istud ouulum vtero neclitur, sese expandit, os vicinum obtegit et perfe-*
tionis

tionis tempus expectat. Posito nunc post aliquot dies, septimanas, menses coniuges istos nouum celebrare concubitum, cumque foecundum, cur non idem circa alterum uteri cornu vacuum, apertum, fieri possit, non video: praesertim cum uniuicuique cornu respondeat suum orificium, Tuba, ouarium. Pari ratione id contingit cum uteri bifidi cavitatibus binis: nec enim illud, quod vno tantum orificio sit praeditus, impedit.

4. Qu. Quo tempore plerumque fieri soleat superfoetatio?

Plerique Medici, v. g. SPERLINGIVS, de formatione foetus p. 79. BAVHINVS, ad Roussettum, superfoetationem fieri posse statuunt intra 30. primos conceptionis dies, licet PAVLVS, Ictus, L. 3. ff. si pars haereditatis petatur, superfoetatum foetum, post diem 40. editum, admittat, et GLOSSA, supra L. cum quidam suum haeredem, ff. de acquirenda haereditate, superfoetationem sine certo dierum numero fieri posse statuatur, ideoque terminus superfoetationis hic ad 60. vsque dies prorogetur. Quibus adstipulantur et Medici, inter quos est KERCKRINGIVS, l. c. qui foetum vnum 8. alterum, siue superfoetatum, 4. mensium annotauit. Apud LAVRENTIVM, BAVHINVM, HERCVLEM SAXON. et THOM. BARTHOLINVM, Cent. 4. Hist. 14. varia quoque similia exempla reperiuntur, ne dicam de illa SCHENCKII supra citata obseruatione, in Ducatu Würtembergico, quae sane varia superfoetationis tempora innuit. Eiusmodi obseruationes ideo confirmant, naturam in opere eiusmodi extraordinario non attendere, vel obseruare statum dierum numerum, sed interdum antepone, vel postponere illum posse. Interdum tamen prioribus septimanis, vbi foetus prior admodum exiguus adhuc est, superfoetationem promptius fieri posse, ratio docet. Quo diutius enim grauiditas durat, eo magis

moles foetus increfcit, vt hinc ab ipfo foetu facilius vel alterum vteri cornu, vel vacua matricis pars poffit conprimi adcoque feminis introitus impediri.

Gloffâ, fupra allegata, monet fimul, quod attendenda fit temporis diftantia intra partum priorem et posteriorem, et ex hac diftantia, vel temporis interuallo, computare vult tempus fuperfoetationis, ficuti v. g. ex partu contemporaneo concluditur plerumque gemellos fimul conceptos effe. Aft hic concludendi modus fallax effe videtur, 1) quoniam, iuxta LAURENTIUM, l. c. fecundi conceptus raro fint vitales. Nam locum fuum non fatis amplum in vtero inueniunt, nec debitum ac fufficiens nutrimentum fuperfoetati capiunt. Quod confirmat etiam exemplum Montbelgardenfe, vbi fcriniarii vxor foetum viuum et incolumem primum edidit, verum, quatuor inde feptimanas poft, alium, fed mortuum, enixa eft. Vid. FRANCIJ *Comment. in Zacch. Lib. I. Tit. 3. qu. 3. p. 100.* 2) Rariffime partu tempeftiuo, vel naturali, excluduntur, fed plerumque fub forma abortus abeunt, iuxta LAURENTII et BARTHOLINI obferuationes. 3) Vt plurimum eodem die cum foetu priori excluduntur, teftante KERCKRINGIO.

5. Qu. *An dentur figna fuperfoetationis certa?*

An in hoc vel illo fubiefto fuperfoetatio contigerit, difficillime, vel plane non diiudicatur, teftè MAVRICEO, egregio de morbis parturientium et grauidarum fcriptore, *Lib. I. C. 9.* Et argumenta, quae ad demonfttrandam fuperfoetationem ab alijs proponuntur, fane non fufficiunt. Nam

1) inferre volunt ex vtriusque partus diuerfo tempore: quod tamen argumentum non stringit, vi fupra allegatorum.

2) Si foetus fuperfoetatus cum priori fimul excluditur, ex difcrepantia magnitudinis fuperfoetatum dignofcere volunt:

aft

est magnitudo et perfectio diuersa etiam hic nihil probat. Nam vnus foetus in vtero materno a morbo debilitatus et labefactatus, ob deficientem nutritionem, exiguus manere potest. 3) Rationes decidendi desumunt quoque ex secundinis, & arbitrantur, quod gemelli vno inuolucro contineantur, superfoetati vero distinctis gaudeant secundinis. Ast hocce argumentum quoque per obseruationes refutatur. Nam gemelli rarissime in vna delitescunt secundina, sed plerumque duplici, confirmante hoc experientia quotidiana Scriptorum de partu, oder der so genannten Hebammen-Bücher. Plura, quae diagnosin superfoetationis concernunt, possunt videri in *Diff. cit. Cel. GRAVELS.*

C A P. XII.

DE

M O L A.

Duplici de causa in foro Iuridico et Medico de mola quaestio oritur. 1) Si mulier de mola suspecta redditur, cui tamen cum viro coire non licitum fuit, et ideo de eius pudicitia et castitate dubitatur. 2) Quaeritur: an mulier, molam gerens, priuilegiis praegnantium gaudeat?

1. Qu. *Quid sit mola?*

Mola est vitium conceptionis, siue falsa et deprauata conceptio, vbi loco foetus veri massa informis concipitur et excluditur, et quidem modo sola, modo cum foetu coniuncta, modo mola ipsum foetum includit, et in centro suo fouet, quod quamuis rarissime contingat, obseruatum tamen fuit a **KERCKRINGIO**, in *Spicileg. anatom. Obs. 95.*

2. Qu. *Quid sit causa molae?*

Haec quaestio sane primaria est. Nam ita respondendum simul ad illam quaestionem, an nempe virgines et viduae castae, sine viri cohabitatione, in vtero molam formare valeant? Quod vero attinet causam molae efficientem, non errabimus sane, si, omissis et neglectis veterum nugis, et ventosis theoriis, triplicem molae admittamus materiam. 1) Sanguinem vterinum. 2) Semen muliebri solum, et sibi relictum, siue, quod idem est, ouulum. 3) Ouulum, ab aura feminali feminis virilis actuatum.

Sanguis quomodo sine ouulo, vel femine muliebri, in molam abire possit, explicare quidem difficile, sed non plane impossibile est. Ponamus enim, quod a femine masculino non tantum ouulum foecundetur, sed et vterus modo singulari ad foetus nutritionem praeparatur, id quod extra omnem dubitationis aleam positum est, et ex singulari vteri sensu post coitum confirmatur. Possumus itaque statuere, quod in congressu semen emissum intacto ovario agat tantummodo in vterum, eumque eo vsque foecundet, vt sanguis eius, nutritioni foetus alias destinatus, in molem indigestam coauletur et coeat.

Porro sanguis ipse, in vtero contentus, et forte ad cauitatem vteri exstillans, sine omni concursu feminis virilis, in talem massam informem concreescere potest. Talis mola e.g. generatur in castis, virginibus et viduis. Sanguis enim omnis, inprimis vteri, fluidum est facile coagulabile, et natura fibrosum, atque facile grumescens, et quemadmodum in aliis partibus sanguis extravasatus mutatur in tumores duros et chronicos, polypum, sarcoma, scirrhum, steatoma, ita multo magis in vtero talis concretio sanguinis possibilis atque probabilis est, inprimis cum sanguis menstruus quam frequentissime frustulatum in plerisque subiectis euacuetur, quo dispositio ad coagulationem prona indicatur.

Semen

Semen muliebre, sibi relictum, an vnquam in molam commutari queat, dubitant Autores diuersi. Interim de LA COVRVE, *Libr. de nutritione foetus, P. III. C. 4.* et LAMSWERDIUS, *Tr. de molis, Cap. X.* hoc non absolute negant, dum aliqualem aetiuitatem, quamuis insufficientem, semini foeminino concedunt. Et cum obseruemus in pennatis, imprimis gallinis, quod oua excludant sine galli concursu, quae tamen in pullos nunquam mutantur, quare dubitamus, quod in mulieribus virginibus atque viduis sanis atque suo modo voluptuosis ouulum, ad maturitatem euectum, possit ab ovario separari, a tubis Fallopianis exceptum, ad vteri cavitatem duci, ibique maturari, mutarique, non quidem in foetum, sed in massam informem, hoc est, molam.

Ouulum, siue genituram, aut semen muliebre, a virili semine impraegnatum, multo frequentius in molam verti posse, vix probatione indiget. Fieri tamen hoc videtur 1) a defectu staminum ouuli, hoc est, particularum minimarum, machinam corpoream constituentium. 2) A defectu et inertia particularum aetiuarum seminis virilis, quas siue salutes partes organisantes, siue digrentes, perinde mihi est. Nam stamina, ouulo insita, non conuenienter ad ordinem legum oeconomiae animalis aetiuantur, vivificantur, commouentur & expanduntur. Ergo non distincta organisatio, sed magis massa informis oritur. 3) Mola oritur, quando stamina viscerum, eorumque membranulae, ab impetu aerae feminalis dilacerantur, vel a colore excessiuo vteri, nimiumque fouente, destruuntur. Huius theoriae veritatem probant obseruationes in ouis gallinarum, in quibus vtpote suppono, quod haud secus sit organisatio, partiumque conformatio, quam in ouis humanis impraegnatis. Quando vero ouorum gallinae stamina inuisibilia, membranaeque subtiles et pellucidae, vel a calore aestiuo excessiuo, vel a coelo tonante, vel ab alio motu et agitatione extrinseca, rumpuntur, tunc mutantur oua in liquamen putridum, massamque infor-

mem. Simili itaque modo rumpuntur stamina, ouuli humani, vel a causis supra dictis, vel ab affluxu humorum acriorum, qui cum liquoribus ouuli miscentur, vel ab alia causa conceptionem turbante, quae reuera variae sunt, et hic enumerari vix possunt.

Hisce praemissis apparet, molam quidem generari posse absque viri cohabitatione, in viduis et virginibus castis, rarissime tamen, et si generatur, generatur informis, imo absque omni vitalitatis signo. Hoc probant monumenta diuerforum scriptorum. Si in viduis 60. et 70. annorum (in quarum amplexus viri non facile feruntur, quoniam vix amplius amabiles sunt) obseruauit molas RHODIVS, *Cent. 3. Obs. 53.* quarum vna iureiurando confirmauit, octo et decem annis nulla se viri consuetudine vsam fuisse. Similes historiae prostant in MARCELL. DONAT. *Histor. mirabil. L. 4. C. 25.* DODONAEI *Obs. C. 49.* In virginibus molas obseruauit HORSTIVS, *L. 5. Obs. 39.* STALPARD van der WEIL, *Cent. I. Obs. rarior. 32.* FRIDER. HOFFMANNI *dissert. ignorat. vteri structur. multor. in medicin. error. causa §. 18. 19.*

3. Qu. An dentur differentiae molarum?

Vtique, et sane non exiguae, sed multifariae, quae etiam in foro Iuridico probe sunt attendendae. Et quidem 1) dantur *molae aquosae*, ad instar vesicae aqua repletae, quae reuera speciem hydropis, et quidem vteri, constituunt. 2) Dantur *molae vesiculares*, quales in tribus personis obseruauimus. Nempe mulieres se grauidas esse putarunt, verum tertio, vel quarto gestationis mense cum doloribus partus et sanguis enormi profusione excluderunt molam pugnae magnitudinis, et vltra, cuius substantia extus et intus placentulam vteri referebat, hoc est, vasculosa, carnosae et tunicata erat, hac dissecta, aqua mundificata et elutriata, in conspectum veniebant hydatides, siue vesiculae aquosae diuersae magnitudinis, aliae ad
instar

instar granorum milii, aliae lenticulares, aut pisiformes, aliae oblongae, ouulis formicarum similes. Eiusmodi molas obseruauit quondam TVLPIVS, L. 3. *Obs.* 32. LOSSIVS, L. 4. *Obs.* 16. STALPART van der WIEL, *Cent. I. Obs.* 70. 3) Dantur *molae carnosae* et *vasculosae*, verae dictae, vel solidioris, vel laxioris substantiae ad instar sanguinis congruati, et membrana inuoluti. KERCKRINGIVS, in *Spicilegio anatomico*, et RVYSCHIVS, in *obs.* putant, eiusmodi molas esse placentas, aut earum partes, quae vel post abortum, vel partum legitimum in vtero relictæ, a compressione vteri subsidentis, eiusmodi faciem acquirant. 4) Reperiuntur *molae dissimulares*, ex membranis, pinguedine, glandulis, vasculisque sanguiferis, vesiculis aqueis, compositae. 5) Obseruantur interdum *molae carnosomembranosae*, *flatu turgidae*, siue *ventosae*, qualem in virgine, casu ab alto laesa, obseruauit TH. BARTHO-LINVS, *Cent. I. obs.* 97. it. BOHNIVS tales bis obseruauit, quemadmodum testatur in *Colleg. M. S. de morbis mulierum*. 6) Dantur *carnosae figuratae*, cuius figuram determinatam alicuius rei repraesentantes, v. g. iuxta PLATERVM, in *Praxi*, T. 3. p. 898. stellae marinae, vel, annotante BARTHOLINO, *Cent. 4. hist.* 84. capitis ouilli, dentibus, pilis, ac oculis instructi, vel, iuxta FORESTVM, L. 28. *Obs.* 62. et 63. capitis accipitris rostrati, vel, iuxta HORSTIVM, L. 5. *Obs.* 39. mola murem referens, vel, iuxta SALMVIHI *Observationem Cent. 3. obs.* 98. mola, piscem referens viuentem, quae historia, vtpote notabilis, ita se habet: cuius feruestini vxor die 29. Mart. abortum fecit, hinc tertio die molam exclusit, et rursus die 5. April. noctu massam carneam palmae longitudinis et latitudinis, viuentem, prodidit, os latum erat ad instar piscis absque cavitate, aderant duo nigra puncta ad instar oculorum, haec massa, in terram prolapsa, palpitauit, ad instar piscis, spatio verotrium horarum motus cessauit. Plures eiusmodi obseruationes apud Autores reperiuntur. Quemadmodum itaque non credendum, eiusmodi molam animatam esse, ita consideratur

a Phy-

a Physicis et Medicis vt ΖΟΟΡΗΥΤΟΝ, quod haud diu in tali statu permanere potest, sed breui tempore perit. Ex his iam dictis concludere licet, quod figuratae praesupponant certe praeuium congressum, non figuratae vero, informes, et motu non praeditae, generari possint absque omni impraegnatione, tantum a vitio et praeternaturali statu vteri, in viduis atque virginibus.

4. Qu. *Quaenam sint signa, quae molae praesentiam indicant?*

Signa molae dignostica vix primis mensibus differunt a signis impraegnationis verae, ideoque hoc in passu falluntur interdum peritissimi Medici. Id quod confirmat historia GRADI, in propria vxore decepti. Vid. FORESTVM *Lib. 28. obs. 62.* In primis non differunt signa, quando mola coniuncta cum foetu existit. Quando vero sola adest tumor ventris, admodum durus, reperitur, et minus tractabilis, abdominis tensio maior abest, quam in reuera grauidis, quare etiam abdomen a compressione dolet, et in pubis regione pondus immobile obseruatur, moles vteri quoque de latere in latus voluitur. Circa dimidium gestationis tempus nullus motus, motibus foetus similis, percipitur. Mater, molam gestans, languida redditur, et vel in cachexiam, vel in tabam incidit, ac demum vix signa partus naturalis sese manifestant tempore, ex natura destinato. Caeterum experientia testatur, quod ultra quartum mensem in vtero non morentur, imo a nonnullis primo iam mense caedem quasi periodice expelluntur.

5. Qu. *An mulier, molam gerens, priuilegiis gaudeat praegnantium?*

Quod hanc quaestionem attinet, ZACCHIAS, in *Q. M. L. lib. I. tit. 3. Q. 7. n. 7.* et, cum eo, Cel. PETR. MVLLERVS,

RVS, *ICTus noster, diff. de Iur. praegnant. Cap. 4. Th. ult.* distinguit inter molam solam, et inter molam cum foetu iunctam. Si mulier solam molam absque foetu in vtero gerit, non gaudet illis priuilegiis. Nam leges non respiciunt ad molestias, quas sentiunt grauidae, durante gestatione, sed foetus magis miserationem habent. Cum vero arduum sit in abstruso generationis negotio determinare, an mola sola adsit, an cum foetu coniuncta, ideo tutius, nostro iudicio, ICTi molaticis tribuunt priuilegia praegnantium, dum foetum, pro mola habitum, iuribus suis ita non priuant, inprimis cum foetus aliquando in centro molae delitescit, sicuti hoc obseruauit KERCKRINGIUS, *Spicileg. anatom. Obs. 95.* Quid denique statuendum sit de baptismo molarum, illud sequentia docebunt. Si enim hocce sacramentum monstris non tribuitur, multo minus molis conceditur, vtpote rebus, a specie humana maxime alienis.

C A P. XIII.

D E

M O N S T R I S.

Non vno ex capite de monstris agitur in foro Iuridico et Theologico, et quidem 1) quando quaeritur de haereditate, an monstrum rumpat testamentum? an filius, aut filia dici mereatur? an gaudeat priuilegiis, quae alias ex filiatione fluunt? *iuxta legem: quoad certatum est, in fin. C. de Posthum. haered. instituend. L. 14. ff. de Statu hominum L. 135. ff. de verborum significatione.* 2) Vbi de redhibitionibus agitur, et quidem ob monstrositatem, in *ff. de aedilitio edicto.* 3) Quando de sodomitico hominis cum bruto congressu quaestio est. 4) Quando a Theologis quaeritur, an monstrum sit baptismi

M

capax?

capax? 5) An foetus talis monstrosus pro mari, aut foemella baptizari debeat? 6) An bicorporea monstra duo sint homines, adeoque semel, vel bis baptizanda, et an, ut duo, in haereditate succedant? 7) An monstrum sit interficiendum? iuxta *L. 18. a Romulo datam*, non obstante *L. Cornelia*, imo an monstra in flumina sint demergenda? iuxta *Commentar. GODOFRED. ad L. 135. ff. de verborum significatione*, WEINREICHIVM, *de monstris*, Cap. 14. *Alphos. de CARANZA*, de partu naturali et legitimo. 8) An alimenta a patre monstris debeantur? ex *Tit. ff. de alendis et agnoscendis liberis*.

I. Qu. *Quid sit monstrum, quid portentum, vel ostentum?*

Monstri, ostenti, portenti et prodigii variae quidem prostant apud Autores definitiones, de quibus legi meretur ZACCHIAS, *Lib. 7. Tit. 1. qu. 1.* interim tamen nobis placet *Cel. LUDOVICI, Hall. in Vsu practico distinction. Iur. p. 23.* verba, quae ita sese habent: *monstrum* dicitur, cui caput humanum deest. Nam intellectus in capite esse praesumitur. Haec sententia ab omnibus, ut vera, agnoscitur. Anima enim in cerebro operationes suas exercet, et a cerebri laesione rationis usus turbatur, id quod deliria confirmant. Est itaque monstrum, cui caput humanum deest. Hic defectus duplici modo a nonnullis sumitur, 1) quando excluduntur siue nascuntur monstra sine capite, qualia exempla prostant in *IOH. HELLWIG. M. D. Obs. Phys. Med. cum Scholiis Cel. LVC. SCHROECKII Iun. Obs. 1.* ubi *Celeb. Autor* scite iudicat, non probabile esse, cerebrum in pectore extare, et ideo merito reprehendit illos, qui tale monstrum ab aliis minus recte *infantem acephalum* dictum, ac in apice trunci per foramen quoddam spirans, baptizarunt. Sacramentum enim hocce solis hominibus tribuendum, non vero monstris, et imprimis sine capite natis, quod sane sine scandalo fieri non

non potest. Porro monstrum acephalum dici potest suo modo, cuius caput belluinam, vel bestialem faciem repraesentat. Nam a facie humana concludere licet ad statum cerebri homini proprium, vel improprium, ergo ad praesentiam, vel absentiam animae rationalis. Sed quoniam existentia animae rationalis, quae humanam formam dat, ex actionibus recens natorum haberi non potest, ideo eiusmodi monstrum quidem non interficiendum, nec tamen nostro iudicio statim baptizandum. Dubia enim hic res manet tam diu, donec tractu temporis per signa euidencia humanitas magis appareat. Nam in monstrorum conformatione non errat anima rationalis, sed anima brutorum potius, sensitiua dicta, siue quod idem est, principium vitae. Monstra enim in brutis etiam formantur, teste quotidiana experientia.

Ostentum, portentumque dicitur, iuxta supra citatum LUDOVICI, illud, in quo natura membra humana mutauit, ampliavit, vel imminuit, vel cuius membra, capite excepto, a forma debita et congrua recedunt, v. g. quando digiti, manus et pedes, vel deficiunt, vel brutorum membra repraesentant. Sic conseruo monstrum exiguum humanum digiti longitudinis, quod caput quidem humanum gerit, intestina vero non in abdomine, sed extra illud in tenui pellucidaque vesica continentur, sexum habet indistinctum, brachia deficiunt, et eorum locum organa, alas deplumatas (*einem abgeraufften Tauben-Flügel gleich*) repraesentantia, suppleunt, pedes irregulariter contorquentur, vno verbo, totum corpus irregulare est, capite tantummodo excepto.

2. Qu. Quomodo diuiduntur monstra?

Diuisiones monstrorum variae dantur ab Autoribus, v. g. a RODERICO a CASTRO, de *morbis mulierum*, P. I. Lib. 3. cap. I. BAVHINO, de *Herinaphrodit*, Lib. I. Cap. 15. LICETO, de *monstris*, Lib. I. WEINREICHIO, etc. vbi distin-

guuntur mostra 1) in illa, quae totum corpus mutant, 2) quae vnquam alteramue partem tantummodo mutatam habent.

Monstra, totam speciem mutantia, ac bruta repraesentantia, an vnquam extiterint, merito dubitamus, et magis historias illas ad fabulas et figmenta referre volumus, vbi asseritur, quod homines ex brutis, bruta et bestiae integrae, vt canes, vituli, etc. ex hominibus nati fuerint. Extant tales historiolae inter alia in Cl. SCHVRIGII, M. D. nuper edita *spermatologia*, p. m. 209. vsque ad 215. verum, p. 219. eruditus Autor proprium suum annectit iudicium, quod nempe haectenus ab eo recensita exempla fidem vix mereantur, et potius pro fictis habenda sint. Nam cum ouum, docente HARVAEO, non aliunde procedat, quam a foemina, ac in illo totius corporis humani compendium iam ante conceptionem contineatur, non potest aliud animal ex illo ouo produci, quam quod in eo delineatum est, etiamsi (posito, non concesso) aspersione peregrini seminis masculini irroretur et viuificetur, quia seminis masculini particulae spirituosae, iuxta communem sapientiorum Philosophorum, et ipsius HARVAEI, sententiam, solummodo stamina oui rore foecunditatis imbuunt, eaque primum actuando primitiuum vitae motum afferunt, et non de nouo particulas, in ouo delineatas, peregrinis figuris describunt. Hinc generationes hominum ex vaccis, aut equabus, vel asinabus, item generationes canis et vituli ex hominibus, etc. fabulas sane sapiunt.

Secundum partes mostra humana speciem mutant, quando gerunt v. g. caput bouis, vituli, canis, elephantis, qualia exempla in supersticiosi Patris SCHOTTI *Physica Curiosa*, aere expressa, repraesentantur. Vel quando faciem repraesentant ranae, simiae, suis. Vel quando cornua gerunt, aut vittas, (*Fomangues*) Vel quando, loco nasi proboscis elephantis adest. Vel quando adsunt aures asininae, oculi item diuersimode defoedati, qualia exempla apud iam cita-

tum

tum SCHOTTVM, *Lib. 5.* prostant. Vel quando caput humanum adest, reliquum vero corpus totum monstrosum. Vid. SCHOTT. *loc. cit.* et PARAEVM, *Lib. 24. obs.* Vel si homo, bubulneis, equinis, anserinis, raninis, aliisue pedibus, vel unguibus animalium volatilium defoedatus, excluditur. Vel si alatus est, aut caudatus, foetus. Vid. SCHOTT. Et posterioris conditionis mihi exemplum notum est.

Monstra sine speciei mutatione sunt, quorum membrorum conformatio turbatur vel secundum situm, vel quantitatem, vel numerum, vel figuram. Quoad *situm* monstrum est, quando v. g. oculi in pectore deprehenduntur, vel brachium in ceruice, aut circa costas spurias, qualia exempla SCHOTTVS, l. c. recenset. Secundum *quantitatem* aberrat natura, quando manus, aut pedes, aut caput, et organa in capite vel nimium sunt exigua, vel nimium excedentia. Secundum *numerum* error committitur, quando vel imminuuntur numeri organorum, v. g. quando omnes digiti in vnum coalescunt, vel augmentantur, h. e. quando sex, vel plures digiti in vna manu conspiciuntur, quo pertinent et monorchides, et triorchides, item huc referri debent monstra bicorporea. Legi meretur Cel. ETMULLERI, *Fil. diff. de monstro hungarico bicorporeo*, vel quando in vno foetus corpore quatuor brachia vel quatuor pedes deprehenduntur, vel quando duo capita, vel plura obseruantur. Vid. SCHOTT. l. c. vbi monstrum biceps et septiceps reperitur, aere expressum, item HELLWIG *Obs. num. 16.* WEISCHIVM, *Obs. physico-medic. num. 46.* aliosue.

Secundum *figuram* monstrum dicitur, quando organon, alias rectum, incuruatum deprehenditur, vel quando organon quod alias situm perpendicularem naturaliter possidet, horizontaliter, vel plane inuerso modo positum reperitur. Vid. FRIED. HOFFMANN. *Hallens. Patris, Cel. ibi viuentis Prof. et Consil. Auulci, Tractatum de cordis inuersione.*

3. Qu. *Quid sit caussa monstrorum?*

Caussa monstrorum iuxta Autores varia esse solet. Prima tribuitur *imaginationi*, impressioni et phantasiae peruerfae ac forti, vel in vigiliis, vel in somno parentum, praesertim autem tempore veneris conceptus contingenti. Quantum enim phantasia praegnantium in p. regnatis foetui imprimendis formis obtineat vires, millenis obseruationibus fere Physicis et Medicis innotuit, ita, vt omnium monstrorum foetuum effectricem causam nominare aliqui non dubitauerint. Sic ab intuitu leporis excoriati talem infantem peperit *Kunigunda* apud HELLWIGIVM, *obs.* 5. item ab intuitu imaginis IO. BAPTISTAE foemina exclusit filium hirsutum. Vid. MARCELL. DONATVM, *Hist. mirabil. Lib. 2. Cap. 1.* Similis historia etiam reperitur apud BARTHOLINVM, in *obs. lib. 5. hist. 28.* vbi ab intuitu vrsi foemina etiam exclusit infantem hirsutum. Infantes vero, labiis leporinis defoedati, vim imaginationis in grauidis toto die confirmant, quam ipse FORTVNATVS LICETVS, *de monstris, Lib. 2. Cap. 42.* pro vera monstrorum agnoscit caussa. Quomodo vero agat vis imaginationis matris in foetum, ita nobis concipimus. Nempe in omni perceptione fieri debet compulsio neruorum ab obiecto, ex qua in neruis motus tremulus oritur, qui fortissimus est, in terribili insolitaque idea, percepta a femina inprimis debilioris iudicii. Hic motus neruorum vehemens, per neruos placentae vteri ac funiculi vmbilicalis foetus, continuatus ad foetum vsque, in molli eius corpore, aut plane tubulorum praestat dilacerationem, aut indecentem dispositionem et locationem partium formandarum, et ita inconueniens, irregularis et monstrosa oritur partium corporis incrementa. Vim imaginationis praegnantium confirmant porro obseruationes HORSTII, *tom. 1. de similitudine et diffim. natorum. tom. 2. de morbis mulier.* MARCELL. DONATI *hystor. mirab.* DEVSINGIVS, *de foetu Musipontan.*

DIGBEVS, *de pulv. fyncp.* HILDANI, *obs. Cent. 3. n. 56. et Cent. 5. n. 5.* SCHOOKIUS, *de signaturis foetus.* SACHSIUS, *ampelograph. Lib. 2. sect. 5. Cap. 1.* REIES, *in Camp. Elyf. quæst. curios. 45. et 50.* Secunda caussa originis monstrorum iuxta nonnullorum placita, *Diabolo* tribuitur. Statuunt enim, *diabolum*, vt *incubum*, posse generare monstra. Ad confirmandam assertionem hancæ præsupponunt, 1) *Diabolum*, vt spiritum, habere absolutam potentiam in corpora, siue in materiam passiuam, quod tamen falsum est, quemadmodum hoc demonstrauit Cel. HOFFMANN, in sua egregia diss. *de potentia Diaboli in corpora.* 2) Ex aëre et reliquis elementis *Diabolum* posse formare corpus humano simile, vel 3) posse corpora mortuorum vtriusque sexus recipere, putredinem in illis extinguere, ea calore fouere, et vel in incubos, vel succubos transmutare. 4) Putant, posse *diabolum* semen masculinum, succubis immissum, recipere, celeri motu, eodem tempore per aërem transferre, atque per incubos iterum adplicare, ex quo semine quidem fieri possit impregnatio, quæ non a *Diabolo*, sed tantummodo per *Diabolum* contingat, ex qua generatione difformes, monstrosi, et horrendi partus orirentur, vulgo *Elben, gute Kinder*, et *Vagiones, Wechsel-Bielge, etc.* Vid. D. D. SIMON. quondam Ienens. postea Hallens. Prof. Tract. *de impotentia coniugali, Cap. 5. Tb. 2.* et qui plura desiderat, euoluat DELRIO, *Disquisit. magic.* TORREBLANC. *de Magia*, WIERVM, *de præstigiis Daemonum*, WESTPHAL. *Patholog. daemonicam*, BODINI *Daemonomaniam*, aliosue. Sed argumenta supra dicta debili sunt fundamento, dum varia præsupponunt, quæ tamen contra omnem rationem militant. Et posito, quod possit applicare *Diabolum* semen, succubis immissum, (si modo existant,) tamen eius energia, quæ in sale volatili, facile euaporabili, consistit, in momento exspirat, hincque ad generationem tale semen plane inutile est. Recentiores ideo Philosophi dudum pleraque, et nimis supersticiosa absurdaque

que placita veterum de magia deridere et rationibus destruire inceperunt, quo pertinet BECKER, in seiner *bezauberten Welt*, Celeb. THOMAS. de *Crimin. Magiae*, KLEINS *Vntersuchung des Bekännnisses der Hexen von dem Beysschlaff des Teuffels*, WEBSTERS *Vntersuchung der vermeinten und so genannten Hexerey, nebst einer Vorrede des vortreflichen Hrn. THOMASII*, Abbatis BOVRDELOIS, Medici primar. Reg. Galliae, *Abenteuerliche Einbildung des Monf. Aufle, vel Le Fau*, cuius frater, Mons. Non Credo, quam plurima placita veterum de magia deridet, et solide refutat.

Tertiam monstrorum causam tribuunt congressibus sodomiticis hominum cum brutis, qualia exempla varia ab Autoribus adducuntur. Sed et talis congressus valde dubius videtur ex hac ratione 1) quia animalia, ob differentem cum homine conformationem, sese ad congressum haud facile applicant, et 2) ex eiusmodi congressu posse fieri generationem, credibile vix est, cum vis actiua feminis masculini non deprehendat aptam materiam passiuam, in quam agere possit.

Quarta monstrorum causa, iuxta ZACCHIAM, *Lib. 7. Tit. l. qu. i. num. 5.* item et alios, Deum esse aliquando, non vero semper, defendunt. Ast tutius est, hoc negare, et potius affirmare, quod omnis monstrorum prouentus casu tantummodo fiat. Deus enim, vt ens perfectissimum, omnia quoque in summa perfectione creauit, hincque stamina monstrorosa nunquam in ouulo existunt, sed post conceptionem casu ita formantur. Huc pertinent illi, qui ex praestabilita harmonia, vel a siderum quoque influxu monstrorum originem deriuant. Non video enim rationes, quibus mediantibus eiusmodi theorias adstruere et stabilire possint.

Nec 5) cum veteribus ad feminis virilis vbertatem refugiendum est: nititur enim haec sententia falsa PARACELSTICORVM hypothesi, quasi a membris singulis patris, quic-

quicquid a nutritione superfluum est, ad semen constituen-
dum conflueret, adeoque simul, dum conflueret, monstra
generarentur, membrorum pluralitate insignia. Qui vermi-
culos in semine virili, cum LEEWENHOEKIO, defendunt,
insimul statuere debent, eorum monstrositatem ante con-
ceptionem, et ita tacite Deum pro causa monstrorum quo-
que admittere.

6) Maiori iure semen maternum accusandum. Hoc
enim ouulum est, et Stamina ac rudimenta, omnia futuri
foetus delineata in se continet. Haec stamina, in se inertia,
spiritu feminis virilis plastico aëtuantur et commouentur, et
ita ipsa vita inchoatur. Quando vero motus aëris feminalis
inconueniens est, fit, ut organa vel non conuenienter expan-
dantur, vel a motu irregulari aëris feminalis dislocentur, vel
plane dilacerentur, et sic annihilentur, qualia exempla de
brachiis dislocatis reperiuntur in SCHOTTI *physica*. Lib. 5.
Cap. 7. quam et theoriã consummat Histrio, sine manibus
ac pedibus natus, qui praestigias suas in variis Europae vrbi-
bus, magna cum spectantium et nostra propria admiratione,
perfecit.

7) In monstri generatione concurrere videtur ipse vte-
rus, qui vel nimium natura angustatur, et ita in conuenien-
tes dimensiones durante gestatione non extenditur, vel ni-
mium ampliatur, et ita irregularem conformationem in-
crescenti foetui imprimit, quo pertinet suo modo ipsa vteri
scirrhotas, aliaque vitia similia, conformatio naturalis s.
lusus naturae, vis naturae plastica.

4. Qu. *An monstra sint vitalia?*

Plerumque monstra, imprimis difformia, per abortum
excluduntur. Ob organorum enim prauam conformatio-
nem diu oeconomiam propriam in vtero sartam tectam con-
seruare haud possunt, id quod confirmat propria nostra ob-

seruatio foetus monstrosi trium circiter mensium, quem adhuc conseruo. Porro, propter irregularem foetus monstrosi conformationem, partus sit difficilis, et ideo tale monstrum neque vires suas debitas in partu exercere potest, neque per pudenda muliebria matris viam sibi parare et inuenire, vnde plerumque ante partum pereunt. Interim tamen dantur monstra vitalia, vt homo monstrosus Italus 27. annorum, qui fratrem suum sub sterno ex corpore suo pendentem in fascia gestabat. Vide HELLWIGII *obs. num.* 16. Cel. ETMULLERI, *fili, dissertationem de monstro hungarico bicorporeo*, quod iam per 6. annos vixit, in qua dissertatione plures aliae historiae huius commatis reperiuntur.

5. Qu. Quatenam monstra anima rationali prae- dita sint dicenda, quae vero non?

Haec quaestio maximi est momenti, et sub se comprehendit alias quaestiones, nempe an tale monstrum sit baptizandum, nec ne? an rumpat testamentum? an occidendum, et in sterquilinia abiiciendum, vel in flumina demergendum? Res vero decidenda ex sententia Physicorum de sede animae. Veteres cor, vtpote fontem et principium natiui caloris, pro animae sede et officina agnoscebant. Ast recentiores omnes cerebrum metropolim animae esse statuunt. Et merito quidem. Nam a cerebro, et huius fluido neruoso dependent omnes actiones, imo ipse cordis motus, dum cor suas operationes absque fluido neruoso perficere non potest, vi experimenti LOWERIANI, in *tract. de corde*, vbi abscissis, vel ligatis neruis cordis statim interit omnis cordis operatio, et, quod maximum, omnis affectuum sedes in capite existit, omniumque operationum mentis ibi est habitatio. Ergo caput sedes animae habetur, consentiente etiam ZACHIA, *l. c. q. 5.* et FORTVNATO FIDELI, inprimis vero CARTESIO, *Lib. de passione animae*. Hisce itaque praesup-

positis

positis sequitur, quod 1) monstrum acephalon neque sit baptizandum, neque pro infante in testamento et successione admittendum. 2) Monstrum, quod figuram humanam non retinet, animam rationalem habere non praesumitur, ut BALDVS, *ICTus*, in *L. 2. in princ. C. de posth. haered. instituend.* CARRANZA, *de partu humano*, *Cap. 17. n. 25.* Humanitas vero, siue *ro* humanum esse, maxime desumitur a facie, consentientibus ICTis, iam allegatis, et ipso ZACCHIA, item a voce humana, ubi videndum, an vocem humanam tale monstrum ediderit. Quis ideo tam absurdus est, qui foetum humanum, belluino capite instructum, ranino scilicet, leporino, elephantino, suillo, canino, etc. pro homine agnoscere velit, qualia exempla in SCHOTTI *Physica*, *L. 6. c. 6.* reperiuntur. Quando vero caput humanum adest, in reliquis autem partibus aliqualis belluina monstrositas sese manifestat, tunc nihilominus humanitas adeste praesumitur, cum qua thesi consentit ecclesia catholica Romana, referente FORTVNAT. FIDEL. et ZACCHIA, ideoque etiam sacra ac vitali baptismatis aqua caput respergit, non vero pectus, in capite animam esse existimans. Quando vero vera animalia bruta, ut ranae, bufones, vermes, etc. ab hominibus excluduntur, illa absque omni dubio occidi posse ZACCHIAS statuit.

6. Qu. *Quid statuendum sit de monstro bicorporeo, an pro duobus, an vero uno homine baptizandum, et an, ut duplex homo, succedat in haereditate?*

In hoc casu attendendum, an corpus duplex, duplicinē regatur anima, an vero simplici, id quod ex actionibus apparet, imprimis capitis. Nam quia cerebrum est organon animae principale, etiam in capite differentes actiones apparere solent. Credendum ideo, quod corpus simplex mon-

strosum, duplici capite instructum, duplex etiam sit homo, et corpus duplex, hoc est, quatuor brachiis, totidemque pedibus instructum, simplici vero capite ornatum, sit simplex homo. Magis vero probatur, quod monstrum, duplici capite formatum, duplex homo sit, si in duplici capite duplex affectus annotatus, in vno nempe tristitia, in altero laetitia, item si duplex sonus editur, ac vnum caput dormit, altero adhuc vigilante, vnum caput ridet, altero eiulante, etc. Vid. IO. ADAM RVDAMVS in *descriptione physiologica alicuius foetus monstrosi*, Gedani 1724.

C A P. XIV.

D E

HERMAPHRODITIS.

1. Qu. *Quid sit hermaphroditus?*

Vox hermaphroditi significat subiectum, cui vitiosa est organorum generationis conformatio, ita, vt vtriusque sexus, maris et foeminae, genitalia adsint, vel adesse videantur.

2. Qu. *Quomodo distinguuntur hermaphroditi?*

Distinguuntur hermaphroditi commodissime 1) in illos, in quibus neuter sexus perfectus est, h. e. qui neque ad generandum, neque ad concipiendum apti sunt. De his AVSONIVS cecinit, *epigrammate* 98.

*Concretus sexus, sed non perfectus utroque
Ambiguae veneris neutro potiundus amore.*

2. In illos, qui alterutrum saltim sexum, rite conformatum, possident. Talis hermaphroditus masculus, siue androgynus, mascula generationis organa, perfecte conformata, ostendit, in perinaco tamen, vel etiam in pube rimam quandam, minime peruiam, ad formam vuluae efformatam, possidet, per quam neque semen, neque lotium emittit. Eiusmodi hermaphroditum obseruauit anno 1676. in castris Brandenburgicis, ad Anclam locatis, CEL. CHRIST. MENZELIVS. Vid. *Misc. N. C. Dec. I. anno 8. obs. 8.* Hermaphroditus foemina vero, siue androgyna, praeter vuluam, naturaliter et recte constitutam, per quam quoque semen, siue potius glutinosus liquor ex lacunis, vrina, item et menses excernuntur, adhuc, vel circa os peccinis, carneam quandam et cutaneam, sed imperforatam, habet substantiam, ad membri virilis similitudinem, erectionis tamen, et profusionis seminis impotentem, scrotoque et testibus carentem. Vel *clitoris*, in vulua existens, ita increfcit, inprimis in salacioribus, vt mentulam virilem repraesentet, imperforatam tamen. Hinc mulieres, tali clitoride enormi instructae, viri mentulam admittere haud possunt, nec volunt interdum, sed potius cum aliis coire tentant. *Clitoris* enim suo modo cum mentula virili in structura anatomica conuenit. Adsunt quippe et hic bina corpora neruosa, sensibus voluptatis destinata, adest glans, corona, atque praeputium. Haec organa tamen natura admodum exigua sunt, in salacioribus vero ad digiti longitudinem interdum extenduntur, cum notabili infimul crassitie, qui morbus *cercosis* dicitur. Nymphae quoque in eiusmodi salacioribus increfcientes, dum ad latera clitoridis constitutae sunt, testes quasi repraesentant. Hinc decipiuntur interdum optimi Medici, qui exactam partium harum structuram ex anatomia non didicerunt.

Tertium hermaphroditorum genus constituunt illi, qui vtroque sexu valent, marisque et foeminae munera potenter obeunt, hincque vtriusque sexus genitalia, omnibus nume-

ris atque conditionibus ad perfectum vsum et generationem necessariis completa et perfecta, gerunt, imo iuxta Autores, mammam dextram, mammae maris, sinistram, mammae foeminae similem, gestant. Vid REIES, in *Camp. Elyf. iucund. quaest.* 48. BAVHINVM, de *hermaphroditis*, L. 1. Cap. 4. PARAEVM, in *Oper. Lib.* 24. Cap. 4. RODERIC. 3 CASTRO, de *natura mulierum*, Lib. 3. Cap. 12. De eiusmodi hermaphroditi existentia plures dubitant, et nunquam in rerum natura tales existisse, sed mera figmenta esse arbitrantur. Interim tamen notabilis de tali hermaphrodito anno 1686. historia reperitur in IAC. MOLLERI *Tr. de hermaphroditis*, Cap. 2. p. 151. quae ita sese habet. *Zu Leyden hat sich ein selzamer und wunderlicher Casus zugetragen: Nemblich eine Frau, die vor diesem einen Mann, und zwey, oder drey Kinder darbey gehabt, und selbst mit ihren Brüsten auch gesäuget hat, nach der Hand, da ihr Mann nach Ost-Indien gefahren, ist diese Frau ins Waisen-Haus zu Leyden, als eine Zucht-Meisterin über die Waisen-Mægdgens, bestellet worden, da hat man wahr genommen, das von denen græsten und altesten Waisen-Mægdgens, von 16. 17. bis 18. Jahren alt, einige Zeithero, wohl drey, vier, oder mehr seyn schwanger worden. Die Mægdgens, nach gehaltener Examination, haben alle einmüthig bekant, das diese Zucht-Meisterin der Vater davon sey. Die Frau, welche man examiniret und visitiret, hat man befunden, das sie ein Hermaphrodit, oder halb Mann und halb Frau ist; welche auch bekant, das sie solches gethan, ist darauf ins Spinn-Haus zu Leyden gesetzt, und ist ihr der Process gemacht worden. Sequentem obseruationem de hermaphrodito, liberos patiente, insuperque ancillam impraegnante, recenset BLANCARDVS, *Collectan. med. phys. Cent.* 3. *observ.* 80. p. m. 461. sequentibus verbis: *Mir ist von O. B. und einem andern Frauenzimmer A. M. erzehlet worden, das zu Læwarden ein Zwitter, oder Hermaphrodit sey, welche bey denen Reformirten öffentlich mit einem Manne getrauet worden, und auch von demselben**

ben etliche Kinder gehabt hatte; doch wäre sie nicht mit diesem zufrieden gewesen, sondern hätte sich zu ihrer Magd ge-
 leget, und dieselbe, wie ein Mann seine Frau, bedienet. Als die
 Magd darauf schwanger worden, hat sie vor dem Richter öffent-
 lich bekennet: das sie niemand, als ihre Frau, geschwängert.
 Vide plura eiusmodi exempla, ex variis scriptoribus collecta,
 in Cl. D. D. SCHVRIGII *Spermatologia*, Cap. 13.

3. Qu. *An dentur tales hermaphroditi perfecti?*

Iam allegatae observationes eorum existentiam quidem confirmare videntur, sed, an semper verae sint historiae, nos valde dubitamus. Nam fere videtur impossibile, quod in vno eodemque subiecto organa vtriusque sexus deprehendantur perfecte formata. Alias enim sequeretur, talem hermaphroditum sine alterius accessu intra se generare posse, quia ibi et masculinum semen, perfecte elaboratum, et vasorum vterique conueniens structura, adeoque ad factum producendum et alendum sufficiens locus atque materia praesto esset, quare nihil deficeret, quo minus absque alterius coitu grauitaretur hermaphroditus, quod tamen magnopere rectae rationi repugnat. Diuinum numen enim ex singulari providentia creauit sexum distinctum, in Adamo atque Eva, cuius organa statim in principio adfuerunt, non vero, iuxta HELMONTIVM, post lapsum demum formata sunt. Porro impossibile videtur, quod in vno eodemque subiecto possit duplex praeparari semen, quoniam natura interdum vix sufficit ad semen vnus sexus perficiendum, id quod impotentiae conjugalis millena fere exempla confirmant.

4. Qu.

4. Qu. *Quid sit causa hermaphroditorum?*

Variae ab Autoribus allegantur originis hermaphroditorum causae, et arbitrantur 1. Astrologi, quod certa Veneris et Mercurii coniunctio tempore impraegnationis hermaphroditos efficiat. Vocabulum enim hocce compositum est ex graeco vocabulo *ἑρμῆς*, quod significat Mercurium, et *ἀφροδίτην*, quod significat Venerem. Alii, cum LEVINO LEMNIO, *Lib. 1. de occultis naturae miracul. Cap. 9.* causam in certis a menstruatione diebus quaerunt, statuentes scilicet, a primo post mensium fluxum die vsque ad quintum. ex congressu foecundo, masculos procreari, deinde ad octauum foeminas, postmodum ad duodecimum rursus mares, post hunc vero dierum numerum hermaphroditos. Alii hermaphroditos oriri credunt, quando congressus tempore menstruationis, et fluentibus adhuc mensibus, celebratur. Quem actum tamen omnes fere omnino homines, sane propter nauseam, detestantur.

Veteres, propter ignorantiam anatomicam, vteri cavitatem in tres cellulas diuidebant, et statuebant, si semen virile in dextram incideret, mares, si in sinistram, foeminas oriri, si vero in mediam iniiceretur, Androgynos nasci. Alii a feminis vtriusque sexus conditione originem hermaphroditorum deriuant, et arbitrantur, quod ex superabundante semine masculino procreetur masculus, ex praeualente vero muliebri semine foemina, quod si denique contingat, vnum semen alteri non praeualere, ex aequali tali virtutum pondere fieri hermaphroditum opinantur.

Quemadmodum autem Astrologorum sententiae dudum, tanquam somnia et nugae, sunt reiectae, ita quoque reliquae adductae hermaphroditorum causae recentioribus Physicis et Medicis suspectae euadunt: cum pleraeque falsa hypothesi, vtriusque scilicet feminis, virilis atque muliebris,

com-

miscela, nitantur. Quae tamen plurimis rationibus a recentioribus refutatur, siquidem secundum horum fundamenta semen virile in coitu raro vteri cavitatem ingreditur, et nunquam ad ipsum ovarium foemineum materialiter penetrat. Deinde semen muliebre non in liquore isto, qui in congressu per lacunas foeminarum durante titillatione venerea prorumpit, consistit, nec per huius liquoris et seminis virilis miscelam impraegnatio fit. Excernitur enim talis liquor in voluptuosissimis, sterilitate tamen infimul laborantibus mulierculis. Sed omnis generatio ab ouulo, quod a semine virili impraegnatur, et in ovario successiue ad maturitatem increscit, dependet. Vnde sequitur, materiam hermaphroditorum, aequae ac naturaliter constitutorum foetuum, non in feminibus commixtis, neque in mensibus, neque in media vteri cavitare, sed vnice in ouulo muliebri quaerendam esse. Vnde porro circa hanc satis obscuram hermaphroditorum originem, suspicari mihi liceat, in eiusmodi ouulo muliebri, statim a prima formatione, dispositionem quandam peculiarem, et fortasse gemellis aptam, casu tamen aliquo modo turbatam, exstitisse, ex qua foetus, duobus genitalibus, fere instructus, formatur, pariter vti in monstris, vbi natura fortassis gemellos intendit, casu vero et staminum confluxu bina capita, vel quatuor brachia, formantur, qualem sententiam nobiscum fouet de origine monstrorum *Cel. Lips. Medicus*, MICH. ERNEST. ETTMULLERVS, in sua *dissertatione*, iam in priori capite citata, de *monstro hungarico*, *Tb. 5. p. 9. et 10.*

5. Qu. *An hermaphroditi sint monstra?*

Veteres hermaphroditos vtique ad monstra referebant, et tanquam prodigii, atque sinistri ominis aliquid significantes interficiebant, vel in flumina proiciebant, teste SCHENCKIO, *Lib. 4. Obs. Medic. p. 519.* BAVHINO, de *hermaphroditis*,

ditis, Lib. 1. Cap. 35. ZAVNSCHLIFFER, Oper. Iurid. Tract. de Iure monstrorum, MOLLERO, de hermaphroditis, Cap. 5. et 6. vbi huius acerbitatis originem refert ad Legem 18. Romuli, cuius legis exsecutores feueriffimi, hermaphroditos in mare abiici curabant.

Constantinus Imperator etiam, lege lata, hoc tertium genus hominum quoque e vita tolli et auferri constituit, vt ex EUSEBIO PAMPHILIO, L. 4. de vitue Constantia, refert EBENHARDVS SPECKHAN *Quaest. Iurid. Cent. 1. num 77.*

Talis autem mos praesenti tempore amplius non obseruatur, sed potius hermaphroditi, quoniam formam humanam possident, hominibus perfectis annumerantur. Et hermaphroditos monstra non esse, nec pro monstis a legibus haberi, sed in virorum, vel mulierum censa reputari, clarum est *L. quaeritur ff. de statu hominum. L. Repetundarum S. hermaphroditus. ff. de test. L. Sed est quaesitum, in fin. ff. de lib et posth.* Ergo potius ostenta, non vero monstra dicenda sunt, quia et hic natura membra ampliavit.

6. Qu. *Quomodo sexus praeualentia in hermaphroditis sit dignoscenda?*

Hoc fieri potest reflectendo ad subsequentes circumstantias, et quidem 1) ad organorum molem. Membrum enim genitale illud, quod magis conspicuum est, etiam sexus perfectionem necessario indicat. 2) Et praecipue ad eorum conformationem. Quo magis enim illa ad naturalem accedit, eo perfectior quoque est sexus. Medico autem ex anatomia innotuit, quatenam partes forment sexum masculinum, quatenam vero foemininum. In masculino nempe adesse debet glans, eaque perforata, & praeputio mobilis tecta; corona glandem separare et distinguere debet partim a praeputio, partim a corporibus neruosis; in inferiori vero glandis

dis parte adesse debet frenum; testiculi in scroto debent contineri cum suis epididymidibus; per scroti denique mediam partem linea ducta esset debet, quae futuram scroti constituit, et haec per perinaeum ad anum vsque protendi. In pudendis muliebribus, rite conformatis, adesse debent labia, clitoris, nymphae carunculaeque myrtiformes, inter se vinculis quibusdam connexae. 3) Ad situm. Quo magis enim sexus organa occupant situm naturalem, eo potior quoque creditur sexus, et ad officium, suo tempore praestandum, aptior. ZACCHIAS, *lib. 7. Tit. I. Qu. 8.* quidem tradit, praevalentiam desumendam esse a situ vel superiori, vel inferiori. Ast haec ratio non sufficit; nam existere potest hermaphroditus masculus, qui supra pubem in regione hypogastrica hiatus quendam exiguum, vuluulam repraesentantem, possidet, interim tamen non sequitur statim, quod sit foemina. 4) Ad meatus. Nam ubi meatus patent, ibi sexus quoque datur praevalentia, inprimis, quando etiam per eiusmodi meatum vrina exeritur. Si vero organa imperforata sunt, inprimis masculina, tunc ad feminis eiectionem natura non destinavit. Eiusmodi conditiones in recens natis inprimis sunt attendendae, in adultis vero, quando organa generationis lustrantur. 5) Considerari debent pili. Quemadmodum enim hi pubertatem notant, ita sexus quoque praestantiam indicant. Hinc in sexu valentiori copiosiores et rigidiores, in imperfectiori vero nulli, pauci, et molliores, ad instar lanuginis tantum reperiuntur. 6) Eruptio pilorum in mento et perinaeo probe est obseruanda, nec minus capillorum rigiditas, exiguitas, et crispatura, quae suo modo etiam notabilem dant sexus distinctionem. 7) Nec minus negligendus hic est habitus corporis. Corpus enim oblongum, robustum, carnosum, et musculosum, magis virilitatem, contra vero staturae exiguitas, et corpus molle, foeminei quid indicat. 8) Huc pertinet cutis color et crassities. Cutis enim in sexu masculino solidior, in foeminino vero ordinarie

narie tenerior quodammodo deprehenditur, id quod etiam speciem pulchritudinis efficit. 9) Pectus ex carne virilem, mammosum vero, in quo inprimis notabilis, et crinibus minus cincta papilla prominet, foemininum sexum indicat. 10) Nec vox negligenda, quae quo magis grauior, eo magis virili sexui conueniens est.

Quando vero signa distinctiora in structura genitalium non apparent, quid tunc agendum sit, nesciunt sane Auctores, v. g. quando testes tantummodo adsunt, rite conformati, mentula autem deficit. Secundum nostram sententiam, mentula deficiente virilitas deest. Mentula enim absolute necessarium instrumentum est ad coitum, ergo quoque ad virilitatem. ZACCHIUS, *l. c.* it. et ROLFINCIVS, *Lib. de partibus genital.* a testium praesentia ad virilitatem valere consequentiam, arbitrantur. At hisce non subscribo; testes enim, in eiusmodi partu monstroso deficientes et extra non conspicui, interdum delitescunt in corpore, id quod obseruationes Anatomicorum confirmarunt. Ergo in tali subiecto potentia generandi non deficit. Quando quoque in hermaphroditico subiecto per organon illud, quod pudenda muliebria constituit, menses erumpunt, et quamuis excretio talis fiat in exigua quantitate, modo cum periodico recursum, tunc signum hocce vtique notat sexus foeminei praeualentiam: quale exemplum prostat apud ZACCHIAM, *l. c.*

7. Qu. *Quid sit statuendum de matrimonio hermaphroditorum?*

Illi, in quibus nulla sexus vera distinctio apparet, nec perfectio; (qualia exempla annotauit COLVMBVS, in *Anatom. sua*, *l. 15.* SCHENCKIUS, in *Obs.* *l. 4.* ZACCHIUS, *l. c.*) ad matrimonium ineundum inhabiles iudicantur: quoniam nec maris, nec foeminae munere fungi queunt. Vbi vero aut

aut sexus masculinus, aut foemininus manifeste praeualet, vel, uti leges loquuntur, ubi maior deprehenditur incalescentia, ibi coniugium permittitur. STRUV, *Syntagmate Iur. Ciuil. Exercit. 3.* SIMON, *de impotentia coniugal. c. 4. thes. 2. p. 86.* VALENTINI, *Nov. M. L. Cas. 10. p. 244.* CARPZOVII *Consistor. L. 2. def. 16.* SCHVRIGII *Spermatolog. p. 661.* ubi integrorum collegiorum responsa reperiuntur. Cauendum vero, ne mas cum mare, foemina cum foemina combinetur, id quod accuratior inspectio Medicorum, non vero obstetricum, (vid. BOHN. *in Offic. Med. P. 2. c. 3. p. 569.* et SCHVRIGII *Spermatologiam, C. 13. p. 641.*) determinat. In casu vero dubio, iuxta nonnullorum Ictorum sententiam, ut BALDI, in *Legem quaeritur ff. de statu hominum*, hermaphrodito electio conceditur, modo iuramento promiserit, quod altero sexu uti nolit. Ast quoniam hoc sine scandalo fieri non potest, haec sententia merito reiicitur. STRYK. *in Iur. sensuum, disp. I. C. 1. thes. 62.*

8. Qu. *An hermaphrodito, utroque organo ad generandum perfecto, concessum sit, utroque modo coire, et, quando hoc fecit, an sit puniendus?*

1) Uterque congressus nec sine scandalo, nec sine adulterio fit, imo consultius est, omnibus omnino hermaphroditis matrimonium plane interdicere. Quando vero matrimonium iniit, iuramentumque, quod altero organo uti non velit, praestitit, et tamen durante matrimonio utroque organo utitur, tunc hoc crimen, iuxta nonnullorum sententiam, poena capitali punitur. Vid. argumenta, tum affirmatiua, tum negatiua, de hac re in SCHVRIGII *Spermatologia, p. 667. & seqq.*

9. Qu. *An hermaphroditus in foro testari queat ?*

Respondeo, quod non. Dicunt quidem nonnulli, quod hermaphroditus, qui sexum virilem elegit, pro viro in Republica sit habendus, et ad res, atque officia, viris concessis, admittendus. Ast, quoniam ad sexum foemininum insimul inclinatur, ideo vir perfectus reuera non existit. Quemadmodum enim, iuxta communem Doctorum consensum, eunuchi, quia foemineae naturae propinquiores sunt, foeminis accensentur, et ideo omnium illorum iurium, ac privilegiorum, quae viris attribuuntur, indigni iudicantur, contra foeminis fauorabiles leges illis applicantur: Ita etiam res sese habet in hoc passu, quare ad testificandum merito inepti iudicantur hermaphroditi.

10. Qu. *An muneribus publicis, ciuilibus, atque ecclesiasticis fungi queat, et an succedat in feudis ?*

Ad primam quaestionis partem quod attinet, certum est, quod hermaphroditus muneribus publicis sine scandalo, praeesse non valeat, pariter quoque vix in feudum succedere, imprimis ille, in quo sexus masculini praeualentia, et exacta perfectio non reperitur. Nam, iuxta RITTERSHVSIVM et LVDWELL, *Synopsi Feudal. Cap. 6.* ROSENTHAL *de feudis, Cap. 7.* soli masculini sexus in feudis admittuntur, adeoque hermaphroditi, in quibus aut sexus parilitas, aut masculini imperfectio, aut foeminini praeualentia, obseruatur, feudi capaces haud sunt. In statu vero dubio nonnulli respicere volunt ad actiones eiusmodi subiecti, et virtutum ac virium eminentiam. Ast haec regula mihi non videtur esse vniuersalis,

salis, nec vbique applicari potest, dum in successione feudi non semper de adulto quaeritur, sed etiam de recens nato.

II. Qu. *Quid sit statuendum de baptismo hermaphroditorum?*

Cum certum sit, quod hermaphroditi non sint monstra, sed foetus, humanam formam habentes. ideo, vt alii homines rationales atque Christiani, merito baptismo abluendi, et nomine donandi veniunt. Antequam vero talis foetus baptizetur, organa probe inspicienda, quaenam nempe magis formata et perfecta sint. hoc facto, aut masculinum, aut foemininum nomen etiam illis tribuitur. Quando vero in tali infante, recens nato, vterque sexus perfecte effigiatus est, vel quando sexus dubius est, arbitratur MOLLERVS de hermaphroditis, C. 5. quod eo in casu viri nomen eligendum, ex hac ratione, quoniam natura, omnium veluti rerum magistra, et opifex, sed ad meliora, & perfectiora inclinet. Quando vero hermaphroditus foemina pro masculo rite baptizatur, vel, vice versa, masculus pro foemina baptismus ideo non reiteratur, sed tantummodo nomen mutatur. Actus enim ille sacer vitiosus minime est, quia hic substantialia baptismi obseruantur. Sacrosancta quippe Trinitas inuocatur, atque in nomine Patris, Filii et Spiritus sancti aqua effunditur. B. GERHARD. in *Loc. theolog. Tom. 4. de sancto baptisimo, sect. 3. cap. 3. num. 26.*

12. Qu. *An detur mutatio?*

Affines hermaphroditis censentur personae, quae sexum mutant, de qua sexus mutatione varia hinc inde apud Autores reperiuntur exempla. v. g. apud PARAEVM, in *Chirurg. L. 24. Cap. 5.* extat historia de virgine quadam Lusitanica nobili, quae, cum ad aetatem peruenisset illam, in qua mulieres
primum

primum lunare tributum persoluunt, ecce ! vice mensium priapum, vsque ad id tempus intus latitantem, protrudit, et sic ex foemina factus est masculus, qui postea vxorem duxit, sed an liberos procreauerit, non satis compertum est, inquit Autor, interim tamen, virum hunc imberbem semper mansisse, ab Autore affirmatur. Aliam quoque sibi relatam ibi habet historiam de persona, quae vsque ad 14 annum foemina fuerit, in fine autem subsequente, cum ancilla vna in lecto decumbens, atque lasciuens, latens virile membrum ex improuiso cum impetu emiserit. Idem Autor refert aliam historiam de virgine 15. annorum, quae cum saltu impetuoso subito vincula pudendorum diruperit, vt penis, in corpore delitescens, cum notabili dolore profiliret. Illam, ait, domum reuersam matri maxima cum lacrymarum effusione intestinorum suorum, ex abdomine pendentium, iacturam ostendisse, Medicos vero vocatos pronunciaisse, filiam ita in filium mutatam esse. Quid vero statuendum sit de hacce sexus mutatione disputent alii, nos illam aut negamus, aut cercosin fuisse, affirmamus. Ipse enim PINAEVS *de Not. virgin.* quoque non credit eiusmodi sexus mutationem, seu filiae in filium conuersionem, et, dum de mutatione masculi sexus in foemininum omnes fere Autores silent, ideo nostra theoria magis roboratur et confirmatur.

C A P. XV.

DE

IMPOTENTIA CONIUGALI, IN- PRIMIS IN SEXU VIRILI.

Ex mente Canonum, duplex est coniugii effectus, seu finis. Alter speciei humanae propagatio, per procreationem partus; alter mutuuum rei domesticae, vitaeque subsidium, quae

quae ratio quoque in sacris traditur, tanquam causa et occasio condendae mulieris. *Gen. 2. v. 18. et 20.* Et quamvis duplex hic matrimonii finis ad validitatem matrimonii requiratur, tamen matrimonium praecipue causa procreandi liberos contrahitur. Ideo et ille ad coniugium primario ineptus existit, qui debitum coniugale reddere non potest, h. e. cui deficit coeundi, et seminis eiiculandi potentia, ZACCHIAS, *L. 3. tit. 1. qu. 1.* sine qua nunquam foemina a viro impraegnatur. Foemina enim tantum per membra generationis, secundum naturae institutum cum viro copulatur, et sane fabulae, somnia, meraque mendacia sunt, et dici merentur, quaecumque iactantur de conceptione, facta ex semine virili in balneo reiecto, vel ex eius effusione extra, licet prope vasa muliebria, aliaque nugae, his non absimiles. ab AVERRHOE, IO. BAPT. SYLVATICO, ALBERTO MAGNO, aliisque traditae. Copula hic carnalis requiritur, h. e. organorum generationis ad se invicem concutiens adplicatio. Et cum in foro ecclesiastico multoties quaestio oriatur de coeundi et generandi sufficientia, siue potentia, ideo, illam quoque hic pertractemus, rei necessitas exposcit.

I. Qu. *Quid sit impotentia coeundi? quid generandi?*

Coeundi impotentia est vitium vel naturale, vel accidentale, siue, quod idem est, praeternaturale, quo quis impeditur alteri carnaliter commisceri. HOSTIENSIS, in *Summ. Lib. 4. Tit. de frigid. et malef.* 10. BRVNELL. de *Spons. et matrimonio, concl.* 28. n. 2. Coitus enim est adplicatio maris et foeminae in membris generationis, qua semen ad speciei propagationem et indiuiduorum conseruationem expellitur. Impotentia autem *generandi* quoque est vitium naturale, vel praeternaturale, siue accidentale, quo quis, legi-

timo, vel naturali coitu vtens, inhabilis est ad sui similis generationem.

2. Qu. *Quaenam sint causae impotentiae coniugalis?*

Tam coitus, quam generationis impotentia, plures habere potest causas, modo ex parte viri, modo ex parte mulieris prouenientes, quae diuiduntur commode in externas et internas. Externae causae illae sunt, quae a Medicis alias non naturales dicuntur. Quo pertinet 1) aër, cuius efficacia in corpus humanum maxima sane est. Frigidus enim homines ad veneris lusum torpidos reddit. Calidus contra viros quidem interdum debilitat, foeminas contra salaciores reddit, et, si, iuxta HIPPOCRATEM, *Iib. de Aere, aquis, et locis, Text 48.* Scythis endemia est impotentia, illa magis ab aere frigido, quam ab equitatione ac venarum post aures sectione oritur. Huc pertinent quoque victus ratio et alimentorum, medicamentorumque nonnullorum indecens vsus. Sic ex alimentis sterilitatem foeminis afferre potest abusus asparagi, qui contra viros confortat, atque salaciores reddit. Huc pertinent et medicamenta venosa, quae impotentiam praestant, qualia sunt inprimis saturnina, de quibus tamen alibi. Primario autem venerem excitant, vel supprimunt animi affectus et vita. Sic discordia inter coniuges, morositas atque contemptus, ira ac tristitia venerem restringunt. Gaudium contra, atque vera amorum testimonia, blanditiesque et formositas veneris sensum atque stimulum notabiliter augent. Hinc, iuxta TIRAQUELLVM *de lege conubiorum, p. 2. leg. 2.* grauius peccatum est, coire cum difformi, quam cum formosa. Insuper omnis odor foetens, corporisque immundities, libidinem suffocat, animumque auertit.

Causae internae diuiduntur in vniuersales atque particulares. Ad vniuersales pertinet aetas, quae naturalem impoten-

potentiam praestat. Non potest quidem certo annorum numero coeundi potentia praescribi (nam de coitus potentia primario sermo est, cum generandi spes ex coitu habeatur, *Leg. final. C. de sponsal*) interim tamen iuvenes ante XVI. vel XVIII. annum vix libidinis stimulum sentiunt, atque ad coeundum potentes sunt; hinc eo tempore hircire et catulire, iuxta ZACCHIAM, *Lib. 3. Tit. 1. qu. 2.* incipiunt, h. e. in venerem accenduntur. Senes quoque 70mo anno ordinarie impotentes sunt et aculeos amiserunt. Qui vero serius coire incipiunt, in illis serius quoque coeundi potentia recedit, et contra, qui libidinosam exercent iuventutem, effoctum possident corpus in senectute, iuxta SENECA M.

3. Qu. *Quaenam sint causae praeternaturales vniuersales, impotentiam coeundi et generandi producentes?*

Sunt morbi omnes, qui hominem debilitant ac vires tum solidorum, tum fluidorum infringunt. Morbum enim hominem ad generationem impotentem reddere posse, per *L. filium eum defnimus ff. de his, qui sui vel alieni iuris sunt L. si pater §. final. ff. de adopt. et arrogationibus* confirmatur. Qui morbi omnes, quando ope medica reparari possunt, matrimonium non dirimunt; si vero sint irreparabiles, matrimonium dissoluunt, iuxta *L. C. de frigid. et maleficat. BRVNELL. de sponsul. et matrimon. concl. 28. n. 18.* Distinguunt quidem Icti inter vitia naturalia, et inter morbos, ZACCHIAS, *lib. 3. Tit. 1. qu. 3.* Ast haec distinctio nullius est momenti, et fluit ex hypothesi veterum, qui tres hominis status admittebant, nempe 1) statum secundum naturam, seu sanitatem, 2) statum praeter naturam, seu morbum, et 3) statum neutrum. Si vero sanitas potentia est exercendi actiones, homini competentes secundum sexum atque aetatem, sequitur, quod

omnis impotentia actionum etiam sit morbus. In hoc consentiunt omnes, etiam scriptores institutionum medicarum. Interim vitio naturali ex hypothesi illi laborant, qui nunquam stimulo venereo agitantur, et genitalia torpida gerunt, ac in quibus mentula nunquam erigitur, nec glans rubet atque sensu praedita est. Tales personae sane effoeminatae sunt, hincque pallidam faciem habent, et plerumque imberbes sunt.

Morbi vniuersales, hominem impotentem reddentes, sunt v. g. omnes euacuationes enormes, vt diarrhoea colliquatiua, sudor colliquatiuus, haemorrhagiae, siue spontaneae, siue ex vulnere. Haec enim fluida vitalia notabiliter imminuunt, et, quoniam ab illis vires solidorum dependent ideo torpidi, frigidi atque languidi homines redduntur, ipsaque in illis venus extinguitur, qui morbis dictis laborant. Huc pertinent porro vulnera capitis, ex obseruatione MARCELL. DONAT. *Hist. mirab. l. 4 C. 13.* et AMATI LVSITANI, *Cent. 6. n. 95.* item capitis percussiones enormes, ex obseruatione HILDANI. Laeduntur nempe ita nerui, a quorum integritate potentia generationis promouetur. Simili modo hydrofici, herniosi, hectici et paralytici, dum corpus vix commouere possunt, dici merentur impotentes. Tandem huc referri debet incantatio et fascinatio. Hanc quidem non nulli pro imaginaria habent, BORELL. *Cent. 4. obs. 68.* sed experientia eius existentiam probat. Modum vero huius fascinationis exponere non possumus, dum certo modo hyperphysicus est, quatenus scilicet operandi modus nobis est occultus. Probabiliter tamen partim debilitantur spiritus, partim nerui obstruuntur, ac ita paralytis penis oritur; (nam muscoli erectores penis neque mentulam erigere, neque semen, in vesiculis seminalibus contentum, exprimere possunt:) Aut ipsa vasa spermatica, testes, epididimides et vesiculae seminales in tali fascinatione constringuntur, quo perit
omnis

omnis feminis elaboratio, secretio, atque stimulus veneris, a praesentia feminis copiosi, in vesiculis feminalibus existentis, dependens. Ac sane in frigidis, quos vocant, siue illis, qui in aetate habili ad venerem tamen neque inclinant, neque vllum sensum libidinis percipiunt, omnia iam dicta contingunt. Vid. FRIDERIC. HOFFMANN *disi. de philitris ac venenis abortiuis*, Halae 1729.

4. Qu. *Quaenam vitia particularia impotentiam coeundi et generandi praestant in sexu masculino?*

Omnia illa, quae organa generationis laedunt, inprimis vitia mentulae et testiculorum, de quibus fusissime egit Celeb. SCHVRIGIVS, in sua *Spermatologia*, C. 10.

5. Qu. *Quaenam sunt vitia mentulae?*

Ad vitia mentulae pertinet 1) mentulae defectus, siue a natiuitate, qualia exempla in SCHENKII *Obs. Med. L. 4.* extant, siue extirpatione, vbi a gangraena, sphacelo, et cancro morbisque venereis vel afficitur, et corrumpitur, vel plane consumitur, et Medicum ita ad abscissionem huius membri necessitat, aut quando iuuenes, custodiae gynaeceorum destinati in regionibus orientalibus ita impotentes redduntur. 2) Penis retractio, vbi membrum virile corrugatur. abbreviatur, et in abdomen absconditur, siue hoc fiat a spasmu, vt in senili aetate, vel in calculosis, siue a veneficio, qualia exempla reperiuntur in SCHVRIGII *Spermatolog. C. 3.* 3) Penis paralysis, siue erectio deficiens, quae erectio ad generationem absolute necessaria est. Dum enim penis erigitur, et rigiditatem acquirit, in antliam commutatur, qua mediante pudenda muliebria dilatantur, semenque virile in aruum muliebrem infunditur. Hinc recte iudicat ZACCHIAS, *L. 3.*

Tit. I. qu. 8. quod absque penis rigiditate mulier a viro cum effectu non cognoscatur. 4) Penis situs in loco insolito, v. g. in fronte, BORELLII *Obs.* 74. in facie, loco nasi, LICETVS *de Monst. Lib. 2. cap. 30.* in occipite, *M. N. C. dec. 1. anno 3. Obs.* 42. in mamma, *M. N. C. dec. 2. anno 7. obs.* 123. vel etiam in perinaeo, aut supra pubem 5) Huc referri debet phimosis, siue impedita glandis denudatio, quae diuersi est generis: 1) Contingit a praeputii clausura fere omnimoda. Hinc ROLFINCIVS *de partibus genitalibus, P. I. c. 50.* inquit, vbi praeputium adeo angustii orificii est, vt glans illud nequeat perforare, summa in coitu oritur difficultas: Neque enim vrina, neque semen liberum exitum inueniunt. Noui exemplum tantae angustiae praeputii in iuvene studioso, qui ipsam vrinam semper maximis cum difficultatibus et reuera guttatim emittebat, dum illa effluebat per foramen praeputii vix notabile. Talis praeputii clausura a nonnullis inter signa virginitatis iuuenum refertur. 2) Ex angustia praeputii, paulo tamen angustioris, quam vbi fere omnimode clausum est, oritur *capistratio*. In hoc malo glans tumens et rigida in coitu ad dimidiam tantummodo sui partem denudatur, et insimul cum dolore et molestia comprimitur, quare non tantum extinguitur voluptatis sensus, sed et seminis eiaculatio impeditur. 3) Phimosis species est, qua coitus laeditur, quando praeputium, siue in totum, siue in tantum, cum glande cohaeret. Ita enim conuenienti modo erectio mentulae et ingressus ad pudenda muliebria fieri haud potest. Cuius rei exemplum extat in VALENT. *ff. Med. Legal. P. I. S. I. Cas. 9.* 6) Mentulae vitium est curuatura et tortuositas penis, siue a spasmo, siue a laesione penis, a morbis inprimis venereis. Quando enim ita penis, falciformis redditur, vel ad alterutrum latus incuruatur, etiam ineptus est ad coitum et generationem. 7) Penis inconueniens perforatio, siue hypospadias. In tali enim morbo penis non in loco ordinario, seu anteriore glandis parte, sed in inferiori loco, circa glandis

glandis frenum, vel in media vrethrae parte, vel circa radicem prope scrotum perforatur, vrinam et semen emittit. In tali morbo coitus quidem perficitur, ast an eiusmodi vir coitum foecundum exercere, atque adeo ad matrimonium admitti possit, disputant Autores. Vid. ZACCHIAM, *Lib. 9. Tit. 3. qu. 6.* vbi inquit: Conueniunt Doctores, quod quandoque foramen virgae in suo naturali loco non adpareat, impediatur omnis generatio, quia semen recta ad vteri internum osculum peruenire non potest, sed ad latera, vel ad posteriorem partem, effunditur. Et pergit Autor, quod glans impedimento sit, ac, etiamsi vterus, feminis virilis auidissimus, illud cum voluntate excipere vellet, tamen, ob impedimentum glandis, hocce fieri non possit, euanescatque hinc spiritus, et semen insoecundum euadat. Haec sterilitas in imperforatis experientia confirmatur. Vid. *Miscell. N. C. Dec. 1. anno 9. et 10. obs. 105.* SCHENCKII *obs. med. Lib. 3. 8)* Mentulae nimia proceritas. Vulgo mentula solito maiori minori praefertur, quoniam in sensu voluptatis acceptior, et ad generationem vtilior iudicatur. Quam sententiam vulgi Medici non semper amplectuntur, dum membrum virile nimis longum vteri orificium contusione molestare, et ideo generationem magis impedire, quam promouere, imo plane diuersorum periculorum symptomatum causa existeret solet, confirmante hoc ZACCHIA, *Lib. 7. Tit. 3. qu. 5. et 7.* vbi exemplum ANGELAE adducitur, meretricis Romanae, quae, dum cum viro, probe mentulato, congregiebatur, in syncopen incidebat, nil dicam de aliis morbis, qui ab vteri, per mentulam maiorem facta, contusione producuntur, dolore, inflammatione, haemorrhagiis, etc quae veneris iucunditatem omnem adimunt, et conceptionem impediunt. Vid. plura in SCHVRIGII *Spermatologia, Cap. 10. p. 496. et sequ.* Similia incoinmoda ex penis nimia crassitie fluunt. Hinc coniugium tale sterile merito iudicatur, consentiente Facultate Medica Lipsiensi, in ZITMANNI *Medicina Forens. Cent. 2.*

Cent. 2. cas. 85. et ideo, praeuia habita inspectione, diuortium quoque permittendum. Celeb. VALENTINI, in *Neuell. Med. Legal. Cas. 5.* ex iudicio D. Doebelii, sequentem curiosam allegat obseruationem, quod in nonnullis Consistoriis Daniae afferuentur penes, ex lapide ficti, vel ex ligno formati, ad quos in rebus dubiis, ceu ad regulam, mensurationis ergo, confugere soleant. 9) Quaestio oritur, an etiam vir, nimis paruo virili membro dotatus, ad liberorum procreationem et matrimonium ineundum habilis sit? Ad hanc quaestionem respondit ZACCHIAS, *Lib. 3. Tit. 1. qu. 6.* Si mulier hiantem admodum vterum habet, et virile membrum nimis exiguum existit, congressus inter ipsos vix sequi potest: Nam vterus, nimis patens, virile membrum ita amplecti non valet, vt inde delectatio, membrique intensior erectio, ac feminis conueniens eiaculatio sequatur. Hanc sententiam alii negant, et defendunt potius, quod penis brevis impraegnationem non impediatur, 1) quoniam ad prolis generationem non feminum commiscela, sed tantummodo ouuli per auram feminis virilis foecundatio requiratur. 2) Quod feminis virilis ad orificium vterinum internum proiectio et effusio ideo non semper sit necessaria. Hinc Facultas Lipsiensis apud ZITTMANNVM, *Cens. 6. Cas. 77.* inquit: *Dafs ein unvollkommener Congressus, da mentula vaginae vteri orificio nur einiger massen applicirt, diese aber a semine virili aspergiret worden, zur Schwängerung einer Weibes-Person zuweilen zulänglich befunden werde.* Et VALENTINI, in *Nouell. Med. Legal. Cas. 3. p. 33. et Cas. p. 60.* quaestionem mouet, an mentula, iusto breuior, conceptionem et impraegnationem impediatur, ibidemque negatiue respondet, quoniam, ratione viri, ad procreationem sobolis sola feminis prolifici eiaculatio non in vteri cavitatem internam, sed tantum in vaginam sufficiat.

Hac occasione, vbi de mentulae statu sermo est, quaedam simul dicenda veniunt de *circumcisis, recutitis, et infibulatis,*

bulatis, eorumque potentia. Quid circumcisio sit, nemo sane ignorat, et quod illa potentiam conjugalem non impediat, sed potius augeat, confirmant Iudaeorum, Turcarum, atque Persarum, coniugia. Nec minus de recutitorum, siue illorum, qui arte defectum praeputii redintegrarunt, potentia dubitandum. Infibulati vero tam diu impotentes sunt, quam diu a fibula non liberantur. Erat vero infibulatio claustra, vel ligatura praeputii, filo, vel fibula metallica facta, quae congressum impediēbat.

Eiusmodi operationes olim erant in vsu, in praesenti autem rarissime, vel nunquam contingunt. Nihilominus in Medicina Legali interdum de recutitione quaestio oritur, v. g. quando Iudaeus, mulierem christianam in coniugem desiderans, iudaismum pernegat, vel quando, perpetrato delicto, aut scelere, quodam, se Iudaeum, seu circumcisum esse, fatetur, et quidem ex eo fundamento, quia glandem, praeputio tectam, habeat, in quo casu de recutitionis possibilitate quaeritur, et an ex certo aliquo signo, tam praecedanea circumcisio, quam subsequens recutitio, in Iudaeis, vel eiusmodi nationibus circumcisus, dignosci valeat? Si ad primum respondere volumus, fatendum, recutitionem utique esse operationem possibilem, testante CELSO, *Lib. 7. C. 25.* DION. in *chirurgia de operationibus mentulae.* AMMANNO, in *Med. Crit. Cas. 39.* B. WEDELIO, *Exerc. Med. Philolog. Decad. 5. Exerc. 1.* IOSEPHO, de *Antiquitat. Iudaic. L. 12. c. 6.* ubi inquit: *Iudaeos sibi praeputia adauxisse, ut in gymnasio nudi quoque non essent Graecis dissimiles.* Et olim apud Iudaeos in vsu fuisse, testatur PAVLVS, *Epist. 1. ad Corinth. C. 7. v. 18.* ubi Iudaeis, christianismum amplexantibus, prohibet, ne signa circumcisionis obtegant, *ist iemand beschnitten beruffen, der zeuge keine Vorhaut.* Imo talem operationem hodiernum Iudaeis adhuc notam esse, confirmat AMMANNVS *l. supra cit.*

Recutitionem autem, siue praeputii restitutionem, dignoscere, res est, quae maximam circumspeditionem exposcit. Nam instituebatur olim 1) ad modum CELSI, per incisionem circa radicem penis, qua oriebatur notabilis et lata cicatrix, et cutis mobilis mentulae elongabatur. 2) Restituebant praeputium absque incisione certo instrumento attractorio, seu spatisterio, itaque fibris successiue extensis, defectum praeputii refarciebant. Primus modus facile ex cicatrice, posterior vero difficulter dignoscitur a Medico et Chirurgo peritissimo, nisi cicatrix in extremitate praeputii, a circumcissione relicta, fraudulentiam hancce insimul reuelet.

6. Qu. *Quaedam sunt vitia testium?*

Ad vitia testium, quae impotentiam generandi (non vero coeundi) praestant, pertinet partim eorum laesio, siue illa consistat in scirrhotitate, facta a contritione, contusione, vel morbo quodam interno, inprimis venereo, v. g. hernia venerea, vbi inprimis epididymides afficiuntur et obstruuntur. Cum vero certum sit, quod testes, vtpote partes nobiles, constituent promptuarium generis humani, in quibus liquidum genitale, siue semen virile, elaboratur, separatur, et conseruatur, ideo per se clarum est, quod per vitia testium turbetur genuina seminis elaboratio, et ita generandi potentia. Personae, vitiis eiusmodi testium laborantes, salutantur vel *Castrati*, vel *Eunuchi*, vel *Spadones*, vel *Ectomiae*, vel *Tibibiae*, *Tblasiaequae*. Haec vocabula apud Medicos et Ictos promiscue plerumque sumuntur, imo pro synonymis interdum habentur, nihilominus autem a se inuicem distinguenda veniunt.

Eunuchi sunt vel a natura, vel casu, vel ex instituto. Eunuchi a natura sunt, qui sine testibus nascuntur, et postea, crescentibus annis, in eodem statu permanent. Quod de

DOROTHEO, *antiocheno Episcopo*, narratur. SCHENCKIUS, *Lib. 4. Obs. Tir. de testicul.* Porro Eunuchi dicuntur naturales, qui neque titillatione, neque ostentatione corporis nudi formosae puellae, neque vlllo alio modo ad praelium in castris venereis accendi possunt, licet in illis penis debita magnitudine conformatus sit, et testibus, magnitudinem oui columbini aequantibus instructi deprehendantur. Vid. eiusmodi casum in MISCELL. N. C. *Decad. 3. anno 4. obs. 32.*

Eunuchi per artem, secundum AEGINETAM, *Lib. 6. cap. 68. BONETVM, Polyalthes Tom. 2. L. 4. C. 17.* sunt, quorum testiculi vel sunt contusi, et sic ad generationem inutilles redditi, vel excisi plane. Olim autem eunuchismi, seu eunuchos faciendi modus, duplex erat, primus contusione absoluebatur, vbi puerorum, vel infantium, in aquam calidam collocatorum, testiculos digitis, vel ferulis fissis, contundebant, comprimebant, et constringebant paulatim, vsque ad eorum abolitionem et euanescentiam. Quod genus eunuchorum *Thlibiae* et *Thlasiae*, siue *Thladiae* salutantur. Secundus modus fiebat excisione, hincque dicebantur *Ectomiaae*, *excisi*, *exsecti*, *semiuiri*, *castrati*. Haec castratio est vel 1) *inconsulta*, v. g. ex morfu animalium, vel iactu globorum ex tormentis bellicis, aut denique conuulsatione inflammatoria, etc. vel 2) *consulta*, siue ex consilio medico suscepta, in hernia affectis, maniacis, podagricis, leprosis, scirrho testiculorum venereo, aliove non maligno, vel lucris, aut quaestus iniqui causa. LANGIUS, *lib. 1. Epist. 69.* annotat castrationem improprie dictam, vbi Aegyptiorum sacerdotes modica Cicutae sorbitione sese impune castrare consueuerunt, id quod alio quoque veneno fieri potest. inprimis sachari saturni vsu. *Spado* quid sit, Authores valde inter se disputant. Spado enim dicitur 1) ab vrbe Spada Persiae, vbi castrationis mos primum inualuit et floruit. Semiramis enim, Regina Babyloniae, primum eunuchos, siue spadones, praeparari

parari curauit. 2) Spado dicitur a $\sigma\pi\acute{\alpha}\omega$, quod denotat conuello. Hinc spadones proprie a Medicis dicuntur, quorum nerui, qui membra genitalia, et horum musculos commouere debent, a quacunque causa, vel morbo, conuulsi sunt. In tali statu quoniam testes non omnimode deficiunt, ideo spado semen, in minori tamen quantitate, praeparat. 3) Spado dicitur vir vnus testiculi, siue, quod idem est, monorchis. *L. si serua §. si Spadani ff. de iur. dot.* 4) Spadones a Medicis Neotericis frigidorum praecipue, sic dictorum, hominum classi annumerantur, quod scilicet materiali quidem praediti sint, ast in efficiente causa ac formali utique laesi deprehendantur. Vid. D. D. EWALDI, *Med. P. Regiomont. dil. de Eunuchis et Spadonibus.* Vel, iuxta HAHNIUM, *ad Wesenbecium, tit. de ritibus nuptiar. verb. impotentes.* Spadones sunt frigidioris constitutionis, vel talismodi morbo fontico impliciti, vt generatio inhibeat. Quod tamen naturae vitium adhuc ope Medicorum tolli et curari possibile est, adeoque nec dirimit matrimonium contractum, nec impedit contrahendum, argumento eorum, quae proferuntur a D. SIMONE, *Tract. de impotent. coniugal. Cap. VI. §. 2. p. 109.*

7. Qu. *An illi, qui aut natura, aut alia vi externa castrati, seu penitus excelsi sunt, ita, vt ambobus destituantur testiculis, cum foeminis coire, semen effundere, aut generare valeant, hincque ad matrimonium sint admittendi?*

Ad hanc quaestionem vt respondeamus, singula eiusdem membra consideranda nobis erunt. Ad primum ergo, an scilicet eunuchi coire, et actum venereum exercere possint, respondemus affirmatiue. Eunuchus enim pene gaudet, qui

qui in sensu voluptatis erigitur. Sunt enim omnia organa ibi, quae hancce erectionem et rigiditatem praestare possunt, adsunt nerui pro sensu voluptatis, corpora neruosa pro penis intumescencia, ac tandem muscoli pro erectione. Id IVVENALIS olim obseruauit, dum Satyra sexta cecinit:

*Sunt, quas eunuchi imbelles ac mollia semper
Oscula delectant et desperatio barbae,
Et quod abortiuo non est opus, illa voluptas
Summa tamen, etc.*

Hi Satyrici versus indicant, ipsos eunuchos arrigere penem, et incumbere, sed non implere mulieres, aut grauidas reddere valere. Nam, propter defectum feminis, congressus talis non est foecundus. Et quamuis in coitu liquorem quandam protrudant, tamen ille liquor prostaticus est, non vero testiculorum. In testibus enim vnice, utpote in γοιηποιήσεως vera officina, semen elaboratur:

An castratis, eunuchis, spadonibus, et toto patrimonio priuatis, matrimonium sit concedendum, in praesenti non determinare volo. quoniam fusillime de coniugio eunuchi agit Celeb. VALENTINI in *Novell. Med. Legal. Cas. 6. p. 62. nempe vsque ad 122.* Et quamuis ibi varia, pro sententia affirmatiua roboranda, reperiantur, nihilominus tamen, cum post gloriam diuinam vltimus matrimonii finis sit sobolis procreatio, eunuchi vero, ob defectum testium, semen prolificum atque generationi aptum minime contineant, ideo merito a matrimonio excluduntur. Dum de eunuchis hic agitur, etiam quaestio oritur, an eunuchi ab ecclesia sint excludendi. Respondendum affirmatiue. Extat enim *Deuteronom. C. 29. v. 1.* non intrabit eunuchus, attritis, vel amputatis testiculis, ecclesiam Domini. imo, iuxta *Leuitic. C. 21. v. 20.* nullum animal, quod vel contritis, vel tuis, vel sectis testiculis erat, offerre licebat, et in ecclesia Romana receptum est, ac iure Pontificum confirmatum, quod eunu-

chus neque Papa esse possit, neque sacerdos. Castrati in foro Romano etiam non admittebantur vt testes.

8. *Qu.* An monorchides, vel natura tales, vel quibus alter testiculus excisus, aut alio infortunio ablatuſ est, ad generandum aequè habiles sint, ac alii, duobus aut tribus testiculis, vel pluribus dotati, vel an potius steriles atque ad matrimonium inepti?

SCVLTETVS, in *armamentario chirurgico, part. 2. obseru. 64.* de his inquit: Quamuis multi post alterius testiculi excisionem aliquot procrearint liberos, non pauci tamen antea foecundi, licet in vno saltim latere excisi fuerint, steriles facti sunt. Et, secundum WILH. TEN RHYNE *de promontorio bonae spei, Cap. 22.* incolae huius promontorii, Hottentottorum nomine venientes, omnes, quotquot nascuntur, masculos alterutro testiculo statim a natiuitate castrant, et quidem ideo, ne infrugifera terra plures, quam alere possit, incolas recipiat. Haec demonstrant per experientiam, quod monorchides ad generationem non sint inepti. Nam sanguis per arterias spermaticas, et spiritus, per neruos libere circulantes, in altero testiculo sufficientem materiam seminis ad generationem suppeditant, et sane in nullo scriptore medicinae forensis monorchis propter impotentiam accusatus reperitur. Potentiam generandi insuper in monorchide confirmauit exemplis REGNERVS de GRAAF, *tract. de virorum organis generationis pag. 7.* B. WEDELIVS, *miscell. naturae curiosorum, anno 2. obseruat. 256.* et in hisce collectionibus alia plura exempla reperiuntur v. g. anno 4. et 5. obseruat. 13. anno 3. obseru. 66. item in VALENTINI *nouell. medic. legalibus casu quarto.*

9. *Qu.*

9. Qu. *An triorchides, tetrorchides, pentorchides, siue, qui tribus, quatuor, quinque armati sunt testiculis, alios potentia coeundi et generandi superent ?*

De existentia eiusmodi subiectorum nemo dubitare debet, quod statim in limine monendum. Nam obseruationibus illa confirmatur. Sic de Triorchide reperiuntur exempla apud FORESTVM, in *obseruationibus medicis*, Lib. 27. obseru. 15. BORELLVM, *Centur. 2. obseruat. 60.* de GRAAF, *l. c. pag. 8.* SCHVRIGIVM, *spermatologia C. 2. thesi. 23.* ROLFINCK, *de partibus genitalibus*, p. 1. Cap. 11. Tetrorchidum et pentorchidum exempla prostant apud BARTHOLINVM, in *Anatom. Lib. 1. Cap. 22.* BLEGNY, *Zodiaco medico Gallico, anno 2. febr. obseruat. 2.* M. N. C. anno 5. et 6. *obseru. 89.* De his omnibus vero Celeb. LANGIVS, in *Physiolog. thes. 36.* ita iudicat: Quibus plures quam duos testes concessit natura, illi ordinarie laborant copia feminis, hincque vix coitu multiplici exhauriuntur. Idem testatur LEALIS, *exercit. part. semen conficientibus*, quod nempe sint feruidae et indomitae libidinis. Attamen nec hanc regulam perpetuae veritatis esse, ratio docet et experientia confirmat. Sic iuuenis bonae valetudinis 25. annorum, triorchis, B. MERCKLINO vltro fassus est, se per omnem vitae suae decursum neque membri virilis erectionem sensisse, neque vnquam venerei amplexus expertum esse stimulum. Vid. M. N. C. anno 7. et 8. *obseruat. 211.* Nam cum semen a sanguine dependet, ideo non semper feminis elaboratio in solo testium habitu et multitudine, sed potius in reliqua corporis constitutione quaerenda. id quod VENETTE, in *tabula amorum, part. 1. cap. 2.* intus confirmat. Idem *de generation. homin. part. 1. cap. 1. f. 11. pag. 6.*

I. Qu. *An κρυψόχειδες, siue illi, quibus testiculi, vacuo scroto, vel in inguine, vel in abdomine latent, ad generationem apti et ad matrimonium admittendi sint?*

ZACCHIUS, *Q. M. L. lib. 9. tit. 3. qu. 6.* et RIOLANVS, in *Enchirid. Anat. lib. 2. cap. 35.* putat, quod testes, dum in situ peccant, hominem sterilem, et ad matrimonium validum minus aptum reddere soleant. Ast testes, in inguine siti, non semper ita comprimuntur, coarctantur, et constanter flaccidi, atque admodum parui manent, vt semen in illis minus prolificum praeparatur. Hoc enim inter alia confirmat historia, a ROLFINK. *tract. de partibus genitalibus, part. 1. cap. 5.* relata: Scilicet vir quidam in magno honore habebatur a mulieribus, quoniam in venereo duello *se strenuum exhibere poterat* militem, et tamen testes nullos habere videbatur. Spem quoque concipiebant ancillae non coniugatae, illum sic fore sterilem, neque se impraegnatum iri. Cum vero ad supplicium tandem propter varia crimina ductus et decollatus esset, prosector, testes in inguine reconditos, obseruauit. Argumento hoc est, addit dictus auctor, *Testicondos* salaciores esse reliquis, quibus testes sesquipede longius extra abdomen propendent. Item BARTHOLOMAEVS CAROLINVS, Monspeliensis academiae Anatomicus, in suis historiis recenset obseruationem de iuvene 22. annorum, de quo parentes, quoniam natura testiculi in illo deficiebant, dubitarunt, an ad matrimonium, an ad munus ecclesiasticum aptus sit. Medicus vero matrimonium commendauit, in quo complures quoque genuit filios. B. MOEBIVS, qui hancce allegat quoque historiam, in *fundamentis medic. physiologicis, pag. 464.* addit, quod hic iuuenis dubio procul testes, in abdomine latentes, habuerit. Certum ideo est, testi-

testicondos coire et generare posse. Hinc, quando talis testicondus a virgine, vel meretrice de crimine stupri et impraegnationis accusatur, atque vel ad matrimonium, vel ad infantis sustentationem condemnari debet, semper videntum, an, pro excusatione et defensione sua, sufficienti argumento generandi impotentiam ex vacuo scroto, et plenario testiculorum defectu probare possit. Si enim non est castratus, id quod cicatrix in inguine et scroto comprobabit, tunc testicondus esse dicendus est, hincque ad generationem aptus praesumitur.

C A P. XVI.

D E

IMPEDIMENTIS COEVNDI ET GENERANDI EX PARTE MVLIERIS.

*Quomodo potentia coeundi turbetur
in sexu sequiori?*

Debitum coniugale, vel coitus, turbatur et impeditur etiam culpa foeminarum variis modis. 1) Quando tanta corporis infirmitate correptae sunt, ut debitum coniugale praestare nequeant, vel propter latentem aegritudinem cognosci non possint. D. SIMON, *de Impotentia Coniug. Cap. VI. §. 6.* Quando prolapsus uteri et vaginae adest. ZACCHIAS, *L. 3. T. 1. Q. 2.* et HEMMING. *de diuortii caus.* Nam uterus, ita laxatus, et in situ suo mutatus, mentulam commode recipere non potest. Obex enim illi ponitur insuper vel globulis, vel annulis, vel pessariis, pyri formam habentibus, vel

R

vnculis,

vnculis, quibus machinis vterus intus in corpore sustinetur. 2) Ob matricem penitus destructam, vel deficientem. 3) Huc pertinet fluor albus, ac fluxus mensium nimius et continuus. Ita enim non tantum gratia coitus et appetitus venereus extinguitur, sed etiam mariti corpus variis obnoxium morbis redditur. Vid *Casum* 36. *Centur. 2. medicin. forens.* ZITTMANN. Accedunt 4) vlcera fordida, foetida, cancrofa, maligna, vteri, vaginae et pudendorum, quae non tantum voluptatem foeminae tollunt, sed in marito nauseam ad exhibendum debitum coniugale creant, coitumque infimul ipsum dolorosum et periculosum reddunt. Hinc non sine ratione a nonnullis Canonistis coitus cum tali impura peccato habetur. 5) Huc pertinet conformatio hermaphroditica, siue clitoridis nimia elongatio, vel praeternaturalis huius organi incrementa. ZACCHIAS, *L. 7. tit. 1. Qu. 9.* et *L. 3. tit. 1.* item D. SIMON. *Cap. VI. §. 6. n. 3.* 6) Impotentiam conciliat, si propter naturalium nimiam latitudinem mulier cognosci minime potest. SANCHEZ, *de Matrimon. Tom. 2. lib. 7. Disput. 92.* Quo suo modo pertinet ruptura perinaei, a partu difficili facta, et male curata. Secus vero est, si foemina semen recipere potest, sed non continere, quia tunc consummatur matrimonium, et coniuges vna caro efficiuntur, foemina autem modo sterilis est. 7) Quando foemina clausa et imperforata existit, aut nimis arcta est, ita, vt nec mulier fieri, nec aliqua arte iuari possit, notante VLPIANO, *lege 14. §. 7. ff. de Aedilit. edicto*, et ZACCHIA, *Lib. 2. tit. 3. Qu. 13. n. 23.* Fiant imperforatae aliquando natura, aliquando casu superueniente, ex aliquo adquisito morbo, vt vlcere, aut inflammatione indurata ad os vteri.

Consistunt vero eiusmodi vitia 1) in laborum vuluae coalitu. 2) In connexionione nympharum 3) In connexionione Caruncularum myrtiformium firmiori, vel nimia hymenis soliditate, vbi Carunculae myrtiformes fortioribus atque solidi-

solidioribus inter se inuicem coniunguntur ligamentis, qualia exempla occurrunt varia apud chirurgiae scriptores. In eiusmodi statu probe attendendum, an malum sit sanabile, an vero non: Si est sanabile, tunc matrimonium non dissoluitur; Si non est sanabile, matrimonium utique dissolvendum. Minus sanabile malum autem est, quando vagina vteri in superiori parte circa orificium vteri internum clausa existit, vel quando orificium vaginae clauditur crassa quadam carnosa substantia. Nam eiusmodi mala manu Chirurgi haud tractari possunt. Quando vero arctitudo dependet a membrana quadam tenui, tunc sectio concedenda. Eiusmodi enim operatio et sectio in malo exiguo neque inflammationes, neque exulcerationes periculosas atque lethales efficere potest. In casu autem, vbi foemina eiusmodi operationem et sectionem permittere non vult, matrimonium utique dissolvendum.

Hic non mouebimus quaestionem, an mulier arcta incisionem pati respectu mariti obstringatur? *SANCHEZ de matrim. 7. Diss. 93.* et alii, hoc affirmant, ex hac ratione, quoniam in matrimonio vxor ius sui corporis transtulit in virum. Interim probe semper distinguendum inter clausuram plenariam et arctitudinem. Clausura enim fit, vti dictum fuit, vel quando latera vaginae cohaerent plane, vel quando aditus ad vaginam per membranam solidam carnosam, in medio tantum exiguo hiatu perforatam, clauditur.

Arctitudines vero non vno sese habent modo ad omnes mentulas. Sic v. g. mentula nimis crassa non intrare potest in antrum virginis, natura arctum, et mentula debilis ac minus robusta vincula virginalia quoque dissoluere non potest. Hoc confirmat exemplum *medicinae forensis Lipsiensium, Cent. 6. casu 29.* vbi mulier, aliquo modo arcta, a marito debili non poterat cognosci, Medicus, et iuratae obstetres,

innocentem hancce pro clausa habebant, Consistorium, nixum hoc fundamento, matrimonii rescissionem suscipit, mulier autem, a marito relicta, admittit alium, qui eam vno coitu sine molestia impraegnat. Foemina, a iudicibus quaesita, cur alii corpus subiecerit, respondebat, quod hoc fecerit ideo, quoniam inhabilis ad matrimonium fuerit declarata. Commendo hac occasione monitum Cl. STRYKII *de iure sensuum*, *dissert. 1. Cap. 1. thes. 55.* quod nempe in casu dubio, ne fallatur magistratus, vterque sexus sit inspiciendus, vt proportio appareat.

An denique, propter sterilitatem coniugum, aliosue casus fortuitos, matrimonium sit dissoluendum, fuse pertractauit D. SIMON, *l. c. Cap. 7.* ad quem beneuolum lectorem remitto.

C A P. XVII.

DE

MORBIS FICTIS, SIVE SIMVLATIS.

I. Qu. *An, et quare detur morborum simulatio?*

Varii dantur casus, in quibus homines malitiosi certos morbos simulant, ac variae huius simulationis sunt causae, quae a IO. BAPTISTA SYLVATIC. *in Lib. de his, qui morbum simulant, Cap. 2.* ad tria potissimum capita reducuntur. Nempe alii simulant morbos propter timorem, alii propter verecundiam, alii propter lucrum. Hisce accedit quartum hominum scelestissimorum genus, qui propter sanctimoniae opinionem morbos fingunt ecstáticos, aliosue conuulsuos,
dum

dum nempe pietate prophetica se celebres reddere conantur, quo pertinet enthusiasmus, vel Chorea S. Viti.

Qui ex timore fingunt morbos, vel tormenta declinare, vel poenas corporis afflictiuas euitare student. Hinc se mente captos, aut insanos fingunt, argum. *L. congruit. §. furiosi & L. seq. ff. de off. praesid.* Alii ad onera effugienda furentes se simulant, vt notatur per *L. obseruare. ff. de curat. furios.* Alii ad immunitates obtinendas, aut ad coadiutores sibi in curis animarum adsciscendos morbos fingunt. Alii hoc faciunt, vt in iudicio comparere non cogantur, aut vt a carceribus liberentur. Sunt et alii, qui propter ignauiam, mendicare, quam laborare malunt, et aliorum misericordiam sibi conciliare; hinc varios morbos fingunt, de quibus vero deinceps. Huc pertinet tandem ficta impotentia, virginitas, impraegnatio et partus.

2. Qu. *An, et quomodo morbus fictus a vero sit distinguendus?*

Sicuti omnes morbi ex certis signis apparent: Ita fere impossibile est, morbum diu simulare, imprimis illum, qui in sensus incurrit, et signa habet euidentiora, et illum, qui febrim coniunctam habet, et acutus est atque periculosus. Plerique morbi ficti sunt interni, rarissime finguntur externi, exceptis paralyfi membrorum, et vlceribus chronicis articulorum. Quoniam vero eiusmodi hominum nefandorum malitia reprimenda est, ideo Iurisconsulti Medicorum implorant iudicium, ad quos hocce negotium quoque primario pertinet.

Artificium autem simulatos morbos manifestandi sequentibus comprehenditur. 1) Probe annotanda est personae conditio, status et mores, an v. g. de ignauia sit suspecta, an in iudicium trahenda, an tormentis subiicienda, etc. 2) Morbi ficti historia conferenda est cum historia morbi veri, di-

ſpiciendum nempe, an omnia ſigna pathognomonica inſimul adſint. 3) Examinandae ſunt cauſae, habitus corporis, aetas congrua, diſpoſitio haereditaria, vita ante acta, morbi antecedanei, morbi duratio, tempus, quantitas, modus, ſubiectum, in quo morbus primario exiſtit. 4) Concluſio formanda ex ſymptomatibus adiunctis et ſuperuenientibus: Nam omnis morbus ſicuti dependet a certis cauſis; ita etiam certis concomitatur ſymptomatibus. 5) Concludendum ex difficiliore, vel faciliore medicamentorum admiſſione atque effectu. 6) Ad detegendas impoſturas multum quoque confert exploratio pulſus, et vrinae inſpectio. Pulſus enim ſignum eſt motus cordis, hincque ſtatum et motum ſanguinis manifeſtat. A ſagacioribus quidem ipſe pulſus poteſt mutari atque turbari per vincula et ligaturas, quibus membra, brachia et pedes conſtringuntur. Hinc pulſus non tangendus tantum in loco ordinario, hoc eſt, in carpo, ſed et circa tempora, alibique. Porro pulſus mutatur per affectus, item uſu remediorum volatiliũ, quae maſſam ſanguineam exagitant atque rarefaciunt. Aſt eiꝰmodi pulſus diu non durat, quoniam ipſa cauſa mox ceſſat. Videndum quoque, an in pulſu vehemente, duro et celeri inſimul ſint ſigna alia febrium, v. g. calor exceſſiuus totius corporis, rubor faciei, ſomnus denegatus, appetitus proſtratus, lingua arida, ſitis, etc. ex quibus indiciis, collectiue ſumptis, facile morbus verus a ficto diſtinguitur. Tandem vrina quando examinanda venit, in praeſentia Medici erit emingenda, ne additamentis adulteretur. In inſpectione vero eiꝰmodi vrinae, iuxta communem methodum, refleſtendum partim ad quantitatem, partim ad conſiſtentiam, partim ad colores, odores ac denique ad contenta. Sic interdum, teſte ZACCHIA, *Q. M. L. lib. 3. lit. 1. Qu. 2.* loco vrinae oſtenditur vinum, hydromel, vel vrina ſanguinolenta redditur, uſu ficus indicae et cantharidum, vel aſſumptorum, vel extus applicatorum, quod tamen ſine vitae periculo interdum vix fieri poteſt.

3. Qu. *Quinam morbi in specie per fraudem simulantur?*

Varii, et nominatim *febris, ulcera, cachexia, stultitia, dolor, syncope, apoplexia, epilepsia, ecstasis, obsessio*. Nemo vero malitiosus tanta temeritate est, vt eos simulare audeat morbos, qui cum vitae periculo coniunguntur. Et haec est ratio, quare rarissime simuletur 1) *febris*. Quicquid tamen sit, febris interdum saltem fingitur, teste ZACCHIA, L. 3. tit. 1. *quaest. 3.* quae promouetur *torpedine et cantharidibus*. Est enim torpedo piscis Insulae Zeilan, qui, manu apprehensus, in illo febrim accendit, qui eum tetigit. Huc pertinet, iuxta RVELLVM, *de natura stirpium* L. 3. Cap. 107. et MATTHIOLVM, *in Dioscoridem* L. 4. Cap. 64. *femen Alterci* (est species Hyoscyami) quod epotum non tantummodo febrim commouet, sed et mentem turbat, et quasi phreniticos homines facit. Iuxta SYLVATICVM, l. c. febrim corripiuntur illi, qui *cornuti scarabaei oleum coctum* pulvis, vel *allium* in ano applicant. Huc pertinent omnia rarefactiua remedia calida ignea, aromatica, quae massam sanguineam expandunt et commouent, eamque calore suo accendunt. FORIVNATVS FIDELIS, *lib. 2. de relationibus medic. Cap. 2.* huc refert decoctum *Mandragerae* cum vino, quod tamen tantummodo narcoticum est, et stuporem, imo et delirium praestat, quo pertinet et *semen Daturae verae Indicae*, item *opium*, ac omne *genus solani*, quae stupefacientia et narcotica sunt remedia, de quibus vero alibi. Notandum vero, quod eiusmodi simulata febris minime constans sit, et se habeat, vt ephamera, hoc est, spatio 24. horarum, vel, iuxta non nullos, trium dierum ad summum finiatur. Quae vero febris altius radices egit diutius durat, et non facile cedit remediis adhibitis, illa simulata vix dici potest. Commendandum ideo examen omnium circumstantiarum, quae partim in sensus incurrunt, partim sollicita indagatione eruuntur.

Fingun-

Finguntur 2) *ulcera*, quae corrosiuis et vrentibus remediis producuntur, quo pertinent et tumores, imprimis inflammatorii. Sic v. g. GALENVS, *Lib. de morbis fictis*, historiam refert de seruo quodam, qui, cum domino suo longum iter facere noluit, per *Ihapsiae* applicationem tumorem pedis excitauit. Item historiam narrat PARAEVS, *L. 24. Cap. 18.* de cancro mammarum, singulari artificio simulato, splenis vaccae frusto nempe mammis perbellae adaptato et agglutinato, quod, dum ex fusco rubram et fungosam refert substantiam, cancrum verum aemulatur. In eiusmodi vlcerebus fictis consideranda et lynceis oculis perlustranda est eorum natura, et materiae exstillantis conditio, an pus, an ichor, an sanies sit. Considerari porro debet tota corporis dispositione, an cachectica, an cacochymica sit. Oriuntur enim plerumque eiusmodi vlcera ex sanguinis impuritate. Tentanda quoque sunt debita medicamenta. Si enim vlcera a laesione externa dependent, non vero ab impuritate sanguinis, facile sanantur. Vlcera contra maligna, et ex sanguinis vappescencia atque corruptione orta, difficillime consolidantur.

3) Simulatur interdum *cachexia*, vbi color faciei viuidus mutatur in liuidum, albidum pallidumue. Quando vero faciei color malitiose adulteratur, videndum, an reliqua quoque signa huius morbi consentiant, qualia sunt appetitus prostratus, ventriculi dolor, tumor pedum, obstructions atque dolores hypochondriorum, etc. Fingitur autem et pingitur facies fuco ex pigmento terreo, vmbra dicto, item radice curcumae, quo modo mentiuntur imprimis cachexiam ictericam. Porro hoc suscipitur suffitibus ex sulphure atque cumino, cuius decoctum etiam haustum idem praestat, testante DIOSCORIDE, *L. 3. Cap. 60.* Talis vero fucus, externe applicatus, lotionem, aqua hordei cum aceto, aliisue lixiuiis abstergentibus facta, facile tollitur.

4) Si-

4) Simulatur quam frequentissime *insania*, et virorum sapientum quoque prostant exempla, qui hoc fecerunt, ob laudabilem finem, vti Dauidis insania simulata in sacris, et Vlyssis in profanis historiis memorie prodita est. Quando vero eiusmodi morbus fictus examinatur, inuestiganda est eius essentia. Est enim duplex genus deliriorum: Vnum acutum, cum feбри et inflammatione coniunctum, quo pertinet *phrenitis*, *paraphrenitis*, *cynanthropia*, siue *rabies canina*, vel *hydrophobia*, aut *lycanthropia* et in Apulia contingens *tarantismus*; alterum chronicum, *mania* et *melancholia*. Primum genus vix simulatur, ob multarum circumstantiarum concursum, quo facile ipsa vita periclitatur; secundum vero frequentius. Est vero melancholia delirium, cum tristitia et metu coniunctum, in quo aegroti hominum, praecipue gaudentium et laetantium, consortia fugiunt, intra se loquuntur, suspirant, et lacrymas fundunt sine causa manifesta, dubitant de vita aeterna, vix dormiunt, et alimenta desiderant. Maniaci contra sunt furiosi, et in perpetua actione constituti, fortes insimul aut potius audaces, cum iracundia alios laedunt. Melancholici vero sibimet ipsis manus violentas applicant. CELSVS, a MENOCHIO, L. 6. praef. 45. n. 3. citatus, ita maniacos et melancholicos describit: Ex Phreniticis, inquit, alii hilares, alii tristes sunt, alii intra verba desipiunt, alii violenti sunt. Datur insuper tertium stultorum genus, quod constituunt *amentes*. Hi tolerabiles sunt, neminem laedunt, interdum clamant, mox corpus inepte commouent, variis cum gesticulationibus saltant, confuse loquuntur, et verum ac perfectum rationis vsum non possident. Horum, iam recensitorum, morborum causae sollicite quoque considerandae sunt, videndumque an malum sit haereditarium, an productum a febribus intermittentibus diuturnis, aliaue viscerum chronica et praua dispositione, vt cachexia, obstructione hypochondriorum hepatis atque lienis. Omnis enim melancholia et mania morbus est, qui non ex improviso oritur,

tur, sed succesſiue, intra notabile temporis ſpatium. Nec minus ſigna ſunt luſtranda. In omni enim delirio chronico facies pallet et liuet, oculi ſunt excauati, retracti, fixati, ac circulo fulco circumducti, omneſque moleſtias perferre poſſunt delirantes. In ſpecie autem maniaci nudo corpore iniurias aeris frigidioris non ſentiunt, omnia inſuper veſtimenta dilacerant. Sic et ex inſaniendi modo veritas apparet. Qui enim reuera delirant, vt plurimum circa vnum obiectum ſemper ſunt occupati, & de hoc loquuntur, v. g. ſe mortuos eſſe putant, vel paſſeres in cerebro ſibi fingunt, ſe principes eſſe, affirmant. Delirantes vero ficti varia conſuſe miſcent. Tandem vires medicamentorum in tali ſubiecto ſunt tentandae. Nam veri maniaci et melancholici a purgantibus et vomitoriis fortioribus, in notabili doſi exhibitis, vix mouentur: Quando vero minor doſis medicamentorum leniorum exoptatum praestat effectum, tunc merito eiusmodi inſania pro ficta erit habenda. De inſania plura in egregia Celeb. THOMASII diſſert. de praesumptione furoris atque dementia, Reſp. Sperlette, legi merentur, quam ICTis pariter ac Medicis perlegendam commendo.

5) *Dolor* fingitur frequentiffime ab iis, qui fraudulenter, ſe aegrotare, ſimulant, quod figmentum etiam quam optime ſuccedit, dum nemo de dolore iudicare valet, niſi, iſ, qui dolorem ſentit. Ne ergo Medicus prudens, ad examinandum vocatus, decipiatur, ſequentia conſideranda ei incumbunt. 1) Pars, quae dolet. 2) Cauſa doloris. 3) Doloris ſpecies et duratio. 4) Symptomata et effectus doloris. 5) Remedia adhibita, vel adhibenda. Partes enim, quae dolere ſimulantur, ſunt vel caput, vel thorax, vel abdomen, et in illo ventriculus, inteſtina, renes, veſica etc. Partium enim externarum dolores rariffime finguntur, partim quoniam iudices eiusmodi dolores non curant, partim quoniam, vt pote ab obſturbatione vaſorum ſanguiferorum et lymphaticorum

depen-

dependentes, vel ex tumore rubente et calente, vel tumore aquoso et pallente, facili negotio diiudicantur.

Partium, supra recensitarum, dolores insuper specialibus concomitantur semper symptomatibus, v. g. in capitis doloribus adsunt vigilae, inquietudo, tristitia, vertigo, febris, imo interdum delirium. In doloribus pectoris obseruatur tussis, respiratio difficilis, sputum cruentum et purulentum, etc. In dolore ventriculi adest appetitus prostratus, ruetus, vomitus, lipothymia. In dolore intestinorum sese manifestat flatulentia, strepitus in abdomine, diarrhoea, aut interdum alui extraordinaria obstructio. Dolentibus renibus et vesica, praeter iam recensita symptomata, vt sunt vomitus et nausea, iungitur ardor, rubor et sedimentum turbidum atque cruentum vrinæ, aut vrina plane non euacuatur, aut tantum guttatim summis cum conatibus excernitur. Omnes hi iam recensiti dolores insuper plerumque non sunt periodici, hoc est, certo tempore recurrentes, sed constantes potius, et nocturno tempore maxime exacerbantur.

Dolorum species variae sunt. Etenim ratione gradus sunt dolores vel vehementes, vel mediocres, vel leues. Haec distinctio in medicina legali primario locum habet, quando v. g. homo propter dolores ex carceribus est eximendus, vel ab oneribus liberandus, vel quando ei concedenda sunt certae immunitates. Leuis enim morbus non impedit hominem, quin actiones suas exercere possit, *per L. quaesitum ff. de re iud.* et leuis morbus non est dignus nomine morbi, argumento *L. 1. §. sed sciendum ff. de aedilitio edicto.* Porro doloris duratio est vel longa, vel breuis. Raro vero dolores, exceptis doloribus maximorum et evidentissimorum morborum, diu durant. Hinc si quis de dolore quodam conqueratur, et iam per aliquot dies eos se tolerasse affirmat, nullo apparente euidente symptomate, huic fides non habenda, monente ZACCHIA, *L. 3. tit. 3. Qu. 4.* Diu autem du-

rantes dolores alios morbos producunt periculosos atque lethales, vt inflammationes, suppurationes, paralyfes, apoplexias, contracturas, etc. Sic porro videndum, an dolor fit grauius, pungitius, pulsatis, rosiuus, tensiuus, et an talis dolor, in hac vel illa parte, ab hac vel illa causa ortus, sit possibilis. Iusuper attendendum, an adsint etiam necessaria symptomata. V.g. vbi dolor, ibi imbecillitas et virium lapsus, vel excessiuus calor, vel extremorum frigus, pulsus irregularis, sitis aucta, appetitus et somni defectus, vrina turbata. Quando haec non adsunt, dolorem vehementem non adesse, concludendum. Tandem proponenda sunt et applicanda remedia. In doloribus enim vehementioribus aut larga venae sectio instituenda, aut cauteria, vesicatoria, scarificationes applicantur. Si aegrotus talia admittere non vult, de existentia dolorum dubitandum. Tentanda quoque sunt alia mitiora, qualia sunt bezoardica, cephalica, pectoralia, stomachica et carminatiua, vterina quoque. Si post applicationem horum, cum anodynis mixtorum, remediorum status morbi non mutatur, hoc est, vel imminuitur, vel grauior redditur, de morbi veritate dubitandum.

6) Simulantur morbi sensuum et motuum, quo pertinet simulata *syncope, apoplexia, epilepsia, ecstasis.*

Syncope grauior est lipothymia, *eine starcke Ohnmacht*, in qua subito motus et sensus cessant, facies pallet, pulsus quoque, tum cordis, tum arteriarum, immo et respiratio, vix percipitur. Nam cessat in hoc morbo circulatio sanguinis. Quoniam vero haec signa essentialia vix simulantur, ideo talis morbus fictus statim a Medico dignoscitur. *Apoplexia* cum *syncope* quoad signa fere conuenit. Nam sensus et motus cessant, facies rubet interdum, nec pulsus, nec respiratio plene extinguuntur. Ast quoniam *apoplexia* vel in mortem, vel in perpetuam paralyfin huius vel illius partis, vel in hemiplexiam, vel in mutitatem, surditatem, coecitatem, aut mentis stupiditatem, resoluitur, ideo

ideo in ipso euentu veritas, aut falsitas, apparebit. Nil dicam de remediis, in syncope et apoplexia applicandis, qualia sunt venae sectiones, cauteria ignea, siue inustiones partium, vellicationes, verbera et vrticationes, sternutatoria, errhina voluilia, quae quando in ficta applicantur syncope et apoplexia, immo ipsa *passione hysterica mulierum*, facile eiusmodi malitiosum hominem excitare possunt. Impossibile enim fere est, horum vim arte reprimere, et corpus insensibile reddere.

Fingitur *epilepsia* interdum, quae probe examinanda, imprimis in motibus ipsis, videndumque, an conuulsio talis sit tantummodo antrorsum, an retrorsum, vti in opisthotano et emprosthotano, an adsit talis membrorum rigiditas et motus vehementia atque constancia, qualis in epilepsia vera adesse solet, an os spumescens cum eiulatu adsit, an medicamenta errhina fortiora applicata morbum mutant, an etiam causa adsit adaequata huius morbi, immo an reliqua signa consentiant, v. g. an adsit tumor faciei durante paroxylimo, item et pulsus mutatio. Vid. FRIDER. HOFFMANN in *medic. consult. part. 1. decad. 11. cas. IV. de epilepsia simulata euitandae torturae causa dignoscenda*, pag. 67.

Ecstasis ab hypocritis fingitur ad homines decipientes, et sanctitatem nominis sibi conciliandum. Vulgus enim, fraudis nescius, raptum illum, non adeo visui frequentem, tanquam rem supernaturalem et miraculosam, admirans, eos veneratione dignos iudicat. Huc pertinet suo modo *die Mucker-Kranckheit*. STENTZEL de *philtis vite examinandis et diiudicandis* §. XXI. Notabile est ZACCHIAM, vtpote Romano-catholicum, deridere eiusmodi homines credulos, qui ita decipiuntur. Inquit enim, L. 3. tit. 2. *Qu 7. num. 8.* Vidi ego mulierem, mihi fatis notam, quae se, vbi frequens hominum coetus in templis sacrisque locis conuenisset, raptam in ecstasi effungebat, omnium cum admiratione. Sta-

bat extensis brachiis, in crucis modum, palpebris immobilibus, oculis fixis, et per horae spatium ac ultra eo in actum perseverabat. Interdum, veluti ad coelum volatura, et in caelum se eleuatura, corpus attollebat, illud mirum in modum extendens. Sed admirationem omnem superare mihi visum est, quod vultum in mille colores vel ictu oculi commutaret: Nam modo rubescebat, et quasi ardore quodam incendi videbatur, modo adeo pallecebat, vt quasi emortua langueret, denuo, ac dicto citius, rubore perfundebar, ac denique, veluti animo deficiens, ad seipsam redire simulabat, ita, vt circumstantes omnes eam, diuino raptu prehensam, pro sancta venerarentur, et ad illius vestimenta, deuotionis ergo tangenda, quaecunque mulierculae et homunciones aderant, turmatim accurrerent, non sine mei ipsius risu, et multo maiori, vt credo, ipsiusmet foeminae derisu, quam ego quidem intus et in cute agnoscebam. Erat autem Sicula.

Ante biennium fere etiam in Nouellis publicis curiosa exstabat obseruatio duorum sacerdotum in Gallia, qui in Misfa, et inprimis in ipsa eleuatione, ambo cataleptici redditi sint. Praesentes omnes dicebant, hoc esse miraculum, Medici vero vocati contrarium demonstrabant.

Fingitur interdum *obsessio*, vel per malitiam, vel per simplicitatem et morbum. Sic Romae quotannis, die viridium, dieque parasceues, tales obsessi a sacerdotibus Carthusianis, aliisque, publice magna in copia curantur, vbi diaboli reliquiis, aliisque consecratis rebus, expelluntur. Ast talis obsessio fingitur, et per hanc simulationem superstitio conseruatur et propagatur, malitiosi vero eiusmodi homines eleemosynas magna in copia ita colligunt. Qui autem veram obsessionem a falsa distinguere cupit, ille ad sequentia respicere debet. 1) Obsessi veri non solum per os, sed et per aliam partem voce articulata et distincta sermonem
pro-

proferre possunt. 2) Colloquia instituunt lingua exoticâ, quàm tamen nunquam didicerunt. Hoc signum, utpote præcipuum et pathognomicum, non sine ratione indicat Beatus noster WEDELIVS, in *Pathol. sua dogmatica, Sect. II. Cap. 7. p. 269.* 3) Cogitationes aliorum hominum interdum manifestare possunt. 4) Sciunt ea, quae extus aguntur. 5) Varia extraordinaria suscipiunt, quae contra leges sunt naturae. Quod vero blasphemias attinet, notandum, eas non esse signa genuina obsessi. Omnes etenim delirantes, quales sunt phrenitici, melancholici, inprimis vero maniacy, hocce vitio plerumque laborant.

C A P. XVIII.

DE

MORBIS DISSIMVLATIS, SIVE CELATIS.

Celantur, siue dissimulantur morbi aut ad commodum impetrandum, aut ad damnum auertendum: alii enim dissimulant morbos, qui, quando apparent, matrimonium impediunt, quo pertinent impotentia coeundi et generandi, virginitas destructa et amissa, vel cum impraegnatione coniuncta; Alii dissimulant morbos, ne remoueantur a muneribus publicis, vel a societate quoque humana excludantur, quo pertinent inprimis morbi contagiosi. De impotentia coniugali, virginitate, impraegnatione, immo partu ipso dissimulato egimus iam alibi: In praesenti primario examinandi veniunt morbi contagiosi, qui per certa signa a Medicis dignoscuntur.

I. Qu. *Quid contagium sit, et quinam morbi contagiosi sint dicendi?*

Contagium est venenum quoddam destructiuum, quod, ab vno homine in alium translatum, similes ibi morbos praestat. Communicatur autem vel per immediatam contactum, vel per aërem, vel per vestimenta, vel per suppellectilia, vel per mercimonia, aut res promercales. Omne eiusmodi contagium virulentae est naturae, vimque habet agendi in corpus humanum, et eius partes destruendi. Agit nempe contagium in spiritus, siue fluidum nerueum, quod ita suffocatur, extinguitur et motum suum naturalem amittit; agit in humores, qui ita corrumpuntur, et putredine afficiuntur; agit in partes solidas, quae contabescunt, corroduntur, inflammantur, exulcerantur ac sphacelo enecantur. Huc pertinent pestis, et morbi, pestilenciales dicti, vt variolae, morbilli, dysenteria, febris Hungarica atque petechialis, purpura. Nec minus contagiosi morbi sunt scorbutus, rabies, phthisis et febris hectica, lepra, elephantiasis, scabies omnis generis, lues venerea. Omnes hi morbi recensiti, cum suis speciebus, sunt contagiosi, aliosque inficiunt. Et sane non sine ratione *Leuitic. Cap. 13. 14. 15.* vbi de contagio agitur, Diuinum Numen varia praecipit, quae, ad adhibendam cautionem atque diligentiam, illis necessaria sunt, qui in societate cum infectis viuunt. Nam ita sonant verba de leprosis. *Alles Lager, darauf er liegt, und alles darauf er sitzet, der Sattel, darauf er reitet, item worauf er seinen Speichel wirfft, die irdene und halzzerne Gefässe, die er anrühret, werden unrein seyn. Wer was anrühret, das ein solcher Vnreiner gehabt, oder getragen hat, wird unrein seyn.* Commendantur simul lotiones et balnea, *dass sie die Hände, Kleider und die Geräthe waschen sollen.* Per lotiones enim salia maligna (contagium enim, vel malignitas, consistit primario in salino destructiuo

structiuo principio, consentiente I. A. WFDLIO, in dissert. *de Contagio*,) eluuntur, absterguntur, extinguntur. Et porro Diuinum Numen praecepit, *dass das Haus eines Ausserzigen ausgeraumet werde, ehe der Priester hinein gehet, damit nicht alles unreine werde, was im Hause ist, und wenn der Priester befindet die Merckmable des Aussetzes an denen Wänden, sollen die Steine ausgebrochen, und der Leimen abgeschabet werden.* Huc pertinet ea immundities, quae ex contactu mortuorum oritur, de qua B. GACKENHOLTZIVS, Prof. olim in Acad. Helmstad. eruditum schediasma conscripsit.

Omnes morbi contagiosi vel acuti sunt, vel chronici. Ad acutos pertinet 1) *Pestis*, quae febris est acutissima, summe maligna atque contagiosa, ideoque breui tempore homines extinguit, dum sal virulentum, summe volatile atque acerrimum, subito corpus penetrat, atque peruadit massam fluidorum, eorumque circulum destruit et spiritus suffocat. De hac vero deinceps agendum. Haec pestis in mitiori gradu generat morbos, vel febres alias malignas, quo pertinent

2) *Variolae*, pestis illa infantium satis funesta. Sunt vero exanthemata, siue pustulae purulentae, cutem profunde exedentes, cum feбри continua acuta coniunctae. Et quod sint contagiosae, non tantummodo omnibus notum est, sed et confirmatur per illam, praesenti seculo inuentam, institutionem, *das Blatter-Pelzen*, de qua in re alia legi meretur tract. de hac doctrina editus celeberrimi VATERI, fil. Wittebergenf.

3) *Morbilli, die Masern*, qui maculae sunt rubicundae, plerumque siccae, non nihil tumidae, per totam corporis superficiem citra suppurationem efflorescentes, cum feбри acuta, pruritu et ardore coniunctae.

4) *Dysenteria*, quae est febris admodum maligna, contagiosa, acuta et continua, cum intestinorum, inprimis tenuium, hinc et crassorum, dolore intolerabili, inflammatio-

ne et exulceratione coniuncta, cui accedit insuper diarrhoea torminosa, tenesmus, crebrior euacuatio materiae, vel cruentae, vt in rubra, vel purulentae, vt in alba.

5) *Febris Hungarica*, petechialis et anginosa. Haec a patria, Hungaria, ita dicitur, item et castrensis, quoniam inter milites inprimis grassatur. Est febris acutissima, in cuius principio statim vehementissima apparent symptomata, qualia sunt horror et subsequens aestus ineffabilis, lassitudo, anxietas praecordiorum, inquietudo, intolerabilis capitis dolor, item et dorsi, vnde *die Haupt-Kranckheit* dicitur, tertio, vel quarto die accedit delirium phreniticum, inflammatio colli, in plerisque maculae apparent rubicundae purpureae, interdum liuidae et nigrae, paruae et magnae, quae nihil aliud sunt, quam carbunculi pestilenciales minores, accedit interdum etiam perpetuus sudor, siue calidus, siue frigidus, et tunc haec febris vocatur sudor Anglicus. Vid. celeberr. ZWING. *theatr. praxeos medicae*, prag. 323.

6) *Purpura*, siue febris miliaris. Vid. D. HAMILTON, Angl. tract. *de febr. miliar. germ. das Friesel*. Est febris maligna, puerperis, primis post puerperium diebus maxime, immo et infantibus iunioribus, exitiosa, quae sese manifestat maculis rubicundis, paulo post purulentam materiam contrahentibus, interim tamen circulo rubicundo constanter munitis, et grana milii magnitudine representantibus. Quando vero nulla rubedo circa pustulas miliares apparet, dicitur purpura alba, *das weisse Friesel*, in qua vehementia malignitatis aucta magis est. De purpura scorbutica, utpote chronica, nihil hic dicendum. Nam huc non pertinet.

7) *Rabies canina* etiam febris est maligna, acuta, cum angina, vel colli inflammatione, coniuncta. Nam salua adeo corrosiua redditur, vt deglutitio absque summa molestia praestari nequeat. Ideo nec edunt, nec bibunt hoc morbo affecti.

affecti. Quarto, vel quinto die delirant, et septimo plerumque moriuntur. Oritur hic morbus a morfu canis rabidi, hincque cynanthropia dicitur.

Omnes hi morbi febres sunt acutae et contagiosae, a miasmate, vel, uti veteres Chymici locuti sunt, a contagio mumiali, hoc est, animali ortae, quarum signa sunt horripilatio, aestus, sitis aucta, appetitus imminutus, lassitudo, dolor capitis et dorsi, agripnia, siue somnus denegatus, delirium, anxietas praecordiorum, convulsiones, exanthemata, quae omnia spatio 5. 7. 9. 15. vel 21. dierum plerumque contingunt, et hoc temporis decursu vel finem vitae faciunt, vel successiue cessant, et morbo finem imponunt.

Ad morbos contagiosos chronicos referri potest et debet. 1) *Scorbutus*, morbus, qui in Germania inferiori, Frisia, Holsatia, Pomerania, Hollandia, Dania, Suecia, Norwegia, primario grassatur, et in cacochymia, humorumque corruptione et putrilagine consistit, ex qua millena alia mala oriuntur, uti sunt stomacace, siue scorbutus oris, foetor et putrilago gingivae, maculae et exanthemata crurum, dorsi, pectoris, vel rubicunda, vel fusca, vel purpureo-nigricantia, quo pertinent tubercula vrentia, *die Nessel-Sucht*, erysipelas, ulcera pedum chronica foetida, cum tumore oedematosa duro renitente coniuncta, taceamus alia scorbuti diagnostica signa, ab illis, qui scorbuti historiam pertractarunt, allegata. Nam scorbutus plurimum affectuum syndrome potius, quam vnus aliquis morbus dici meretur.

2) *Phthisis*, quae exulceratio pulmonum est, coniuncta cum febre lenta hectica, et successiua totius corporis contabescencia, tussi purulenta, sputo cruento, respirationis difficultate, etc. Phthisin enim non tantum contagiosam, sed et haereditariam esse, testatur quotidiana experientia.

3) *Scabies* est exulceratio cutis contagiosa. Species huius morbi sunt *tinea*, *der Erb-Grind*, scabies humida, ulcerosa, squamosa et crustosa, totam cutem capitis capillatam

corrumpens atque corrodens, cum doloribus pungentibus atque rodentibus, capillorum fere plenario defluuio, qui morbus a notabili et eminenti humorum acrimonia et corruptione proficiscitur. Huc pertinet a ZACCHIA, *Lib. 3. tit. 3. Qu. 5.* citata *alopecia*, quam particularem lepram vocat, item *ophiasis* et *achores*. Est vero alopecia affectus cutaneus, siue capillorum defluuium, non tantum in capite, absque manifesta exulceratione, sed et in barba, pudendis, dependens a corruptione humorum, et acredine succorum, glandulas subcutaneas, siue radices et bulbos pilorum in cute corrodente. Ideo citatus auctor alopeciam carnis superficialis corruptionem vocat. Ophiasis etiam est eiusmodi capillorum profluuium, quando capilli decidunt in linea, a temporibus per regionem occipitis ducta, quo pertinet et *area*, quando tale profluuium capillorum hinc inde, areatim quasi, in capite contingit. Non sine ratione ZACCH. *l. c.* ex sententia ibi allegatorum Medicorum, inquit, quod eiusmodi homines ad elephantiasin et lepram sint dispositi; tale enim profluuium capillorum character est malignitatis, et contagii chronici. Hinc in hecticis, et venereis affectibus, item febribus malignis, leprosisque subiectis contingit. Achores, siue crusta lactea, etiam a ZACCHIA citatur, sed fatetur infimul, quod sit morbus, manans ex lactis vitio nutricum. Confirmatur hoc quoque quotidiana experientia. Ergo morbus est non adeo malignus atque contagiosus, immo tantummodo infantibus, recens natis, proprius, ac facile curabilis. Hinc ICTi huncce morbum non curant. Ad species scabiei insuper referri debet *psorophthalmia*, siue scabies oculorum, quo pertinet *lippitudo* oculorum, siue exulceratio palpebrarum in extremitatibus constans et chronica, item *pudendagra*, siue scabies pudendorum. A ZACCHIA quidem non citatur hic *gutta rosacea* faciei, *der Kupfer im Gesicht*. Haec enim exulceratio totam faciem inflammat, corrodit et turbat, hominemque omnibus nauseosum reddit, et reuera

reuera quoque semina malignitatis in se continet, inprimis, quando componitur ex varis furunculosis, callosis atque confluentibus, quippe quibus profunde cutis corroditur, haud secus fere ac in *herpete*. Huc denique pertinet *serpigo*, *Schwind-Fleken*, scabies sicca farinacea, non adeo maligna, faciem circa mentum inprimis contaminans.

Datur et alia scabies furfuracea, aspera ac pruriginosa, *psora* dicta, quae, quando in capite existit, *porrigo* salutatur. Huius oppositum est *scabies humida*, crustosa, profunda et maligna, quae consistit in pustulis maioribus, vulgo *Brand-Blattern*, quae, quando aperiuntur, copiosam materiam purulentam fundunt. *Lepra Graecorum, siue elephantiasis Arabum*, ab HAFENREFFERO, *lib. 1. de morbis cutis, Cap. 15.* ad genera scabiei refertur, nec immerito. Est enim foeda scabies, in qua pedetentim corporis partes cum foetore cadaueroso emoriuntur. Hinc a quibusdam dicitur morbus S. Lazari. Affectus hic, adspectu horrendus, profunde cutem, et subiacentem carnem, diuersis in locis corrodit, depascit, findit atque vlcibus exasperat, quae vlcera non cutem furfuraceam reddunt, vt in *psora*, nec ad instar granorum milii sese habent, vti in *herpete miliari*, sed crustae hae se habent ad instar squamarum piscium, pallidi, cinericii et subnigricantis coloris, quibus ablatis caro cruda et rubicunda conspicitur. Interim hic morbus tanto pruritu aegrotantes molestat, vt vehementissima frictione non extinguitur, et quo magis scalpunt, eo magis exulceratur cutis, vngues ceterum summa aspredine contaminantur, id quod extremam massae sanguineae acridinem indicat. *Graecorum lepra, vel Arabum elephantiasis*, graece *σατυριασμός* dicitur, quoniam homines, hoc malo afflictī, Satyris similes fiunt vultu. Ob rugarum frontis similitudinem quoque vocatur *leontiasis*, cum leones similiter corrugatam frontem possideant. Est scabies vel totius corporis, vel certae eius partis, maligna, sicca, solida, squamosa, vel alba, vel liuens, coniuncta cum tumore

partium cancroso, breuiter, tota cutis pellem elephanti re-
praesentat. Hic morbus dum quoque in extrema sanguinis
dyscrasia, et succorum nutritiorum, ad necrosin disposito-
rum, habitu consistit, et tota machina destruitur, et homo
insensibilis et stupidus quasi redditur, adeo, vt vix puncturam
acus sentiat.

Lues venerea, cum his fere conueniens, a nonnullis
dicitur scabies Gallica. Et morbus admodum virulentus, qui
a pudendorum vlceribus initium ducens, breui tempore per
totum corpus diffusus, omnes fere partes corrodit, ipsaque
vlcera interna, totamque massam sanguineam corrumpit.

Affectus venerei quidem omnes species sunt luis vene-
reae, interim tamen nonnulli morbi venerei luem veneream
praestant tantum particularem, alii contra vero totalem.

Particulares venerei morbi, a congressu impuro orti,
sunt 1) *Gonorrhoea virulenta* vtriusque sexus, quae est in sexu
masculino vrinarii ductus, caruncularum feminalium et pro-
statarum exulceratio, quae interdum satis diu durat, et in
fistulas quasi commutatur. Hinc materia, quae ita exstillat,
neutiquam pro semine habenda, sed pus, vel sanies est, pro-
rumpens ex meatu vrinarii glandulis, et ductibus minori-
bus. In sequiori sexu quando gonorrhoea contingit, exul-
ceratur vagina vteri, corroduuntur lacunae, glandulaeque, in
plicis vaginae delitescentes, et in nymphis existentes. 2) *Ca-
runcula urethrae*, siue carnositas penis, ex gonorrhoea anti-
qua, neglecta et non recte curata, oritur, ac non tantum vri-
nae, sed et seminis exclusionem impedire solet. 3) Contingunt
vlcera praeputii, glandis atque fraeni, vulgo *der Schan-
cker*, quae vlcera postea praestant. 4) *Phimosin veneream*,
siue *vesiculam crystallinam*, vulgo *den Spanischen Kragen*. In-
tumescit enim praeputium tumore quodam pellucido, in
principio molli, quasi oedematoso, qui tractu temporis soli-
descit, et callosus redditur. 5) *Tumor testium*, siue *testicu-
lus*

lus venereus, aut *hernia venerea*, oritur quoque a congressu impuro, vbi sal acidum, malignum, causticum, venereum, non tantummodo vasa testium et epididymidum corrodit, sed et fluida, inibi existentia, in specie massam seminis, coagulat. Hic tumor in principio cum inflammatione coniungitur, et dolore interdum satis enormi homines excruciat, in aliis contra in scirrhum mutatur, irresolubilem fere.

6) *Bubo venereus* est tumor glandularum inguinalium, qui, quando *verus* est, ad inflammationem et suppurationem inclinatur, cum salutaris tamen euentus. Virulentia enim ita educitur. *Spurius* autem in scirrhositate harum glandularum inguinalium magis consistit.

Luem veneream totalem signant sequentes morbi. Nempe consurgunt 1) vlcera, per vniuersam cutem erumpentia, crustosa, nigricantia, quae optimis quoque remediis, externis et internis, exceptis mercurialibus, resistunt, et auerruncari nequeunt, sed potius cutem de die in diem ita profunde erodunt, vt, post eorum curationem, foucae, in cute relictae, obseruentur, haud secus, vt fieri solet post curationem variolarum infantium, vnde quoque hic morbus *variola magna* dicitur.

2) Vlcerum contingunt narium, siue *Ozaena*, quando nempe a sale maligno corroduuntur tubuli narium cartilaginei et ossei a carie, et tunica narium pituitaria exulceratur. Sequitur ideo foetidae et saniosae materiae constans stillicidium, loquelae turbatio, et in fine partis prominentis narium casus atque turbatio.

3) Oriuntur in lue venerea totali *aphthae* venereae, siue vlcerum oris gingivae, palati, linguae, tonsillarum, imo ipsius vuulae. Haec vlcerum non tantum diu durant, sed de die in diem maiora capiunt incrementa, communi gargarismatum vsui resistunt, in superficie gryseo et viridi colore notantur, ac tandem vuulam plane consumunt palatumque hinc inde exedunt atque perforant.

4) Huc

4) Huc pertinet *alopecia, ophiasis, areaque venerea*, quae dum in elephantiasi atque lepra affectis simul contingit, nobis indicat, quod lepra veterum et lues venerea recentiorum parum, vel nihil a se inuicem differant.

5) In lue venerea totali porro contingunt *rhagades* labiorum, mammarum, ani, manuum atque pedum, quae vlcera sunt sicca, interdum etiam humida, rimosa, oblonga, pruriginosa, odoris foetidi, coloris subnigricantis, vel viridescentis. Cinguntur quoque callo; nam callositas in omni genere vlcerum venercorum admodum solennis est.

6) *Verrucae venereae*, vel humiles atque depressae, vel pendentes, vel *ocicam* figuram repraesentantes quoque, solennes sunt, quales sunt *ficus, mori, cristae*. Harum excrescentiarum venerearum sedes partes inprimis sunt genitales, perinaeum et anus.

7) *Gummata Gallica* nodi sunt, circa tibiam, item in capite, aliisque partibus tendinosis, ac carne denudatis, excrescentes, hincque cum ossibus firmiter plerumque cohaerentes, et in fine cariem praestantes. Continent in se crassam quandam solidamque materiam, ac homines intolerabili dolore afficiunt. Interdum mutantur in vlcera fordida, cum carie ossium coniuncta.

8) *Tortura nocturna* sunt dolores venerei nocturni fauissimi, vel in capite, vel circa articulorum internodia existentes, qui homines miseros horrendo et ineffabili modo excruciant quam crudelissime. Hi dolores plerumque comites sunt aliorum, supra iam recensitorum, morborum et tandem mutantur,

9) vel in *cariem*, siue ossium corrosionem, vel in tabem, et hecticam veneream.

10) Ad morbos venereos denique referri potest *aegilops*, siue glandulae lacrimalis minoris intumescencia et exulceratio,

ceratio, id quod propria mea obseruatio in praxi mihi confirmauit.

2. Qu. *An dentur morbi haereditarii, et an illis, qui tali morbo laborant, matrimonium sit interdicendum?*

De existentia morborum haereditariorum dubitandum non est, et. quod in semine parentum morbosa dispositio delitescat, confirmant, inter alia, familiae podagricaе, hecticae, phthiasticae, calculosae, epilepticae, melancholicae, etc. An uero illis, qui ex tali familia originem ducunt, uel reuera iam tali morbo laborant, matrimonium sit interdicendum, quaestio est, quae a nonnullis affirmatur, ab aliis contra negatur. Qui negatiuam amplectuntur sententiam, statuentes nempe, quod illis sit matrimonium concedendum, dicunt, 1) quod rarissime desideretur persona, uitio quodam euidenti laborans, et quod potius affectus amoris per repraesentationem eiusmodi uitii pereat, 2) quod morbi haereditarii non semper ex necessitate quadam physica propagentur in liberos, quoniam rarissime personae unius constitutionis et temperamenti per matrimonium uniantur, hincque morbosa dispositio unius corrigatur et superetur per prosperam ualitudinem alterius coniugis, item, quod et circumstantiae educationis, alimenta, vitae genus, etc. possit inuertere et emendare leue eiusmodi uitium conuatum. Sed respondemus ad primum, quod proh dolor! auri sacra fames, dum mortalium possidet pectora, etiam gibbosam, claudicantem, epilepticam ac melancholicam, alioque morbo defoedatam, possit amabilem reddere, et cum in coniugium ducitur. et pro coniuge agnoscitur, etiam alter coniux obstringitur ad debitum coniugale, illi praestandum. Ad secundum si respondere uolumus, notandum, quod semel in semine latitans parua

V

dispo-

dispositio incorrigibilis sit per victum, et vitae mutationem, medicamenta, educationem, etc. Et cum homines, morbo quodam detestabili, incurabili et haereditario laborantes, vix in republica sint tolerandi; Item illi, in quibus sana mens non existit, vel illi, qui, ob morbum perpetuum, et vitia corporis, muneribus reipublicae praesse vix possunt, onera reipublicae fiant, quae ab aliis panem et sustentationem expectant: Ideo consultius est, eiusmodi personis, in specie ad melancholiam et maniam ex haereditatis vitio dispositis, matrimonium interdicere, quam permittere, vt stolidorum numerus in republica augeatur.

C A P. XIX.

DE

P E S T E.

Ad morbos dissimulatos reuera pertinet *pestis*, cuius exploratio admodum necessaria est, quoniam integra salus vniuersae reipublicae facillime alias periclitatur. Inualuit veromus, homines, peste suspectos, extra moenia vrbium per aliquod temporis spatium detinere, vti hoc communissime obseruatur apud Venetos, *die da alle aus der Türckey, Aegypten und aus der Leuante ankommende, entweder im Lazaret, oder auf ihren Schiffen, die Quarantaine halten lassen.*

I. Qu. *Quam diu homines, de peste suspecti, e republica sint excludendi?*

Tempus ordinarium sunt 40. dies, quod tempus *Quadragesima*, Italice *Quarantaine* dicitur. Hoc tempus a nonnullis ad plures quoque dies extenditur, sed praeter necessitatem. *Pestis* enim est morbus acutissimus, ac extreme malignus,

lignus, qui diu in corpore viuente non delitescit, sed breui tempore vires suas exercet, seseque manifestat. Et, quoniam dies quadragesimus omnium morborum acutorum finis est, et contra omnium chronicorum morborum principium, iuxta regulas Medicorum, ideo, pro pestis experientia, quadragesima dies in hominibus omnino sufficiunt.

2. *Qu. An semper tempus quadragesima dierum in suspectis hominibus accuratissime sit obseruandum?*

Respondendum negatiue. Nam venenum pestiferum 1) possidet celerrimam actiuitatem, et immensam penetratiorem; ideo corpora infecta subito laeduntur, et ab eo destruuntur; 2) sola expiratione, dum corpora et vestimenta per aerem transferuntur, effluuia contagiosa extinguuntur, dissantur et annihilantur, inprimis si 3) congrua diaeta, et conuenienti remediorum applicatione corpora mundificantur, quo pertinet pilorum derasio, suffitus, bezoardicorum et antiputredinosorum remediorum vsus, etc. Ita apud Venetos tractati homines in Nosocomiis veniam quadragenae impetrare possunt, ne, iusto diutius prolongato termino, in negotiis suis turbentur ac molestentur.

3. *Qu. Quid sit statuendum de rebus promer-calibus, vel mercimoniis, vulgo Kauffmanns-Gütern und Waaren, qui ex locis ac regionibus, de peste suspectis, adportantur?*

Haec quaestio altioris est indaginis. Venenum enim pestiferum, utpote salinum volatile, varia corpora intrare,

cum illis coniungi, et satis diu in poris quiescere et detineri potest, teste experientia. Inprimis autem hocce venenum facillime recipitur et detinetur a corporibus villosis, ex lino, serico, lanugine, gossypio paratis, vti sunt suppellectilia, tegumenta, vestes, indusia, stragula ex plumis, corium villosum, cannabis. Vid. *Leipziger Pest-Ordnung*. Huc pertinent chartacea, litterae, libri, inprimis ex antiquis et suspectis bibliothecis asportati. Quae vero merces tuto admitti possunt, iuxta ZACCHIAM, *Lib. 3. tit. 3. qu. 4. num. 29.* sunt frumenta omnis generis, aromata, fructus, carnes recentes, vina, aceta, olea, quae suspicionem nullam habent, et contagium non suscipiunt. Ast an haec omnia recte sese habeant, merito dubitamus. Si enim in consiliis pestis sebum interdictum est, etiam oleum et oleosa suo modo suspecta sunt. Ob viscositatem enim facile venenum pestiferum recipiunt. Fructus item et carnes, siue recentes, siue muria conditae, et fumo induratae, dum ad fermentationem et putredinem inclinant, tutius non admittuntur, quo pertinent quoque dulcia et saccharata, vtpote aequae fermentifica. Metalla, iuxta ZACCHIAM, et ex metallis paratae monetae non suspectae habentur. Sunt enim metalla corpora solida densissima, quorum pori ad recipiendam virulentiam pestiferam minus apti existunt. Interim RANCHINVS, *de purg. rer. infect. sect. 5.* cum ZACCHIA non consentit, et sequentia experimenta in contrarium adducit, vbi aes, allio atque absinthio tritum, et ferrum, moscho tractatum, *die perfumirten Degen-Klingen*, diu feruant odorem. Hinc concludit, metalla quoque posse recipere venenum pestiferum, cum monetae plerumque vndique a viscositate sudoris humani perfusae atque tectae deprehendantur. Tutius ideo mundificantur lotionem, aceto facta, iuxta leges consiliorum pestis, *nach denen Pest-Ordnungen*, vel, quod adhuc tutius est, igne depurantur, *indem sie ein wenig ausgegliet werden*. Sacculi autem et funes, siue ex lino, cannabe, lana, bombace, etc. tutius comburuntur, quo

quo pertinent et ex iunco, stramine, arundine, et ex huius generis materiis composita corpora. Pestem etiam faciunt terrae motus praecedentes. Vid. RAMAZZINI de *terrae motu*, inundationes, strages hominum non sepulcorum in bello, vita hominum licentiosa, libidinosa, morbi brutorum contagiosi, vestimenta ac utensilia infecta, domus contaminati, commercium infectorum.

4. Qu. *Quaenam sint signa pestis?*

Non omnis morbus malignus, citissime homines ex vita eripiens, pro peste semper habendus, sed expectanda potius sunt in omni epidemico morbo signa pestis pathognomica, quae sunt *vibices, carbunculi* atque *bubones*. Sunt vero vibices tumores oblongi, solidi, rubentes atque vrentes in partibus musculosis, citissime ad necrosin inclinantes. His parum absimiles sunt carbunculi, siue tales tumores ardentes inflammatorii, lati et rotundi, quoque citissime ad necrosin tendentes. Dolor enim est ardens ad instar prunae. Adest extrema rubedo. In hisce tumoribus insuper succedunt vesicae plures, vel vna lata succrescit, et breui post pars, a carbunculo affecta, sensum amittit, et cadauerosam nigredinem induit. Bubones plerumque glandulas inguinales et axillares occupant, quae glandulae, cum dolore, fere intolerabili, et tumore notabili, breui temporis spatio purulentam praeparant materiam, maxime corrosiuam, citissime educendam. Non negandum vero, quod prohi dolor! durante pestilentia detur confluxus omnium morborum malignorum. Alii enim homines ex improviso interficiuntur, sine praeuio alio morbo, *fallen auf der Gassen um*, alii dysenteria, alii petechiis nigricantibus corripuntur, alii carbunculis externis, vel internis, bubonibus et vibicibus intereunt. Nam corripuntur febri acutissima, coniuncta, cum subitanea

vigoris extinctione, accedunt capitis intolerabiles dolores, fumus ardor, et delirium phreniticum.

5. Qu. *Quid sit agendum in peste, ad vehementiam huius mali vel declinandum, vel extinguendum?*

Ante omnia a Deo inchoandum, et eius immensa misericordia voce supplici veneranda, vt malum hocce futurum et instans vel declinetur, vel praesens imminuatur et extinguatur. Animus debet esse tranquillus, fortis, ac homines fiduciam ponere in Deo, ne terrore percellantur. Deinceps regulae diaeteticae accurate obseruandae. *Vniuersa enim pestis cura praeseruatiua consistit in conuenienti usu sex rerum non naturalium*, inter quas primas obtinet aer. Per aerem enim, tanquam per vehiculum contagii, pestis affertur. Hinc aer purificatur duplici modo 1) per motum, 2) per destructionem inibi existentium effluuiorum. Aer reuera suo modo putrescit, quando non commouetur, sicuti hoc fit in angustis et angulosis locis atque plateis, inprimis illis, in quibus pauperes in copia habitant, qui regulas puritatis et decori in vita non obseruant. Vid. MERCVL. *de pest. Cap. 15.* et DEVSINGIVM *de pest. part. 4. sect. 1. Cap. 1.* Huc pertinent loci, ad quos neque venti, neque radii solares pertinent. Aer inquinatur a putredine fimi et stercoris, corruptioneque animalium mortuorum, quo multum conferunt fullones, *die Gerber*, qui per putredinem corium praeparant, item effluua caemeteriorum, quae ideo extra moenia urbium constituta esse debent, adeo, vt magistratus sepulturam in templis, vel eorum peripheria, merito vbique interdiceret. Iure porro omnes cryptae sub terra, *allerley Brunnen, Keller und Gewölber, so verschlossen sind*, tempore pestis non aperiantur. Nam a vaporibus malignis, inibi inclusis,
virq.

virulentis, in momento homines suffocantur, teste experientia, quae suffocatio quidem ab imperitis ab anhelitu basiliscorum, inibi existentium, deriuatur, a prudentioribus tamen merito vaporibus malignis tribuitur. Vide CONNOR *de antris lethiferis*, item ALONSO BARBAE *Beschreibung der Indianischen Bergwerke*. Aerein depurare tempore matutino, conuenit (nam nocturnus semper maxima effluuorum copia repletus existit.) Hoc fieri potest 1) per ignem. Ignis enim comburit et destruit effluua nocua. Comburenda vero sunt imprimis bituminosa et fragrantia ligna, vt lignum iuniperinum, cum fructibus, cuius locum supplere potest lignum pini et pinastris, abietis, aloes, roris marini, nerulinum, item cortex chaccarillae, etc. quo pertinent suffitus ex gummi animae, tacamahaca, thure, etc. Multum quoque confert ad aeris depurationem tormentorum bellicorum crebrior explosio. Per talem enim sonum vehementem aer non tantum agitatur, sed et per ignem et fumum effluua destruantur nocua, consentiente ZACCHIA, *l. c.* qui insimul varios ibi allegat huius sententiae auctores, et imprimis VNZERVM nostrum, Hallensem quondam Medicum percelebrem, in *antidoto pestis*. Denique per sonum campanarum aer commouetur, et pestilentialibus effluuiis ita tantisper purgatur. Non inane quoque consilium est, quando commendantur amuleta, quae per vim magneticam aerem particularem, corpora humana ambientem, purificant, quo pertinet radix plantaginis atque colchicum, a B. nostro WEDELIO iterum reuelatum, magnes arsenicalis Chimicorum, bufones exsiccati, vel de collo gestati, vel in aedibus suspensi, quae corpora omnem virulentiam, per aerem circumfusam, recipiunt. Laudandum quoque experimentum sequens, a nonnullis Chimicis inuentum: Recipitur nempe later, in igne candidus redditus, hic solutione vitrioli perfunditur, fumusque excitatur ita in aedibus, hoc facto later deportatur extra urbem, vel domum, et terra tegitur. Ita enim

enim vel per fumum aer particularis depuratur, vel later magnetice recipit effluvia maligna. Quotidie vero hocce tentamen reiterandum. Iuat denique, aquis odoriferis, atque destillatis, item aceto rutaceo rosaceoque pauimenta conspergere, aeremque particularem depurare.

Durante peste selectus quoque alimentorum faciendus, et vitanda omnia, quae facile in corpore nostro putrescunt, cepae vero et allium, tempore pestis, laudantur. Inprimis autem commendandum vinum, sale mixtum, *gesaltzener Wein*. Sal enim sanguinem a corruptione praeseruat, et vesperi cum hoc vino tantum pulueris cretae miscetur, quantum cuspide cultelli capitur. Hoc experimentum in peste Ratisbonensi multos a peste praeseruauit.

In somno atque vigiliis, motu atque quiete moderatio certa seruanda, ne corpus debilitetur, et ad ita concipiendum morbum aptius reddatur: Euacuationes vero naturales, alui inprimis atque vrinae, liberae sunt seruandae; coitus autem a ZACCHIA interdicitur, fortassis, quia debilitat, sanguinemque exagitat. *l. c.* enim, et quidem num. 15. inquit, quod ab eo, coitu nempe, non modo in tantum, sed in totum plane abstinendum sit, et quod ideo arcendae sint, tempore pestis, ex ciuitate omnes meretrices (loquitur de republica Romana, ubi alias publice tolerantur). E re est insuper, crebriorem saliuae excretionem promouere. Hinc laudanda sunt masticatoria, inprimis balsamica, vt zedoaria, cubebae, myrrha, baccae iuniperi, cortices citri, etc. Saliua enim primario virulentiam facile recipit. Qui tempore pestis fonticulos quoque gerunt, illos a peste immunes manere, experientia confirmatur, purgantium vero et balneorum vsus non commendandus, quoniam massa sanguinea inde exagitat. In animi denique passionibus moderandis vnusquisque diligens sit oportet. Metus, praec omnibus, et tristitia abdi-

abdicanda. Meticulosos enim, prae reliquis omnibus, peste, incurrere non tantummodo testatur PLATERVS atque FORESTVS, sed et fusissime demonstraui celeberrimus RIVINVS, in tractatu de peste Lipsiensi.

C A P. XX.

D E

VENENIS ET VENEFCIIS.

Venenandi crimen grauiſſimum eſt, et grauius ſimplici homicidio, in quo nobilis deprehenuſ ab ignobili non diſtinguitur, ſed a iudicibus eadem poena afficitur. ZACCHIAS, L. 2. tit. 2. Q. 1. Medici autem venenorum perfectam habere debent noticiam, dum ab eorum iudicio dependet veneni inquiſitio, et quia determinare debent in foro, an quis ex veneno perierit, nec ne? Iuxta CARPZ. enim part. 1. Qu. 21. praxeos criminalis, non ſufficit veneficii confeſſio, ſed requiritur inſimul Medici iudicium, an venenum ſat potens fuerit ad interficiendum, aut eiſmodi damnum inferendum, item, an reuera exhibitum ſit, vbi ideo ipſius rei confeſſio irrita euadit, quando Medici deponunt, veneni quantitatem et qualitatem non fuiſſe aptam ad occidendum.

I. Qu. Quid ſit venenum?

Eſt venenum late ſumptum tale corpus ſiue naturale ſiue artefactum, quod corpori humano adplicatum ſanitatem laedit ob vim ſuam, qua gaudet, inſitam.

Diuiditur venenum in *Mortale* ſeu *proprie tale*; et *non Mortale* ſeu *improprie tale*; *Mortale* dicitur, quando ex eiſ adplicatione mors conſequitur; *Non-Mortale* vero adpellatur,

lacur, quando ex eius adplicatione mors non consequitur, sed quod tantum insignem laesionem corpori adfert.

Venena *Mortalia* iterum duplicis sunt generis: 1) *Acuta*, quando mortem citam inferunt; 2) *Chronica*, quando mors, quae insequitur, est lenta.

Modus agendi horum venenorum est diuersus. Alia agunt corrodingo, alia inspissando seu inuisicando, alia suffocando, alia contractiones vasorum impediendo, alia ob solam duritiem atque figuram acutam, qua gaudent, alia modo adhuc plane incognito vim suam exerunt lethiferam.

2. Qu. *Quotuplex est modus applicandi venena?*

Modus applicandi venena duplex est: Primo enim vel cum cibo et potu, immo ipsis medicamentis, miscentur; secundo extus applicantur per tela, uiguenta, balsama, puluerem de cypro. sternutatorium, suffitus, vel denique clysteribus miscentur.

3. Qu. *An venena. extus applicata, tanta celeritate agere valeant, quanta per os assumta?*

Non nulli sunt in ea opinione, quod exhausta venena, dum a visceribus resoluuntur, citius agere valeant, quam extus applicata, haecque multum de virtute sua deponant, priusquam ad interiora penetrare valeant. Ast, quod haec regula de extus applicatis non fit vniuersalis, confirmatur 1) morsibus viperarum, canum rabidorum, scorpionum, et puncturis tarantularum. Haec venena, extus illata, summa celeritate agunt, horrenda symptomata excitant, et hominem vel mox extinguunt, vel enormiter laedunt. 2) Mercurius currens

currens, siue argentum viuum, intus datum, venenum vix nominari potest. Propinatur enim ad libras aliquot in horrendo illo morbo, miserere mei dicto. Quando autem ad vnicias duas tantum vnguentis miscetur, et sine regimine, praeuiaque praeparatione, extus applicatur, v. g. in morbis venereis, aliisque rebellibus, fere lethalem excitat oris et colli inflammationem, ac gangraenosam exulcerationem, nec minus dolores capitis intolerabiles, conuulsiones, suffocationes, dysenterias, etc. 3) Succus hellebori, extus applicatus, cum sagitta, venenum est, teste veterum experientia, intus vero dari potest maiori in quantitate, vt medicamentum purgans: Nam extus applicata venena citius et immediate cum fluidis vitalibus miscetur, lympham nempe, sanguinem et fluidum nerveo; hinc non alterantur ita, quemadmodum alterari possunt deglutita venena, quae, quando ad ventriculum deferuntur, interdum ibi deprehendunt tantam viscosarum cruditarum copiam, qua virulentia supprimitur, obuelatur, et notabiliter imminuitur, immo plane extinguitur, hoc confirmantibus, inter alia, quartanariorum obseruationibus, qui a fortissimis vomitoriis non commouentur, immo granum vnum alterumue arsenici crudi perferre possunt absque omni iniuria, quod tamen in aliis lethalia praestat symptomata.

4. Qu. *Quaenam sint venena dicenda?*

Venena omnia desumuntur ex triplici regno, et quidem 1) minerali. Venena vero pleraque mineralium salia possident corrosiua; hinc eo momento, quando ad ventriculum et intestina deferuntur, aculeis suis acutissimis hasce partes corrodunt atque inflammant, subtilissimis suis spiculis nervos penetrant, eosque conuellunt, et, dum ventriculus copiosissimos possidet nervos, qui cum toto genere nervoso commercium exercet, ideo hoc sal subtile, nervoso fluido mixtum, subito per totum corpus diffunditur, conuul-

siones et spasmos praestat, totamque oeconomiam animalem turbat Vid. Cel. HOFFMANN. *dissert. de erroribus circa venena*. Huc pertinent spiritus acidi, vt *aqua fortis, aqua Regis, spiritus salis, sulphuris, nitri et vitrioli, oleum vitrioli*: Hi spiritus acidi quidem, in se speciatim, venena non sunt, sed potius medicamenta dici possunt, imo aliis medicamentis miscentur, quemadmodum hoc confirmat elixir. Vitrioli Myns. elix. proprietatis cum acido, Tincturae rosarum, et florum cordialium, vel cum spiritu salis, sulphuris, clyste antimonii, spiritu vitrioli philosophico paratae, item dulcescuntur, vel potius diluuntur, spiritu vini; *ast quando spiritus acidi vno praebio, siue vna dosi et vice, assumuntur in notabili et excessiua quantitate, tunc corroduunt ventriculum, eumque cum cardialgia inflammant, item quando in excessiua dosi per temporis decursum continuantur, tunc visceribus nocere, et sanitatem inuertere possunt*. Hoc probe notandum, quando de virulentia horum spirituum quaestio oritur, quale exemplum reperitur in Cel. VALENTINI *nouell. medico-legalibus, casu 29. a pag. 588. vsque ad 617.* vbi iudicia diuersa, cum rationibus tum dubitandi tum decidendi, reperiuntur *de spiritus vitrioli, mane et vesperi in cochleari spiritus vini propinati efficacia, et an vnciae 2. huius spiritus, intra 3. septimanas datae, de die ad guttas 20. vel 25. causa fuerit mortis vxoris Meyeri inquisiti?*

Huc pertinet *mercurius sublimatus corrosiuus, mercurius praecipitatus ruber non edulcoratus*, qui spiritus acidissimos corrosiuos, concentratosque in se continent; hinc data ad granum vnum alterumue venena sunt mortifera, praesertim in subiectis tenerioris texturae, et debilioris ventriculi. Item *turpetha mineralia, vt album et flauum*, quae quidem a nonnullis laudantur, vt vomitoria, ast non sunt tuta remedia, et potius venena dicenda. Legi merentur hac occasione ea, quae exstant in Cel. HOFFMANN. *dissertat. de medicamen-*

tis infecuris, item de purgantibus minus vſitatis. Mercurius dulcis, vel non rite præparatus, vel aucta deſi ahibitus. Eſt quidem mercurius dulcis remedium notiffimum, ſed cum prudentia ſemper in praxi applicandum. De hoc ſequens fert iudicium BONTEKOE, fundamentorum medicorum p. 64. Der ſo genannte Mercurius dulcis iſt ſo ſiſſe nicht, wie man wohl meinet, weil er, in allzugroſſer Quantitet eingenommen, ſich gleichfalls in einen Gift verändern kan. Quo itaque ſine metu noxaque aſſumi poſſit mercurius dulcis, neceſſarium eſt, vt debito modo non tantum præparetur, ſed et caute et circumſpecte adhibeatur in doſi, et forma inprimis pilulari, non vero puluerulenta. Mercurius enim dulcis, ſub forma pulueris exhibitus ad grana XV. adoleſcentem XV. annorum, ſexto poſt hauſtum die, necaſſe teſtatur Dn. D. WAGNITIVS, in meditatione medica curioſa de mercurio dolci puluerato. Quedlinburgi 1703. FRIDER. HOFFMANN, in med. conſult. part. 1. decad. 11 caſ. V. de infelici operatione mercurii dulcis in puero XII. annorum.

Vitrum antimonii, flores antimonii, crocus metallorum ſunt quidem remedia emetica, nunquam tamen in ſubſtantia danda, id quod quidem circumforanei et mulomedici, pro dolor! non obſeruant. Ex hiſce parata infuſa vina emetica, oxyſacchara, ſapae, ſyrupi emetici quoque a Medico rationali, quantum fieri poteſt, euitantur. Nam fortiſſime agunt, enormiter et exceſſiue vomitum excitant, et, dum vomitus conuulſio ventriculi eſt, facile in vomitu tali cholera iungitur cum conuulſionibus, anxietatibus aliisque funeſtis ſymptomatibus, a quibus miſeri eiſusmodi homines vel intereunt, vel enormiter læduntur, et Medici tales imperiti ſunt veri artifices morborum, imo plane mortis, in re publica non tolerandi.

Arsenicum album, ſtauum, rubrum, ſmalta item, cobaltum et arsenicum fixum, vera venena ſunt.

Cobalthum enim officinarum nihil aliud est, quam fuscus puluis, adeo venenosus et corrosiuus, vt in nulla catha possit contineri, et quoniam muscas, aliaque insecta enecat, ideo *Fliegen-Stein* appellatur, et ex Misnia inprimis, *aus Iohann-Georgen Stadt*, affertur. De his vid. Scriptores materiae medicae, SCHROEDERVM, HOFFMANN. in *clauae Schræderi*, EIMVLLERI *commentar. in Schræder.* VALENTINI, in *Musaeo et aurifodina medica.*

Arsenicum est cobalthum sublimatum, siue flores cobalthi. Quando nempe minera cobalthi funditur, fumus candidus, puluerulentus, in camino colligitur; hic dicitur *Hütten-Rauch*, et quoniam mures et glires enecat, etiam dicitur *Ratten-Puluer*. Puluis talis candidus colligitur, et noua fusione mutatur in vitriformem substantiam test. KVNKEL. *Glasmacher-Kunst.*

Arsenicum flauum et rubrum ex albo paratur, addendo certam quantitatem sulphuris. Vid. HOFFMANN. supra citatam Dissert. *de erroribus circa venena.* Ideo quoque non adeo corrosiua sunt venena, sicuti album.

Auripigmentum cum arsenico flauo a plerisque confunditur, sed false, teste HOFFMANN. *l. c.* Est enim minera natia, pictoribus vsitata, allata ex Austria. et meridionalibus regionibus. Corrosiuitatem quidem possidet, ast non tantam, quantam arsenicum flauum.

Smalta, siue *blaue Stärcke*, *Oel blau*, etc. dum paratur ex minera cobalthi, etiam virulentum est remedium. Extinguitur quidem sal corrosiuum ab additamentis, arena nempe et sale alkali, sed ideo non in totum aufertur.

Arsenicum fixum, a nonnullis Chymicis laudatum, omnem suam virulentiam non deposuit, siue sit paratum nitro, siue antimonio. Hoc confirmat vis caustica, quam in vlceribus callosis exercet. Applicatum enim ibi callum destruit, haud secus, vti alia corrosiua, *Butyrum antimonii*, *CrySTALLI*
lunae

lunae, Lapis infernalis, quae omnia ad venena corrodentia referri debent.

Antimonium crudum a plerisque pro veneno habetur, ex hac ratione, quoniam multum de arsenicalibus particulis ramentisque sulphureis metallicis imperfectis comprehendat. Vid. CELEB. ET ILLVSTREM STAHLIVM, in *observation. Mens. 6. cap. 1.* Et, quod etiam sal arsenicale volatile in antimonio sit contentum, ego in dubium non voco, quoniam hoc tot processus chymici confirmant et ad oculum ostendunt: At, quamvis ex antimonio parata nonnulla in usum venenorum subeant, tamen *ipsum antimonium venenum dici non meretur*, id quod dudum ostendit WILLIS. in *pharmacia rationali*, et KVNKELIVS, in *Laborat. chymic. Cap. de antimonio*, qui contracturam ipsam pulvere antimonii crudi, in substantia ad grana 25. dati, vel morsulis suis mixto, felicissime curavit, et vim medicinalem antimonii non tantum in aliis, sed et in proprio suo corpore tentavit et expertus est. Terra enim mercurialis, in antimonio crudo existens, extinguit corrosivitatē salium casticorum. Quando vero haec destruitur, siue fusione, siue calcinatione, siue sublimatione, tunc hocce sal antimonii corrosivum et arsenicale, a vinculo suo mercuriali liberatum, vomitorium et venenum fieri potest, quo pertinent *reguli antimonii, vitra, flores, croci, calces*, ex antimonio parati, *mercurius* item *vitae* dictus, qui, quando non perfecte edulcoratur, mercurius mortis fieri solet, ac denique *bezoardica mineralia, antimonia diaphoretica*, siue cum, siue sine igne parata, et *sulphura, siue aurata, siue cordialia*, quae omnia, si non ab experto et exquisito Chymico physico elaborantur, veneni naturam non deponunt.

Saccharum Saturni, siue ex lithargyrio, siue minio, siue cerussa, siue plumbo calcinato paratum, remedium quidem est adstringens, immo in inflammationibus et fluxionibus proficuum: Interim tamen maxima cum cautione in usum vocan-

vocandum D. D. ERNDI. in *sua dissertat. pro loco habita Lipliae*, cuius titulus est: *Diss. med. ex Veneno salutem sistens*, inquit thes. 21. nullum est dubium, lenta illa Gallorum Italarumque venena, quae *la poudre de succession* communiter appellantur, saturninis eiusmodi concretis suam debere originem: Nam potentissime adstringunt, & obstructions alui pertinacissimas praestant, vasaque spermatica quoque constringendo impotentiam efficiunt. Et paulo post inquit: *Nouit quendam Chymicum, qui labores chymicos sumptu cuiusdam magnatis dirigit, hic iussu patroni sui, (nescio an laudabili, an vero illaudabili ausu) multum in exantlatis et moderandis venenis sudoris profudit, temporisque consumpsit, hic ipse fassus est, quod ex saccharo sururni, additione volatilis cuiusdam corrosiui, possit parari lentissimum venenum, quod, canibus v. g. propinatum, eos insensibiliter, citra omnia violentiora symptomata, post decursum aliquot septimanarum, aut mensium enecare soleat, contabescentibus animalibus successiue, dum vasa viscerum constringuntur.* Sic et vinum, lithargyrio adulteratum, virulentum redditur. Vid. cel ZELLER. Tub. *Docimasiam vini, lithargyrio adulterati*, item Dn. D. GOECKELII *curioese Beschreibung des durch Silberglett, versüßten sauren Weins, und der davon entstandenen neuen, und vormahl unerherten Wein - Kranckheit*, item STOKHVSII *de Lithargyrii fumo noxio*, et exinde nato morbo metallico, vulgo *die Hütte Katz* appellato. Hic auctor probare satagit, morbum hunc neque fieri a mercurio, neque arsenico, sed vnice ab exhalationibus saturni, et fumo dulci, *von dem süßen Bleydampf, so auf den Capellen und Herden nicht alleine sichtlich ist, sondern auch bey der Respiration im Geschmack empfunden werden kan.*

Possem hisce, iam adductis, ex regno minerali desumptis, et per artificia chymica paratis venenis alia addere: ast, cum in institutionibus omnia sint in compendio tractanda, etiam hic amplissimam de venenis doctrinam integre exhau-

rire non possum. Fortassis sese offeret alia occasio, de his ex instituto agendi. Hoc modo addam in praesenti, quod varia dentur remedia, ex *antimonio*, *mercurio*, *aere*, *vitriolo*, aliisque mineralibus parata, quae, quando non rite applicantur, siue intus, siue exterius, vel quando in malignorum hominum manus incidunt, vitae laesiones praestare possunt, quo pertinent *calx aeris vsta*, *calx aeris per corrosiua*, *flos aeris*, *limatura aeris*, *vitriolum album*, *crystalli lunae*, *lapis infernalis*, *vitriolum factitium*, *aerugo* (*Grünspan*), *Guilla Paracelsi*, *mercurius vitae*, *bezoardicum minerale*, etc. Item *cosmetica*, v. g. *mercurius cosmeticus*, *magisteriaue* alia cosmetica, ex *marcasita*, *talco*, etc. fabrefacta, et corrosiuis spiritibus elaborata. Haec in facie, collo, manibus, mammis, imo, iuxta praesentem consuetudinem, in dorso, et scapulis denudatis, applicata, venena fieri possunt, quae successiuam contabescentiam, coecitatem, oris foetorem, gingivae putrilaginem, dentiumque nigredinem inducunt. Et dolendum, quod virgines et foeminae, a superbia et voluptate seductae, sibi ita manus violentas applicant, suamque vitam et sanitatem laedunt. Sic etiam adhuc ad venena mineralia pertinent *vitrum contusum*, *spicula adamantis*, *crystalli montanae*, *alumen pulmosum*, *calx viua*, *gypsum*, *lapis armenus*, *lapis lazuli*, *realgar*, *carbo fossilis venis arsenicalibus scatens*. Dantur tandem et subtilissima venena alia, paucis hominibus tamen modo nota, quae nocere possunt. Sic, teste ZACCII. L. 2. tit. 2. Q. 2. Clemens septimus, Pontifex maximus, toxico fumo facis venenatae interiit, et ZIEGLERVS, in notis, refert, quod vespilio per puluerem, in plateis dispersum, pestem excitauerit, quae ultra mille homines ex numero viuentium exturbauit. Haec venena sine dubio a Chymicis expertissimis sunt parata. Imo errorem non erramus, quando asserimus, quod etiam *aër* certo respectu inter venena locum quendam sibi vindicet. Hic enim, quando v. g. cani vena

quaedam aperitur, et per aperturam factam portio eius ope tubuli inflatur, mortem citam, teste experientia, inducit.

Ex vegetabili regno desumpta venena duplicis sunt generis: natiua atque artefacta. Natiua partim sunt corrosiua, partim vaporosa atque narcotica, hoc est, talia, quae particulis suis subtilioribus, stypticis, vasa cerebri constringunt, et fluidorum, inibi contentorum, motum sistunt; hinc stuporem et somnum profundissimum atque lethalem inducunt, vel vomitum et choleram praestant. Huc pertinet, iuxta auctores, coronae Imperialis copiosior vapor. Solanum, quoad omnes suas species, inprimis Solanum furiosum, siue Belladonna, poma amoris, mandragora, Semen daturae seu Solani Indici spinosi, hyoscyamus, crocus et opium, largiori dosi data, non tantum vomitum excitant, sed et stuporem ac somnum lethalem efficiunt. Item huc pertinent succi acres Thymalorum, Euphorbiorum Apocynorum, Thymelaearum, Aconitum, cuius radix atque succus ex floribus neclario, acerrimus est, Colchicum, Taxus, Lolium temulentum, Anacardium, Anemone, Apium risus, Clematidis, Cyclaminum, Dracontium, Flos Africanus, Nigella sylvestris, Oleander, Ranunculi, Thapsia, Oenanthe apii folio, succo viroso, Mezaereum, Laureola, Semen Psyllii, Spongia Cynosbati, Agaricus, Viscum, fungi venenati, qui subito, spatio vnus horae, intolerabiles abdominis cruciatus, vomitum, choleram, vertiginem et deliria excitant, quale quid ante biennium in quinque personis, so vnter denen gelben esculenten Schwammigen einige giftige mit gekauft und gegessen hatten, obseruauit.

Cicuta, quam Graeci κώτειον appellant, maior, minor Petroselino similis, aquatica Gesneri, et napellus flore inprimis caeruleo, veterum erant primaria venena. Hinc succus cicutae inspissatus semper olim Athenis asseruabatur in poe-

poenam hominum. Venena vegetabilium hoc quoque praecipuum prae reliquis possident, quod quam commodissime dari valeant; nam eorum salia, in viscoso terreo principio inuoluta, delitescunt, hincque acredinem notabilem non possident, et nauseam in organo gustus non excitant. Huc referri debent, ut insipida venena, *vina venenata croco metallorum, vitro, floribus et regulo antimonii, item vina lithargyrio adulterata et dulcificata*. Non ita diu est, quod certum quoddam ex regno vegetabili innotuit exoticum sub nomine *ligni Panaua*, quod, uti communis fert fabula, in morbis chronicis curandis, febribusque intermittentibus depellendis, magnae esse solet efficaciae. Hoc enim remedium largiter vomitum excitat, aluum euacuat, sudorem expellit, saporis est caustici, instar *granorum tilli*. Haec sane, dum caustica sunt, remedia venena dici possunt, quando largiori dosi propinantur, haud secus, ac alia vomitoria et purgantia fortiora, ut *esula, belleborus albus, elaterium*, quorum usus inter Medicos recentiores iam cessauit fere penitus, quoniam facile hypercatarsin post se relinquunt. Hisce iungitur merito semen ricini, cataputiae, nux vomica, iris hortensis, *belleborus niger, asarum, colocynthis, scammonium, gummi de Peru*, quae sane gradu tantum a venenis differunt. Et quamuis a nonnullis autoribus talia, ut prorsus in se bona, incontaminata et innoxia salutantur; vid. Celeb. VATERI *Physiologiam experimentalem*, pag. 838. Cap. de venenis: tamen ipse autor fatetur, quod maxime aëtiuis qualitatibus, prae omnibus aliis corporibus, praedita sint, quarum respectu etiam in minori quantitate brutis non minus ac homini, nisi rite et prudenter adhibeantur, noxam, imo mortem afferant. *Toxicodendron, Nerion, Hydropiper* plantae sunt suspectae, vrunt enim cutim.

Denique his addenda venena illa emmenagoga, siue foetum et menses pellentia, quo pertinet *sabina, artemisia,*

euphorbium, imo *sagapenum*, et his si rilia alia, ex quibus pocula partim impotentiae, partim abortionis conficiuntur.

Ad classem venenorum vegetabilium artefactorum pertinent *cineres vstorum vegetantium*, *alcali inde factum*, *idem cum calce saxi vsti igneum redditum*.

Animalium venena quoque in potestate hominum sunt, et malitiosus illis pro lubitu vti et abuti potest. Exempli loco sit pulvis cantharidum, bufonum. Sic (quemadmodum relationes testantur anglicanae de iam vbique fere inter eruditos nota variolarum insitione), quando purulenta materia variolarum, ab vno homine infecto collecta, per turundines naribus applicatur, excitatur hic morbus, quemadmodum ille quoque praeuia vulneratione circa carpum, et applicatione huius materiae purulentae inoculatur. Et credibile sane est, quod applicata talis materia in ano atque pudendis similem effectum praestet. Si enim virulentia venerea per pudendorum applicationem in congressu, et per saliuam in osculis transplantatur, non video, quid impedire possit eo modo institutam variolarum transplantationem. Salia enim virulenta peregrina, volatilia et corrosiua, etiam hic agunt, si modo immediate corpori applicantur, et cum sanguine commiscentur. Venena talia animalium, cum corpore humano mixta, turbant motus sanguinis naturales, humores vitales destruunt, et ad putredinem disponunt, imo inflammationes lethales producunt, quo pertinent *araneae* etiam nostrates, quae haud secus, ac illae, quae in regionibus calidioribus reperiuntur, quales sunt *tarantulae Apuliae*, succum virulentum, acrem, corrosiuum atque volatilem possident. *Bufonum*, animalium illorum aspectu horridorum, in locis subterraneis impuris, squalidis, nutritorum, pulvis, teste MONCONY S, in suo *itinerar.* exterius in capite applicatus, non tantum vesicas, sed et deliria infert. De canis rabidi veneno

veno alibi iam dictum fuit. Hoc, solo morſu communicatum, interdum per aliquot annos in corpore deliteſcere poteſt, donec ex improuiſo, ſolo motu corporis exceſſiuo, agere incipit, quale quid in ruſtico pagi *Dorndorf* obſeruauit.

Viperæ, ſerpentes, lacertæ, ſiue ſalamandræ, ſcorpiones, nec non omnia inſecta ſucco virulento prædita, morſibus atque puncturis homines lædunt, et virulentam ſaliuam, vel venenofa excrementa, ita humano corpori communicant.

Cantharides autem, ſcarabæi iſti ſplendentes, et quaſi deaurati, in Germania noſtra vbique communes, apprime continent ſal volatile acerrimum cauſticum. Si enim modo exterius cum emplaſtris applicantur, partes adurunt, et veſicam excitant, quando vero improuide dantur intus, ſiue in puluere, ſiue in eſſentia, ſiue in vino hiſce tincto, non tantum ventriculum et inteſtina inflammant, ſed et ardorem vrinae, miſtum cruentum, et ſpaſmum penis, ſiue doloroſam penis erectionem, producunt, imprimis, quando doſi aucta propinantur. Similis virulentus effectus exſpectandus a *ſlynco marino, puluere millepedum et nucleis*, ſiue fruictibus, *anacardinae*, quæ alias, vt aphrodiſiaca, laudantur. Imo pertinent et huc *Aspis, cerastes preſter, ſeps, ſcorpious, bupreſtis, ſtello, ſalamandra, lepus marinus, ſtellæ paſtinaca marina, partes animalium*, vt v. g. *oua, humores, carnes omnino putreſcæta*.

ZACCIIAS denique ad venena refert animalia venenofis cibus nutrita, item animalia venenofis ſagittis vulnerata. De his poſterioribus ſuo modo aſſertio auctoris concedi poteſt. Venenum enim ante interitum circulatione ſanguinis per corpora animalium diffundi poteſt. Prior vero ſententia merito in dubium vocatur. Dum enim in omnibus animalibus alimenta inuertuntur, et in forma de-

struuntur, ideo ipsa virulentia per vim ventriculi extinguitur, et si virulentia nutrimenti non agit in ventriculum, intestina et sanguinem animalium, multo minus agere potest in carnem, et reliquam substantiam, postea comedendam. Et, quod maximum, quotidiana obseruatio contrarium docet. V. g. anas et trutta comedunt bufones, gallina araneas, et alia insecta: attamen carnes horum animalium nullam virulentiam possident, cum contra vegetabilia, ounlis et excrementis insectorum contaminata, et ab hominibus deglutita, choleram lethalem excitare soleant. Qui plura, quae historiam venenorum illustrant, legere cupit, euoluat IO. IAC. WEPFERRI *Histor. Cicut. Aquatic. Bas.* 1716. IO. LINDESTOLPE *de Venenis cura* CH. GOD. STENZELII *Lips.* 1709. huiusque *Toxicolog. Patholog. Medic. Vitemb.* 1733. RICHARD. MEAD. *Oper. Medic.* Tom. II. *Goetting.* 1749. IO. FR. CARTHEVSEI *Diff. de Venenis* *Francos.* 1741. IO. ADR. SPROEGEL *Diff. qua experimenta circa varia venena in animalibus viuis instituta*, proponit, *Goetting.* 1753. IO. HOLLAND *Diff. de Venenis ex animalibus rabidis.* *Lugd. Batau.* 1734. HERM. BOERHAV. *Instit. Medic.* §. 1136. seqq. MICH. ALBERTI *Iurispr. Medic. nec non Comment. in Constit. Crim. Carolin.* *Halae* 1739. p. m. 131. seqq.

5. Qu. Quales sint effectus venenorum?

Omnia venenorum genera, ad ventriculum delata, in illo cardialgias, nauseam et vomitus gangraenam, sphacelum, putredinem ac tumorem totius corporis, huius conuulsiones praestant; ad intestina vero promota, ibi tormina atrocissima, diarrhoeas, vel etiam interdum alui constipationes, aluum cruentam, intestinorum inflammationem, magis vero intenuibus, quam in crassis efficiunt. In thorace producunt spasmos diaphragmatis, et musculorum inter-

costa-

costalium, singultus, respirationes difficiles. Imo ipsum cor intus afficitur, ideoque eius muscoli in systole cordis enormiter contorquentur. Hinc oriuntur in principio palpitationes cordis, anxietates praecordiales, syncope, sudores frigidi, et in fine pulsus debilis, celer et intermittens. Facies denique vel extra ordinem pallet, vel interdum enormiter tumet cum liuore. Si vero venena ad cerebrum deferuntur, item ad nervos et membranas cerebri, tunc irregulariter fluidum nervosum commouent, circumlumque spirituum turbant. Inde sequuntur inquietudines, deliria, conuulsiones et epilepsiae.

6. *Qu. An effectus, iam recensiti, semper sint effectus veneni, an vero eiusmodi symptomata etiam sint aliis morbis, sponte in corpore natis, communia?*

Operosum quidem, atque satis difficile est semper, absolute determinare, an haec symptomata sint de veneno, an vero ex aliis morbis nata, id quod confirmat CONDRO-
NCHIVS, in *methodo testificandi*, cap. 6. SYLVATICVS de *morbis simulatis*, cap. 21. et FORT. FIDEL. de *relation. medicis*, Lib. 4. Sect. 3. cap. 1. quo pertinet celeberr. HOFFMANNI *dissert. de conuersion. morbi benigni in malignum*, vbi de generatione veneni in corpore humano agitur. Et sane non sine ratione dubitant magnae famae et experientiae Medici, an dentur signa specialia veneni, quibus mediandibus venena ab aliis morbis distingui queant. Cacochymia enim et cachexia, sponte in corpore natae, vel ab erroribus diaetae promota, similes interdum effectus praestant, quemadmodum sunt v. g. erosiones, dolores, cardialgiae, item inflammationes ventriculi, febres, deliria, etc.

7. *Qu.*

7. *Qu. Quomodo praesentia veneni in corpore humano possit dignosci?*

Signa, quae praesentiam veneni in corpore humano indicant, desumuntur ex circumstantiis, quae ante assumptionem, in assumptione, et post illam obseruantur. Sic v. g. quando homo, ceteroquin sanus, qui alias, iuxta regulas diaetae, optime vixit, ex improviso in morbum incidit, quem concomitantur grauisissima symptomata atrocissima, insolita, ac nullo morbo ordinato sollempnia, immo, quando hoc fit eo tempore, quo morbi epidemici maligni non grassantur, tunc praesumitur, quod hi subitanei, extraordinarii et vehementissimi affectus etiam nati sint a causa quadam extraordinaria; haec sunt circumstantiae, ante assumptionem veneni, non contemnendae. In assumptione quoque nonnullae circumstantiae contingunt, quales sunt odores, colores et sapes. Hinc quando odor alimentorum adfuit ingratus, saporque nauseosus, adesse suo modo potest praesumptio veneni, in specie, quando, post deglutitionem talis virulentae materiae, fauces et organa deglutitionis molestantur, ac cum dolore afficiuntur, item, quando post assumptionem statim nausea oritur, vel sequuntur cruciatus ventriculi et intestinorum, ructus ingrati, singultus, vomitus, diarrhoea dolorosa, renum et vesicae dolores, urinae ardores, pallor faciei, intumescencia abdominis, et reliquarum partium, motus impotentia, oscitationes et pandiculationes, cardialgia, deglutitio difficilis, vomitus ac diarrhoea sanguine mixta, tumor, ac cruentatio faucium, et dolor, tenesmus, ani procidentia, pulsus debilis ac celer, tremor artuum, cholera, colica, dysenteria, liuor corporis partium, et febris. In fine iunguntur sudores frigidi syncoptici, inflammationes gangraenosae et maxime dolorosae partium internarum, deliria, con-

convulsiones, lipothymiae, pallor faciei, labiorum et vnguium liuor, cuticula vbique separatur etc. ac tandem mors.

Post mortem in cadaueribus varia extraordinaria apparent et insolita, qualia sunt tumor abdominis, ventriculi et intestinorum maxima inflatio. Maculae etiam deprehenduntur liuidae in dorso et pedibus. Aperto cadauere similes maculae cadauerosae conspiciuntur in ventriculo et intestinis, item et in aliis visceribus, v. g. pulmonibus, hepate, liene, renibus, etc. Ventriculus et intestina interdum perforata sunt a veneno, imprimis corrosiuo, item in plicis ventriculi, praeter liquamen corruptum, foetens, nigricans atque sanguinolentum, separata et veluti decorticata simulque cruenta interna ventriculi tunica offenditur, liquidis ventriculi innatans, maculae sanguine tinctae ac vasa venosa sanguine turgida super ventriculo et super intestinorum canali conspiciuntur, reperiuntur interdum nonnulla ramenta de substantia veneni, quemadmodum hoc in duobus subiectis, ab arsenico interfectis, obseruare mihi licitum fuit. Cor deprehenditur quoque flaccidum et corrugatum, ac notabilis in ventriculis cordis existit sanguinis congruescentia. In capite, imprimis in arteriis carotidibus, venisque iugularibus, magna et extraordinaria sanguinis coagulati copia plerumque deprehenditur. Dum enim a venenis conuellitur et constringitur cerebrum, sanguinis circulus per haec vasa impeditur. Quam maxime vero rite lustrandae sunt istae viae seu caua, quibus venenum, dum fuit deglutitum, applicatur, et quae sunt *gula, oesophagus, ventriculus atque intestina*. Ad quae potissimum, si haec caua inspiciuntur, sit attendendum, satis neruose b. 10. ERN. HEBENSTREIT in *Antrop. Forensf.* p. m. 521. seq. exposuit. Notatu maxime sunt digna, quae ibi reperiuntur, sequentia: *Interea, inquit, quanta vnquam fieri potest industria contenta ventriculi ad inueniendam veneni cuius-*

Z
dam

dam particulam, exploranda sunt. Colliguntur ista omnia in vase figulino vel alio; euacuati ventriculi superficies inspiciuntur, et, si quid forte pulueris est, quod inira eius plicas deprehenditur, studiose corraditur, ut experimentum vnum vel alterum cum illo institui possit, et primum quidem in ipso iudicis conspectu portio liquidi istius, quod in ventriculo repertum est, in cochleari ex lamina ferrea, stanno obducta, desiccatur supra carbones, desiccata massa accenditur, tunc enim, si arsenicale venenum fuerit siue arsenicum album, vel cadmia ista fornacum, in quibus cobaltum funditur, quod vulgo *FliegenGist*, *FliegenCobalt*, appellatur, utpote quibus duobus pleraque veneficia perficiuntur, fieri aliter nequit, quam quo fumus exsurgat caerulefscens, ac fator allii similis diffundatur, qui arsenico ita est proprius, ut iudicium hoc fallere nunquam possit. At, si auripigmentum datum esset, accederet flamma caerulefscens ex desiccata massa atque accensa proueniens. Praeterea, si arsenicale est venenum, cupro maculam inurit nigram indelebilem, et particula eorum, quae vel a viuo homine vomitu reiecta, vel in eius ventriculo reperta sunt, cani data suam vim deleteriam, enecto illo, subito monstrabit. Consultum est, reperti intra ventriculos puluisculi, quantacunque etiam esse possit, particulam corradere, et tanquam corpus delicti actis inserere, quo experimentum a Facultate quadam Medica, si illius decreto opus est, repeti possit, et fieri quidem illud propterea etiam fas est, quo reperta in ventriculo res cum ista, quae apud suspectum de veneficio hominem inuenta est, comparari iudicarique possit, an eadem sit, utpote quae comprobatio ad comprobandum crimen haud parum conferre poterit. Quodsi autem venenum aliquod arsenicale per sua signa sese haud prodit, tentanda sunt alia experimenta; ideoque si Zius sublimatus vel praecipitatus datus est, liquida ventriculi instillato alcalico liquore mutabunt colorem, et tingentur ex luteo; si Adum venenum est ex instillato alcali, et vicissim, si alcalicum venenum fuit, ex instillato acido, quaedam exorietur effervescentia.

Non

Non vero tantum de defunctis, et per venenum extinctis subiectis, sed et de illis simul, qui a venenis non perierunt, et tantum in morbos inciderunt chronicos, vel tales, per quos ad actiones humanas et ciuiles inhabiles redduntur, interdum quaestio oritur. In hac quaestione soluenda Medicus semper cautus esse solet. Arduum enim est, determinare, an quis a veneno aegrotet, an vero ex alia causa? Sic v. g. 1.) impotentia et sterilitas a medicamentis, vel potius venenis, promouetur, id quod omnes concedunt, e. g. per saturnina, atque emmenagoga fortiora, aliaque similia. Interim tamen talis effectus ab alia causa quoque oritur, v. g. nimia voluptate, erroribus diaetae, item a morbis, in corpore sponte natis. 2.) Ulcera in facie, et aliis cutis partibus, sordida et crustosa, maculae item, cum ingenti capitis dolore, defluuio capillorum, artuum tumore, nodis, et tortura, non tantum a venenis, sed et a lue venerea, scorbuto et arthritide quoque producuntur. Hinc in diiudicando cautus debet esse Medicus.

C A P. XXI.

DE

NECESSARIA CADAVERVUM INSPECTIONE.

1. *Qu. An in genere necessaria sit inspectio cadaueris occisi?*

Vtique necessaria est, vt appareat, an quis ex percussione, vel vulnere, vel alia laesione, obierit, nec ne. Hancce inspectionem 1.) S. Scriptura haud obscure praecipit,

cipit, ne inultus maneat sanguis, temerarie effusus. Ex-
 tat enim Exod. 21, v. 12. Leuitic. cap. 24, v. 17. Numer.
 cap. 35, v. 16 - 35. Qui hominem percusserit, vt inde
 moriatur, morte morietur. Quod si enim INDE, sc. ex
 plaga, vel contusione, vel vulnere illo, mortuus non fue-
 rit, consequentia e contrario petita, illum morte mori non
 debere, clarum est. Reperitur quidem particula INDE non
 in versionibus: Sensus tamen Textus huius clarissime hanc-
 ce connexionem exhibet. Id quod Celeb. STRYK. in *Pro-*
gramm. 1691. edito, fusius exposuit. 2.) LL. publicae ad
 inspectionem cadaveris Magistratum obligant, praecipue
Const. Crim. Carol. V. Art. 147. et 149. qui articuli funda-
 menta sunt legalis inspectionis. 3.) Praecipunt itidem
 LL. statutariae omnes. Nam Magistratus loci cadaver de-
 functi, vel occisi, vi officii sui, nemine etiam postulante,
 nulloque accusante, etiam si delinquens aufugerit, a Me-
 dicis, Chirurgis, & Scabinis diligenter inspici, et vulne-
 rum quantitatem et qualitatem notari, curare debet. In-
 spectio eiusmodi cadaveris adeo necessaria est, vt, omitta
 ea, nihil certi de reo statui possit, ob defectum certioris
 indicii, an occisus a vulnere mortuus sit, nec ne, et anta-
 le vulnus simpliciter lethale fuerit. Innuit hoc CLASSEN.
 in *Comm. ad C. C.* vbi inquit: *Si inspectio, quae ad corpus de-*
licti spectat, omittatur, ob defectum certae scientiae, an vul-
nus fuerit lethale, nec ne? poena ordinaria statui nequit. Quip-
pe quae nunquam decerni potest, nisi facta prius diligenti cada-
ueris inspectione. Hinc etiam multi homicidae ordinaria poe-
 na non puniuntur, ob culpam, vel negligentiam Iudicis,
 qui vel plane omisit cadaveris inspectionem, vel non le-
 gitime, et legaliter, in isto actu processit. Eiusdem teno-
 ris sunt, quae CARPZ. in *Praxi Crim. P. I. Qu. 26. n. 30.*
 habet, vbi inspectionem cadaveris partem necessariam in-
 quisitionis nominat. Nam nobis non solum de homicidio
 constare debet, sed etiam de omnibus qualitatibus et cir-
 cum-

cumstantiis homicidii, et praecipue occisum ex percussione aut vulnere inflicto obiisse.

2. *Qu. Si quis derepente, telo lethifero vulneratus, obierit, an et tunc ipsa sectio necessario ad vulneris lethalitatem determinandam requiratur?*

Verum quidem est, si quis percussus derepente moriatur, quod ibidem nec error diaetae, nec imperitia, aut incuria Chirurgi accusari possit. Hinc ICTi, inprimis STRYK *de I. S. diff. I. c. 3. n. 23.* cum aliis ibi citatis, BRUNNEM. OLDEKOP. MENOCHIO, MASCARDO, inspectionem necessariam esse negant, cum, ex vulnere discessisse hunc, praesumatur. Verum salua tot Viror. Celeb. auctoritate illis subscribere non possumus. Nam vulneratus ex inflicto vulnere solo interdum non moritur, sed ex alia causa simul, v. g. per morbum quendam latentem, et fieri potest, quod terminus fatalis cum tempore illius vulneris coincidat, aut hoc breui possit excipiat. Vid. BOHN. *de Off. Med. P. 2. C. 4. p. 588.* Eiusdem sententiae est Cl. VALENTINI, in *ff. Med. Legal. P. alt. Introd. Th. 8.* qui notabilem historiam refert, quod quidam a pollice, ab instante in pectus inflicto, examinis corruerit, in cuius sectione Empyema, a longis temporibus ibidem latens, a contusione tali ruptum, causa mortis fuit. Haec itaque repentina mors a morbo latente potius producta fuit, quam a laesione. Sic a leui ictu scuticae, *einer Peitsche*, in manum, vetula quaedam repentine periit, quam tamen non tam ab ictu, quam apoplexia, mortuam esse, Colleg. Med. Augustanum ostendit. Vid. VALENTINI, *l. c. p. 36. et 37.* Tutissimum itaque est, immo absolute necessarium, cadauerum sectionem instituere, ut veritas causae magis euidenter appareat.

3. *Qu. Quæenam personæ ad inspectionem legalem sint necessariae?*

Const. C. Carol. V. Iudicem, cum duobus Scabinis, Actuarium, et vnum, vel plures Chirurgo, ad hunc actum exposcit. Vid. Art. 149. De personis politicis, ad hunc actum deputandis, non sumus solliciti; sed tantum de Medicis. Necessè enim est, vt in omni inspectione Chirurgi, seu, quod magis est, Medici (nam Chirurgis solis vix creditur, vid. Cel. et Illustr. LVDOVICI, in *Comment. ad C. C. V. Art. 147.*) adhibeantur, quorum iudicium requirendum, an lethale, an vero non sit vulnus inflictum. Eorum quoque sententia standum, et duobus, vel tribus Medicis hac in re magis creditur, quam decem, et viginti testibus non Medicis. CARPZ. *l. cit.* nempe in *Praxi Crim. n. 43.* Medici vero et Chirurgi (non Balneatores, non Barbitonfores et Pharmacopæi) sint in Anatomia periti et exercitati. Vid. IOH. HADRIAN SLBVOGT *diss. de vulnerum exploratione.* Anatomia enim fundamentum est legalis inspectionis. Anatomici soli partium læsarum situm, connexionem et vsum norunt; hinc functionem turbatam describere, et quantitatem, qualitatemque vulnerum determinare possunt. Eiusmodi artificii, vel Anatomico, in sua arte creditur, consentientibus LL. legumque DD. vid. STRYK *de I. S. diss. 1. c. 2. n. 20.* Cum autem Chirurgi, in Anatomia versati, rarissimi sint, imprimis, degentes in Germania; ideo etiam haud accuratum iudicium de quantitate et qualitate vulnerum ab illis expectare possunt iudices. Et consuetudo, quæ vim legis habet, vbique recepta, obtinuit, vt Medici, imprimis Doctores, Licentiati, non bullati, sed legitime promoti, vel Physici iurati, in inspectione cadauerum adhibeantur, vtpote qui sine Chirurgis, non verò exclusis plane his, lethalitatem determinare possunt. Medici enim, imprimis promoti, publica habent eruditio-

nis,

nis, doctrinae, et experientiae testimonia, hincque illis, ob depositum in promotionis actu iuramentum, certior fides habenda. Vid. *Resp. F. L. M. in ZITTMANNI Medicina Lips. for. C. 2. Cas. 34. et 61.* It. WELSHIVM in *Renunciacione Vulner. lethal.*

4. *Qu. An Medicus solus, sine Chirurgo, inspectionem legalem instituire valeat?*

Vtique Medico soli munus inspectionis legalis concedi potest. Nam finis per omnia obtinetur, legitima scilicet factio, et inspectio, et genuina depositio, vel relatio speciei facti, cum sufficienti de ea iudicio. Vid. BOHN. *de Renunciat. Vulner. lethal. c. 8.*

5. *Qu. An senior, vel iuuenis Medicus ad testificandum, et inspiciendum, sit adhibendus?*

Perinde est, dummodo senior iudicio adhuc polleat, nec in ipsa senectute iuuenis in eruditione existat.

6. *Qu. An postulari debeat ille Medicus, et Chirurgus, qui vulnerato viuo medebantur?*

Si haberi potest alius, non. Nam, quando de lethali-
tate vulnorum per accidens quaestio oritur, in propria
causa testari non possunt.

7. *Qu. An Medici ad singulos eiusmodi actus, in specie inspectionem, sint iuramento confirmandi?*

Iurati Medici in *Constit. Crim. Carol. V.* requiruntur
Art. 59. cum testibus non iuratis, secundum Axioma iuridicum,

dicum, non credatur, nec peritis, quoad effectum Iuris, et, sine iuramento, hinc nec Medicis, ne in fauorem renunciaſſe videantur, fides plenaria adhibeatur. Quod ſi tamen Medicus in Doctorem, vel Licentiatum, promotus fuit, et iuramentum ſolemne in promotionis actu iam præſtiterit, vel ſi ab initio officii ſui iurauerit, vel ſi ad cadauera inſpicienda in ſpecie vocatus fuerit, et ſub primo actu iuramentum dixerit, illud reiterare non tenebitur, ſed primum ad omnes actus extenditur. Ita iudicat CLASSEN. et LVDOVICI, in *notis ad C. Crim. Art. 147. et 149.* BRUNNEM. in *Proceſſ. de Teſtibus c. 20. n. 63.* CARPZ. *loc. cit. n. 40.* STRYK *de I. S. l. c. n. 30.* Conſultum autem eſt, iuxta mentem poſterioris, n. 32. vt, qui ab initio officii iurauit, in actu inſpectionis admoneatur iſtius iuramenti, ad maiorem curam in inſpiciendo adhibendam. De Chirurgis itidem erit iudicium, vt in actu inſpectionis admoneantur iſtius iuramenti. De eruditis tamen Chirurgis hic ſermo eſt. Imperitis autem, licet centies iurauerint, fides nunquam erit adhibenda. Per iuramentum enim eiſmodi imperitus et rudis non emendatur, et falſe obſeruata nunquam per iuramentum vera euadunt, ſicuti recte iudicat BOHN. *Lib. de Off. Med. p. 444.*

8. *Qu. Num vnus, vel plures Chirurgi et Medici ad inſpiciendum cadauer requirantur, et cuiam, ſi lis oriatur, plus credendum?*

Vnus quidem expertus Medicus ad inſpectionem cadaueris ſufficit; quando vero plures adſunt, tunc et melius, et euidentius inſpectionem peragere poſſunt. Plus enim vident oculi, quam oculus, et alter alterum iuuare pot-eſt.

est. Hinc *Const. Crim. Carol. V.* plures, si haberi possint, Medicos requirit. Interim tamen vnus sufficit. Vnus etiam Chirurgus, absque Medico, sufficeret, si de eius peritia hac in re constaret. Sed cum eiusmodi Chirurgus in Germania rara sit auis, vix Chirurgus soli hoc officium committitur, sed Medicus semper addi solet, et debet (vid. *LVD. Comment. ad Const. Crim.*) ne Inquisitus animum habeat dolendi, et conquerendi, aut de imperitia Chirurghi, aut de inspectione, ob absentiam Medici, minus legali. Medici autem, qui actui inspectionis interesse volunt, sint requisiti, rogati et vocati. Hinc communiter in Attestatis praemittunt formulam: *Auf ergangene Requisition.* Interim aliis curiosis Medicis non praeccluditur occasio aliquid addiscendi in eiusmodi casu, sed passim sese habeant, et spectatores agant, non Inspectores. Contingit tamen interdum, quod, si vnus Medicus a Magistratu ablegetur, a parte rei, vel Inquisiti, alius adhuc ad rite inspiciendum cadaver inuitetur, quod iure propitio fieri potest. Illius enim auctoritati nihil detrahitur, cum in re, sanguinem humanum concernente, omnem respectum, et auctoritatem, seponere debeamus, nec in re tam ardua nimis cauti, ac prouidi, esse queamus. Medici tamen hi in inspectione amice consentiant, in relatione non varient, speciem facti vnanimiter referant, cum ante oculos ipsorum sit positum cadaver, quod tamdiu inspicere valent, donec in descriptione vulneris consentiant. Quando autem hi duo, aut tres, vel plures, a Magistratu simul requisiti, postea in iudicio de vulneris qualitate, et effectibus, dissentiant, tunc, iuxta *STRYK. l. c. n. 21.* standum a parte peritioris. Ast, cum difficile sit, peritiam vnus prae altero dignoscere, plerumque integris Collegiis, et Facultatibus, Medicorum horum lis, ad decidendum committitur. Vid. *MAVCHART in Diss. de Medico Legali Inspect.* et b. Autor in *Diss. de Cadav. Inspect.*

9. *Qu. Quaenam sint requisita Medici inspicientis et deponentis?*

Sunt sequentia. 1.) Peritus sit. Peritia vero consistit in exacta noticia partium corporis humani. Noscat enim oportet eiusmodi Medicus omnium partium denominationem, situm, connexionem, structuram et usum. Hinc optimus Anatomicus est etiam optimus Medicus deponens. 2.) Conscientiosus sit, pius et vir probus. Rationem enim reddere debet, et suo tempore de hac actione coram summo tribunali Dei omniscii, qui sanguinem humanum, innocenter effusum, non inultum sinet. 3.) Sit laboriosus. In inspectione enim omnem diligentiam adhibere debet. Singula necessaria notet, summa cum circumspectione, et, in relatione, obseruata sua describat, non obscure, sed perspicue, iuxta LL. artis, neque nimium concise, sed pro rei necessitate. 4.) Honestus insuper sit, nec lasciuus oculis, impuris manibus, indecenti ioco, verbisque obscenis tractet id, quod cum verecundia rimandum.

10. *Qu. Quomodo inspectio ipsa sit suscipienda?*

Ad inspectionem legalem rite perficiendam varia requiruntur. 1.) Illa, quae ante inspectionem, 2.) quae in ipsa inspectione, 3.) quae post illam sunt necessaria. Vid. VALENTINI *ff Med. Leg. Pars. 2. in Introd. Tb. 5.* et BOHN. *de Renunciat. Vuln. verbal. p. 10.* Ante inspectionem 1.) est tempus, vbi quaeritur, quando inspiciendum cadauer. Respondetur: Satis tempestiue, breui tempore post mortem vulnerati, pro declinanda putredine superueniente. Hinc *Constitutio Crim.* etiam praecipit, vt fiat inspectio ante sepulturam. Putredo

do enim mutat 1.) formam cadaueris, et laesionem, et in tali casu etiam Medicus peritissimus sugillationem vulnerum, a sugillatione cadauerosa, necrosin cadauerosam, a necrosi vulnerum, distinguere non potest. 2.) Nec Medicus eiusmodi putridum corpus, cum dispendio sanitatis, ac propriae salutis, inspicere tenetur. Vid. JOHN. *de Off. Med. P. 2 p. 582.* qui in duplici casu, ob foetorem, sectionem postulatam renuit. 3.) Talis inspectio nullus est vsus. Nam Medicus, et Iudex, finem suum, scilicet exactum iudicium de lethali- tate, assequi non potest. Interim tamen contingit, vt post sepulturam, si forsitan illa antea neglecta, vel illegaliter pera- cta fuerit, inspectio occisi et effossi corporis instituat. Hoc fieri potest tamen tantum in certis casibus, imprimis ad de- tegendas fracturas in ossibus, praesertim capitis, molliores vero partes citissime corrumpuntur. 2.) Ad inspectionem legalem requiritur locus commodus, satisque lucidus, et, si fieri potest, illa magis instituenda in libero aere, quam clau- so conclau. Imprimis autem euitetur enormis hominum confluxus, ne turbetur Medicus in suo opere. 3.) Aliae circumstantiae ante inspectionem sunt examinandae, scilicet nomen et aetas occisi, constitutio naturalis, et praeternatu- ralis, ante, vel post vulnerationem. Arma, quibus laesus vulneratus fuerit, inquirenda sunt, si fieri potest, et inspici- enda, ictus vehementia indaganda, item et situs corporis, qui in ipsa vulneratione obtinuit, examinandus, item locus, vbi laesus post vulnus procidebat, inuestigandus, an ibi emi- nentia quaedam dura, nec ne? Examinandum porro est, num laesus morem gesserit iis quae a Medico, vel Chirurgo, fuere praecepta, an subito succubuerit, et quatenam symptomata ipsi mortem accelerauerint, an Chirurgus et Medicus sero auxilium tulerint, an vulneratus isto tempore, quo ipsi vul- nus fuit inflatum, in animi affectu constitutus vel ebrius fue- rit. Diaeta quoque ante et post percussione accurare in- daganda. Adstantium Chirurgorum et Medicorum solertia,

et methodus medendi inquirenda. Tempus denique mortis probe inuestigandum, ob efficaciam dierum Criticorum. Vid. D. KNAUTH *diff. Inaug. sub Praefid. Ill. WEDEL de efficacia dierum Criticor. in Vulneribus.* Eiusmodi circumstantiae inspectionem non tantum exactiorem faciunt, sed et postea ad melius diiudicandum vulnus, et de lethalitate promptius ferendum iudicium plurima subministrant argumenta. Vid. PERILL. VAN SWITEN *Commentar. in Boerb. Aphorismos §. 153.* Examen eiusmodi circumstantiarum etiam exposcit C. C. C. V. *Art. 147.* 4.) Curet Medicus, inspectioni destinatus, ne ante aduentum suum Chirurgus initium inspectionis, et imprimis sectionis, faciat. Hoc ipso enim dubius redditur Medicus, an ita sese res ante inspectionem et sectionem habuerit? 5.) Ante sectionem profunditas vulneris neque stilo, neque ipso secante, vel pungente instrumento inuestiganda. Profunditas enim vulnerum nihil facit ad rem, et ipsa sectio profunditatem vulnerum manifestare potest, et debet, et, quod maximum, vulnera noua ita fieri possunt. Attamen comparatio vulneris et instrumenti laedentis institui potest.

II. Qu. Quatenam in ipso inspectionis actu sint obseruanda?

Ad legalem inspectionem sectio legitima et anatomica requiritur. Non enim sufficit sola externa contemplatio vulneris, vid. VALENTIN. *ff. Med. Legal. P. II. Sect. 1. c. 6.* sed requiritur sectio sufficiens, quae absolute necessaria est. Quod si tamen factum ipsum plane obuium et euidens fuerit, id est, causa mortis certa iam in superficie adparet, v. g. si infanti gula praescissa fuerit, aut si caput gladio bipartitum fuerit, tunc proluxa sectio non requiritur. Inspectio autem, vel lustratio, necessaria est. Sectio ipsa more Anatomicorum suscipienda est, prouida et suspensa manu, ne vulnera prius efficiamus,

ciamus, quam inuestigemus, monente BOHN, in *Off. Med. P. 2. p. 593.* Commendat quoque hic Celeberrimus autor, vt Medicus conscientiosus inspectionis director, propriis manibus sectionem administret. Praestat enim manus, quam conscientiam cruentare et contaminare. Sectio etiam instituenta vstratis cultris anatomicis, non aliis. Querela enim saepe oritur a defensore rei, quod instrumento inepto, quo facile partes incidi, et vasa amputari queant, ad arduum eiusmodi negotium Medicus, vel profector, fuerit vsus. Sic apud VALENTINI, in *ff. Med. Legal. P. II. Sect. 1. Casu 8. sectio, nouacula instituta, nullitatis fuit accusata.* Nam Medicum adhibita nouacula arteriam subclauiam incaute disseccasse putarunt. Porro non solum pars vulnerata et laesa sectione est aperienda, examinanda, eluenda, spongiis mundificanda, et adstantibus Scabinis demonstranda, sed et ceteri ventres et cauitates sunt disseccandae et aperiendae, quia occisus non a vulnere forsân, sed ab alio quodam morbo latente perire potuit, notante hoc VALENTINI, *l. c. in Introd. tb. 7.* Imo BOHN, in *Officio Med. p. 590.* aliquot exempla laesionum internarum partium refert, absque externis violentiae signis. Hinc aperiatio omnium cauitatum interdum requiritur, imprimis, si causa mortis sufficiens nondum inuenta sit, alias Aduocatus occisoris occasionem arripit totum inspectionis actum velut imperfectum reprobandi atque irritum faciendi. Vid. *Select. Med. Francof. Tom. I. Vol. III. p. 158.* In ipsa inspectione Medicus notet et conscribat, quae viderit, aut conspexerit, aut aliis dicitet, Actuarius nempe, ea, quae annotanda, et de Specie facti, ac qualitate vulneris, consignanda fuerunt. Memoria enim labilis est, vel euenit saepius, vt, inter inspectores, lis oriatur, an hoc, vel illud, in vulnere ita sese habuerit? Quod si sub ipso inspectionis actu haec annotata fuerint, nulla dissensione, aut altercatione, opus erit.

12. *Qu. Quaeenam tandem post inspectio- nem sint faciendae?*

Concipienda et extradenda est relatio, seu depositio; in cuius forma sequentia sunt annotanda. 1.) Quod Medicus et Chirurgus sit requisitus, et a quonam. 2.) Quibus praesentibus facta fuerit inspectio. 3.) In quonam loco, et quo tempore, inspectio facta sit. 4.) In relatione nomen et aetas occisi, interdum quoque statura notetur. 5.) Tempus vulnerationis, et tempus mortis, obseruetur. 6.) Diæta, medicamenta, et tempus applicationis medicamentorum, aliaeque circumstantiae non sunt omittendae. 7.) Quomodo corpus externe se habuerit. Notandae enim sunt, iuxta *C. C. Carol. V. l. c.* omnes plagae, liuores, tumores, vulnera, ictus et contusiones, fracturae in singulis regionibus. 8.) Quaeenam partes laesae, laceratae, ruptae, fractae, dissectae, et quomodo fuerint. 9.) Genus vulneris, figura, longitudo, latitudo et profunditas consignanda est. 10.) Quid intus vulneratum, et quae viscera, quae vasa. 11.) Sanguinis effusi quantitas vel aestimanda, vel ponderanda, et alia materia, in cavitatibus inuenta, denominanda. 12.) Vbi cruor haesit, vbi festucae in capite. 13.) Status viscerum reliquorum rimandus. 14.) Tandem iudicium de vulnere addendum, cum rationibus cur illi ita sentiendum sit annexis anatomicis, physiologicis, pathologicis, chirurgicis, vbi consulendi sunt, ZITTMANN, in *Medicina for. Lips.* BOHN, in *Officio Med. et in Tract. de Renunciat. Vulner. letbal.* WELSCHIVS, de *Renunciat. Vuln. letbal.* AMMANN, in *Medicina Critica, & Praxi Vuln. letbal.* VALENTINI in *ff Med. Legal. et Nov. Med. Legal.* FORTVNATVS FIDELIS, in *Tr. de Relat. Med.* LACCHIAS, in *Qu. Med. Legal.* ALBERTI in *System. Iurispr. Med. Offi-ber in vernünftigen Wunden-Urtheil.* GLANDORF in *Speculo Chirurg.* BAIER in *Introd. in Medicin. Forens.* GERICKE in *Diss.*

de Renunciatione Vulnerum. SNELLEN in *Diff. de Lethalit. vulnerum eorumque renunciationibus.* Anonymus quidam in *der Kunst Chirurgische Berichten. Wund Zerul abzufassen, Budissin 1717.* HASENNESTS *Medic. Richter.* FELTMANN *de cadauere inspiciendo,* aliique plures, vbi casus praesens semper cum aliis est aequiparandus, ne hallucinetur in iudicio Medicus. Non enim praecipitanter rem maximi momenti in chertam coniciat, sed praemeditato consilio, et sufficienti rationum et argumentorum numero. Iudicium enim medicum semper de qualitate vulnerum expectat Iudex, quod fundamentum est omnis inquisitionis, et talis processus criminalis, Vid. CARPL. in *Praxi Crim. P. 1. Qu. 26.* non tamen inutili proxitate. Quod si vero talis casus Medico nimis arduus videtur ad Facultatis cuiusdam Medicae iudicium seu sententiam prouocare, suamque suspendere poterit. Praeterea vt Medicus Aduocato occuloris omnem occasionem, inspectionis actum irritum reddendi, praescindat, necesse est, vt semper in concipiendo ita dicto Viso reperto, ad sequentia probe adhuc attendat, nimirum ne talia in ipsa proponat, quae 1.) contradicunt iis, quae in ita dicta Registratura continentur, imprimis, quando concernunt essentielles delicti circumstantias; 2.) quae sunt superflua, omissis necessariis; 3.) quae sunt magis obscura; 4.) quae sunt manifeste falsa, et quae cum natura rei stare nequeunt.

CAP. XXII.

DE

VVLNERVM LETHALITATE.

1. Qu. Quid per vulnus intelligendum?

Vulnus significat alias solutionem continui partium molliorum ab instrumento acuto, et contradistinguitur vlcerebus

ribus, rupturis, etc. In Medicina legali autem sub se comprehendit omnem laesionem externam, cum violentia factam, continuitatem partium soluentem, siue illa sit *consusio, punctio, sectio, plaga, fractura, distorsio, luxatio, percussio capitis, thoracis, dorsi abdominis, etc.* quae omnia vulnera dicuntur, quando de lethaliitate quaeritur.

2. Qu. Quid per τὸ lethale sit intelligendum?

Lethale est id, quod mortem infert effectu suo inseparabili. Confunditur cum insanabili, sed false. Non enim omne insanabile statim mortiferum est. V. g. pars externa amputata per se non restituitur, uti auris, nasus, digitus, pes. Phthisis & hydrops interdum existit malum insanabile, non vero statim mortiferum est. Nec omne quod mortem infert, insanabile statim dicendum. Nam per incuriam Medicorum, Chirurgorum, errores aegrotantium et adstantium, etc. vulnera efficiuntur lethalia, quae alias sanabilia existunt. Nec omne id, cuius pedissequa mors est, lethale, siue mortale, appellandum, ut communiter vulgus, imo prudentiores, qui in hoc genere non sunt versati, volunt. Sed id demum *lethale dicitur, quod reuera per se, sua natura, et ut tale, consequentis mortis causa existit, id est, quod tollit requisita ad influxum liberum sanguinis in cor et expulsionem sanguinis recepti ex corde.* Hinc in Scholis medicis distinguitur inter vulnus 1.) per accidens lethale 2.) inter vulnus ut plurimum lethale. 3.) Inter vulnus simpliciter et absolute lethale. Vid. AMMANI *Praxis Vuln. lethal.* Per accidens lethale est id, quod curari potuisset, nisi hoc, vel illud intervenisset, quod tamen non essentialia isti laesioni fuit, sed accidentale, vel committendo, vel omittendo, aduenit. Vel vulnus per accidens lethale est id, ex quo, ut tali, nullus vulnera-

vulneratorum perit. *Utplurimum lethale*, vel *frequenter lethale*, est, quod saepius ex se male cedit, non tamen semper, aut saltem tardius quoque hominem interficit. Dicitur etiam *periculosum*. *Per se lethale* dicitur, quod immediate hominem ex viuis aufert, seu, inter quod et mortem nulla alia causa reperitur. Hoc per se lethale saepius aequiparatur et coniungitur cum *necessario*, seu *simpliciter et absolute lethali*, sed perperam, quemadmodum BOHNIVS de *Renunciat. Vuln lethal. P. 31. et 32. et de Off. Med. P. 1. c. 5.* monet, cum absolute et necessario lethale quidem per se lethale dici mereatur, sed per se lethale non statim ex necessitate, et sic absolute lethale existat. *Simpliciter et absolute lethale* ideo est id, quod, omnem medelam effugiens, semper, brevi tempore, vitam aufert, et omnem Medici et Chirurgi curam excludit. Hi termini quidem in Medicina legali sunt recepti et vñtati. Ne vero confusio oriatur, et Ictis, ac defensoribus Aduocatis occasio detur, sine re Medicorum renunciationes, interpretandi et distorquendi, ideo, iuxta monitum BOHNII, *l. c.* vulnera potius distinguenda sunt 1.) in per se, et 2.) per accidens lethalia. In certis vero casibus addi potest terminus absolute lethale. Vid. ZITTMANNI *Medicina forens. p. 700. et seqq.* ubi notabile reperitur responsum.

3. Qu. Itaque, quodnam vulnus in genere lethale per se sit dicendum?

In renunciatione non adeo attendendum, an vulnus huius, vel illius organi in genere ab Auctoribus lethale dicatur; sed potius examinandum, an hoc praesens et indiuituale vulnus, de quo quaestio est, et de quo iudicium ferre debet Medicus, sit lethale, an non? Nullius enim partis corporis humani vulnus, secundum nonnullos, in genere lethale dici potest; sed, pro diuersitate, et vario laesionis modo, in hoc indiuiduali subiecto taliter, vel taliter pronounciari debet.

Hinc, juxta sententiam certorum Autorum, nec cordis, nec cerebri, nec ventriculi vulnera in genere, sine omni respectu, simpliciter et absolute lethalia aestimari et dici debent, nisi profundiora fuerint, cum superficialia ad mortem non semper tendant, quemadmodum observationes confirmant, et confirmarunt olim. Deinde nec auctoritas venerandorum nostrorum in arte patrum, HIPPOCRATIS, GALENI, CELSI, aliorumue neotericorum sententia, renunciatio et casus, pro regula lethalitatis absolute est statuendus, aut cœco consilio obtemperandum. Eorum enim auctoritas et experientia non semper sufficit ad arduum hocce negotium expediendum. Agitur hic de vita Inquiriti, vel rei. Ideo in eiusmodi renunciatione potius omnes circumstantiae probe sunt examinandae, et iudicium ferendum postea de Speie facti, de casu hoc individuali, iuxta principia anatomica, physiologica, pathologica et chirurgica. Hoc facto experientia aliorum in subsidium vocanda, et auctoritate eruditorum renunciatio confirmanda. Generalis itaque regula, ad cuius normam vulnus in genere lethale dici meretur, et ex qua speciales regulae formari possunt, est haec: *Quodcunque vulnus corporis nostri machinam hydraulico-pneumatico-vitalem laedit, eiusdem oeconomiam turbat, ut vel in momento, vel post aliquod tempus, illa tollatur, et cui ruinae subuenire nemo potest, seu quod tollit requisita ad influxum liberum sanguinis in cor et expulsionem sanguinis recepti ex corde, illud mortale, sive lethale, dicendum.* Minor propositio ex specialibus casibus defumenda, et postea conclusio formanda. E. hoc speciale. Rite hinc omnia sunt perpendenda, antecedentia, concomitantia et consequentia, ut subsumentio recte inferatur. Cum autem a parte laesa praecipua sumatur indicatio, si ad lethalitatem per se, aut absolute talem, peruenire velimus, lustremus ipsas partes corporis nostri. Distribuantur autem, secundum notam Hippocratis diuisionem, in continentas, contentas, et impetum facientes. Sub istis intelliguntur partes solidae, vt cor, pulmo;

pulmones, ventriculus, vasa etc. Sub illis humores, vt sanguis, chylus, bilis, urina, etc. Sub his spiritus, vel fluidum nerueum, qui sunt motores corporis nostri, et praesides actionum, quae in oeconomia nostra peraguntur. Ex hac diuisione partium fluunt regulae aliae speciales, et lethalitatem indicantes, et quidem prima haec: *Quodcumque vulnus influxum neruosi liquidis a cerebro in cor intercipit, illud lethale est dicendum.* Locum haec regula inuenit in vulneribus venenatis, capitis, cerebri, cerebelli, spinalis medullae. Nam ibi spiritus elaborantur, secernuntur et distribuuntur, quae lethalitas etiam mox se manifestat per subsequentem *αἰμαδυσίαν*, stuporem, apoplexiam, epilepsiam, vomitum. Haec regula etiam applicari potest ad vulnera neruorum praecipuorum.

Secunda regula specialis est: *Quodcumque vulnus enormem effusionem humorum vitalium praestat, siue vno impetu, siue successiue, et quidem in loco inaccessibili, sui medicamenta styptica, atque balsamica necessaria, non possunt applicari, illud lethale est.* Nam tollit circulationem sanguinis et humorum. Circulationem sanguinis principium esse vitae, et sanitatis praesidium, omnes concedunt. Vid. ILL. BERGER. *diss. de Vita et morte.* Haec vero fieri non potest sine sufficienti sanguinis quantitate, quae vasa conuenienti modo replere et impellere debet. Hinc Liber Codex, *Deut. C. 12. v. 23.* sanguinem etiam animam esse, affirmat. Quando itaque arteriae et venae, earumque rami maiores imprimis, laeduntur et secantur, vel in totum, vel in tantum, in loco inaccessibili, lethalitas absoluta et momentanea sequitur. Vulnera enim arteriarum vbique difficillime coeunt. Nam sunt in perpetuo et notabili motu. Hinc interdum in locis extremis quoque lethalitatem inferunt. Huc pertinent et vulnera ductus thoracici, et cholechochi.

Tertia Reg. Specialis haec est: *Quodcumque vulnus corporis nostri organon, vel partem, ad vitam simpliciter necessariam notabiliter, atque profunde laedit, eiusque actionem sufflaminat. vel*

tollit, per se lethale est dicendum. Hinc vulnera cordis, cerebri, ventriculi, intestinorum, hepatis, lienis, renum, diaphragmatis, iuxta HIPPOCRATEM, *Apb. 18. S. 6.* mortalia pronunciantur, id quod CELSVS confirmat, *Lib. V. de Re medica c. 26.* Hæc tamen pronunciata cum grano salis semper sunt intelligenda. Nam leuem læsionem organa talia interdum perterre possunt.

4. Qu. Quæenam circumstantiæ porro ad Tò per se lethale pertineant?

Circumstantiæ hæc sunt sequentes. 1.) Vulneris quantitas, qualitas, et figura. 2.) Partis læsæ textura, litus, & vsus. 3.) Vulnerati ætas, et dispositio naturalis corporis, morbi eius antecedentes, et præsentis, ac tandem superuenientia symptomata, quæ omnia periculum variant.

Ratione quantitatis *permagnum vulnus* secundum triam dimensionem sæpissime mortale esse solet. Nam ita enormiter structura, et actio organi læditur, magna hæmorrhagia sequitur, et consolidatio difficillime procedit.

Angusta vulnera, profunda tamen, quoque periculosa sunt, imprimis si dilatari non possunt. Nam sanguis, et pus, item et alia materia, ibi stagnans, corruptionem præstat. Hoc applicari potest ad vulnera cranii, capitis, thoracis, et abdominis.

Ratione qualitatis notandum, vulnera, cum contusione, et dilaceratione tacta, pessima esse. Nam habent statim grauissima symptomata, nempe inflammationem, conuulsionem, et *ῥερασμῶν*. Punctum vero et caelum facta fibras æqualiter segregant. Hinc eiusmodi symptomata non sequuntur.

Vulnera sclopetorum, et tormentorum bellicorum, contundunt, dilacerant, et adurunt partes. Hinc statim ad *ῥερασμῶν* disponunt. Ergo præ reliquis sunt lethalia.

Vulnera instrumentorum venenatorum inflictu etiam minimo

nimo lethalitatem inducunt. Nam venenum ita immediate sanguini communicatur, et vehementius in illum agit, quam venenum ore assumptum. Nam, sicuti alibi iam dictum fuit, in ventriculo, et intestinis a viscositate, ibi existente, venena tantisper alterantur, et in activitate sua imminuntur, id quod REDI, in *Observ. ad Dn. MAGALOTTI scriptis*, fusius ostendit.

Ratione figurae vulnera rotunda aliis periculosiora iudicantur. Nam latera eiusmodi vulnerum magis a centro distant, hincque difficillime coeunt, quae observatio tamen magis ad *πρόγρων* in vivo homine pertinent. Simile quid dicendum de vulneribus, cum imminutione substantiae coniunctis, quae etiam difficillime reunionem admittunt.

Ratione texturae vulnera membranosarum partium, tendinosarum, nervosarum, item ex meris vasculis coagmentatarum, periculosiora sunt, quam musculosarum partium vulnera, quia, propter graaviora symptomata, difficillime consolidantur. Hoc applicari potest, et debet, ad vulnera diaphragmatis, in centro nervoso, vesicae in fundo, lineae albae, vel etiam circa *ἀπονεύρωσες*.

Ratione situs vulnera, quibus medicamenta immediate applicari non possunt, lethalia sunt. Ex hac ratione censentur lethalia vulnera ventriculi, intestinorum, lienis, renum, pulmonum, etc. Ob situm quoque in convenientem vulnera nonnulla sunt lethalia, imprimis, quando hae partes comprimari non possunt. Hinc vulnera vasorum colli, iugularium, atque carotidis, axillarium, brachialium, et cruralium in partibus supremis, mortem inferunt. Vulnera in loco abdito, quo oculus Chirurghi, eiusque manus pertingere non possunt, imprimis, si externe nulla vulneratio incurrat, lethalia plerumque sunt, et fiunt. Huc pertinent vulnus plexus choroidaei, vulnera meningum, vasorum durae, et piae matris, a sola capitis contusione, sine cranii laesione. Nam

etiam non laeso cranio vasa interna rumpi possunt. Moritur igitur vulneratus ex sanguine putrescente.

Ratione usus omnium maxime lethalia sunt vulnera in partibus nobilibus, et ad vitam simpliciter necessariis. Hinc vulnera cordis, etc. ex supra dictis sunt lethalia. Nam turbant enormiter oeconomiam corporis. Nec reliquae circumstantiae, supra allegatae, subiectum vulneratum concernentes, sunt negligendae, vt aetas, dispositio naturalis, et praeter-naturalis, animi affectus, etc. De lethalitate enim semper quaeritur in subiecto individuali, Caio, Titio, Sempronio etc. Hinc si Caius vulneratur lethaliter, nihil obstat, nec excusabit reum, quod infans fuerit, vel indiuidualem conditionem habuerit, quae eum disposuerit, vt facilius ad mortem laedi potuerit. Auget potius illa conditio lethalitatem, quia concurrat ad immediatam mortis causam. Valet hic, quod alias de contractu ex *L. 19 ff. de R. J.* Icti proponunt: Qui cum aliquo contrahit, non est, vel non esse debet ignarus conditionis eius, cum quo contrahit. Simili modo, qui laedit infantem, vel senem, vel morbosum, scire debet, se eiusmodi subiectum vulnerare, quod ex hoc vulnere perire potest, praesertim, cum in re illicita sit constitutus percuciens, omnem euentum hinc voluisse censetur, ex tali actu illicito prouenientem.

Ratione aetatis si percussus fuerit infans, aut puer tenerioris texturae, illa laesio semper erit maior, et periculosior, ob partium corporis mollitiem, et sic minorem resistentiam. Imprimis autem laesio capitis minima, ob mollitiem cranii, euadere potest lethalis. Accedit et hoc, quod in infantium capitibus vulneratis non possit institui trepanatio, quae, ad sanguinem, sub cranio latitantem, educendum, unicum est remedium. In senili aetate etiam omnes laesiones sunt periculosiores, partim ob spirituum defectum, et neruorum debilitatem, partim ob sanguinem crassorem. Hinc facile sequuntur grauissima symptomata, apoplexiae, ἀνείδνοια, convulsio, inflammatio, *νεκρωσις*,
Dispo-

Dispositio certa corporis etiam lethalitatem praeslare potest, v. g. Cranii extraordinaria constitutio, et subtilitas, partium internarum extraordinarius situs, imo inuersus plane. Vid. HOFFMANNI diss. de Inuersione cordis. In statu morboſo, v. g. hectica, phthi, obstructionibus lienis, hepatis, hydrope, vulnera, etiam minima, et alias vix lethalia, lethalia fieri possunt, et causam mortis immediatam constituere. Nam eiusmodi personae per se sunt debiles, et vitia sanguinis augment vehementiam symptomatum, ideoque lethalitatem. Vid. celeb. BOHN. de Lethalitate Vuln. Ed. nou. p. m. 47, qui solide ibi ostendit, morbos antecedaneos lethalitatem vulnerum non tollere, et argumenta contradicentium ibi destruit. Interim tamen omnes circumstantiae probe ponderandae, ne fiat iniuria. Vid. et PERILL. VAN SWITEN Commentar. in Aphorism. Boerhau. §. 172. p. m. 280. seqq.

Animi affectus, ut ira, terror, etc. si accesserint in vulnere, per se lethali, eius lethalitati nihil derogare possunt. In vulnere autem non lethali per accidens illud lethale reddunt. Quando vero dubia est lethalitas, absolutam lethalitatem non inferunt, cum credibile sit, quod non vulnus, sed potius animi affectus, immediata mortis causa extiterit, iuxta notam in iure regulam, quod nempe in statu dubio semper mitior sententia sit ferenda.

Symptomata quod attinet, ex eorum congerie, et pluralitate, et vehementia in homine, adhuc viuo, concludunt Medici, tale vulnus esse lethale, et contra, vulnus, grauiosibus symptomatibus destitutum, non lethale ordinarie praesumitur. Si vero de symptomatibus vulnerum post mortem vulnerati quaeritur, tunc magna disputatio plerumque oritur inter Medicos, et causarum patronos, de quaest. nempe, an vulneratus ex symptomatibus potius, an vero ex vulnere perierit? In tali casu symptomata probe sunt examinanda, et distinguenda. Nam sunt triplicis generis, Vid. celeberr. BOHN. l. o. p. 53. et seqq. 1.) Quaedam symptomata a vulnere ipso, et parte

parte laesa oriuntur, hincque inseparabilia fere sunt a vulnere. V. g. stupor, stertor, epilepsia, *convulso*, delirium, vomitus, sunt effectus laesionum capitis. Et porro vomitus, singultus, nausea, in ventriculi vulneribus semper observantur. Si ideo eiusmodi symptomata statim post laesionem observantur, et ad ultimum vitae terminum usque perdurant, tunc genuinae istius vulneris sunt filiae. Hinc aequae lethalia sunt, ac vulnera ipsa, cum sint effectus vulnerum. 2.) Quaedam contra symptomata rarissime contingunt, et fere nullum habent commercium cum vulnere, nec ex vulnere oriuntur, sed ex alia causa, v. g. si in vulnere capitis oritur gangraena in pede, aut quando in vulnere vesicae oritur pleuritis, aut in vulnere abdominis apoplexia. Si ex eiusmodi symptomate aeger moritur, non moritur ex vulnere. Nam eiusmodi symptomata cum laesionibus nullam fere habent connexionem. 3.) Quaedam symptomata dicuntur media. Possunt saltem originem ducere ex vulnere partim, partim ex alia causa. Haec symptomata maximam in renunciano pariunt difficultatem, id quod ВОHN, l. c. confirmat, qui insimul ibi argumenta contradicentium exposuit. Optimo ideo hic iudicio opus est. Nam regulae generales hic non semper applicari possunt ad singula individua.

5. Qu. *Annon aliae circumstantiae, v. g. a telo lethifero, et tempore mortis desumptae, ad lethalitatem, per setalem, quid faciant?*

Officium Medici quidem exposcit, et de his ex adstantibus quaerere, instrumentum laedens oculis usurpare, tempus laesionis, insequentium symptomatum, imo mortis indagare, vulnerisque externam figuram considerare. Nullum tamen horum ad absolutam lethalitatem determinandam quid

quid conferre potest. Praesumptio equidem est, quod gladio acuto, aut baculo grandiori, grauior laesio fieri possit, quam alio instrumento leui, et minus acuminato. Sed potest etiam leuis tantum percussio fieri grandiori instrumento, secundum vires percutientis, vt non adeo notabiliter, multo minus ad lethalem vsque, percussus vulneretur, et contra quando quis leui alias instrumento, magna quidem cum vehementia moto, percutitur, percussio talis lethalis euadere potest. Hinc ex solo instrumento laedente non desumitur argumentum lethality per se, sed ex inspectione id demum innotescere debet. Haec autem si negligenter instituitur, in ancipiti relinquitur, quousque penetrauerit instrumentum lethiferum, aut quamnam partem, et quomodo laeserit. Telum ideo lethiferum non semper certi quid in lethality determinare potest, quemadmodum ex instrumento, alias non laedente, non statim quis argumentari potest ad lethality per accidens. V. g. si sola manu alterius caput quis feriat, commotio cerebri lethalis exinde fieri potest, et laesio haec erit lethalis. Sic si quis percutitur circa regionem epigastrii, praesertim circa scrobiculum cordis, statim sequitur asphyxia, respirationis interceptio, imo mox ipsa mors. Quis itaque dubitat de lethali hac laesione? Item si quis ferula, aut paruo baculo, caput hominis tenerrimae constitutionis laedit, laesio fieri potest lethalis. Nam percussio non diiudicari debet, nec potest, ex instrumenti quantitate, et qualitate, sed vires percutientis primario effectum praestant. E. g. Milo Crotoniensis, athleta robustissimus, in certamine Olympiaco taurum ictu nudae dextrae iugulauit, et Simlon maxilla cariota asini mille Philistaeos.

An vero Inquisitus, qui instrumento non lethifero hominem vulnerauit, et interfecit, ordinaria poena puniendus sit, Medicus non determinat, sed hoc Ictis relinquendum.

Ex tempore mortis, mox insequentis, lethality plerumque concludere solent Icti. Dicunt enim, naturam

ipsam demonstrare per breue temporis spatium, percussurum ex vulnere mortuum esse, Vt CARPZ. in *Praxi Crim. P. I. Qu. 26. n. 9.* MASCARD. *de Probat. Concl. 1079. n. 5.* BRYNNEMANN. *Proc. Crim. Inq. C. VII. n. 27.* FELTMANN. *de Cadav. Inspect. C. VI. Fb. 7.* STRYK. *de I. S. Diff. t. C. 3. n. 23.* Dolendum vero, quod in termino constituendo admodum inter se sint dissentientes. Nonnulli enim ad duos, vel tres dies, alii octo, alii decem, alii ad aliquot menses, imo annum, imo triennium, lethalitytis terminum extendunt, teste FARINACEO, in *Praxi Crim.* CLASSEN. in *Not. ad Const. Crim. Carol. V. art. 147.* CARPZ. *l. c. n. 90.* Sed dissensus Ictorum in hac materia indicat, quod a tempore non tutum formetur argumentum, inprimis, cum non praelumtiones, sed probationes in criminali, a LL. desiderantur, iuxta *L. fin. C. de Probat.* Quemadmodum enim ex tarditate mortis non semper concludi potest, quod vulnus sit per accidens lethale; differunt enim subiecta, differunt circumstantiae, quae sane infinitae sunt; Ita ex celeritate mortis non possumus concludere absolutam lethalitytem, monente celeberrimo BOHNIO, *l. c.* et Ill. WEDELIO, in *dissert. de Fundamentis lethal. Vuln.* V. g. pinguedo obstruere potest vulnus vasorum, cuius haemorrhagia alias lethalitytem momentaneam praestat, et sic tantisper mors differtur, non vero aufertur. Vid. SCHOEFFERI *diss. de Haemorrhagia Vuln. C. 2.* ABRAH. VATERI in *diss. de vulnere cerebri sclopetario septima hebdomate absolute lethali. Vitemb. 1722.*

CAP. XXIII.

DE

LETHALITATE VVLNERVM SINGVLORVM ORGANORVM CORPORIS HVMANI,

I. Qu. Quid statuendum sit de vulneribus capitis?

Distinguntur vulnera Capitis in *Externa* atque *Interna*. *Externa* audiunt quae tantum laedunt externa; *Interna* vero vacantur, quando penetrauerunt ad contenta in caluariae cauo.

Ad vulnera capitis externa pertinent vulnera integumentorum communium, cranii, ad vulnera vero capitis interna referuntur vulnera durae et piae matris, cerebri, cerebelli et spinalis medullae.

Sub vulneribus integumentorum comprehenduntur vulnera cutis, siue in parte capillata, circa verticem et regiones sincipitis, siue in occipite, siue in fronte, siue circa tempora. De his notandum, quod talia vulnera non sint lethalia, et se habeant, vt *schlechte Fleisch Wunden*, sicuti Chirurghi nostri loquuntur. Interim tamen haec vulnera non sunt vilipendenda, innumera enim habemus exempla, quae docent, haec vulnera pessimos saepe posse producere effectus propter propinquitatem musculorum, tendinum, suturarum, periostii, neruorum, vasorum, cerebri.

Vulnera cranii, quae penetrant vel externam tantum, vel externam et internam laminam simul, quoque non sunt lethalia, quo pertinent fracturae, fissurae et contrafissurae cranii. Hae enim laesiones omnes ad vulnera simpliciter lethalia non pertinent, docente hoc ratione, et confirman- te experientia. Cranium enim est murus, et munimentum cerebri, iniurias remouens. Ideo ad vitam simpliciter necessarium organum non est, adeoque vulnus eius, vtut profundum, vitam hominis per se non tollit remedia potius ad- mittit, symptomata per se lethalia non efficit, multo minus causa esse potest immediata mortis. Sic TVLPIVS, Medicus celeb. olim Amstelodam. fracturam cranii ingentem sola

trepanatione curauit. Vid. *Observat. eius, L. I. c. 14.* Et quamvis quamplurimi reperiantur, qui trepanationem periculofam, et difficilem operationem vocant; tamen infinita exempla non tantum, sed et ipsa ratio anatomica eius certitudinem et excellentiam confirmat. Vid. BOHN, *diss. de Trepanationis difficultate.* Sic et fungos cerebri, ex vulnere cranii, et meningum, post trepanationem natos, absque metu, excidi posse, testatur COWPERVS, in *Anatom. Corp. hum. fig. 8.* Vid. *Acta Erud. Lips. anno 1699.* Hancce de vulneribus cranii sententiam confirmant pures observationes aliae. Sic in Dn. MANGOLDT, *Med. Prof. in Acad. Rintelens. dissert. de Vulner. lethal.* reperitur sequens Historia: Vir generosus, cuius caput, ante aliquot annos, acinace in Hungaria vulneratum, atrocissimis capitis doloribus vexatus fuit, ob cavitatem cariosam, stilum maiorem ad duos digitos transversales admittentem, in concursu suturarum, coronalis et sagittalis, natam. Hic, ex consilio Professor. in Acad. Regiomontana, sustinuit trepanationem, et quidem primam prope dictum suturarum concursum, secundam vero, et tertiam prope suturam lambdoidaeam. Hisce tribus foraminibus demum in vnum triangulare, singulari, ad hancce operationem confecta serra, redactis, in conspectum veniebat fungus ingens cerebri, cum sanguine corrupto, intra meninges, et cranium contento. Hoc vulnus autem postea consolidatum fuit, et sic aeger felicissime pristinae sanitati restituebatur. Notabilem fracturam, imo comminutionem, in homine, per 40. annos subsistente, speciali dissert. exposuit celeberr. Prof. SALTZMANN, *Argentorat. von einem Boettger, oder Weinküfer, dem ein Stück Faß Wein, so er vom Lager beben lassen, unversehens niedersaellet, und ihm gleich das gantze os frontis abschlaeger.* Sic et Dn. Dr. VOLLAND, *Med. Graevensis*, nobilem iuuenem, qui a casu ab alto fractura cranii, cum festucis, laboravit, adhibitis debitis remediis felicissime curauit. Simile exemplum in puero octo annor. legitur in BONETTI *Medicina Septentrional, T. I. L. 1. Sect. 3.*

Vul-

Vulnera musculorum temporalium, item vulnera, in fronte, supra orbitae oculi limbum superiorem, inflictâ, a nonnullis quidem valde periculosa pronunciantur, ob arteriam, tendinem validum, et pericranium, sed absque sufficienti fundamento. Hinc merito illis contradicit BOHNIVS, *Tr. de Vulneribus leth.* p. 77. vbi exempla plura reperiuntur profundorum musculi temporalis vulnerum, felicissime tamen restitutorum. Non tamen negandum, quod fiant laesiones cranii aliquando lethales, et, iuxta HIPPOCRATEM, nullum vulnus capitis, ne leuissimum quidem, negligendum. Contingere autem solet, vt vulnera capitis lethalia fiant, 1.) quando fissura, vel contrafissura, contingit. Vid. BOHN. *l. c.* p. 80. et 83. Imprimis vero, quando eiusmodi fissura coeca est. Et 2.) Vulnera cranii fiunt periculosa, quando non dignoscuntur, nec remedia conuenientia applicantur, vel applicari possunt. Nec fractura cranii semper lethalis erit, id quod confirmant antea allegata exempla, et imprimis maior fractura cranii minus periculum inducit, quoniam sanguis per maiorem fracturam citius educitur, quam per minorem. Quando vero, illaesa lamina externa, interna finditur, vel frangitur, imprimis in parte, laesioni opposita, qualia exempla BOHN. *l. c.* refert, tunc, cum PAWIO, in *Hippocratem, de Vulneribus Capitis*, p. 82. infelices, ac infortunatos eiusmodi percussos proclamare possumus, quoniam plerumque nec ipsi sciunt, an, et in quo loco sint laesi, nec Medicus, et Chirurgus de hac re certior fieri potest, nisi eo tempore, cum omnia conclamata sunt. Et PARÆVS inquit, „cum nullo certo signo fracturae cranii genus dignosci possit, si quando „ ex tali vulnere mors consecuta fuerit, venia dignum censendum esse Chirurghum. „ Defracturis cranii plura legi possunt in BERENGARII *speciali Tract. de Fractura Cranii*. Formamus hinc ex his iam dictis conclusionem hanc generalem; *Nullum vulnus externum capitis est, si subsistit in ossibus caluariæ, quin curationem admittat, adeoque, si quis tali vulnere accepto moritur,*

ritur, ex vulnere per accidens lethali accubuisse perhibetur. Interim tamen tale vulnus externum semper eo est periculosius, quo causa vulnerans profundius adacta plures partes calvariae externa, simul laeserit.

Vulnera cranii, per meningem duram, siue duram matrem, penetrantia, sunt quidem ambigua, et periculosa, sed non semper lethalia. Est quidem dura mater embolus cerebri, siue causa primaria motus fluidi nervosi, quae pressione sua fluidum nerveum a cerebro per nervos ad partes promouet. Hinc, quando motus durae matris, et sic eius actio laeditur, tunc necessario mors sequitur. Cum vero dura mater sit musculus, ideo eiusmodi vulnus conolidari potest, id quod ratio docet, et experientia confirmat. GLANDORP. in *Cbirurg. Obseru 4.* expresse inquit, quod dura mater, quando, facta trepanatione, sub illa pus, aut sanguis, appareat, tutissime sit incidenda. Hoc confirmat BLANCARD in *Obs. Med. Phys. C. 1. Obs. 27.* Vulnera quoque durae matris, per sectionem influcta, non adeo sunt periculosa, ac illa, quae cum contusione, et dilaceratione quadam contingunt. Nam ibi erit inflammatio leuis, hic vero enormis, et sic per consequens symptomata longe contingunt grauiora, cum quibus vulnerati plerumque moriuntur.

Vulnera sinuum durae matris, imprimis maiorum, sunt lethalia. Etenim, iuxta PACCHIONIVM in *Tr. de dura matre*, concurrunt circa sinus, falcatum imprimis superiorem et laterales exteriores, tendines musculorum durae matris, et quemadmodum omnium tendinum vulnera periculosissima sunt, ita longe vehementiora erunt haec vulnera, in quibus simul 2.) contingit enormis haemorrhagia, quae nullo remedio stiptico lissi potest. Hinc sanguis estunditur intra spatia durae, et piae matris. Cerebrum comprimitur, eius tonus destruitur, et vulneratus plerumque paulo post moritur. Interim MARCETTUS, in *Obs. Med. Cbirurg. n. 4.* annotauit vulnus sinus falcati, ad corpus callotum penetrans, quod tamen
gossy-

gossypio vſto, bolo Armena, ſanguine draconis, et albumine oui feliciffime fuit curatum. Sed vna hirundo non facit ver, et hoc exemplum non probat, quod ideo omnia eiusmodi vulnera ſint ſanabilia.

Vulnera cranii, per meninges in ſubſtantiam cerebri corticoſam et medullarem penetrantia, ſinubus ſc. durae matris ventriculisque et plexu choroidaeo illaeſis, ad vulnere, vt plurimum lethaliu, claſſem pertinent.

Hippocrates quidem omnia vulnera cerebri lethalia pronunciat, *L. 6. apb. n. 18.* et certum eſt, quod cerebrum ſit pars nobilis, imo nobiliſſima, ſpirituu animalium fons et origo, metropolis animae; interim tamen, quando vulnera cerebri non concomitantur grauiſſimis ſymptomatibus, et ita ſunt comparata, vt remedia applicari queant, ſanguisque extrauafatus, et purulenta materia educi, tunc nonnullos euaiſſe, experientia teſtatur. Vid. *AMMANNI Medicina Critica, Caſ. 46.* ill. *BUCHNERI Diff. de vulneribus cerebri non ſemper lethalibus, Halae 1750.* Sic in Bibliotheca Boruſſica Regio-montana curioſis monſtratur telum, quo nobilis Colonelli caput et cerebrum erat vulneratum, quod tamen poſtea, cum ſalute aegri, per palatum exiit. Similiter prodigioſorum vulnerum cerebri exempla, cum ſubſtantiae effluxu, reperiuntur in *SCHENCKII obſeru. L. 1. n. 40. et 74.*

Vulnera cerebri profunda, ſiue cum fractura cranii, et particulis offium acutis, per corticem et medullam cerebri penetrantibus, adaecta, ſiue cum ventriculorum, corporis calloſi, ſepti pellucidi, plexus choroidaei, corporum ſtriatum laeſione, ſanguinis extrauafatione, intumelcentia, putreſcentia, ſimpliciter, et abſolute lethalia iudicantur. Nam 1.) partis nobiliſſimae actio hic plane ſiſtitur. 2.) Grauiſſima ſymptomata efficiuntur, vt apoplexia, *ἀφασία*, ſopor, ſtertor, conuulſio, vomitus, *ἀνεμνοσία*, delipientia, ſpasmus, obtenebricatio oculorum, quae omnia in vulneribus capitis plerumque ſuneſta ſunt ſigna. 3.) Non poteſt ſuppuratio fieri,

fieri, 4.) nec medicamenta sufficientia applicari, vnde mors statim, vel breui post, sequitur.

Vulnera omnia cerebellum insigniter laedentia vel et penitus destruentia esse lethalia, ratio docet, et experientia confirmat. Cerebellum enim primaria causa est motuum automaticorum, inuoluntariorum, et vitalium, mittit neruos ad cor, diaphragma, ventriculum, et intestina; de in cerebellum vulnerari non potest, nisi simul fiat insignis laesio cerebri ipsius, vasorum maiorum, musculorum etc. Ideo vix, salua vita, laedi potest. Experientia etiam hoc confirmauit, dum omnia animalia a vulneribus cerebelli, et spinalis medullae in principio, illico moriuntur. *Die Jaeger nennen es den Nick Fang.* PERRAVLT, *Mechanique des amiaux* P. I C. 7 p. 403. et VIEVSSENS, in sua *νευρογραφία*. it. et BOHN. *l. c. cap de Vulneribus capitis*, hoc experimentis tentarunt, nimirum aperuerunt capita animalium, sic dissecto et exempto cerebello, illaeso cerebro, et spinali medulla, statim omnia animalia extincta fuerunt.

Ex his iam dictis simul et sequitur, omnes quoque medullae oblongatae laesiones insignes mortem certo effectu producere, nam tota cerebelli substantia medullaris collecta abit in medullam oblongatam, ex qua postea nerui prodeunt.

Vulnera, intra nasum, et oculorum angulum maiorem per cranium in cerebrum penetrantia, lethalia sunt abso ute. Laeditur enim tota basis cerebri, et cerebelli, laeduntur vasa sanguifera, colligitur sanguis in basi caluariae, qui terebra educi nequit, vulneratur origo neruorum, hincque in momento obmutescunt laesi, sensum et motum amittunt, redduntur apoplectici, et, cum stertore, breui post extinguuntur. Vid. Fr. RYSCHEI *Obseru. Anatom. Chirurg. Centur. Obseru. 54.*

Grauiores capitis contusiones, et vehementes cerebri commotiones, a quibus, illaeso etiam cranio, et dura ma-
tre,

tre, vel vasa sanguifera piaë matris, plexus choroidaei, cerebri rumpuntur, tubuli cerebri, et furculi neruorum radicales contorquentur, comprimuntur, vel praeternaturaliter laxantur, aut protenduntur, mortalia fiunt, et fieri possunt. Nam *apoplexia* ita producitur, teste HIPPOCRATE, *Sect. 7. apb n. 58.* item surditas, sopor grauis, apoplexia, et mors ipsa, iuxta eundem HIPPOCRATEM, *L. 5. Epidem. n 59.* Hoc assertum etiam confirmatur obseruatione HEINRICI ab HENR, *obseru. n. 12.* Singularis, et ad hanc thesin pertinens obseruatio reperitur in DN. MANGOLDT. *diff. cit.* Nempe ciuis Lubecensis in osse frontis ad sinistrum latus probe futuram coronalem vrceo, cereuisia pleno, contusim laeditur, aeger sequentibus diebus, neglecto vulnere, ambulabat, in conuiuio hilariter compotabat, ast nono, aut decimo, die post subito in apoplexiam, et conuulsiones incidebat, die 12. autem moriebatur. Medicus, et duo Chirurghi in praesentia Magistratus cranium aperiebant (nam externe nihil notatu dignum reperiabant) in cranio neque fracturam, neque fissuram, multo minus sanguinem coagulatum in regione contusa inueniebant, sed aliquot digitis transuersis a loco laeso contrafissuram in interiori lamina cranii reperiabant, instar parui semicirculi, *wie ein halber Marien-Groschen.* Remota pia et dura matre cortex cerebri in sinistro latere magna copia purulentae materiae oppletus conspiciebatur, quae materia, cerebri medullam, vsque ad basin, ultra os petrosum, corrupebat. Testantur itaque, materiam purulentam arte medica tolli non potuisse, sed aegrum grauitati symptomatum ex necessitate succubuisse. An vero percussio, huius materiae purulentae causa fuerit, nec ne, vel an aeger potius, ante contusionem, dispositus fuerit ad talem cerebri suppurationem, ex sanguinis grumescentia spontanea fere natam, determinare noluerunt.

Vulnera principio medullae spinalis inflictæ nec non alia vulnera profunda, spinali medullae inflictæ, absolute sunt

lethalia. Nam 1.) ex medulla hac spinali omnia capiti subiecta membra et plurima viscera quoad maximam partem suos nervos accipiunt, omnis ergo actio et cerebri et cerebelli in has partes tollitur. 2.) Simul vasa sanguifera magna ibidem haerentia laedi possunt, vnde effusus sanguis facile in cranii cauum readscendere potest. 3.) Ea observantur symptomata, quae in vulneribus cerebri et cerebelli profundioribus adesse solent. Sequitur enim paraplegia, paralytis in organis inferioribus. Motus etiam spirituum ad cor, pulmones, musculos intercostales, et diaphragma turbatur, vel plane tollitur, ideoque vulneratus mox vel suffocatus, vel conuulsus, moritur. Ex hac ratione vulnus, cultro intra quartam et 5. colli vertebrae inflictum, septimo die aegro moriente, pro lethali habuit F. Lips. teste WELSCHIO, in *ration. vuln. lethal. c. 3.* Sic iuuenis, apud TVLPIVM, *L III obs. C. 27.* pugione in spinali medulla vulneratus, praevia alui, et vesicae obstructione, et abdominis intumescencia, tertio die lipothymicus mortuus est. Simile quid dicendum de luxationibus et fracturis vertebrarum, vel colli, vel thoracis, vel lumborum, quae laesiones, quando spinalis medulla insimul laeditur, comprimitur, vel dirumpitur, absolute lethales esse solent. Statim enim sequitur paralytis, et brevi post ipsa mors. Vid. MAVCHARI *Diff. de Luxat. Nuchae. Rintel. 1747.*

Ast non tantum enormia vulnera spinalis medullae sunt lethalia, sed et fortes contusiones, imo exiguae puncturae mortem inferre possunt, ob symptomatum vehementiam, spasmos nempe, et conuulsiones, it. et gangraenosas inflammationes. Conf. BOHN. *de vuln. lethal. p. 16.*

Quod de vulneribus cerebri, cerebelli, et spinalis medullae dictum fuit, id etiam, suo modo, ad nervorum vulnera applicari debet, et potest. Hinc laesiones illorum truncorum nervosorum, qui organis vitalibus ministerium, motus, et sensus praestant, imprimis octavi paris, plerumque sunt

sunt lethales. Nam nerui hi vulnerati, imprimis plane dissecti, laedunt statim respirationem, pullum cordis, ventriculi et intestinorum actiones. Hinc sequuntur spasmi in pectore et abdomine, vomitus item et spasmi organorum generationis. Et quamuis trunci hi neruosi, mox ab exortu suo vulnerati, per colli latera decurrentes, topica medicamenta admittant; haec tamen non sufficiunt ad spasmos, aliosque effectus funestos tollendos. Est quidem alias in vulneribus neruorum vltimum remedium nerui abscissio: Aft talis in eiusmodi casu, vulnerato nempe ramo maiori, non instituenda. Alias perit statim omnis sensus et motus in organis vitalibus, cordis nempe et respirationis. Et perro eiusmodi abscissio fieri exinde non potest, quoniam nerui plerumque profundius paulo latitant, imprimis circa vasa maiora. Patet hinc quod vulnera quae neruos ita dictos cardiacos dissecant semper sint absolute lethalia. Lectu dignissima sunt ea quae de horum neruorum vulneribus litteris mandauit Perill. VAN SWITEN in Commentar. §. 170.

Vulnera neruosorum plexuum, imprimis profundiora, ex varia ratione lethalia euadunt. 1.) enim remedia comode applicari non possunt. 2.) turbantur actiones viscerum vitalium, et quidem notabiliter, et 3.) excitantur ab eiusmodi vulneribus dolores intolerabiles, spasmi, conuulsiones, febres deliria, quae omnium sunt periculosissima symptomata.

Quid vero de neruorum caudicibus, summitati humeri, et femori implantatis, eorumque vulneribus sentiendum sit, Medici, etiam oculatissimi, determinare noluerunt. Nostro vero iudicio eiusmodi vulnera vtique vel ad lethalia, vel ad periculosissima pertinent. Nam 1.) ob situm topica seu externa remedia vix applicari possunt. 2.) Incisione remediis via parari haud potest, ob viciniam vasorum sanguiferorum, quae ita facile laeduntur. 3.) Nec amputatione membri, nec amputatione nerui, tuta hic suscipitur cura.

2. Qu. Quid sentiendum sit de vulneribus colli?

Missis vulneribus capitis, vulnera colli examinanda veniunt. Quatuor autem, praeter spinalem medullam, reperiuntur in collo partium genera, quarum vulnera frequentius funesta et lethalia esse solent, nempe vasa sanguifera, nerui, aspera arteria, vel trachea, et oesophagus. Et quoniam haec partes arctius paulo inter se unitae existunt, ideo rarissime solitarie vulnerantur, sed plerumque coniunctim. Hinc et lethalitas per concursum plurium laesionum maxime augetur.

Vulnera arteriarum carotidum, et cervicalium, venarum item iugularium internarum, et cervicalium, propter haemorrhagiam enormem, lethalia evadunt. Nam 1.) sunt vasa maiora. 2.) Medicamenta hic applicari non possunt, v. g. styptica ex pharmaceuticis, nec ligaturae, et compressiones ex chirurgicis, ob metum suffocationis. Nec cauteria locum inveniunt. Et quamvis haec applicata sint interdum in tali casu, et vulnere colli (vid. BOHN. *de Vulu. lethal. p. 120.*) tamen, eschara paulo post recedente, non solum haemorrhagia recruduit, sed et post mortem in musculis a sanguine effuso notabilis corruptio observata fuit.

De vulneribus venarum iugularium externarum aliter sentiendum. Nam haec remedia, iam laudata, admittunt, nempe styptica, compressiones, et in casu vehementiori ipsa cauteria, et apud veteres more recepta erat harum venarum sectio. Cuius rei veritatem, certitudinem et usum propria experientia confirmarunt MARCVS AVREL. SEVERIN *Lib. de Medicina efficaci*, in specie HORNIVS, in *μυροτέχνη*. RIVERIVS, in *Praxi*, L. 1. c. 2. BOTALDVVS, in *Methodo incidendi venam*. BLANCARD. in *Collect. Med. Phys. obs. 65*. Et veteres quoque ἀπτερωτομίαν arteriarum carotidum externarum susceperunt, quam-

quamuis non semper felici cum successu. Hinc concludendum, quod vulnera venarum iugularium externarum, imo et arteriarum externarum carotidum, imprimis minorum ramorum, certis sub conditionibus non semper lethalia sunt dicenda. Vid. ALBERTI *Iurispr. Med. p. 445.*

Vulnera asperae arteriae, seu fistulae aëriæ, diuersimode contingunt, et contingere possunt, et quidem 1.) sunt externae incisiones, vel longitudinales, vel transuersales, vel cum substantiae imminutione, ad instar semilunulae, quæ, quando non sunt enormes, coalescere possunt, teste experientia, et imprimis notissima operatione chirurgica, quæ *σπρωχτομία* dicitur. Interim post coalitum eiusmodi vulneris remanet semper rauedo. Quando vero 2.) aspera arteria plane abscinditur, adeo, ut pars abscissa, vi musculorum, deorsum moueatur, tunc plerumque tale vulnus lethale est. Nam 1.) extremitates abscissæ vix ac ne vix quidem coniungi possunt, neque per medicamenta, neque per futuras Chirurgorum. Idco respiratio læditur, inflammationes grauiorres oriuntur, vel etiam, propter excrescentiam carnis, suffocatio fieri debet. 2.) Facile simul disseccari possunt venæ ac arteriæ maiores, nervi paris vagi et intercostalis. Valet hinc semper hæc regula generalis. *Vulnera asperae arteriæ, quæ ita sunt comparata, ut via maneat parula aëri in pulmonem non sunt per se lethalia.*

Contusiones ipsæ et percussiones circa laryngem, cartilagineam thyroidæam, cricoïdæam et arytenoidæas, mortem inferre possunt, imprimis, quando, per violentiam illam, earum connexio ita turbatur, ut, sibi propius adactæ, seu arctius coniuventes, glottidem, eiusque rimulam claudant, sicque et inspiratio, et respiratio prohibeatur. Cum vero illis diducendis haud suppetant remedia, excepta *σπρωχτομία*, ideo communissime mors sequitur, propter sublequentem inflammationem anginosam.

Trachea, sub claviculis, et in thorace recondita, vul-

nerata mortem post se trahit certissime. Nam 1.) respiratio totaliter laeditur, aer pulmones amplius non intrat, sed potius cavitatem thoracis, vnde pulmones comprimuntur, et non possunt distendi, vti fieri debet in respiratione legitima, et sic breui post sequitur suffocatio. 2.) In eiusmodi vulnere nulla adiunt, vel applicari possunt medicamenta, quae coniunctionem labiorum vulnerum, et sic consolidationem praestare valeant, ideo necessario moriuntur hac ratione vulnerati.

Vulnera oesophagi cum alia sint maiora, alia minora, alia longitudinaliter, alia transversaliter inflicta, alia oesophagum penetrent, intra collum constitutum, alia vero oesophagum, in thorace absconditum, alia plenariam oesophagi, alia vero partialem tantum eius abscissionem sistant, ideo diversa de illis iudicia ferenda. Vulnera proinde exigua, et imprimis summitati oesophagi, in collo constituti, illata, non dici possunt absolute lethalia. Nam 1.) propter exiguitatem, tale vulnus neque lethalem inflammationem, neque dolorem vehementem efficit. 2.) Per vulnus hoc elabentia alimenta, talia spatia non intrant, in quibus nocere, et putrescere possunt. 3.) Per suturam non cruentam etiam iungi possunt. Hancce de vulneribus oesophagi theoriam BOHN. confirmat observationibus, p. 522. Alia vero res est, quando oesophagus, in thorace delitescens, vulneratur. Tale enim vulnus absolute lethale dicendum. Nam 1.) alimenta intrant cavitatem thoracis, ibique putrescunt, et inflammationem gaugraenolam efficiunt. 2.) Medicamenta convenientia ibi applicari haud possunt. Vulnera transversalia oesophagi periculosiora sunt, quam longitudinalia. Nam tunica musculosa oesophagi interior ex transversalibus, vel spiralibus potius, composita est fibris, vnde hae fibrae, a se in vicem separatae, magis recedunt, et difficillime coniunguntur. De gula, *plane abscissa*, nihil dicam, cum per se clarum sit, quod tale vulnus sit incurabile, et per conicquens lethale.

le. Neque enim futura cruenta hic locum inuenire potest.
Vid. Perill. VAN SWITEN l. c. §. 170.

3. Qu. Quid de vulneribus thoracis sit statuendum?

In thorace varia existunt organa, quorum vulnera certo respectu lethalia esse solent, nempe spina dorsi, costae, sternum musculi thoracis, et intercostales, pleura, mediastinum, cor, cum suis vasculis, et pericardio, thymo, arteria magna, arteriae, et venae mammae, arteriae et venae intercostales, vena $\alpha\zeta\upsilon\gamma\omicron\varsigma$, pulmones, cum suis vasculis, ductus thoracicus, diaphragma, nerui intercostales, phrenici, et octauus paris.

Vulnera musculorum thoracis, quando ad cauitatem thoracis non penetrant, non sunt lethalia. Quando vero cum aliquali latitudine, vsque ad pleuram penetrant, tunc interdum fieri possunt lethalia. Nam succedit inflammatio pleurae, vel pleuritis, quae, mutata in empyema, vel in peripneumoniam, mortem inferre solet.

Vulnera exigua, ad cauitatem thoracis penetrantia, illaetis modo organis vitalibus, in thorace contentis, non sunt lethalia. Nam neque organa, ad vitam necessaria, laesa sunt, neque symptomata lethalia exinde fluunt. Quando vero eiusmodi vulnera sunt lata, adeo, vt aer externus maiori in copia, et notabili impetu cauitatem thoracis intrare valeat, tunc pulmones comprimuntur, respiratio difficillima redditur, et plerumque homo breui post extinguitur. Et cum eiusmodi vulnus per suturam coniungi non possit, ideo lethale dicendum.

Hinc quoque *vulnera utrumque thoracis cauum penetrantia* et aërem admittentia semper sunt certo lethalia, si vulnorum orificia glottidis aperturam sua amplitudine superent, vt solide demonstrauit VAN SWITEN l. c. §. 170.

Vulnera thoracis, cum fracturis costarum, lethalia fieri possunt. Sunt quidem ex Ictis GIVRBA, *Consil. 17.* et CÆPOLLA, *L. III. Consil. 61.* qui fracturas costarum non pro vulneribus lethalibus admittere volunt. Ast hi celeberrimi viri, seducti auctoritate HIPPOCRATIS, GALENI, et CELSI, tale quid statuunt, quod tamen vniuersaliter intelligi non debet. Nam costarum laesiones utique fieri possunt lethales. Lethales vero fiunt costarum laesiones, quando 1.) sunt fracturae plures, in minutas fibras solutae. 2.) Quando fragmenta intus latitant, quae per Chirurgum extrahi non possunt. Hinc enim oritur lethalis inflammatio, exulceratio, et empyema. 3.) In fracturis costarum interdum aer (spatia musculorum intrat, sicque thorax intumescit, et respiratio enormiter laeditur. 4.) Costae fractae difficillime restituntur, et per callositatem vniuntur. Nam costae sunt in perpetuo motu, et sic vnio vix locum inuenire potest. Porro depressae costae vix attolluntur, neque instrumentis, neque manibus. 5.) Et fortae restitutae costae, et iterum vnitae, in situ vix contineri possunt. Nam organa haec, vt iam dixi, sunt in perpetuo motu, et ex hac ratione consolidatio difficulter procedit. Concludendum itaque, quod fracturae costarum facillime fieri possint lethales, sublequente nempe inflammatione, suppuratione et empyemate.

Inter viscera thoracis primum locum occupat cor, cuius vulnera aut musculos cordis tantum, aut vasa coronaria, aut ventriculos, siue cavitates, laedunt. *Vulnera cordis*, quando ventriculum alterutrum, aut vtrumque penetrant, absolute, et statim sunt lethalia. Nam circulatio sanguinis ita in momento sistitur.

Vulnera, quae vasa coronaria cordis laedunt, quoque statim, vel breui post lethalia fiunt. Nam 1.) enormiter sanguis funditur. Hinc incidunt vulnerati in lipothymiam. 2.) Sanguis spatia aliena intrat, v.g. pericardium. Hinc, quando pericardium repletur a sanguine, sanguis ibi coagulatur,

COR

cor comprimitur, et sic motus cordis sistitur. 3.) Cum vasa coronaria sint motores cordis, qui motum diastolicum cordis praestant, ideo laeditur motus cordis, et sic homo extinguitur.

Vulnera cordis, quae, intactis ventriculis, et vasis coronariis, tantum substantiam musculosam, et quidem in minima quantitate, laedunt, tamen lethalia fiunt. Dubitarunt equidem Medici de lethaliitate vulnerum cordis in superficie ex hac ratione, quoniam cor sit musculus, vel machina musculorum, vulnera vero musculorum non sint lethalia, sed ita comparata, vt consolidatio possit expectari. Ast haec ratio in vulneribus cordis locum non inuenit. Nam 1.) cor est musculus, in perpetuo motu constitutus. Ergo quemadmodum vulnera reliquorum organorum, quorum motus perpetuus est, difficillime consolidantur; sic etiam cordis. 2.) Singulis pulsibus notabilis quantitas sanguinis ex vulneribus cordis exstillare debet, et ideo successiue oritur lethalis haemorrhagia Vulnerabatur hic Studiosus Nobilis. In cordis superficie laesio erat exigua, et sane vix notabilis, sed spatio trium horarum incidebat Studiosus ex improviso in animi deliquium, et statim vitata cessabat. 3.) Cum vulnerum symptomata immediata sint inflammationes, ideo tale symptoma in corde lethaliitatem quoque praestare potest. 4.) Remedia non possunt applicari. 5.) Cor non laedi potest, nisi cum vulnere pericardii. Cum itaque vulnera pericardii lethalia sint, multo magis vulnera cordis minima, et superficialia, cum vulnere pericardii coniuncta, lethalia sunt dicenda.

Porro in tota superficie cordis plura filamenta sunt neruosa, ergo fieri aliter non potest, quam quod eueniat conuulsio. Per conuulsionem autem oritur ingens turbatio motuum cordis, et vita salua ita persistere non potest. Porro per vulnerationem neruorum cordis nerui a se inuicem separantur, et ita oritur paralytis in certo musculo. Per eius-

modi paralyfin vero turbatur circulatio sanguinis cordis, et per consequens vita turbatur. Haec sunt argumenta, quae ad oculum ostendunt absolutam vulnerum cordis lethalitatem, quam et ipse OVIDIUS, *lib. 1. de Pont. eleg. 3. v. 21.* agnovit, ubi inquit:

Afferat ipse licet cunctas Epidaurius herbas;

Sanabit nulla vulnera cordis ope.

Quae prolata sunt de vulneribus cordis, argumenta, applicari debent ad vulnera auricularum, quae etiam omnia sunt lethalia dicenda.

De vulneribus pericardii Autores non conveniunt. Alii enim omnia vulnera pericardii absolute lethalia pronunciant, alii vero sub conditionibus vulnerum pericardii lethalitatem admittunt. Quicquid tamen sit, vulnera pericardii certissime mortem inducunt. 1.) enim pericardium est membrana tendinosa-nervosa. E. spasmis et convulsionibus vulnera pericardii concomitantur. 2.) Quando pericardium vulneratur, lymphæ pericardii effluit, cuius praesentia tamen ad motum cordis facilitandum absolute necessaria est. 3.) Quoniam pericardium in superiori parte cum valis sanguiferis, arteria magna pulmonali, vena cava, et pulmonali cohaeret hinc oritur obruncos vasorum sanguiferorum sauciatos haemorrhagia lethalis; a parte inferiori vero cum tendinosa diaphragmatis parte iungitur, ideo diaphragma conuellitur, et ab inflammatione pericardii etiam paraphrenitis, seu inflammatio diaphragmatis, lethalis oritur. 4.) Neque pericardium, neque cor vix vulneratur, quin et simul aliae partes vicinae vulnerentur. Hinc, ex complicatione et multitudine vulnerum, lethalitas per se sequitur.

(*) Ita b. Autor de lethalitate vulnerum cordis atque pericardii iudicat. Hodie vero multi Medicorum longe aliam de lethalitate vulnerum harum dictarum partium fovent opinionem, nimirum statuunt 1.) omnia vulnera cordis esse quidem periculossima, tamen non semper subito nec certo lethalia

lethalia. Argumenta pro asserti huius veritate militantiâ nervose proponit laud. van SWITEN l. c. 2.) non omnia pericardii vulnera esse lethalia, sed haec differre, prouti variis pericardii locis insiguntur. Quodsi enim vulnera cordis non sunt omnia lethalia; ita nec omnia pericardii vulnera lethalia esse possunt.

Quae de vulneribus cordis dicta sunt, etiam applicari debent ad vulnera vasorum cordis communium, arteriae nempe *magnae, arteriae pulmonalis, venae cauae, et venae pulmonalis.* Horum enim vasorum vulnera absolute lethalia fiunt, et icti statim concidunt. Nam circulatio sanguinis in momento sistitur, sanguis ad cauum thoracis effunditur, et sic homo in momento suffocatur. Sunt quidem malitiosi Medici et ICTI, qui eiusmodi vulnera, vt per accidens lethalia, defendere volunt, cum debili tamen argumentorum suppellectile. Dicunt enim 1.) Vasa sanguifera non esse principalia, quod tamen absolute falsum est. Vasa enim sunt canaliculi, in quibus circulatio absolvitur. Ergo sunt organa, ad vitam absolute necessaria. 2.) Dicunt, non omnem sanguinis profusionem esse lethalem, et hoc argumentum in tantum concedendum, ast hic non applicandum. Nam vasa, in externis partibus laesa, comprimuntur, et sic haemorrhagia sistitur; ast talis compressio vasorum in partibus internis nunquam fieri potest. 3.) Dicunt, sanguinem e cavitate thoracis educi posse. Ast hoc non de omni quantitate, sed tantum de exigua intelligendum. 4.) Venarum, et arteriarum vulnera coalescere posse affirmant. Ast haec regula etiam tantum valet in vulneribus vasorum manuum, atque pedum, nunquam vero applicari potest ad vulnera vasorum in partibus intrinsicis, siue ad vulnera capitis, thoracis, et abdominis.

Ob similem, supra allegatam, rationem haemorrhagiae, ex venis et arteriis subclaviis, mammariisque vulneratis, item vena $\alpha\zeta\gamma\omega$, dependentes, mortem citissime accelerant,

lerant. Nam sanguis impetuose profunditur, cavitates thoracis ab eo repletur, circulatio sistitur, et vulneratus suffocatur. In eiusmodi vulnere quoque medicamenta applicari haud possunt, haemorrhagiam subito sistentia. *De Haemorrhagiis vulnerum* legi meretur Icti Excell. SCHOEPPERI Diss. *Rostoch. habita de Haemorrhagia Vulneratorum, von Verblutung der Verwundeten.*

Vulnera et dilacerationes vasorum intercostalium, mediastini et sterni, in superficie huius organi interna, etiam lethalityatem praestant. Nam 1.) remedia necessaria hic non possunt applicari. 2.) Sanguis stillat ad cavitatem thoracis. Hinc motus cordis, pulmonum, et diaphragmatis impeditur. Et quamvis, per paracentesin, sanguis educi possit; tamen rarissime effectus speratus succedit. Nam dum vasa eiusmodi vulnerata sanguinem perpetuo fundunt, hocce vero stillicidium remediis sisti non potest, ideo vita quidem interdum ad aliquot dies prorogatur, plerumque tamen 5. vel 7. die fati cedunt laesi. Sanguis enim successively deficere incipit. Hanc nostram sententiam de vulneribus vasorum intercostalium confirmat BOHN. *l. c. p. 32.* propria sua observatione.

Pulmonum vulnera non quidem semper lethalia deprehenduntur, id quod quotidiana docet experientia *vid. HILDAN, Obseru. Centur. 2. Obseru. 32. Centur. 1. Obs. 46.* tamen omnia dici possunt periculosa, imo periculosissima, quod ex sequentibus patebit. Non vero sunt lethalia dicenda illa, quae in extremitatibus pulmonum fiunt. Nam 1.) haemorrhagia enormis non contingit. Vasa enim ibi sunt exigua. 2.) Sanguis ille, qui, in minima et tolerabili quantitate, ex eiusmodi vulnere ad cavitatem pectoris exstillat, vel per vulnus dilatatum, vel per paracentesin, in inferiori thoracis parte institutam, educi potest. 3.) Vulnus ex collapsio pulmonum paruaque ac tenui respiratione seruetur clausum atque ipsa pulmonum substantia sensus exquisiti experta facite haud inflammatione.

MORI

Moriuntur vero homines ex vulneribus thoracis et pulmonum 1.) quando vasa pulmonum maiora vulnerantur, et hoc fit propter enormem haemorrhagiam, quae nullo remedio fisti potest. 2.) Quando sanguis ex cavitate thoracis non effluit, siue per dilatationem vulneris, siue per suctionem, ore, aut instrumentis institutam, siue per paracentesin. Ideo sanguis, in cavitate thoracis existens, putrescit, putrescensque inflammationem gangraenosam et necrosin instituit. 3.) Quando rami maiores asperae arteriae simul vulnerantur. Ita enim aër intrat cavitatem thoracis, pulmones ab eo comprimuntur, et respiratio sufflaminatur. Ast quoniam bronchia, siue ramificationes asperae arteriae, vndique a vasis sanguiferis pulmonum cinguntur, ideo vix asperae arteriae rami maiores laeduntur sine laesione maiorum vasorum sanguiferorum, et tunc, ex duplici ratione, tale vulnus lethale euadit. 4.) Moriuntur eiusmodi vulnerati ex inflammatione pleuritica, et peripneumonica. Quando enim inflammatio coniungitur, et materia purulenta in suppuratione non per tussim euacuatur, satis cedunt plerumque septimo die. Et quoniam inflammatio, et suppuratio, effectus vulneris est, ideo cautus sit Medicus in sua renunciatione. Et quamuis eiusmodi vulnerati restituantur; tamen per totam vitam miserabiles esse solent, et valetudinarii manent. Oritur enim plerumque constans di pnoea et tandem phtisis, ex coalitu pleurae irregulari, et pulmonum.

Ductus thoracicus organon ad vitam absolute necessarium est. Hinc eius *vulnera* per se, et simpliciter lethalia dicenda, id quod et valet de receptaculo chyli lumbari. Nam 1.) motus chyli ad sanguinem intercipitur, et ita partes alibiles ad sanguinem non deferuntur. Cessant ergo omnes effectus qui a chylo sanguine misto pendent, sanguis nempe et omnia fluida, item et solida ipsa, amplius non nutriuntur. Hinc, ex tali laesione, vel repentina mors oritur, vel incurabilis hectica acceleratur. 2.) Chylus intrat spatia aliena,

vel cauitatem abdominis, vel thoracis, ibique corrumpitur, putrescit, et lethales inflammationes praestat, aut hydropem. 3) vix potest laedi alueus chylosus quin et aliae vulnerentur partes, a quibus laesis mors consequitur.

Vulnera diaphragmatis probe distinguenda sunt. Alia enim partem musculolam, alia vero neruofam, seu tendinosam, penetrant. Vulnera, parti tendinosae diaphragmatis inflicta, per se lethalia pronunciantur. Nam 1.) Medicamenta non possunt applicari. 2.) Spasmodicae oriuntur contractiones, quae ipsam respirationem turbant, et enormiter laedunt, ac, subsequente inflammatione, lethale oritur delirium paraphreniticum. 3.) Consolidatio non expectanda, partim ob motum constantem huius organi, partim quoniam hoc vulnus tendinum est. Tendines enim, ob soliditatem substantiae, difficillime reuniuntur. 4.) partes abdominis cauo contentae vulnus diaphragmatis ingrediuntur, illud dilatant, in cauum thoracis transeunt, pulmones comprimunt, cordis actionem sistunt.

Vulnera vero, quae partem musculosam laedunt, imprimis in vicinia costarum, et insuper exigua sunt, periculosa tantum dicenda. Nam curam, quamuis difficillime, admittunt, hincque non absolute lethalia dicenda. Experientia enim 1.) confirmat, quod tale vulnus sit consolidatum vid. HOLLERIUS in *Comment. in Aporis. 18. Sect. 6. p. 344.* 2.) In eiusmodi vulnere medicamenta, extus applicata, ad vulnus ipsum successiue deferuntur. Quando vero vulnera talia maiora existunt, mortifera fiunt 1.) ob respirationem enormiter turbatam. 2.) Ob inflammationem subsequentem enormem. 3.) Oriuntur spasmi lethales, item et vomitus. 4.) Materia purulenta spatia aliena intrat, nec commode educi potest. Et 5.) quando vulnera talia diaphragmatis non in momento fiunt lethalia, tamen laesi moriuntur breui post. 6) quia vt obseruarunt Medici, v. g. PRAEVS, SENNERTVS, vulnera talia diaphragmatis interdum replentur a ventriculi, intestino-

testinorum, omenti, etc. notabili portione, quae partes ibi interdum plane cum diaphragmate coalescere incipiunt. Ast quoniam oritur situs et positus viscerum irregularis, ideo actio viscerum quoque turbatur, et plerumque post aliquot septimanarum, vel mensium, spatia laesi moriuntur, vid. VAN SWITEN l. c. §. 170. *Contusiones fortes thoracis* fieri possunt lethales, ob contusionem diaphragmatis, imprimis, si fiunt circa scrobiculum cordis. Hac subito et in momento motum diaphragmatis, ad respirationem et vitam absolute necessarium tollunt, sublatam autem respirationem sequitur suffocatio. Lethalium concussionem thoracis et diaphragmatis exempla extant apud BOHN. l. c. p. 138.

Tandem *vulnera neruorum intercostalium*, et paris vagi, ad cor, pulmones, et diaphragma tendentium, lethalia fiunt. Organa enim vitalia motore suo destituuntur.

4. Qu. Quid sit statuendum de vulneribus abdominis?

Viscera, in abdomine contenta, quoque ad vitam continuandam necessaria sunt. Hinc eorum vulnera quoque lethalia fieri possunt, multis et infinitis modis. Ad viscera abdominis vero pertinent ventriculus, intestina, hepar, cum vesicula fellea, lien, pancreas Virfungi, et Aselli, mesenterium, omentum, vasa abdominis sanguifera, neruosa, lactea, renes, capsulae atrabilariae, vesica vrinaria, vreteres, vasa spermatica in sexu nobiliori, et in sequiori sexu vterus.

Vulnera ventriculi ab omnibus fere Medicis, tum antiquis, tum recentioribus, absolute lethalia pronunciantur, quoniam fere omnes illis moriuntur, et rarissime, vel nunquam, sanantur. Interim tamen dantur nonnulli, qui non omnia vulnera ventriculi lethalia esse, statuunt, si nempe aditus detur manibus chirurgi, vt sutura possint vniri. Assertionem vero probare volunt per exempla cultriuorum,

tum

tum Prussici, de qua Historia Becherus peculiarem edidit tractatum. Item Hallensis quidam anno 1691. die 3. Jan. cultrum deglutiuit, die 2do Augusti autem ej. anni iterum, cum ulcere abdominis, exiuit culter deglutitus. Vid. Acta E-rudit. Lips. anno 1692. mens. Decembr. Et sic quoque adhuc multa alia vulnerum ventriculi integre sanatorum exempla apud Autores occurrunt. Vid. SCHENCKII *Obseru Med. rarior.* p. 348. ACT. ANGLICAN. N. 420. FABRITII *Diff. de Lethalitate Vulnerum Ventriculi* Helmstad. 1751. Praeterea vero simul est annotandum quod ista ventriculi vulnera, quae absolute sunt lethalia duplicis sint generis: alia mortem citam inducunt, nimirum ista, quae substantiam ventriculi, inprimis vasa, laedunt, alia vero mortem lentam inferunt, nempe ista, quae ita sunt comparata, vt contenta ventriculi per vulnus veniant vel extra corpus, vel ad abdominis cauum.

Vulnera orificiorum ventriculi semper lethalia esse solent, imprimis vero vulnera orificii sinistri. Nam 1.) deglutitio impeditur. Est enim orificium superius continuatio, vel finis potius, oesophagi. Hinc in vulnere huius orificii alimenta non ad cauitatem ventriculi deportantur, sed potius ad cauitatem abdominis, vbi postea putrescunt. 2.) Circa illud orificium par notabile neruorum existit, qui nerui in eiusmodi vulnere necessario insimul laeduntur. Hinc lethalis oritur spasmus, vomitus, cardialgia, aliaque pessima symptomata. 3.) Circa orificium hocce vasa adlunt languifera copiosiora, coronaria nempe, quae vulnerata haemorrhagiam praestant lethalem. 4.) Ibi ventriculus coniungitur cum diaphragmate. Ergo phrenitis, conuulsiones, singultus, respirationes difficiles, nullo remedio curabiles, producuntur.

Nec minus vulnera orificii sinistri, vel pylori, sunt lethalia dicenda. Nam in motu ventriculi peristaltico, qui constans et perpetuus est, chymus exprimitur ad cauitatem abdominis, nec defertur ad intestinum duodenum. Ergo
immi-

imminuit chylicatio, nutritio, et putrescentia insimul oritur in abdomine.

Vulnera ventriculi, in fundo, eiusque parte inferiore existentia, imprimis, si latiora sunt, etiam mittunt alimenta ad cavitatem abdominis. Ergo sunt lethalia. In summitate vero, si exigua sunt, interdum, quamvis rarissime, sanantur. Vid. CORN. CELS. *de medicin. libr. V, cap. 26 p. 302.*

Quando vero extra ordinem vulnera ventriculi consolidantur, tunc hoc fieri solet ex quadruplici causa extraordinaria occasionali. V. g. 1.) Hoc fieri potest, quando vulnera sunt minora, et quando per corrugationem ventriculi naturalem constringuntur, et clauduntur. 2.) Quando labia vulnerum ventriculi aut cum peritonaco, aut diaphragmate, aut musculis abdominis, coniunguntur et conglutinantur, quale quid factum fuit in rustico quodam, apud SCHENCK. *in Obseru.* qui per vulnus epigastrii satis diu alimenta effusit, tandem vero integrae sanitati restitutus fuit. 3.) Quando portiuncula omenti vulnus tale ventriculi obstruit, et postea cum ventriculo coalescit. 4.) Quando labia vulnerum ventriculi cum abdominis integumentis per suturam chirurgicam iungi possunt. Cuius operationis possibilitatem confirmat SCHENCKIVS, *in Obseruat. Tit. de Vulneribus Ventriculi.*

Intestinatorum vulnera an omnia sint absolute lethalia dicenda, disputant Medici, tum veteres, tum recentiores. vid. FRANC. MERY *Disp. An intestinatorum tenuium vulnus lethale. Paris. 1742.* ABR. VATERI *Disp. de Vulnerum in intestinis lethalitate. Vitemb. 1720.* Distinguntur vero vulnera intestinatorum. 1.) In superficialia, et penetrantia. 2.) In magna, et parua. 3.) In longitudinalia, et transuersalia. 4.) In vulnera intestinatorum tenuium, et crassorum. Hinc superficialia, parua, recta, vel longitudinalia, ac crassorum intestinatorum, periculosa quidem, sed non simpliciter lethalia a nonnullis statuuntur. Penetrantia vero, et maiora, transuersalia, ac tenuium, per se lethalia pronunciantur.

Admitti quidem possunt hae distinctiones in tantum, nunquam vero in totum. Moriuntur enim vulnerati a vulnere intestinorum tam exiguo, ut acu punctum esse videatur, propter inflammationem subsequentem, quale exemplum mihi notum est. Concludendum igitur, cum BOHNIQ, in *Tr. de Vuln. lethal.* p. 145. et ipso HIPPOCRATE, in *Coacis*, vulnera quaecunque intestinorum, imprimis maiora, et grauioribus symptomatibus iuncta, per se lethalia esse dicenda. Nam 1.) omnia intestina, partim a flatibus et fecibus, partim chymosa substantia, perpetuo distenduntur, ac motu gaudent constanti peristaltico. Hinc vulnera eorum difficillime coniunguntur, et consolidantur. 2.) Communissime intestinorum vulneribus iungitur gangraenosa inflammatio. 3.) Chymus, flatus et feces ad abdominis cauitatem per hoc vulnus fluunt. 4.) Nec sutura, nec alia remedia, v. g. iniectiones, sufficientia, et conuenientia satis, existunt.

Ex iam dictis ergo sequuntur haec corollaria: 1.) ista vulnera vbi intestinum tenue integre est discissum, ibi, vbi pyloro est satis vicinum, sunt certo lethalia; 2.) vulnera intestinorum crassorum, vti et tenuiorum in loco magis remoto a ventriculo, nec non illa quae non integre tubum intestinale discindunt, periculosa quidem semper sunt, non tamen absolute lethalia. vid. laud. van SWITEN l. c. 3.) Vulnera intestinorum, quae ipsis circa mesenterium sunt inflictata, ita ut vasorum notabiles rami vel trunci sint discissi semper sunt lethalia.

Vulnera mesenterii per se lethalia esse non solent. Nam constat hoc ex tenuissimis tunicis, quae perfossae facile consolidantur. Quoniam vero vasa varia in mesenterio existunt, ideo, ex laesione horum vasorum, vulnera mesenterii fieri possunt lethalia. Ad vasa mesenterii vero pertinent 1.) Nervi plexus neruosi abdominis, qui, quando vulnerantur, notabiles dolores, anxietates, conuulsiones, singultus vomitusque efficiunt. 2.) Vasa sanguifera mesenterica. Haec vulnera-

ta lethalem, vel per se, vel per accidens, praestant haemorrhagiam. Nam vel sanguis in maxima effluit copia, et sic breui post circulatio, et vita sistitur, vel sanguis abdomen replet, et, dum putrescit, inflammationem viscerum abdominis praestat. 2.) Vasa lactea. De hisce vero nota, quod, quando vnum horum vasorum vulneratur, tunc vulnus absolute lethale non sit dicendum. Nam 1.) Reliqui rami vasorum lacteorum tantam chyli quantitatem adducunt, quanta requiritur ad nutritionem, et vitae continuationem. 2.) Chylus liquor est, non adeo dispositus ad corruptionem, ut sanguis, et reliqua liquida. Quando itaque chylus exstillat in cavitatem abdominis, ibique colligitur, nullum alium morbum, quam hydropem, praestare potest.

Vulnera glandularum mesenterii, imprimis, quae centrum mesenterii glandulosum penetrant, sunt lethalia. Concurrunt enim in hoc centro omnia vasa lactea. Ergo 1.) maxima debet fieri chyli profusio. 2.) Glandulae mesenterii sunt organa, quae chylum filtrant, eiusque fluiditatem, et diuisionem promouent. Quando itaque hoc organon vulneratur, haec actio turbatur, et chylus crudus, ad nutritionem minus aptus, ad massam sanguineam deferitur. Hinc nutritio enormiter laeditur. 3.) Ibi sunt copiosissima alia vasa lymphatica, quae lympham, ex inferioribus ascendentem, ad hunc locum deportant, quibus vulneratis oritur hydrops. 4.) Sunt etiam ibi vasa copiosissima sanguifera, et imprimis truncus arteriae meseraicae superior ibi existit, quo laeso oritur in momento lethalis haemorrhagia. 5.) Est in centro mesenterii plexus neruosus, cuius laesio vehementissima, et lethalia symptomata, dolores, inflammationes, anxietates, et conuulsiones praestat.

Vulnera vasorum lacteorum secundi generis absolute sunt lethalia dicenda. Effunditur enim 1.) In momento omnis chylus et lympa, ibi in maxima copia existens, a qua effusione abdomen mox intumescit, et hydrops acceleratur, imo

nutritio laeditur notabiliter. 2.) Sunt ibi tendines diaphragmatis, qui necessario in simul vulnerantur. Hinc oritur in momento respirationis maxima difficultas, paraphrenitis, et paulo post mors. 3.) Ibi truncus arteriae magnae descendens existit, et vix receptaculum chyli vulneratur, sine vulnere in simul huius arteriae.

Pancreatis Versungi vulnera inter non lethalia a BOHNIO! referuntur, ex hac ratione, quoniam pancreas non sit viscus, in oeconomia animali absolute necessarium, hincque vulnera, et aliae laesiones huius visceris, non turbent enormiter sanitatem. Et si lethalitas ex vulneribus pancreatis sequatur, illam potius iam laudatus autor laesionibus vasorum tribuere vult. Ast an ratio haec decidendi sufficiens sit, iudicent alii. Ego ita iudico: Succus pancreaticus ad chyli elaborationem absolute necessarius est. Hic vero in vulnerato pancreate neque elaboratur, neque secernitur, neque ad intestinum duodenum defertur. Ergo laeditur nutritio, sanitas et vita. Dein etiam laedi possunt vasa maiora per hanc glandulam dispersa, vnde sanguis in cauum abdominis effunditur.

Omnia omenti vulnera etiam non dici possunt lethalia absolute, cum certum sit, quod portio notabilis omenti, quando extra corpus pendet, salua manente vita, et sanitate, possit excindi. Quod si vero talia omenti vulnera coniuncta sunt cum enormi laesione vasorum gastro epiploicorum, vel omentum ex vulnere abdominis propendens inter angusta vulneris labia clausum, strangulatumque sit, ipsum vero vulnus dilatari, reponendae portionis elapsae causa, nequeat, omnino lethalitatem absolutam inferunt. vid. HEBENSTREIT l. c. p. m. 540.

Hepatis vulnera, distinguuntur in vulnera substantiae, et vasorum. Priora per accidens lethalia, posteriora vero per se lethalia pronunciantur. Ast haec distinctio nullius est momenti, imo potius falsa. Hepar enim viscus est, pure
vascu-

vasculosum, quemadmodum demonstravit RVYSCHIVS, in *Epistolis anatomicis*. Hinc nulla pars hepatis, absque notabili sanguinis profusione atque haemorrhagia lethali, vulnerari potest. Id quod confirmat GLISSONIVS, in *Tract. de Hepate*, et quotidiana exempla hoc probant. In vulneribus enim hepatis statim sequitur haemorrhagia sanguinis obscuri, adlunt statim et vehementissima symptomata, anxietates, dolores, per totum corporis truncum extensi, apparent vomitus biliosi atque cruenti, item similes alui deiectiones, accedit aestus, sitis, lipothymia, et post breve tempus mors. Moriuntur enim ex haemorrhagia, et supra dictis symptomatibus, quae nullo remedio listi possunt. Sequitur ergo, quod omnes laesiones hepatis dicendae sint lethales.

* *Hanc b. Auctoris de vulnerum hepatis lethalitate opinionem alii quoque Medici adhuc hodie defendunt. v. g. BOERNER in Instit. Medic. Legal. p. 224. 225. verum nos ipsi subscribere non possumus, sed statuiamus potius cum aliis, vulnera hepatis semper esse vulnera periculosissima; tamen non semper certo lethalia; sed ista tantum lethalitatem absolutam asserre, quae essent magis profunda id est. ubi insignes vasorum per hepar distributorum rami fuerint laesi. vid. HILDAN. Obseru. 34. Centur II. GLANDORP. Spec Chirurg. Obseru. 34. p. 166. AMMANNI Medic. Critic. p. m. 289. CELSVS Lib V cap. 26. Id. KALTSCHMIDII Diff. de Vulnere hepatis feliciter curato. ABERGEN Diff. de Lethalitate vulnerum hepatis. SCHLICHTING Traumatologia. Amstel 1748. 4to. Et Perill. van SWITEN l. c. §. 170. ita Leuiores, inquit, tamen lienis vulnera aequae ac hepatis non semper absolute lethalia esse, quamvis semper periculosa, valde probabile est. B. PLATNER in Instit. Chir. §. 675. ita scribit: At, quibus iccinoris summa vel extrema pars leniter vulnerata est, ii conservari possunt. Item b. HEBENSTREIT l. c. p. m. 541 superficialia, inquit, equidem iccinorum vulnera, si magna vis sanguinis in cauum abdominis baud effusa est, excusari possunt.* Non

Non tantum autem vulnera substantiae hepatis sunt lethalia, sed et nonnulla vulnera, vasorum, in hepate existentium. Ad vasa hepatis pertinent primo sanguifera, et biliaria. Hinc *vulnera arteriae hepaticae, venae cauae, et portae*, in momento vulneratos interficiunt. Nam maxima fit haemorrhagia, et ex hac ratione illico moriuntur vulnerati.

Quid vero de *vulneribus vasorum biliariorum* sentiendum sit, iam videbimus. Ad vasa biliaria vero pertinent vesicula fellea, ductus hepatici, ductus cysticus, et ductus choledochus. De lethalitate *vulnerum vesicae felleae* dubitarunt nonnulli Medici, et quidem ob sequentes rationes. 1.) Putant, quod laesa etiam vesicula fellea tamen sufficiens bilis copia affluere valeat ad intestinum duodenum per ductum hepaticum, quae chylicationem, et sic nutritionem ac vitam, continuare valeat. 2.) Dicunt, structuram vesiculae felleae ita esse comparatam, ut ex vulnere non semper fiant lethalia symptomata. Nam est tenuis musculus excavatus. 3.) Dicunt, bilem esse liquorem balsamicum, et ad corruptionem minus proclivem, hinc eum, quando fluit ad cauitatem abdominis, non ibi statim corrumpi, ut sanguis, ut adeo talis effluxus lethalis haud iudicari possit. Quae iam dicta sunt de vesicula fellea, applicant, in gratiam et fauorem inquisiti, ad ductus hepatici vulnera.

Aliter vero sentiendum, quando ductus choledochus praescinditur. Tale vulnus absolute lethale esse oportet. Nam bilis amplius fluere non potest ad intestinum duodenum. Sic turbatur plenarie chylicatio, nutritio, et tota corporis oeconomia, et, si non subitanea, tamen lenta mors breui tempore sequitur.

Vulnera lienis maiora, siue ab instrumento secante, siue a contundente, inflicta, merito lethalibus annumerantur. Lien enim est viscus vasculosum, cuius vasa rupta, aut diuisa, momentaneam, et lethalem praestant haemorrhagiam. Dubitare nonnulli volunt de lethalitate vulnerum lienis, et
qui-

quidem ex sequentibus rationibus 1.) Dicunt, quod lien sit viscus inutile, et nocuum. Ast hoc dudum a Physiologis refutatum fuit, et potius demonstratum, quod lien sit viscus vtilissimum, et summe necessarium in negotio bificiationis. 2.) Dicunt, quod possit extirpari. Ast merito dubitatur, an extirpatio lienis operatio sit in corpore humano possibilis, et si detur extirpationis possibilitas, tamen ab hac operatione ad non lethalityatem vulnerum lienis concludi non potest. Quando enim extirpatio suscipitur, vasa vinculis constringuntur, hincque haemorrhagia fieri non potest. In vulneribus vero lienis vasa vulnerata neque constringi possunt ligaturis, neque adsunt styptica sufficientia, quae a vulnere natam haemorrhagiam suppressere possunt. Quod si vero vulnera lienis magis sunt leuiora valde probabile est, ea non semper esse absolute lethalia. VAN SWITEN l. c. §. 170.

Renum vulnera quoque a nonnullis ad non lethalia referuntur ex hilce rationibus. 1.) Quoniam HIPPOCRATIS de renum vulneribus nihil relatum reliquit. 2.) Quoniam renes, seu substantia renum, tota interdum ab exulceratione successiue fuerit consumpta absque momentaneo vitae periculo. Sed respondeo 1.) auctoritas HIPPOCRATIS hic nihil facit ad rem, et dantur alii, v. g. AVICENNA, et imprimis CELSVS Lib. V. cap. 26., qui expresse inquirunt, seruari illum non posse, cui renes sint vulnerati. 2.) Argumentum, ab exulceratione desumptum, etiam hic non potest applicari. Nam et pulmonum exulceratio toto die contingit, interim tamen vulnera pulmonum etiam dantur absolute lethalia. Concludendum ideo potius, iuxta principia anatomica, 1.) vulnera renum superficialia, externa, lateralia, et non coniuncta cum inflammatione nephritica, feбри, anxietate, respiratione difficili, ischuria, vomitu, posse dici non lethalia. Nam substantia renum exterior ex vasculis paulisper solidioribus componitur, in quibus consolidatio suo modo expectanda. Vid. HEISTERI *Chirurg. Pars II, p. m. 903.* PLATNERI *Inst. Chir. §.*

678. 2.) Quando vero vulnus aut contusio renum ad arcus arteriosos penetrat, oritur haemorrhagia lethalis. 3.) Quando denique vulnera renum ad pelvim, et corpora mammillaria penetrant, necessario non tantum supra recensita symptomata et haemorrhagia contingunt, sed et stillicidium urinae fit ad cavitatem abdominis, qui liquores, sanguis nempe et urina, ibi necessario putrescunt, abscessum faciunt, et, quod maximum, renum situs ita comparatus est, ut neque remedia styptica pro sanguine listendo, neque balsamica pro vulnere consolidando possint applicari.

Vreterum vulnera quoque mortalia dicenda. Nam 1.) Urina perpetuo exsillat, quantitate sua abdomen extendit, viscera molestat, et putredine sua illarum corruptionem promouet. 2.) Organa sunt, quae per suturam chirurgicam non coniungi possunt, nec medicamentis consolidari.

De *vulneribus vesicae* quid statuendum sit, nesciunt fere Medici, et Chirurgi, et potius lethalitatem ex effectu diiudicare volunt. Veteres Medici, HIPPOCRATES, *f. VI. apb. V.* GALENVS, CELSVS, imo ipse ARISTOTELES, *Lib. III. Hist. Anim.* vulnera vesicae lethalia pronunciant omnia. Alii distinguunt vulnera vesicae in vulnera fundi, et vulnera ceruicis, vel colli. Fundi vesicae vulnera a nonnullis lethalia per se pronunciantur; Vulnera vero colli tantum per accidens. Ut vero, vulnerata fundi esse lethalia, probent, dicunt, 1.) Substantiam vesicae esse membranaceam, ergo difficillime consolidari, 2.) Tale vulnus non tantum cum inflammationibus esse coniunctum, sed et doloribus intolerabilibus, et spasms. 3.) Vesicam coniungi non posse per suturas, et 4.) Urinam fluere perpetuo ad cavitatem abdominis. Ast hae rationes decidendi non sufficiunt. 1.) Enim certum est, substantiam vesicae non esse membranosam, sed musculosam, (est enim musculus excavatus) musculi vero ad consolidationem admodum sunt proclives. 2.) Dantur obseruationes, et imprimis notabilis obseruatio in

DIONYSII *Chirurgia*, de milite quodam, globulo sclopeti vulnerato, qui globus penetravit vsque ad cauitatem vesicae, ibique nucleum constituit calculi vesicae, qui calculus postea per Lithotomum feliciter extractus fuit, et ipse Autor, iam cit. ex hoc fundamento commendat tertiam methodum, *die Obere Bereitschaft* dictam, ad calculum extrahendum. Interim ista vesicae vulnera, quae circa eius arterias maiores contingunt, nec non quae ita se habent, vt per ea, vrina ad cauum abdominis fluat omnino sunt lethalia nuncupanda. Perill. VAN SWITEN l. c. §. 170.

De vulneribus colli velicae nemo dubitat, quod eius vulnera sint tantum per accidens lethalia. Hoc enim confirmant obseruationes Lithotomorum. Quando enim lithotomia, vel potius Kystotomia, prouide instituitur, vix centesimus moritur.

Vteri vulnera rariora quidem esse solent, quoniam sexus sequior ad cruentas digladiationes non inclinat. Hinc quoque parum, vel nihil, de vteri vulneribus, eorumque lethali- tate reperitur. Contingunt tamen variae vteri laesiones, de quibus Medici in foro interdum interrogantur. Putant tamen nonnulli, quod vteri vulnera non sint lethalia dicenda, et quidem ob sequentes rationes. 1.) Quoniam vterus tantummodo pars sit destinata ad procreationem sobolis, non vero ad vitam matris. 2.) Dicunt, vulnera vteri non esse lethalia ex hac ratione, quoniam in partu caesareo lata sectione vterus vulneratur. 3.) Quoniam vterus abesse potest salua vita. Sed respondeo 1) Falsum esse, quod vterus non pertineat ad vitam matris. Est enim organon secretionis mensium, et sine mensium secretionem, quae in vtero et eius vagina fit, sanitas matris persistere non potest. Secundum argumentum quoque facile corrui. Ab vna enim obseruatione non possumus formare regulam. Plures insuper foeminae in partu caesareo moriuntur, quam euadunt. Tertium quoque falsum est, vel ad minimum obseruationes sunt rarissimae,

mac. Laesiones vteri vero longe sunt periculosiores gestationis tempore, quam alio. Ita enim mater, et foetus, laeditur, imprimis, quando vterus contunditur in parte antica circa pubem, et vmbilicum, vel circa latera. Ita enim 1.) stigmata monstrosa foetum signare possunt, vel 2.) Abortus promoueri potest momentaneus, ac foetus ita extinguitur, posteaque corruptus excluditur, vel 3.) turbari potest structura vteri, cum disruptione vteri, quae disruptio in momento matrem et foetum extinguit.

Sed non omnia grauidis inflicta verbera, aut pedibus factae laesiones, foetui immediate vestigia et stigmata imprimunt, quemadmodum scite iudicat BOHN. de vuln. lethal. p. 262. dum imaginatio matris imprimis accusari potest, et debet. Quanta enim imaginationis vis sit, vbique per exempla comprobatur, et naevi materni insimul testantur. Interim tamen, quando violentia cum imaginatione coniungitur, foetus magis laedi potest, vel defoedari.

Ad laesiones vteri lethales pertinent quoque illae, quae in partu contingunt ab improvida obstetricis manu. In partu enim multis modis laeditur parturiens, dum, non tantum foetus inconuenienti modo extrahuntur, sed et secundinae, quibus laboribus facile vterus vel dilaceratur, vel insimul extrahitur, vel haemorrhagia enormis, et inflammatio gangraenosa lethalis accersitur.

Vulnera partium genitalium in sexu masculino paulo rariora existunt, interim tamen interdum contingunt, et, si contingunt, Medici legalis atque forensis iudicium ICTi exposcunt. Contingere autem possunt 1.) Vulnera vasorum spermaticorum, in abdomine delitescentium, quae vulnera propter haemorrhagiam, quae nullo remedio sisti potest, dici debent lethalia. 2.) Vulnera vasorum spermaticorum, extra abdomen existentium, non absolute dici possunt lethalia. Etenim remedia admittunt, vt balsama. emplastra, liquores stypticos, etc. ac castratione ad minimum tale vulnus consolidari potest.

Vulnera

Vulnera testium, item et contusiones testium, laesiones dici possunt lethales, accedentibus nimirum conuulsionibus, spasimis, et gangraenosis inflammationibus. Quae symptomata in hisce organis sanguifero-neruosis laesis communissime contingunt. Interim tamen, quando tempestiue castratio suscipitur, hocce remedium hominis, hac ratione vulnerati, vitam conseruare potest. Castratio enim, experientia teste, operatio est chirurgica satis tuta, imprimis, quando conuenienti modo, et prouida manu suscipitur. Plures enim conseruantur ita. Interim tamen, quando illegitimo modo suscipitur, Chirurgus quoque accusari potest.

Vulnera vesicularum seminalium non quidem absolute dici possunt lethalia, sed tamen sunt periculosa. Constant enim ex tunicis tendinolo-neruosis tenuioribus. Hinc vulnera dolores, et spasmos praestant, a quibus per accidens inflammatio gangraenosa ac mors producitur. Porro sunt receptacula seminis. Quando itaque vulnerantur, posteaque per callum consolidantur, aliqualis producitur impotentia. Nam semen virile amplius in conueniente quantitate neque colligitur, neque conseruatur, neque eiicitur.

Vulnera corporum neruorum penis non quidem absolute lethalia dici possunt; nam abscissio penis operatio possibilis est, id quod cubicularum Imperatoris Turcarum viuis exemplis testantur; vid. et PALLVCI *Nouvelles remarques sur la l'isthonomie*. Paris. 1750. Interim tamen valde periculosa sunt. Tale enim vulnus sine enormi dolore, siue excessiua haemorrhagia, fieri vix potest, a quo dolore facile excitatur gangraenosa inflammatio, conuulsio, aliaque periculosa symptomata. Haemorrhagia quoque, in tali abscissione contingens, non omnia remedia admittit. Nec enim vltio, nec cauterisatio, nec ligatura in loco hoc, sensu exquisitissimo praedito, applicari potest. Quando itaque pulueres styptici, et liquores styptici, non sufficiunt, moriuntur eiusmodi miseri.

Artuum vulnera an sint per se lethalia dicenda, dubitant nonnulli

nonnulli, et quidem ex his rationibus, 1.) quoniam non organa sunt, ad vitam absolute necessaria. 2.) Quia possunt amputari. 3.) Quoniam vulnera conuenienti modo possunt deligari, stypticis, futuris, cauteriis, aliisque similibus. Sed respondemus, quod iam allegatae rationes tantummodo possint applicari ad vulnera in artubus extremis. Quando vero vulnera artuum contingunt in partibus, trunco corporis propinquioribus, vbi vasa maiora exeunt ex cauis, tunc rationes illae non quadrant. Quando enim ibi vulnera contingunt, vasorum sanguiferorum, imprimis arteriarum, haemorrhagia nullo remedio listi potest. Et si listitur haemorrhagia, tamen sequitur in parte inferiori inflammatio gangraenosa. Moritur enim illa pars ob defectum circuli sanguinis. Quando contingunt vulnera neruorum maiorum, oritur in parte inferiori momentanea paralytis, in parte superiori vero, imo in toto corpore, contingunt conuulsionones febres, deliria, et spasmi, qui nullo remedio fere tolluntur. Santur ergo laesiones artuum, quae interdum absolutam afferre possunt lethalitytem. Vid. WALDSCHMIDII *Diff. de Vulneribus arteriarum in artubus saepe funestis, raro letalibus*. Kiel. 1728. Ad vulnera artuum pertinent quoque vulnera tendinum maiorum, ac ossium grauiora, quibus tota horum substantia destructa aut diffracta est, vt medulla effluat, v. g. chordae achilleae, tendinumque in regione poplitum. Huc pertinent quoque ligamenta articulorum notabiliora, quae, quando vulnerantur, iuxta sententiam nonnullorum, absolutam lethalitytem efficiunt. Celeb. BOHN. ipse eiusmodi vulnerum lethalitytem non in totum negat, p. 166. *de vulner. letal.* Et insuper tum ratio hoc docet, tum experientia confirmat. Et insuper tum ratio hoc docet, tum experientia confirmat. In eiusmodi enim vulneribus obseruantur intolerabiles dolores, qui pessimum symptoma subito introducunt, inflammationem nempe gangraenosam. BOHN. l. c. sententiae huius veritatem exemplo quodam confirmat, vbi ex vulnere

teudinis

tendinis maioris genu, patellam inuoluentis, sine praeuia haemorrhagia, et inflammatione, spatio 24. horarum sphacelus lethalis fuit productus, quamuis defensiva necessaria intus et extus fuerint applicata.

Ad vulnera merito referri debent aliae laesiones, fustigationes, concussiones, et pedibus factae calcitrations, nec non omnes laesiones, instrumentis duris factae, et sic plagae incruentae, quae, quamuis sine integumentorum communium dilaceratione fiunt, tamen profunde fatis carnem, vasa sanguifera, lymphatica, et neruosa distumpunt, et dilacerant, nec non liuores, sugillationes, et sanguinis periculosas euacuationes post se relinquunt.

Cum vero omnis sugillatio ita sit comparata, vt sanguis, ita stagnans, ad corruptionem inclinēt, quae corruptio, dum profunde latitat, nullo sane remedio auerti potest: Ideo talis laesio citissime gangraenosa praestat vestigia, vt et febrim, conuulsiones, sanguinis extraordinarias euacuationes, et mortem ipsam, inferre potest. In eiusmodi laesionibus aggressorum defensores semper dubium mouent, an a verberibus immediate, an vero ab alia causa, morbo nempe latente, vel a morbola dispositione, aut ab affectu quoque, vel antecedaneo, vel concomitante, vel superueniente, mors contigerit. Ad eiusmodi dubia respondere debet Medicus, ad legalem quaestionem antea requisitus. Quo vero hoc iuxta conscientiam fiat, attendere debet et examinare, an percussus olim, fuerit perfecte sanus. Si hoc certum, concludendum, ictuum grauitatem absolute mortis causam extitisse, imprimis, si statim post laesionem symptomata lethalia adsuerint, quae ad finem vitae vsque perdurauerunt. Inspectio demum et lustratio cadaueris omnia dubia soluere potest. Quando vero aliquis morbus, et dispositio grauis, praecesserit, vtique dubius manere potest Medicus, Nescit enim interdum, an a morbo, an a laesione mortuus sit vulneratus. Considerari itaque debet morbus, ut causa socia, quae, cum laesione coniuncta, interitum accelerauit. *Qui

- * Qui plura, historiam hanc de lethali-
tate vulnerum illustran-
tia, legere cupit, is euoluat, praeter iam citatos. adhuc se-
quentes Autores: *BUDAEVUM in Collectaneis Medico Chirur-*
gicis; *RICHTERVM in Digestis Medicis seu Decisionibus Me-*
dico Forensibus; *SCHLICHTING in Traumatologia Nouan-*
tiqua; *FABRICII Sammlung einiger Medicinischer Re-*
sponsorum; *SCHVSTERVM in Comment. diffic. quaed. them.*
ad Medicin et Jurisprud. pertin. etc. *CLAUDERVVM in*
Prax. Medico-Legal.; *TROPANEGGERVM in Decisio. Me-*
dico Forens. *HOMMELIVM in Diss. de Lethalitate Vulner.*
Lips. 1749.

CAP. XXIV.

DE

INFANTICIDIO.

Quando de infanticidio sermo est, duae semper mouentur
quaestiones: *I. An partus vivus, an mortuus exclusus fue-*
rit? *II. An reuera partus manu violenta occisus fuerit?* Prius ideo
demonstrandum est, quoniam communissime infanticidae ex-
cipiunt, foetum vel in utero, vel in ipso actu partus extin-
ctum esse, sine omni violentia adhibita. Posterius etiam de-
monstrandum, quoniam interdum miserrimae personae vel
ex insania se accusant de hoc crimine, quod tamen ab illis
non fuit perpetratum.

Vixisse autem foetum ad partum vsque, et post illum
generatim cognosci potest ex eiusmodi signis, quae foetum
in lucem editum respirasse, nec non motum sanguinis circu-
latorium in ipso adfuisse declarant, speciatim vero ex sequen-
tibus concludi potest.

1.) Ex integritate, et conformatione conuenienti, o-
mnium organorum, quoad longitudinem, et crassitiem.

2.) Cognosci debet ex funiculi vmbilicalis conforma-
tione.

tionem. Funiculus enim succulentus, nodosus, et candidus viuum et vitalem notat foetum. Contra funiculus flauus, flaccidus, rugosus, putridus et dilacerabilis notat, foetum mortuum esse ante partum. Interim status funiculi vmbilicalis rugosus fallere potest. Ab aere enim facile corrumpitur, et exsiccat.

3.) Ex colore foetus, vel infantis dignoscere possumus, aut vixisse illum in partu, aut ante partum mortuum esse. Nempe, quando infans rubet, et carnosus deprehenditur, vixisse credibile est, quando vero pallet, liuetque, et eius corpus flaccidum et corrugatum est, tunc concludere possumus, foetum ante partum mortuum esse. Quo pertinet suo modo calor corpusculi. Quando enim ab adstantibus statim post partum calidum fuit deprehensum, tunc credibile est, foetum in partu vixisse, et contra.

4.) Ex matre, quando haec per totum grauiditatis tempus prope gauiſa fuit valetudine.

5.) Videndum, an ex funiculo vmbilicali, non deligato, sanguis copiose effluerit. Si hoc, vivum extitisse, concludendum, et contra. Imprimis autem in foetu mortuo mox ad putredinem inclinat funiculus vmbilicalis. Et quando ex haemorrhagia funiculi vmbilicalis infans moritur, nulla vel exigua sanguinis quantitas, in corpusculo, et visceribus, deprehenditur. Corculum, cum suis auriculis, flaccidum est, nec sanguine repletum. Vasa omnia, imprimis maiora, sunt euacuata. Hepar, lien et reliqua viscera pallent. Errarunt hinc veteres, qui omnes, ni fallimur, autumabant, omissam funiculi vmbilicalis deligationem semper esse certum infanticidii perpetrati criterium, nam iis tantum in casibus funiculus vmbilicalis non deligatus exhibet commissi infanticidii criterium, hoc est, istis in casibus foetum ex haemorrhagia funiculi vmbilicalis esse mortuum concludere possumus, quando partum adhuc sanguinis in visceribus atque vasis sanguiferis maioribus infantis deprehenditur. Qui plura de hac

materia

materia praesertim, quae controuersias, quae ideo inter eruditos nostri aevi exortae sunt, concernunt, legere cupit, is euoluat IO. HENR. SCHVLZII *Diss. An umbilici deligatio nuper natis absolute necessaria?* Hal. 1733. CHR. LVD. SCHÆLII *Diss. de funiculi umbilicalis deligat. non absol. necessar* Gotting. 1755 CARL FRID. KALTSCHMIDII *Progr. de intermissa funiculi umbilical. de ligatione.* Iene 1751. IO. ZELLERI *Diss. de vita humana e fune pendente,* Tub. 1692. FH. AD. BOEHMERI *Diss. de necessaria funiculi umbilicalis uiaforum structurae, in nuper natis deligatione.* Halae 1746. MICH. ALBERTI *Diss. de funiculi umbilicalis neglecta alligatione in causa infanticiidii limitanda.* Hal. 1731. IO. ER. HEBENSTREIT *l. c. etc.* PETR. CHR. BYRGMANNI *Epistol. de quaestione, num funiculi umbilicalis intermissa deligatio infanti recens nato sola mortem afferre queat?* Rosloch. 1734

6.) Examinandae sunt circumstantiae durante, gestatione notabiles, imprimis vltimis ante partum diebus, v. g. An per lapsum, et concussionem abdominis, medicamenta abortum promouentia, venae sectionem largiorem, *sternutationem*, terrorem, iram, irregularem dietam, foetus laesus sit, vel debilitatus, et sic ad partum ineptus redditus.

7.) Examinandae sunt quoque circumstantiae in partu ipso, quo pertinent sequentes. 1.) An in partu motus foetus adfuerit? *Ob das Kind sich zeit wabrender Geburt beweget, und ob solche Bewegung die Mutter, oder adstantes empfunden?* 2.) num partus fuerit facilis, an vero difficilis, vel plane praeternaturalis? Facilis enim partus foetum viuum exitisse notat, et contra. 3.) Huc pertinet situs funiculi umbilicalis circa foetum: *Ob das Kind in der Geburt sich umschlungen gehabt, insonderheit um den Hals?* Ita enim in partu foetus suffocatur. 4.) Examinandum, an ante partum, vel etiam in partu, sanguis per pudenda muliebricia notabiliter effluerit. Hoc enim quoque notat separationem placentae foetus, ante partum ab utero materno factam, et sic, per consequens, mortuum esse foetum ante partum.

8.) Cir-

8.) Circumstantiae etiam post partum examinandae. V. g. An fluxus lochiorum enormis, et dolorosus, adfuerit, cum notabili imbecillitate. Hoc quidem in omni partu contingere potest, interim tamen in partu difficili hoc primario fieri solet. Examinari etiam v. g. debet, num foetus in lucem editus clamauerit, nec ne? si enim prius locum habet, tunc conclusio erit certissima quod foetus post partum vixerit.

9.) Videndum, an separatio secundinarum sine molestia facta sit? Facillime enim separantur secundinae in partu naturali, difficillime in praeternaturali.

10.) Si secundinae haberi possunt, etiam illae a Medico examinandae sunt. Secundinae enim turgidae, et vbiq̄ sanguine repletae, foetum vixisse, notant, contra putredine corruptae, flaccidae, et corrugatae, foetum in vtero mortuum esse, significant. vid. EWALD. *Diss. An foetus humanus viuus aut mortuus natus sit? Regiom. 1716.* CH. VATER *Diss. de signis infanticidii imputati diagnosticis. Vitemb. 1722.* ABR. VATER *Diss. de valore et sufficientia signorum infantem recens natum viuum aut mortuum editum, argumentum. Vitemb. 1735.*

11.) Ex absentia istorum signorum quae indicant foetum in vtero materno iam esse defunctum, qualia inprimis sunt haec: 1.) Si foetus per partum exclusus non est rigidus, 2.) cutis ipsius laxa, rugosa, flavescens, liuescens. 3.) Si totus habitus ita est mutatus vt adulti magis hominis quam embryonis repraesentet figuram, 4.) si abdomen praeter modum collapsum est, 5.) si signa putredinis manifesta iam adfunt, 6.) si cutis facile dehiscit cruorque tetri coloris e variis corporis regionibus emanat putridus etc. vid. ALBERTI *Iurispr. Med. Tom. 1. Cap. IX. nec non eiusd. Diss. de Foetu mortuo, Halae 1729.*

In inspectione cadauerum varia sunt notanda, quae violentiam illatam indicant. Hinc videndum: 1.) Quomodo sese habeat tota superficies corporis externa, an sugillatio hinc inde in corpore, inprimis vero in capite, sit. Sugillatio

enim vera cum liuore, et sanguine extrahato, in viuo tantum corpore contingit. vid. DELII *Diss. de Sugillatione quatenus infanticidii indicium est. Erlang. 1751.* Talis sugillatio fit 1.) In fontanella infantum, siue hiatu rhomboideo: *Wenn dem Kinde das Blattgen eingedruckt ist.* Et talis violentia mortis causa existit. a) Sugillatio contingit interdum circa tempora a compressione, et violentia. b) Contingit sugillatio talis cum fractura cranii, quod signum maximam violentiam illatam notat. c.) Sugillatio exigua in fontanella et circa tempora oritur, quando intus moritur a puncturae aculeorum: *Wenn das Kind mit einer Nadel ertodtet wird.* d.) Sugillatio talis interdum contingit circa nucham, in loco connexionis primae vertebrae colli et ossis occipitis: *Wenn denen Kindern das Genick zerbrochen.* Item moriuntur infantes ab acus punctura in nucha. e) In toto collo, et aliis colli vertebribus, fit similis sugillatio, quando collum intorquetur. f) Sugillatio contingere potest in parte antica colli, circa laryngem quando infans compressione violenta suffocatur. g) Sugillatio etiam in pectore contingere potest: *Wenn, durch Zusammendrückung der Brust, sie das Kind ersicken.* h.) Sugillatio contingit circa scrobiculum cordis, item circa umbilicum: *Wenn, per compressionem daselbst, das Kind ertodtet worden.* Ex his simul apparet, quod dentur varii modi interficiendi innocentem infantem, recenter natum. vid. WOLFARTHII *Diss. de Infanticidio doloso. Frf. 1750.* 2.) an adsint luxationes, fracturae etc. et quales? 3.) an corpora peregrina adsint in concauo oris, narium? 4.) an placenta vterina adhuc cohaereat cum funiculo umbilicali? 5.) an funiculus umbilicalis sit ligatus, nec ne? 6.) an funiculus umbilicalis sit discissus, vel magis abruptus? imo attendere simul debet Medicus ad funiculi umbilicalis colorem et longitudinem etc.

Ast eiusmodi signa externa non facile sufficiunt, sed iustranda deinceps viscera interna, non in vna, sed in tribus illis cauitatibus, thorace sc. abdomine et capite. Aperto cadauere

dauere 1.) in abdomine examinanda sunt vasa vmbilicalia, nec non alia vasa sanguifera maiora, an sint sanguine repleta, an non? An sugillata et rupta? 2.) An in abdomine sanguis extrauafatus contineatur? 3.) An color hepatis et lienis sit rubicundus? 4.) An ventriculus sit repletus, et dissentus liquore amnii, non corrupto, nec putrido, sed recenti? 5.) an mesenterii vasa sint repleta, nec ne? 6.) an notabilis meconii quantitas in intestinis crassis adsit, nec ne? defectus enim meconii indicat fatum ante partum esse mortuum.

In pectore cor lustrandum venit, cum auriculis atque ventriculis, an sit flaccidum, an vero rubrum et sanguine repletum? Quando enim cor, cum auriculis, a sanguine turget, indicatur, infantem non esse mortuum ab haemorrhagia, per funiculum vmbilicalem facta. Dein etiam examinanda sunt reliqua vasa sanguifera maiora in pectore haerentia, num sint sanguine repleta, an vero minus; in priori enim casu tuto argumentari potest Medicus fatum non esse mortuum ex haemorrhagia, vid. b. HEISTERI *Diss. de summe necessaria inspectione cordis vasorumque maiorum sub legali infantum dissectione. Helmst 1752.* Porro inspiciantur pulmones. De pulmonibus foetus, eorumque statu disputant Medici veteres et recentes. Iplē GALENVS, *de usu partium tit. 6.* pulmonem, inquit, in foetu (h. e. in infante, in vtero mortuo) esse rubrum, tenellum, collapsum, densum et ponderosum quoad suam substantiam, in viuo vero infante substantiam esse pulmonum albam, raram et leuem. Hoc confirmat experientia omnium celeberrimorum Anatomicorum, Ideo etiam iuxta hanc thesin instituunt docimasiam pulmonum in aqua, *die Wafserprobe mit der Lunge*, et obseruant, quod pulmones foetus, ante respirationem, et lic in vtero mortui, in aqua fundum petere soleant, foetus vero viui pulmones semper in aqua supernatent.

Haec docimasiam pulmonum in aqua iuxta regulas naturae vera, imo verissima est. Nam quando aer intrat pulmones, tunc nunquam penitus e pulmonibus egreditur, sed

semper aliqualis portio aeris in pulmonum cellulis manet, a quo aere pulmones fiunt leues, hincque semper supernatant. Hoc multoties tentavi in foetu vitulino, et semper experimentum successit.

Celeberrimus BEYERVS, *ICTus et Profess. P. Wistebergen-
sis*, in *delineatione iuris criminalis secundum C. C. C. V. hancce pul-
monum explorationem medicam probat*, eamque infimul com-
mendat, id, quod vna facit Illustris LVDOVICI; in *comment ad
C. C. iam citatam Art. 35* Interim tamen citatus BEYERVS,
l. c. p. m. 59 infimul, non sine ratione, inquit, quod in hoc
experimento caute sit procedendum, et quod 1.) sit dispici-
endum, an cadauer adhuc recens sit. Quando enim pu-
tredine resolui pulmones incipiunt, et foetorem spargunt,
licet extrinsecus aerem non hauserint, in aqua tamen emi-
nent, et hoc fieri putat ideo, quoniam fermentatio et pu-
trefactio, in pulmonibus sponte facta, aerem in mediis eorum
penetralibus possit generare. Hoc argumentum etiam cau-
sidici nonnulli arripiunt, qui infanticidarum defensiones in
se susceperunt. Nos praesentibus auditoribus anatomiae
saepius sollicite hoc experimentum suscepimus in pulmoni-
bus vitulorum. *Wir haben genommen die pulmones derer todt
geborenen Kalber, und dieselbige zu 3. 4. 5. 6. 7 8 Tage lang faulen
lassen, und sie in Wasser probiret, da wir denn gefunden, dasz sie
zwar nicht so geschwinde zu Boden fallen, und etwas leichter zu
seyn scheinen, ie doch haben sie niemahlen oben schwimmen können,
sondern sind successiue gesunken, und zu Grunde gangen.* Hoc ex-
perimentum confirmat, quod nulla putredo, ne extrema
quidem, pulmones foetus ad eam leuitatem perducere valeat,
quae reperitur in pulmonibus animalium, facta prius re-
spiratione, vel aeris inflatione. Et contra per putredinem
pulmones grauitatem quoque non acquirunt, id quod quo-
que nonnulli putarunt, qui dubium mouerunt, an non pul-
mo post contractam putredinem in aqua fundum petat?
Ad hancce obiectionem iam Cl. Medici Lipsienses, RIVINVS
et

et LANGIVS, dudum responderunt, quam responſionem videbis in Dn. D. SCHREIERI *Erörterung und Erklärung der Frage, ob es ein gewiſſes Zeichen, wenn eines todten Kindes Lunge im Waſſer unterfinke, daß ſolches im Mutterleibe geſtorben ſey?* Zeiz 1690. item in eruditiffima Cl. SCHOEPPFERI, *differt. iuridica de pulmone Infantis natante, vel ſubmergente*, p. 10. Hoc reſponſum huius eſt tenoris. Nachdem derſelbe unlangſt auf die vorgelegte Frage; ob dieſes vor ein gewiſz Anzeichen zu achten ſey, daß ein Kind tod auf die Welt kommen, wenn deſſen Lungen in Waſſer unterſielen? von uns zur Antwort bekommen, daß man allerdings, Krafft gegebenen rationen und experimenten, gewiſz ſeyn könne, es ſey ein Kind nicht lebendig geboren, ſondern im Mutterleibe geſtorben; und er ferner von uns zu wiſſen begehret, ob, wenn ein Stück von der Lunge eines todten Kindes, zumahl etliche Tage nach der Geburt, im Waſſer unterfinke, daraus abzunehmen, daß das Kind in Mutterleibe, und noch vor der Geburt todt geweſen, oder ob ſolches aus andern Urſachen, ungeachtet das Kind lebendig zur Welt kommen, ſich mit der Lunge gleichfalls zutragen könne: Als geben wir bierauf zur dienſtlichen Antwort, daß, ob gleich nicht allein die damahl angeführten rationes auch allerdings auf dieſen Fall ſich extendiren wir dennoch, zu mehrerer Verſicherung deſſen, unterſchiedene experimente angeſtellet, und die Lunge von einem Kalbe, ſo lebendig geboren worden, ſo lange in die Erde vergraben, eine andere ins Waſſer geleeget, eine andere in die Luſt gegebencket, biß ſie inſgeſamt zu faulen und zu ſtincken angefangen. Es iſt aber eine ſo wohl, als die andere, gantz und ſtückweiſz oben geſchwommen, eben wie zuvor, da ſie noch friſch geweſen. Wenn denn unſtreitig iſt, daß Lungen, ſo einmahl Luſt geſchöpfet, weder durch Faulung, noch andere Art und Weiſe, können darzu gebracht werden, daß ſie unterſinken, als bleibt iederzeit auf feſtem Grunde ſtehen, daß wenn die Lunge eines todten Kindes, oder ein Stück davon, auch etliche Tage nach der Geburt unterſinket, dieſes aus keiner andern Urſache, als daher, rühren könne, daß das Kind noch vor der Geburt im Mutterleibe todt geweſen. Solches haben

wir, auf Begehren, hiemit bey unserm gutem Gewissen attestiren wollen. Geschehen Leipzig, den 18. Julii, 1684.

(L.S.) D. Aug. Quirin Rivinus.

(L.S.) D. Christian Iohann Lange.

Tit. Herrn D. Christian

Thomasio.

Iuxta sententiam iam laudati BEYERI porro 2.) fallere potest submersio pulmonum, quando pars pulmonum scirrholosa est, calculisque oppleta. Hocce dubium quidem non sine ratione mouetur, et concedo, quod talis materia scirrholosa et calculosa pulmonum grauitatem augere valeat; ast, an tanta exinde consurgat grauitas, quae descensum pulmonum plenarium in aqua caulare possit, merito dubito. Et si in frustra diuersa secantur pulmones, veritas mox apparebit. Nunquam enim tota substantia pulmonum scirrholosa, vel calculis oppleta, reperitur in adultis, multo minus in infantibus, recens natis.

Contingit interdum, vt pulmones infantis, ante partum; vel in partu iam mortui, a mulierculis adstantibus, quae eum adhuc viuere credunt, inspirato, vel potius inflato, aere, expandantur. *Wenn dem todt gebornen Kinde starck in den Mund geblasen wird.* Ita per inflationem, in os factam, pulmones ab aere distenduntur et postea supernatant. Huius rei possibilitatem ipse BOHNIVS admittit, cum Facultate Medica Lipsiensi Vide cit. Auct. Librum de renuntiatione vulnerum lethaliu[m], p. m. 182.

Fieri potest, vt infans, capite exclusus, (*Wenn das Kind mit dem Kopffe geboren ist*) autequam totus excludatur, respirauerit, statim vero, autequam reliquo corpore vtero egressus fuerit, moriatur, et quidem absque malitia matris. Haec est circumstantia non contemnenda, ast a Medico non decidenda, sed a iudice in inquisitione inuestiganda. BEYERVS hancce circumstantiam pro naturaliter impossibili habet. Putat enim, quod, excluso capite, corpus reliquum statim facillime

me, absque mortis periculo, subsequatur. Veruntamen hic celeberrimus Auctor fortassis non perpendit, quod infans, capite excluso, possit suffocari, vel a funiculo umbilicali, eum strangulante, (*Wenn das Kind sich um den Hals, mit der Nabel-Schnur, umschlungen*) vel quando uterus et pudenda muliebria externa constringuntur circa collum infantis. (*Wenn die Gebär Mutter sich um den Hals des Kindes zuschliesset, welches bey Geburten gar öftters geschiehet*) Ita ex duplici causa foetus, capite exclusus, et qui semel respiravit, pulmonesque aere replevit, suffocatur in partu, ante exclusionem totius corporis. b. FR. HOFFMANN in *Med. Consult, tom. III. Decid, III. cas. I.*

Foetus viuis interdum excluditur, antequam vero respiravit, et aerem in pulmones recepit, a matre malitiosa, vel adstantibus, statim interficitur. Hinc eius pulmones in aqua fundum petunt. Cl. BEYERVS hoc quoque admittere non vult. Arbitratur enim, quod infans illaesis inuolucris in partu nasci non possit. Inquit ideo, *ibes. 29. p. 60. l. c. denique, ut infans, lymphae innatans, illaesis inuolucris nascatur, impossibile est; iis vero ruptis, licet caput adhuc circumdent, partum non respirasse, nemo affirmare audebit, qui vim aeris, undique irruentis, perpendit.*

Sed respondemus ad hocce dubium. 1.) Quod infans nascatur illaesis inuolucris, in specie amnio, nullo modo impossibile esse, videtur. Contingit potius toto fere die non tantum in partu brutorum, ubi fere omnia animalia, tunicis circumdata, excluduntur, sed et in ipso humano. Ideo Medici huncce partum perfecte naturalem vocant, quia, dum infans excluditur illaesis integumentis, illaeso imprimis amnio, excluditur, vt ouum. 2.) Saepissime contingit, infantem in laboribus partus debilitatum et ita lipothymicum redditum, post partum se habere, ad aliquot momenta, vt mortuum. Hinc neque respirat, neque vllum indicium fere vitae in eodem deprehenditur. Medici ideo et obstetrices tot com-

mendant

mendant remedia, quae excitantia sunt, et eiusmodi partum in vitam reuocant, quo pertinent irritationes ani et pudendorum, inflationes aeris per os, frictiones cum aqua Anhaltina, cinamoni, liliorum conuallium cum vino, balsamo embryonum, etc. Ex his iam dictis apparet, quod circumspecte sit procedendum, quando de infanticidio iudicium est ferendum. De hac materia, tam ardua, tamque difficultatum plena, legi meretur vterius Celeb. ZELLERI *dissert. M. L.* cuius titulus est: *Infanticidas non absoluit, nec a tortura liberat pulmonum in aqua subsidentia*, BOHNIVS, *de offic. medici, part 2. cap. de renunc. difficultatibus*, it. huius Cl. auctoris tract. *de R. V. L.* in appendice nouae editionis *dissert. de infanticidio*. MICH. ALBERTI *Diff. de prudenti pulmonum subsidentium experimenti adplicatione Hal. 1728* IO. HENR. GELLHAUSEN *Diff. de pulmonibus non natorum aquae innatantibus, Prag 1728*. b. HEISTERI *Progr. quo ostenditur: ex pulmonis foetus innatatione vel submersione in aqua nullum certum infanticidii signum desumi posse. Helmst. 1722*. CARL FR. KALTSCHMIDII *Progr. de experimento pulmonum infantis etc. len. 1751*. HEBENSTREIDII *Antropolog. p. m 401 seq.*

Examinantur denique pulmones ex hac ratione, an nempe per suffocationem extinctus sit infans? in quo casu aspera arteria sero et muco spumoso repleta deprehenditur, pulmones etiam liuent, ob stagnantem in pulmonibus sanguinem, facies et collum in suffocatis omnibus quoque tumet, cum aliquali colore fusco, Quando vero per vinculum strangulatio facta fuit, linea rubra in collo conspicitur.

Modi vero suffocationis varii sunt. 1.) Per compressionem oris et narium. 2.) Per repletionem oris et narium, quauis materia facta, v. g. linteaminibus, cinere, etc. 3.) Facile suffocatur infans, quando sub integumentis crassioribus detinetur. 4.) Quando infans a partu in faciem conuersus ita per tempus relinquitur. (*Wenns Kind aufs Gesicht gelegt wird.*) 5.) Suffocatur infans per compressionem asperae arteriae

arteriae in parte antica colli, quae compressio multiplici modo, imo interdum casu, fieri potest.

Tandem caput satis caute aperiendum. Nam ibi quoque varia signa violentiae externae in oculos incurrunt. Omnis enim laesio capitis in infantibus, recens natis, plerumque funesta est et lethalis. Talis laesio fieri potest, 1.) Quando caput infantis in partu ab ossibus pubis matris comprimitur. 2.) Laeditur infans ab obstetrice interdum, quando nempe illa, vi quadam, ossa temporum luxat et comprimit. 3.) Malitiose comprimitur fontanella infantum, vel acu perforatur, a quibus violentiis tamen semper oritur vestigia, stigmata, et suggillatio, sanguisque profusio, vel circa meninges, vel etiam in ipso cerebro. Hinc semper, quando apertura calvariae est facta, Medicus probe examinare debet a.) cerebrum ratione coloris, consistentiae, ventriculorum. b.) num adsit humor extravasatus, qualis? quantum? ac ubi litum suum habeat. c.) num vasa cerebri sint sanguine turgida, nec ne? d.) num adsint fracturae vel aliae ossium calvariae laesiones etc. 4.) Porro interire debet infans, si non statim a placenta veterina liberatur. Nam sanguis, qui per vasa umbilicalia a matre ad foetum movetur, refrigeratur, vitalitatem suam deponit, et calorem naturalem, hincque coagulatur, et ad circulationem minus aptus redditur, a quo vitio varia symptomata, imprimis vero lipothymia et syncope infantis oriuntur.

Denique interire debet infans, quando conuenienti modo non fouetur et reficitur. Foetus enim atmosphaeram intrat, hincque ex loco calido in frigidum. Ideo aeris liberioris iniurias perferre non potest. Oritur sic horripilatio, sanguisque coagulatio, vnde circulatio sanguinis cessat, et infans ex frigore moritur. Excusantur tamen puerperae, quando temporis partus inconsciae sub diu versantur, et foetum contra indementiam nullo modo defendere possunt.

Plura quidem, doctrinam hanc magis illustrantiae adhuc possent addi, sed scopus praefixus hoc iam non permit-

tit. Coronidis ergo loco quosdam tantum Autores, exceptis iam citatis allegare volumus, qui scriptis suis hanc doctrinam vberius exposuerunt, et qui digni sunt, qui legantur. Tales sunt ALBERTI in *Syst. Iurispr. Med. Tom. I. p. 168. et in Comment. in C. C. C. p. 267. seqq.* G. CH. DETHARDING in *Diss. de Cautione Medici circa casus infanticidiorum Rosb. 1754.* GVIL. CHRIST. HOFFMANNVS in *Disqu. Medico-Forensi, de offibus fatui, quatenus inseruiant eiusdem determinandae aetati in casu suspecti infanticidii. Græf. und Leipz. 1751. 4.*

C A P. X X V.

DE

TORTURA ET POENIS CORPORIS AFFLICTIVIS.

I. Qu. Quid sit tortura? quid poena?

Tortura, germ. *die Marter, oder peinliche Frage*, est actus, quo reus de crimine commisso interrogatur, et pro qualitate delicti et indiciorum, ad confitendam veritatem certis tormentorum generibus a carnifice cruciatur. Haec definitio indicat, quod sit cruciatus et dolor, vel corporis, vel animi, ab extra illatus, vel verbis, vel instrumentis. Si enim terrore verbalis instituitur, nullus corporis dolor excitatur, verumtamen animus rei afficitur et angitur.

Poena criminalis est malum triste, corpus dolore afficiens, a iudice reo impositum, satisfactionis ergo, pro delicto commisso praestandae.

Hic non mouebimus quaestionem, an tortura ad veritatem extorquendam modus sit legitimus, et an tortura sit contra ius naturale, diuinum et ciuile. De eo enim disputant Philosophi, Theologi et Icti. Vid. *diss. Illustr. THOMAS. de tortura ex foris Christianorum proscribenda.* Nam docet quotidiana experientia, multos, etiam, qui grauissimos

sub

sub quaestione sustinuerunt cruciatus, non tamen fassos esse id, cuius gratia in ius fuerunt tracti, et contra alios, vel ex impatientia, et animi imbecillitate, atque horrore tormentorum, confessos esse ea crimina, quae nunquam perpetrarunt, qualia exempla reperiuntur passim apud scriptores. Verum cum hactenus alius modus veritatem extorquendi non fuerit inuentus, in hanc usque diem quaestione tali inquisiti exercentur. Tortura interim semper ita instituenda, ut salui et illaesi permancant inquisiti, et ne vel in morborum, vel mortis pericula incidant, disponentibus sic legibus *tit. ff. de quaest. et C. C. C. V. art. 59.* est enim legi naturae aequum, dolorem non damnum facere dissidentibus. Hoc obseruarunt inter alios, *Dn. Scabini Lipsienses* in inquisitione contra nonnullos fures famulos, ob furtum, in aedibus Beichlingianis Dresdae commissum, in responsione, quae exstat in *Illustr. WILDOGEL, nostri dissertat. de arbitrio iudicis circa torturam, pag. 22.* cuius verba ita sese habent: *Daraus so viel zu befinden, dasz bey Vollstreckung der zuerkannten Tortur, in Ansehung der starcken, wieder sie streitenden, indicien, und ihrer Hartnackigkeit, auch anderer mit einlauffenden Umstande, die Bande über den Elenbogen, iedoch mit solcher Bebutsamkeit, dasz ihnen daraus an ihrem Leben und Gesundheit kein Schade entsethet, wohl zu gebrauchen, und sie auf solche Masse an denen Armen oben herunter zu schnüren.* Plura eiusmodi responsa cum cautelis prostant in *CARPZOV. Pr. criminal. part. 3. Qu. 27. et seqq.*

2. Qu. Quot sint genera tormentorum?

Dantur varia tormentorum genera, immo et varij gradus, qui vero omnes semper ita applicantur, ne reus, ad tormenta damnatus, sub tormentis, vel iniuste, vel intempestive, pereat, habet enim pro se aliquam innocentiae opinionem cum si conuictus foret, tortura haud opus esset, sanitas ita ac vita non debent destrui tortura.

Genera torturarum non tantum *CARPZ. l. c. pertra-*

Stat, sed et KEISER, in *Pr. criminali*, Cap. 9. ZANGERVUS, *tractat. de tortura* BRUNNEMANN, in *processu inquisitionis*. DAMHOVDER, in *processu criminali*; aliique. Hi duo genera tormentorum statuunt. Primum genus est territio, alterum ipsa tortura.

Territio iterum duplex est: verbalis et realis. Illa fit per carnificem, qui verbis et gestibus seuerioribus, ad torquendum compositis, irruit in inquisitum, non aliter, ac si ipsum prehendere et torquere velit, absque tamen apprehensione et tactu, (*Das bloss Vorstellen des Scharffrichters.*) quae territio a Scabinis hisce verbis indicari solet: *Dasz ihr wohl befugt, inquisiten den Scharffrichter vorzustellen. und durch denselben, als wolte und solte er ihn angreifen, iedoch unangegriffen, befragen lassen.*

Haec autem, seu realis est, quando carnifex, praeter minas, manus quoque iniicit, reum vestibus denudat, ad scalam ducit, instrumentis, quibus peragitur tortura, in conspectum ipsius ponit, forcipes digitorum affigit, (*Daumen-Stücke, Daumen-Schrauben, siue forcipes, quibus pollices comprimuntur, vno verbo polletra*) et iisdem pollices inquisiti comprimit, quae territio hisce verbis dictari solet: *Dasz man wohl befugt, Inquisiten dem Scharffrichter auf diese Masse zu übergeben, dasz er ihn mag ausziehen, entblässen, zur Leiter führen, die zur Peinlichkeit gehörigen Instrumenta vorzeigen, die Daumen-Stücke anlegen, und damit zuschrauben, iedoch dasz es bey dem, was jetzt gedacht, verbleibe.*

Alterum genus est ipsa tortura. Huius tres sunt gradus, et primus quidem, quando non tantum forcipes manibus rei affiguntur, ac pollices comprimuntur, sed etiam adhibitis funiculis iuncturae manuum arctissime vsque ad ossa constringuntur, (vid. CARPZ, l. c. Qu. 117. n. 60.) quem gradum Collegia iuridica hisce formalibus dictare solent: *Dasz wenn Inquilit sein Bekantnisz in Güte richtig nicht thun wil, ihr wohl befugt ihn dem Scharffrichter auf diese Masse zu übergeben, dasz er ihn mag ausziehen, entblässen, zur Leiter führen, die zur Peinlichkeit*

liebkeit gehörigen Instrumenta vorzeigen, die Daumen Stöcke anlegen, und damit zuschrauben, auch, da dieses nicht fruchtet, mit den Banden zuschnüren.

Secundus gradus dicitur, quando rei non tantum polletro et funiculis, sed praeterea etiam instrumentis ferreis, per intervalla excavatis, circa tibias applicatis, cruciantur, scilicet imponuntur, et violenta quadam expansione, seu extensione membrorum et articulorum, affliguntur, (*Wenn Inquisit auf der Leiter gezogen, oder gefoltert wird.*) qui gradus a Dicasteriis Saxonis his verbis pronuntiatur: *Dasz man wohl besugt, den Inquisiten, mit der Schaerffe, ziemlicher massen anzugreifen, und befragen zu lassen.* Vid. CARPL. l. c. Hic non obliuisci debemus noui instrumenti, ante paucos annos adhiberi soliti, collare dictum, quando rei collo instrumentum ferreum, cuspidibus obtusis asperum, circumligatur, et, mediante illo, per funes, ex trochlea pendentes, in altum tollitur, et iterum dimittitur.

Tertius et summus gradus est, quando carnifex, vltra iam dicta et enarrata tormentorum genera, seuerioribus cruciatibus vtitur, et vel candentibus instrumentis, vel sulphure et igne, cutem in certis corporis partibus adurit, aut extremas digitorum partes, immixtis infra ungues pineis cuneolis, iisque postmodum accensis, adustione laedit, aut claues ligneas stergo nudo subiicit adiungitque, den gespickten Haasen, funes ex iubis equinis contortos, summe asperos cruribus subiicit, ac circumducit, praeta pollici pedum adplicat, etc. et quae plura AZANGERO ET CARPL. enarrantur, qui vltimus gradus an licitus sit, iudicent alii.

3 Qu. Quaeenam sint subiecta torturae?

Cum tortura, vti ex iam dictis apparet, sit res periculosa; ideo, non omnes personas omnia tormentorum genera perferre posse, per se clarum est. Hinc iudicis officii

um exposcit, vt persona, tormentis subiicienda, et physice et moraliter consideretur. Vid. WILDVOGEL. *dissert. cit. cap. 7.* Quenam vero personae conditiones morales sint, expoluit TABOR, in *tract. de tortura.* et CARPL. l.c. vniuersalem, ponit regulam, quod nempe omnes tormentis subiici possint, nisi qui specialiter, vel ob defectum iudicii, vel corporis debilitatem, aut etiam dignitatem, reperiuntur exempti. Nos Iuris consultis relinquimus conditiones morales atque politicas personae. Quales vero personae, propter defectum iudicii, et corporis imbecillitatem, a tormentis sint exemptae, in praesenti examinabimus.

Absolute a tortura, si non omnimode, tamen ad certum tempus liberantur 1.) *gravidas.* Hac enim de re expressa lex reperitur *leg. 3 ff. de poenis.* Ratio tam a foetus, quam matris parte est petenda. Foetui enim, qui adhuc in ventre est, non nocere debet calamitas matris. Maximum autem detrimentum ei imminere, si mater torqueatur. obscurum esse non potest illi, qui considerat, quod foetus per vasa vmbilicalia atque placentae cum vtero matris cohaereat, atque per ea nutrimentum suum capiat. Quod si igitur mater in scala pendere cogeretur, aut funibus, hinc, illinc, cum impetu, traheretur, vincula illa facile lacerarentur, sicque embryo suo priuaretur nutrimento. Ergo ad abortum necessario foetus promouetur. Talis tortura neque vltimis mensibus, neque primis diebus post conceptionem permittenda. Vltimis mensibus fieri non potest, ob molem foetus, qui facile a leui et extraordinario motu matris laeditur, teste experientia. Nec primis mensibus haec tortura locum inuenit. Si enim famula illa, de qua HIPPOCRAT. *de Lib. de natura puerorum,* loquitur, septimo a conceptu die abortum promouere potuit per saltum, multo magis per motus tormentorum hoc fieri potest. CARPL. quidem putat, quod primis mensibus gruida torqueri possit ex hac debili ratione, quia foetus in tali gruida nondum animatus sit. At 1.) ille aequè peccat

peccat, qui nascentem deturbat animam, quam ille, qui iam natam eiicit. Insuper ex antecedentibus iam notum est, quod omnes Medici recentiores, statim post impraegnationem animam foetui accedere, statuunt. Sequitur ideo, quod nec terrore verbalis in gravidis locum inueniat. Nam terror omni tempore abortum promouere potest. Quando autem abortus fit, non tantum foetus perit, sed et mater in pericula mortis, vel grauissimorum morborum, incidere potest, quae vel ab haemorrhagia, vel inflammatione, et subsequente vteri exulceratione, dependent.

A tortura immunes sunt 2.) *Purperae*. Et quamuis *L. quaeritur §. 2 ff. de aedilitio edicto*, sanae et integrae valetudinis pronunciantur; misera tamen semper earum est conditio, teste ipsa Sacra Scriptura. Debiles enim sunt propter gestationis molestias, debiles sunt propter sanguinis fluxum, quem Medici lochia vocant. Hinc, quam diu sanguinis fluxus durat, disponuntur per se ad febres, purpuram, haemorrhagias vteri, inflammationes. Et quod terror purperas insigniter laedere possit, quotidiana ostendit experientia. Ab ICTis quadraginta dies quidem assignantur, intra quos purperas torqueri prohibetur; at et hic terminus non semper sufficit ad restituendum vteri statum naturalem, immo ossium innominatorum coniuentiam, nihil dicam de morbis, a partu inprimis difficili interdum accersitis, qui in longa fatis temporis spatia interdum perdurant.

3.) *Lactantes* quoque a tortura liberantur. Nam 1.) infans laeditur, quoniam debitum nutrimentum, nec in conuenienti quantitate, nec qualitate, capere potest. 2.) Foemina ipsa enormiter laeditur, partim quia facile a violenta super scalis extensione vasa mammaria dilacerantur, partim quoniam haemorrhagia vteri facile de nouo excitatur, partim quia in epilepsiam, et alia grauissima symptomata, hisce subiectis communia, incidere possunt. 3.) Hactenus in criminalibus vis receptum fuit, quod non torqueantur homi-

nes, nisi ieiuno ventriculo. Lactantes vero diu ieiunia perferre nequeunt. Quando itaque, iuxta Ictos, impastae personae tantum sunt torquendae, lactantes quoque ex hoc capite torturam perferre non possunt. Nam abstinentia a potu et cibo in iis facile lipothymiam praestat. Cum vero cibis nutritae personae ad torturam ducuntur, in illa quasi suffocantur, vel vomitus, et excretiones alui, ad minimum hunc actum solennem dehonestare possunt. 4.) Nec ipsa territio in lactantibus locum inuenit. A terrore enim nerui, et vasa omnia, crispantur, et conuelluntur, lacque in mammis coagulatur. Oriuntur inde nodi mammarum, tumores inflammatorii, imo plane cancriferae exulcerationes, quae cum horrendis ac lethalibus coniunguntur symptomatibus. Porro lac a terrore in virulentum sane liquorem commutatur, qui, ab infante haustus, epilepsiae autor esse potest. Errant ideo CARPZ. ET BRUNNEMANN. qui leuius lactantes torqueri posse arbitrantur, modo scilicet hac ratione alumnus nihil nutrimenti decedat, quod per naturam tamen est impossibile.

4.) Nec *menstruantes*, siue illae, quae fluxu mensium laborant, facile torturae subiiciuntur. Nam 1.) a leuissimo dolore, terrore, alioque corporis affectu, facile fluxus irregularis contingit, sicut etiam mensium suppressio, quae desinit postea vel in chlorosin, vel hydropem, vel phthisin, aliaue mortifera symptomata. 2.) Quando torquentur, facillime vasa vteri, sanguine turgida, ab extensione illa violenta dilacerantur, et sic in haemorrhagiam lethalem incidere possunt. Vid. ZACHIAS *Lib. VI. tit. 2. qu. 2. No. 10.* Imo nec territio locum inuenit si tales gaudent systemate nervoso magis sensibili.

5.) Immunes sunt a tortura *infantes*, consentientibus legibus *ff. de quaestionibus*, imprimis quoniam perfectae cognitionis et iudicii haud sunt capaces, nec intelligunt id, quod agunt, imo constitutio ipsa, siue robor corporis, in hisce subiectis torturam non admittit. Membra enim non sunt satis solida.

solida. Hinc ossa, ligamenta, vasa sanguifera, nerui et tendines facile in his subiectis laeduntur, a quibus laesionibus mortifera interdum producuntur symptomata.

6.) Quoque immunes sunt *decrepiti*, iuxta legem *si quis in graui*, §. *ignoscitur ff. ad S. C. Syll.* Senes enim sunt bis pueri, physice et medice, ideo quoque moraliter ac iuridice. Corporis namque vires non tantum deficiunt, vnde inclinant ad lipothymias, sed et insuper corpus possident aridum, vnde ossa, ligamenta, tendines et vasa in tortura facile franguntur. Ne quidem territio in iis facile locum inuenit, quia, ob debilitatem spirituum, facile incidunt in apoplexiam. Et, quod maximum, vigor mentis et iudicii in senili aetate imminuitur. Hinc ab ipsis legibus infantibus et furiosis aequiparantur. Vid. FORTVN. FIDELIS *Relat. Med. Lib. II. cap. 2. p. 231.* CARPZOV. *QVAEST. 118. No. 38.*

7.) Neque ii sunt torquendi, in quibus mens aegrotat, quales sunt *solidi, stupidi, amentes, melancholici, maniaci*, quoniam in illis iudicium et intellectus deficit.

8.) Huc pertinent *muti, surdi*. Hi enim fatuis annumerantur, quia auditus mentis porta est, per quam ipse intellectus instruitur. Nec ex mutis confessionem, nisi *per signa loqui didicerint*, veram iudex extorquere potest. Impri-
mis vero muti, a natiuitate tales, vt plurimum sensu auditus destituuntur. Vid. ALBERTI *Comm. in Const. Crim. Carol p. 198. seqq.*

9.) *Valetudinarii, re vera tales*, neque territionem, neque ipsam torturam, sine notabili morbi exacerbatione, perferre possunt. Tales sunt *paralytici vertiginosi cataleptici apoplectici, epileptici, phibifici, hydropici*, ad *haemorrhagiam et haemoptysin dispositi*. Hi itaque omnes ab omni torturae genere excipiuntur. In genere *omnes isti, qui laborant morbis veris non simulatis, a medico per signa cognitis, quatenus a tortura augmentum accipiunt, non sunt torquendi.*

C. C. C. V. art. 59. expresse monet, quod rei valetudo, et naturae debilitas, vel infirmitas, semper in quaestione criminali a iudice obseruetur, Hinc inquisiti, pro diuersae

sanitatis conditione, excipiuntur etiam a certis torturae gradibus atque speciebus. 1.) Speciatim torturam scalae perferre non possunt illi, qui proximi sunt annis pubertatis, item, qui in senili aetate consituti sunt. Nam, propter ligamentorum, tendinum et ossium imbecillitatem, eiusmodi validam membrorum extensionem, sine enormi iniuria sanitatis perferre non possunt. Et in genere in omni torturae gradu eiusmodi subiecta mitius tractantur.

2.) Apolletris (Daumenstöße) liberantur illi, qui paronychia, siue tumore enormi inflammatorio afficiuntur. Si enim horum pollices comprimuntur, non tantum inflammatio augetur, sed et gangraena, sphacelus, imo caries ossium, ita acceleratur. Item a praelis liberantur qui vlcere quodam grauiori in pollice gaudent, nec non qui aneurismate brachii laborant, haec enim mala a tali tormentorum genere grauiora redduntur.

3.) Quaestio oritur, an illi, qui cibiragra laborant, funiculis et polletris sint torquendi, item, an arthritici sint tortura scalae afficiendi? Alii enim hic affirmantem, alii contra negantem amplectuntur sententiam. Affirmatiua placet GVIL. FABRIC. HILDANO, cent. 1. obs. 79. qui refert, plurimos per torturam ab arthritide et podagra liberatos fuisse. Nos vero, cum celeberrimo AMMANNO, in *Med. Crit.* p. 159. torturam pro remedio medico non aestimamus, nec podagricis torturam commendamus, potius affirmamus, quod cum podagra ipsa sit tortura, ergo afflictio non sit addenda afflictio. CARDIVC. in *off. in. sanitatis*, cap. 161. egregiam de hoc morbo sistit obseruationem: Deus, inquit, articulari morbo flagellat ignauos, luxuriosos, et castigat voluptuosos, tradens plerosque inuisibili torturae, siue carnifici, nimirum podagrae, cuius tormentis, etiam in mollissimis lectis, subiiciuntur, vt vix a corporeo carnifice peius torqueri possint; ipsi tamen tam stupidi sunt, vt neque auertant, neque delicta sua, vti alias in tortura conuenit, confiteantur. Ab equuleo dimissi in pristinae vitae instituto pergunt.

pergunt, praetereaque itidem ad torturam rursus rapiuntur, donec tandem in iisdem intereant. Vtinam hocce monitum notent et obseruent omnes illi, qui libidinosam exercent iuuentutem. Arthritici itaque cum inflammationibus articulorum sint expositi, merito a tortura funicularum et scalae immunes manere debent, quoniam alias in maiora inflammationum pericula incidere possunt.

4.) a Fidiculis (Schnüren) inprimis liberantur a) iuuenes, facile enim articulatio manus extremae cum cubito laedi potest. b) Qui vlcus, vel cicatricem, vel luxationis, aut fracturae vestigium in his partibus, quibus hoc tormenti genus adplicatur, monstrant.

5.) a Compedibus, (Spanische Stiefeln) quibus nempe surae comprimuntur, liberantur, qui pedes habent oedematosos, qui in tibiis vlcera inueterata, tophos, gummata gallica etc. gerunt.

6.) A tortura scalae excipiuntur, qui *brachiorum fracturam, vulnera et ulcera* passi sunt, quo pertinent illi, qui *fonticulos* gestant, nec non isti, qui aneurisma, quod in tumorem expansa est arteria in brachio habent. Dilacerantur enim ita brachia inprimis, si illa ab vlceribus antiquis, vel longo fonticulorum vsu, sint emaciata. Vid. ZACCH. L. 6. tit. 2. *Qu IV.* Porro si fractura ossium laborauerunt, illa denuo facile iranguntur, dum callus perfectam soliditatem osseam vix acquisiuit. His annumerantur *illi* merito, qui in tibiis vlcera inueterata *scorbutica, venerea, gummata gallica, tophos, tumoresue alios fungosos gerunt.* Hi a compedibus merito liberantur. Item illi, quorum pedes ab *oedemate* tument, fauente C. C. iam citata.

7.) A scalae tormentis excipiuntur *illi, quibus caput constanter dolet.* Cum enim cephalalgia et cephalaea afflicti vix ambulare audeant, ob augmenta dolorum, multo magis tale quid exspectandum, si concutiantur in tortura. His annumerantur merito *vertiginosi*, qui sub tormentis facile in apoplexiam incidunt, cum prodromus apoplexiae vertigo esse soleat, item *epileptici*, iuxta CARPZ. *pr. C. part. 3. qu. 18.* Si e-

nim vera epilepsia adest, a tortura liberantur, et extraordinarie puniuntur, vel si incidunt durante tortura in epilepsiam, statim a tortura remittuntur. Hinc Dn. Scabini Lipsienses, in diss. WILDOGEL, citata, p. 43. in hoc casu ita respondebant: *Im Fall aber, bey der Execution dieses Urtheils, Inquisiten die Schwere Noth anwandelte, ist so fort damit einzubalten.*

8.) A tortura scalae excipiuntur illi, qui morbo pectoris laborant, v. g. *phthisi, asthma, dyspnoea, vomica, tussi inueterata, dispositi* item ad *haemoptysin, cordisque palpitationes*. Hi enim facile incidunt in suffocationem, vel momentaneum mortis periculum. Nam organa, iam laesa, a forti extensione et quassatione facillime dilacerantur, empyemata, sanguinis excretiones, inflammationes et suffocationes producantur.

9.) *Debiles, et ad lipothymias dispositi*, facile a tortura scalae in syncopen incidunt, *gibbosi* in suffocationem, *hydropici* in mortis pericula. Ideo torturae scalae non subiiciuntur. Hunc pertinent suo modo *obesi*, ob metum suffocationis.

10.) *Herniosi*, siue sit hernia scrotalis, siue inguinalis, siue umbilicalis, quando in scala torquentur, non tantum in vomitum incidunt, sed et strangulationem. Hernia enim incarcerata producitur, quae miserere mei, siue ileum, post se relinquit.

11.) Collarii, sic dicti, cruciatus perferre non possunt, absque vitae et sanitatis iniuria, illi, qui *angina* laborant, aut quorum *tonsillae* atque *parotides* glandulae inflammatae existunt, vel suppuratae, quo pertinent et illi, qui *strumas* et *scrophulas* in gutture gerunt. Periculum enim est, ne inflammationes augeantur, vel de nouo accedant, aut respiratio turbetur, aut suffocatio inducatur.

Caeterum iis, qui plura de hac materia, et quae satis solide sunt scripta, legere cupiunt, commendamus sequentes Autores nimirum ALBERTI *Diss. de Torturae subiectis Hal. 1730.* eiusque *Comment. Medic. in Edictum Aedilitium. Hal. 1738.* BENI. EWALD *Diss. de Torturis. Regiom. 1707.* IO. SAM. FRID. BOHM-
MEREI *Diss. de eo quod iustum est circa torturam valetudinariorum.*

Hal. 1729. GVIL. ZACH. CRAMERI Diss. de Tortura eiusque usu et effectibus. Lips. 1742. IO. PH. EYSELII Diss. de morbis ob quos rei ad torturam sunt inhabiles. Erf. 1711.

4. Qu. Quid statuendum de corporis poenis afflictivis?

Nulla infirmitas quidem ab ultimo supplicio reos immunes reddit; interim tamen interdum occurrunt conditiones personarum, quae a iudice non sunt negligendae.

Excipiuntur hinc ab ultimo supplicio 1.) *Iuniores*, qui scilicet intra impubertatis annos sunt constituti. *L. fere in omnibus ff. de regulis iuris. L. Infans ff. ad leg. Corn. de sicar.* Quia enim delictum ex iudicio et animo doloso delinquentis aestimatur; iuniores autem perfectum iudicium non possident: Ideo mitius puniuntur, nisi malitia suppleat aetatem, iuxta *C. C. art. 164.*

2.) *Decrepiti*, quoniam mentis alienationem coniunctam habent, etiam mitius puniuntur. *L. 7. §. 3. ff. ad S. C. Silan.* Quo pertinent *furiosi, maniaci et melancholici, L. Infans ff. ad leg. Cornel.* In maleficiis enim voluptas spectatur, non exitus. Illa autem in allegatis personis rite dirigi nequit, non dicam, quod furore perciti suo furore satis puniantur. *L. 14. ff. de offic. praesidis, CARPZ. P. C. part 3 Qu. 145.* quidem arbitratur, quod, si furiosi eo tempore crimina committant, quando adsunt eorum lucida interualla, tunc participes huius privilegii fieri nequeant. Sed quid de lucidis interuallis furiosorum sit statuendum, videbis in *Illustr. THOMAS, diss. alibi citata, de praesumptione furoris atque dementiae.*

3.) Ab ultimo supplicio ad tempus excipiuntur *praegnantae*, iuxta leges *ff. de poenis. L. si praegnant ff. de statu hominum*, ne scilicet innocens partus, cum matre, pereat, item *puerperae*, quae, iuxta usum modernum, non nisi exactis sex septimanis puniuntur. Nec gravidis promulgari quidem sententia mortis, sine abortionis metu, poterit.

4) Poenis corporis afflictivis mitius puniuntur *pue-ri, pubertati non proximi*, ob teneram corporis structuram, item *senes* debiliores atque decrepiti. Nam possunt ita interire, quoniam possident nervos debiles, ac corpus exsangue. Similis causa militat pro *invalidis*, atque ex morbo debilibus. Aut enim morbi sopiti denuo excitantur, aut praesentes maiora capiunt incrementa. In specie autem ab amputatione narium excipiuntur illi, qui *ozoena*, aliove ulcere narium, laborant. Hoc applicari debet quoque ad illos, in quibus, propter crimina militaria, amputatio aurium est suscipienda. Quando enim *strumis, scrophulis, parotidibus* aut ulcere quodam, afficiuntur, tunc haec mala facile exacerbantur. Denique, qui ex affectu articulorum aegrotant, amputationem manuum, absque vitae periculo, sustinere vix possunt.

Ad poenas corporis afflictivas referri denique potest *exilium, relegatio et carcer*. Inter exilium et relegationem statuitur differentia, quod exules libertatem habeant, sese vel ad hanc, vel ad aliam regionem conuertendi, relegati autem obstringantur, permanere in certa tantummodo regione. Si itaque relegati aërem in illa regione perferre non possint, et in morbos incidant, tunc locus relegationis merito mutatur, monente ZACCHIA, *lib. 6 tit. 2 qu. 8*. Carcerem quod concernit, ille ad reos vel detinendos, vel puniendos, plerumque adhibetur. Quando autem in carcere aer peccat prauitate effluuiorum, vel humiditate, vel frigiditate nimia, tunc merito mutatur, monente CARPZ. *part. 3. qu. 130*. Iudices, inquit, caueant, ne miseros reos detrudant in carceres horribiles atque immundos, id quod absque vitae detrimento vix fieri potest: Nam per id interdum ansam praebent delinquenti, delictum maius in se ipsum perpetrandi.

S. D. L. & G.

INDEX CAPITVM.

Praefatio.

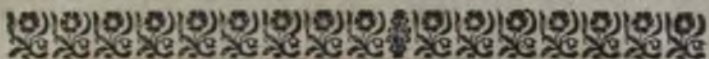
- Cap. I. de aetatum diuisione.
Cap. II. de Primogenitis.
Cap. III. de necessaria foetus ex vtero matris, in partu mortuae, exsectione.
Cap. IV. de virginitate.
Cap. V. de impraegnatione occulta.
Cap. VI. de impraegnatione affectata et simulata.
Cap. VII. de partu supposito, natorum item similitudine et dissimilitudine.
Cap. VIII. de tempore animationis foetus.
Cap. IX. de partu perfecto et legitimo.
Cap. X. de abortu.
Cap. XI. de superfoetatione.
Cap. XII. de mola.
Cap. XIII. de monstris.
Cap. XIV. de hermaphroditis.
Cap. XV. de impotentia coniugali, imprimis in sexu virili.
Cap. XVI. de impedimentis coeundi et generandi ex parte mulieris.
Cap. XVII. de morbis fictis, siue simulatis.
Cap. XVIII. de morbis dissimulatis, siue celatis.
Cap. XIX. de peste.
Cap. XX. de venenis et veneficiis.
Cap. XXI. de necessaria cadaverum inspectione.
Cap. XXII. de vulnerum lethalitate.
Cap. XXIII. de lethalitate vulnerum singulorum organorum corporis humani.
Cap. XXIV. de infanticidio.
Cap. XXV. de tortura, et poenis corporis afflictivis.

INDEX

INDEX RERVM.

A.

- A**bdominis in puerperis rugositas vnde? 67
viscera quaenam sint? 200
- Abortum** promouentia remedia quae sint, et quomodo
agant? 70
prouocandi modi quomodo distinguantur? 73
vltimis gestationis mensibus factum, quae conse-
quantur symptomata? 70. 71
- Abortus** an prouocandus, vt mater grauida a magno morbo
morteque liberetur? 71. 72. 73
primis gestationis mensibus factus, cur difficulter co-
gnoscatur? 69. 70
promoti poena cur, secundum ICtos, leuior, quam
foetus animati expulsi? 47
qualis? 46
promotus cur homicidium? 47
quid? 52. 65. 66
- Achores** in quibus subiectis contingat? 148
quid? 147
unde oriatur. *ibid.*
- Aconitum** est venenum 170
- Adolescentem** quo in casu fidiculis subiicere liceat? 1
- Aegilops** quid? 152
- Aer** certo respectu est venenum 169
- Aer** quomodo pestis tempore purificandus? 158. 159
- Aeris** inquinatio vnde? 158
putrefactio in quibus locis contingat? *ibid.*
unde? *ibid.*
- de Aetatibus** quae apud Juris peritos in controuersiam vo-
centur? 1
quare in Medicina Legali tractandum sit? 1. 2
- Aetatis** decrepitae termini, 10
virilis synonymum. 7
- Aetas

INDEX CAPITVM.

Praefatio.

Cap. I. de aetatum diuisione.

Cap. II. de Primogenitis.

Cap. III. de necessaria foetus ex utero matris, in partu mortuae, exteetione.

Cap. IV. de virginitate.

Cap. V. de impraegnatione occulta.

Cap. VI. de impraegnatione affectata et simulata.

Cap. VII. de partu supposito, natorum item similitudine et dissimilitudine.

Cap. VIII. de tempore animationis foetus.

Cap. IX. de partu perfecto et legitimo.

Cap. X. de abortu.

Cap. XI. de superfoetatione.

Cap. XII. de mola.

Cap. XIII. de monstris.

Cap. XIV. de hermaphroditis.

Cap. XV. de impotentia coniugali, imprimis in sexu virili.

Cap. XVI. de impedimentis coeundi et generandi ex parte mulieris.

Cap. XVII. de morbis fictis, siue simulatis.

Cap. XVIII. de morbis dissimulatis, siue celatis.

Cap. XIX. de peste.

Cap. XX. de venenis et veneficiis.

Cap. XXI. de necessaria cadauerum inspectione.

Cap. XXII. de vulnerum lethalitate.

Cap. XXIII. de lethalitate vulnerum singulorum organorum corporis humani.

Cap. XXIV. de infanticidio.

Cap. XXV. de tortura, et poenis corporis afflictiuus.

INDEX RERVM.

A.

Abdominis in puerperis rugositas unde? 67. viscera quanam sint? 200

Abortum promouentia remedia quae sint, et quomodo agant? 70
prouocandi modi quomodo distinguantur? 73. vltimis gesta-

tionis mensibus factum, quae consequantur symptomata

70. 71

Abortus an prouocandus, vt mater grauida a magno morbo morteque liberetur? 71. 72. 73. primis gestationis mensibus factus, cur difficulter cognoscatur? 69.

70. promoti poena cur, secundum Ictos, leuior, quam foetus animati expulsi? 47. qualis? 46 promotus cur homicidium? 47. quid? 52. 65. 66	Alcali vstum est venenum 172
Achores in quibus subiectis contingat? 148 quid? 147. vnde oriatur. ibid.	Alumen pulmosum est venenum 169
Aconitum est venenum 170	Amentes cur a tortura exempti? 251
Adolescentem quo in casu fidei subiciere liceat? 1	ab Amputatione aurium quinam exempti? 255. 256. narium quinam exempti? 255
Aegilops quid? 152	Anacardium est venenum 170
Aer certo respectu est venenum 169	Anemone est venenum 170
Aer quomodo pestis tempore purificandus? 158. 159	Angina laborantes cur a tortura collarii exempti? 254
Aeris inquinatio vnde? 158. putrefactio in quibus locis contingat? ib. vnde? ibid.	Anima quid? 47. 48
de Aetatibus quae apud Iuris peritos in controuersiam vocentur? 1 quare in Medicina Legali tractandum sit? 1. 2	de Animae cum corpore coniunctione sententiae variorum 49. sententia auctoris 50
Aetatis decrepita termini 10. virilis synonymum 7	Animae sedes vbi? 106
Actas decrepita quid sit? 10. quid sit? 2. virilis quid sit? 7	Animae praesentia, vel absentia, ex quo concludi possit? 86. sedes 48. 86. 94. 95. cur non sit glandula pinealis? 48
Aetatum cognitio cur Ictis sit necessaria? 1. diuisio 1. 2. 3. limites quomodo apud Ictos determinentur? 2. 3. quomodo de terminari debeant? ibid.	Animalia, venenosis cibis nutrita, an sint venena? 172. 173
Africanus flos est venenum 170	Antimonium an sit venenum, et quidni? 67
Agaricus est venenum 170	Apium risus est venenum 170
Alopecia quid? 147	Apthae venereae quid? 152
	Apoplectici cur a tortura exempti? 251
	Apoplexiae cognatum 39. remedia 140. signa 139
	Aquae mulsae propinatio cur sit signum fallax impraegnantiae? 39

Arctitudo foeminae an coniugium
dissoluat? 129. an sanabilis? ib.
quomodo a clausura differat?

129. 130

Area quid? 147

Arsenici synonyma 166

Arsenicum flauum quomodo par-
etur? ib. quid? ib. quomodo
fiat? ib. rubrum quomodo par-
etur? ib.

Artemisia est venenum 171

Arteriarum carotidum vulnera an
sint lethalia? 209. 210. cerui-
calium vulnera cur sint lethalia?
209. vulnera, in parte in accessi-
bili contingentia, cur sint abso-
lute lethalia? 192

Arteriae asperae vulnera an sint le-
thalia? 210. hepaticae vulne-
ra cur sint lethalia? 225

Arthritici cur a tortura funiculo-
rum et scalae exemti 252. 253

Artuum vulnera an sint lethalia?
231. 232

Asperae arteriae vulnera an sint le-
thalia? 210

Ascirum 171

Aspis est venenum 173

Asthmate laborantes cur a tortura
scalae exemti? 253. 254

Auripigmentum quid? 166. vnde
asseratur? ib.

Ab Aurium amputatione quinam
exemti? 255. 256

B.

Balnea cur pestis tempore vitanda?
160

Baptismus an hermaphrodito con-
ferendus, et cur? 108. an molae
conferendus? 84. an monstro
conferendus? 86. 95. herma-
phroditi masculi, pro foemina
baptizati, et v. v. an reiterandus
sit, et quidni? 108

Belladonna est venenum 170

Bezoelicum minerale 169

in Brachiis fonticulos gestantes cur
a tortura scalae exemti? 253

Brachiorum fracturam, vlcera, vul-
nera passi cur a tortura scalae
exemti? 253

Bruta an nasci possint ex hominibus
87. 88

Bubo venereus quid? 150. quotu-
plex? ib.

Bubonum sedes 157

Buprestis est venenum 173

C.

Cachexia quomodo simuletur?
136. simulata quomodo co-
gnoscatur? ib.

Cadaueris occisi inspectio an sit
necessaria, et cur? 179 180. ce-
lo lethifero subito occisi, sectio
an sit necessaria, et cur? 185

Cancer quomodo simuletur? 136

Capillorum defluuium in quibus
morbis

morbis et subiectis contingat?		funiculorum et polletrorum exemti?	
	148		257
Capistratio quid?	118	Ciborum fastidium cur sit signum fallax impregnantiae?	40. 41
Capitis contusiones grauiores cur sint lethales?	208. 209.	Clausura foeminae quomodo ab aetudine differat?	130. 131
dolore constante affecti cur a tortura scalae exemti?	259.	Clitoridis structura	101
dolores quibus symptomatibus concomitentur?	137.	Cobalthi officinarum synonyma	166
foetus laesio quibus modis fieri possit?	241. 242.	Cobalthum officinarum quid? unde afferatur	165 166
vulnera. Vide Vulnera capitis vulnerum effectus	199	Coemeteria cur extra vrbes esse debeant?	158
Carbunculi quid?	157	Coitus quid	113
Carcer quando mutandus	260	Coitus cur tempore pestis vitandus?	160.
Carceris finis quotuplex? ib.		impedimenta ex parte foeminarum	129. 130. seqq.
Caruncula vrethrae unde oriatur?	150	a Collarii tortura quinam exemti?	258
Castrati an a matrimonio arcendi, et cur?	125.	a Compedibus quinam liberandi	258
an a muneribus ecclesiasticis arcendi, et cur?	125.	Conceptionis consequentia	77
126.		Conceptus posterius an prius nasci possit, et cur?	11.
an cum foeminis coire possint, et cur?	124. 125.	secundi cur raro sint virales?	77
an semen effundere possint, et quidni?	125.	in Concubitu primo cur foemina sanguinem profundat?	28. 29
ex quo signo cognoscantur?	127.	Concubitus foeminae primus cur dolorosus? ib.	
qui dicantur?	122	Coniugii finis	113
Castratio quotuplex? ib.		Coniugium quoto anno ineundum?	35. 36
Caudicum neruorum, summitati humeri et femori implantatorum, vulnera an sint lethalia?	211	Contagium in quo consistat? quid?	144.
Ceraustes prester est venenum	173	quomodo corporis humani	
Cercosis quid?	101		
Cerebri vulnera an sint lethalia?	206. 207		
Chiragra laborantes cur a tortura			

- humani partes destruat? *ibid.*
 quomodo cum altero communi-
 cetur? *ib.*
- Contusionem capitis grauiore cur
 sint lethales? 208. 209. circa
 laryngem, cartilaginem thyroi-
 daeam et arytenoideas an sint
 lethales? 213. 214. fortes spi-
 nalis medullae et thoracis cur
 sint lethales? 210. testium an
 sint lethales? 235
- Contusionum testium remedium *ib.*
 ad Cordis palpitaciones dispositi
 cur a tortura scalae exenti? 257
- Cordis vulnera cur sint lethalia?
 216. 217. 218
- Costarum fracturae an sint lethales?
 216
- Cranii fractura maior cur sit mi-
 nus periculosa? 203. 204. vul-
 nera cur non sint lethalia?
 205. 206
- Crypsorchis an ad generationem
 aptus? 128. quid? *ib.*
- Cynanthropia. *Vid.* Rabies canina.
 D.
- Debiles cur a tortura scalae ex-
 emti? 258
- Decrepiti cur a tortura scalae ex-
 emti? 257. cur mitius punian-
 tur? *ib.*
- Delirii chronici signa 137. *seqq.*
 Delirium quotuplex? 137
- Depositionis forma qualis esse de-
 beat? 190. 191
- Deus an sit causa monstrorum?
 94. 95
- Diaphragmatis vulnera an sint le-
 thalia? 222. 228
- Dolor fictus quomodo cognosca-
 tur? 137. 138. 139
- Dolore capitis constante affecti cur
 a tortura scalae exenti? 258
- Dolores partium externarum cur
 raro fingantur? 137
- Doloris vehementis remedia 139
 symptomata *ib.*
- Dolorum capitis symptomata 137
 intestinorum symptomata 138
 pectoris symptomata 137. re-
 num symptomata 138. species
ib. ventriculi et vesicae sympto-
 mata *ib.*
- Ductus hepatici vulnera an sint le-
 thalia? 230. thoracici vulnera
 cur sint lethalia? 221
- Durae matris vulnera. *Vide* Vulne-
 ra durae matris.
- Dysenteria quid? 145. 146
- Dyspnoea laborantes cur a tortura
 scalae exenti? 258
- E.
- Ectasis in quem finem fingatur?
 141. 142
- Ectromiae. *Vide* Castrati.
- Elephantiasis Arabum. *Vide* Lepra
 Graecorum.
- Embryo an respirare possit, et quid-
 ni?

- ni? 19. an vitam ad tempus post mortem matris continuare possit, et cur? 16. cur laedatur tortura, matrem exercente? 254. 255
- Ἐπιτέλεια** quid? 47
- Ephelides cur sint signum fallax impregnantiae? 40
- Epilepsia ficta quomodo cognoscenda? 140
- Epileptici cur a tortura exempti? 257
- Eunuchi cur foeminis accenseantur? 107
- Eunuchus quotuplex? 122
- Excisi. Vide Castrati.
- Exilium quomodo a relegatione differat? 159
- Exsecti.** Vide Castrati.
- F.
- Fascinatio** quomodo fiat? 116
- Fastidium ciborum cur sit signum fallax impregnantiae? 40. 41
- Febris conciliata quomodo cognoscatur? 134 Hungarica quid? 146
- Hungaricae etymologia, symptomata, synonymia. ib. quomodo concilietur? 135. 136
- Febrium contagiosarum acutarum origo, signa 145. 146
- Fidiculis subilicere adolescentem quo in casu liceat? 1
- Filia an in filium mutetur? 111. 112
- Foemina quando menstrua primum patiatur? 5
- Foeminae arctitudo. Vide Arctitudo foeminae. Clausura quomodo ab arctitudine differat? 130. 131. quando concipiendi potentiam accipiant et amittant? 44. quibus ex causis partum supponant? 46. quibus ex causis vtero se gerere fingant? ib.
- Foetui, in vtero delitescenti, cur noceat tortura, matrem exerrens? 254
- Foetum debilitantes causae quae? 63. 64. 65.
- ex vtero matris, in partu mortuae, exsecans Medicus et Chirurgus, nec omnes ceremonias, alias in hac operatione usitatas, obseruans, an de crimine quodam accusandus sit, et quidni? 21. exclusum fuisse viuum, vnde cognoscatur? 238. 246. manu violenta occisum esse, vnde cognoscatur? 238. 241
- Foetus animati expulsi poena qualis? 49. animatus quis dicatur? ib. capite exclusus, ex quibus causis mori possit? 242. conuenienti modo non fatus, cur intereat? 243. 244. ex vtero matris, in partu mortuae, an exsecandus, et cur? 15. 21. ex vtero matris, in partu mortuae, exsectio quasnam vtilitates praestet? 20. ex vtero matris, in partu mortuae

- mortuae, exsecutio quomodo suscipienda? 21. ex vtero matris, in partu mortuae, exsecutionem quomodo susceperint veteres? 21. humanus, belluino capite instructus, an sit homo? 98. 99. in animatum et non animatum distinctio an admittenda? 50. cur physice non admittenda? 49. in animatum et non animatum distinctio quid ansam dederit? ib. in vtero delitescens, cur laedatur tortura, matrem exercente? 254 in vtero matris mortuae adhuc viui, signa 15. in vtero mortui, signum an sint pulmones submergentes? 243 seqq. maturus an seruandae matris causa occidendus? 76. mortui inspectio quomodo fieri debeat? 238. 250
- Foetus mortui partus cur sit difficilis? 240. mortui pulmones cur interdum in aqua supernantent? 243. 244. motus quando in vtero percipi incipiat? 41. non statim a placenta vterina liberatus, cur intereat? 241. partus cur retardetur? 11. qui exclusus fuit viuus, ex quibus causis interdum non respiret? 247. pulmones cur interdum in aqua submergant? 243 seqq. pulmones cur ordinarie in aqua supernantent? ib. qui septimum mensum in vtero nondum superauit, an exsecandus, et cur? 20. quibus modis capite laedi possit? 241. 242. interficiantur? 238-248. suffocari possit? 248. quomodo in iure diuidatur? 46. septimestres plurimi cur pereant? 57. strangulati signum? 242 suffocati signum 248**
- de Foetus ex vtero matris, in partu mortuae, exsecutione an in Corpore Iuris lex reperiatur, et ubi? 16. 17**
- Fonticulos in brachiis gestantes cur a tortura scalae exempti? 259**
- Fractura cranii maior cur sit minus periculosa? 204**
- Fracturae costarum an sint lethales? 216. vertebrarum colli, thoracis, lumborum, cum spinalis medullae laesione coniunctae, cur sint lethales? 210**
- Fracturam brachiorum passis cur a tortura scalae exempti? 258**
- Furiosi cur mitius puniantur? 259 iudicium quomodo ab infantis iudicio differat? 9**
- G.**
- Gemelli an sibi inuicem aegritudinem communicent? 11. 12. quot gaudeant placentis vterinis? ib.**
- Gemellorum, ex matris vtero exsecutorum, vter prior natus praesumendus? 1**

- mendus? 13. 14. ex matris utero exsectorum, is, qui primum in Chirurghi manus incidit, quidni prior natus praesumendus? 14. posterius conceptus an prius nasci possit, et cur? 11. 12. pulchrior quidni in statu dubio prior natus praesumendus? 14. quis in statu dubio prior natus praesumendus? 14. 15
- Gibbosi** cur a tortura scalae exempti? 257
- Glandula pinealis** cur non sit sedes animae? 52
- Glandularum mesenterii actio** 223 vulneratur sint lethalia? ib.
- Gonorrhoea virulenta** quid? 149. 150
- Grauidae** cur a tortura scalae exemptae? 254. mortuae signa an dentur? 16
- Gulae dissectae vulnus** cur sit lethale? 214
- Gummata Gallica** quid? 252
- Gutta rosacea** quid? 148
- H.
- ad Haemoptysin dispositi** cur a tortura exempti? 256. 257
- Haemorrhagiae**, ex venis et arteriis subclaviis, mammariisque, item vena $\alpha\lambda\upsilon\gamma\omega$, vulneratis, dependentes, cur sint lethales? 219
- ad Haemorrhagiam dispositi** cur a tortura exempti? 257
- Haereditarii morbi** an dentur? 153
- Harmonia praestabilita** an sit causa monstrorum? 95
- Hepatis vasa** quaeenam sint? 230. **Vulnera.** Vide **Vulnera hepatis**,
- Hermaphroditi** an sint monstra? 105. etymologia 101. causae 104. 105
- an Hermaphroditi masculi**, pro foemina baptizati, & v. v. baptizatus reiterundus sit, et quidni? 108. 111
- Hermaphroditis baptizandis** an masculinum, an foemininum nomen tribuendum? ib.
- in Hermaphroditis** quomodo sexus praevaletia dignoscenda sit? 106. 107. 108
- Hermaphrodito affines** personae 110
- an Hermaphrodito**, utroque organo ad generandum perfecte instructo, liceat utroque modo coire? 109
- Hermaphroditus** an ad matrimonium habilis sit? 108. an baptizandus, et cur? 111. an in foro testari queat, et quidni? 110. an munere publico fungi queat, et quidni? 110. 111. an succedat in feudis, et quidni? 110. 111. foemina describitur 101. masculus describitur, ib. 102.
- mascu-

masculus et foemina simul an detur? 102. seqq. quid? 100.	tinus? 41
quotuplex? 100. 101	Impraegnationem quibus casibus diffiteantur foeminae? 43. simulantes, in quibus motus foetus nondum apparet, an in custodia tenendae? 43
Hernia venerea. Vide Tumor testium.	Impuberes cur a supplicio ultimo immunes? 260. cur a tortura scalae exempti? 258. cur mitius puniantur? 259
Herniosi cur a tortura scalae exempti? 257	Impugnatio an potentiam feminis, effigiemque conceptus mutare valeat? 48. an sit causa monstrosorum? 94. 95. quomodo in foetum agat? 90
Homines an nasci possint ex brutis? 87. 88	Impotentia coeundi quid? 113. generandi quid? ib.
Hydropici cur a tortura exempti? 251. 254	Impotentiae coniugalis causae. 114. seqq.
Hymen an detur? 23. 24. an in omnibus virginibus detur, et quidni? 24. quid? 23	Impraegnantiae signa an dentur? 37. quae sint? 38. seqq. signum fallax cur sint ephelides? 40. cur sit aquae mulsae propinatio? 42 cur sit lac in mammis? 38. cur sit fastidium ciborum? 40. 41. cur sit orificii vteri interni coniuventia? 39. cur sit pica? 40. cur sit suffumigatio aromatibus facta? 42. cur sit vomitus matu-
I.	Infans cur in iuris negotiis furioso comparetur? 3. cur loqui non censeatur? ib. quis sit? ib.
Imaginatio an potentiam feminis, effigiemque conceptus mutare valeat? 48. an sit causa monstrosorum? 94. 95. quomodo in foetum agat? 90	Infantem furioso aequiparari, quo sensu dicatur? 4
Impotentia coeundi quid? 113. generandi quid? ib.	Infantes cur a tortura exempti? 256. 257
Impotentiae coniugalis causae. 114. seqq.	Infantia quid sit? 3. 4
Impraegnantiae signa an dentur? 37. quae sint? 38. seqq. signum fallax cur sint ephelides? 40. cur sit aquae mulsae propinatio? 42 cur sit lac in mammis? 38. cur sit fastidium ciborum? 40. 41. cur sit orificii vteri interni coniuventia? 39. cur sit pica? 40. cur sit suffumigatio aromatibus facta? 42. cur sit vomitus matu-	Infantis iudicium quomodo a furiosi iudicio differat? 4. praefurioso praerogatiuae ubi recensitae sint? ib. ratio an sit sana et cur? ib.
tinus? 41	Infantium vulnera cur sint periculosa? 198
Impraegnationem quibus casibus diffiteantur foeminae? 43. simulantes, in quibus motus foetus nondum apparet, an in custodia tenendae? 43	Insibulatio quid? 121
Impuberes cur a supplicio ultimo immunes? 260. cur a tortura scalae exempti? 258. cur mitius puniantur? 259	Inspectio cadaveris occisi an sit necessaria et cur? 179. post sepulturam cur nullius sit usus? 186. quando et quomodo suscipienda sit? ib. foetus mortui quomodo fieri debeat? 242. seqq.

in Inspektione cadaueris cur Medicus notare debeat. quae vidit occisi quae sint facienda? 189	Intestinorum dolores quibus symptomatibus concomitentur? 138 vulnere. Vide Vulnere intestinorum.
Inspektionem legalem cadaueris occisi an Medicus solus instituere valeat, et cur? 183	Iuuentus an a virili aetate distincta sit, et quidni? 7. quid sit? ib.
ad Inspektionem cadaueris occisi an Medicus et Chirurgus, qui vulnerato viuo medebatur, adhibendus sit? 183. an Medicus et Chirurgus iuramento confirmandus sit? ib. an, praeter Medicum, a magistratu ablegatum, etiam inquisitus alium ablegare possit, et cur? 183. an senior, an iunior Medicus adhibendus sit? 183. an vnus, vel plures Medici et Chirurghi requirantur? 183. quales Medici requirendi? 183. qualis locus requiratur? 187	Iuuentutis iura, synonyma, temperamentum. ib. L.
ante inspektionem legalem cadaueris occisi quae sint facienda? 187	Lac in mammis cur sit signum fallax impraegnantiae? 38. 39. purperis quomodo a lacte, a mensium obstructionibus superueniente, dignoscendum? 72
post Inspektionem cadaueris occisi quae sint facienda? 190	Lactantes cur a tortura exemptae? 255. 256.
ad Inspektionem legalem cadaueris occisi quales personae sint necessariae, et cur Medici, vel Chirurghi, Anatomiae periti? 182	Lactis in mammis defectus cur sit signum fallax praegnantiae simulatae? 45
Inter inspiciendum cadauer occisi si lis oriatur, cuiusnam plus credendum? 182	Laesio capitis foetus quibus modis fieri possit? 249
Intumescencia abdominis est si grauiditatis 37. 38	Laesiones vteri cur sint periculosiores gestationis tempore, quam alio? 233
	Laesionum, sine integumentorum communium dilaceratione factarum, quatenus sint lethales? 237
	Leontiasis. Vide Lepra Graecorum.
	Lepra Graecorum in quo consistat? 149. quid? 148. 149
	Leprae Graecorum cognatum. 152 synonymia. 148. 149
	Lethale quid? 192
	Lethalitas vulnerum quomodo cognoscatur? 185
	de Le-

de Lethalitate vulnerum secundum quam regulam pronuntiandum fit? 193. seqq.	Matrimonium quo anno ineundum? 35
Lienis vulnera an sint lethalia? 226 227	ad Matrimonium an hermaphrodi- tus sit habilis? 108. 109
ad Lipothymias dispositi cur a tor- tura scalae exempti? 258	Mediastini vulnera cur sint letha- lia? 217
Lippitudo oculorum quid? 148	Medici cur venenorum perfectam habere debeant notitiam? 161
Lochiorum fluxus quamdiu duret? 71. quomodo a fluxu mensium dignoscendus? ib. vnde oria- tur? ib.	Melancholia quid? 135. 136. si- mulata quomodo cognoscatur? ib.
Lues venerea quid? 150	Melancholici cur a tortura exempti? 258. cur mitius puniantur? 259
Luis venereae cognatum? 152. spe- cies et synonymia. 150. seqq. M.	Menses fluentes quid significant? 32. quo tempore fluere inci- piant? 5. 35
Maculae faciei cur sint signum fal- lax impraegnantiae? 40	Mensium fluxu laborantes cur a tor- tura exemptae? 256. fluxus quam- diu duret? 71. quomodo a san- guinis per pudenda muliebria effluxu, post puerperium contin- gente, dignoscendus? ib. vnde oriatur? ib.
Mammarum soliditas an virginita- tem probet, et quidni? 29. tur- gescentia in grauidis vnde? 38	Menstrua. Vide Menses.
Mania simulata quomodo cogno- scatur? 136. 137	Mentula, iusto breuior, an impraec- gnationem impediatur, et quidni? 117. 118
Maniaci cur a tortura exempti? 258 cur mitius puniantur? 259. qui? 136	Mentulae vitia quanam? 117. seqq.
Mares quando generandi potenti- am accipiant et amittant? 44	Mercurius dulcis quando sine noxa assumatur? 165
Masticatoriorum balsamicorum species. 160	Mesenterii vasa quanam sint? 226 vulnera an sint lethalia? ib.
Matre mortua a actum quoque fit de vita embryonis, et quidni? 15	Metus cur pestis tempore abdicandus? 160
Matrimonio an arcendi sint mor- bo haereditario affecti? 152, 153	Mm 2 Mola

- Mola** an absque impregnatione generari possit? 86. an baptizanda? 89. an in castis generari possit? 83 84. quid? 83. quomodo ex ouulo, a semine virili actuato, et non actuato, generari possit? 84. quomodo ex sanguine vterino generari possit? 84
- de Mola** quibus de causis in foro Iuridico et Medico quaestio oriatur? 83
- Molae** causae 84. signa an dentur? 88. quanam sint? ib.
- Molam** gerens an priuilegiis gaudeat praegnantium? 88. 89
- Molarum** differentiae. 86
- Monorchis** an generare possit, et cur? 126. 127
- de Monstris** vbi in foro Iuridico et Theologico agatur? 89
- Monstrorum** causa 94. 95. 96
- in Monstrorum** formatione an erret anima rationalis an sensitiva? 95
- Monstrum** an baptizandum? 86. 95 an occidendum? 99. an sit vitale? 97. an succedat in haereditatem? 99. bicorporeum an sit homo duplex? 99. cur partu difficili excludatur? 97. cur plerumque ante partum pereat? ib. cur plerumque per abortum excludatur? ib. quid? 90. quodnam anima rationali praeditum sit, quodnam minus? 98. quomodo generetur? 96. 97. quomodo duplex? 91. seqq.
- Morbi** an coniugium dissoluant? 113. contagiosi acuti quinam sint? 144. 45. 146. chronici quinam sint? 146. 147. quinam sint? 143. quotuplices? 144. haereditarii an dentur? 153. in quem finem celetur? 132. pectoris quinam sint? 257. venerei partiales quinam sint? 149. 150. totales quinam sint? 150. 151. 152
- Morbilli** quid? 145
- Morbo** haereditario affecti an a coniugio arcendi? 152. 153. pectoris laborantes cur a tortura scabrae exempti? 258
- Morborum**, a venenis ortorum, signa an dentur? 173. 176. quinam celetur? 142. quinam simulentur? 132. 141. simulatio et quibus causis fiat? 132. 33
- Morbosorum** vulnera cur sint lethalia? 196
- Morbus** fictus, siue simulatus. quomodo a vero distinguendus sit? 133
- Morbus** S. Lazari. Vide Lepra Graecorum.
- Mortis**, a venenis ortae. signa 175
- Motus** foetus est signum grauiditatis. 41
- Musculorum** cordis vulnera an sint lethalia? 214. thoracis vulnera an

an sint lethalia?	212	Parotidibus affecti cur ab amputa-
Muti cur a tortura exempti?	257	tione aurium excipiantur? 259.
N.		260. glandulis inflammatis, vel
Nacui materni vnde?	48	suppuratis, laborantes cur a tor-
a Narium amputatione quinam		tura collarii exempti? 258
exempti?	159	Partes corporis humani. Vide
Natorum similitudo vnde?	47	Corporis humani partes.
Neruorum intercostalium et paris		Partium externarum dolores cur
vagi vulnera an sint lethalia?	223	raro fingantur? 137. inaccessi-
Nuptiae quo tempore instituendae?		bilium vulnera an sint lethalia?
O.	35	197. membranarum, tendino-
Obesi cur a tortura scalae exempti?	258	sarum, neruosarum, ex meris
Obsessionis signa	142	vasculis compositarum, vulnera
Oculorum lippitudo quid?	148	cur sint periculosa? 197. nobili-
Oesophagi vulnera. Vide Vulne-		um vulnera cur sint lethalia? 98
ra oesophagi.		de Partu, ante mensem septimum
Omenti vulnera an sint lethalia?	228	facto, quid statuendum? 59. de-
Ophiasis quid?	14	cimestri et duodecimestri quid
Orificiorum ventriculi vulnera cur		statuendum? 62. seqq. octime-
sint lethalia?	224	stri quid statuendum? 61. septi-
Orificium vterinum certa exhibet		mestri quid statuendum? 61. vn-
graviditatis signa	4	decimestri quid statuendum? ib.
Ostentum. Vide Portentum.		Parturientes quibus modis laedan-
Ovulum, a semine virili actuatum		tur? 238
et non actuatum. quomodo in		Partus duodecimestris an sit legiti-
molam abire possit?	84	mus? 63. causae. 62. 63. foe-
Ozoena quid?	152	tus cur retardetur? 11. mortui
P.		cur sit difficilis? 238. imperfe-
Pancreatis Virfungi vulnera cur		ctus seu praematurus quid? 56.
sint lethalia?	228	intempestivi consequentia. 62.
Papillarum in mammis color ro-		legitimus quid? 57. maturitas
seus an virginitatem probet, et		vnde noscenda 63. 64. olim fa-
quidni?	29	ctus, cur difficulter cognoscatur?
		68. perfecti synonymum. 55.
		Mm 3
		perfe-

perfectus quid? ib. quibus de causis supponatur? 43. quid? 55. 69	signa. 157. tempore cur a bal- neis, coitu et purgantibus absti- nendum? 160 cur cryptae sub- terraneae non aperiendae? 158. quae alimenta assumenda? 160 quae alimenta vitanda? 159. quae merces excludendae? 155. 156
Partus, recens facti, signa? 47. 69. 70. 71. serotinus quid. 56. sup- positi signa. 43. tempus an sit certum? 53. ordinarium. ibid. tredecim mensium, et ultra, an possibilis? 66. 67. 68. vitalis quid? 57. viui synonyma. 56. vuius quid? 56. vndecimestris an sit legitimus? 68. causae, 66 67. 68	Pestis tempore quomodo aer purifi- candus? 158. 159 Phimosi quotuplex? 115. 116. ve- nerea cur vesicula crystallina di- catur? 150
Pectoris dolores quibus symptoma- tibus concomitentur? 137. mor- bus. Vide Morbus pectoris,	Phthifici cur a tortura exempti? 251. 254
Penis corporum neruorum vulne- ra cur sint periculosa? 235. re- tractio vnde? 115	Phthisis quid? 147 Pica cur sit signum fallax imprae- gnantiae? 40 quot placentis vterinis gemelli gau- deant? 11
Pentorchis an alios potentia coeun- di superet? 128	Plexuum neruorum vulnera an sint lethalia? 211
Percussio circa regionem epigastrii cur sit lethalis? 223	Poena mitior quibus obtingat? 260 quid? 250
Percussiones circa laryngem, car- tilaginem thyroidaeam et aryte- noideas an sint lethales? 213	a Polletrorum tortura quinam ex- empti? 252
Pericardii vulnera cur sint lethalia? 219	Porrigo quid? 148 Portentum quid? 90
de Peste suspecti an ante quadrage- nam in rempublicam admitti possint? 155. quamdiu erepu- blica excludendi? 154	Posthumi cur patri magis similes, quam alii liberi? 48
Pestis effectus. 145. quid? ib. re- media praeseruatiua. 158-160	Praegnantibus cur a supplicio ultimo ad tempus exemptae? 260 Praegnantiam quibus ex causis foc- minae fingant? 43. 44 Prae-

Praegnantis vrina qualis?	42	244. 245. qui exclusus fuit vi-	
Primogenitus cur prior natus a lu-		uus, cur interdum in aqua sub-	
reconsultis habeatur?	12. quis	mergant? 16. cur ordinarie in	
dicatur?	11. 12	aqua supernatent? ib. submer-	
Priuelegiis praegnantium an gau-		gentes an sint signum foetus, in	
deat mulier, molam gerens?	88. 89	utero mortui?	239
Pfora quid?	148	Pulmonum foetuum docimasia in	
Pforophthalmia quid? ib.		aqua quibus cautionibus insti-	
Pubertas quid sit?	5	tuenda secundum Beyerum?	244. 245
Pubertatis initium. ib. signa quae?	5	Pulsus quomodo mutetur?	134
5. 6. synonyma.	5	Puncturae exiguae spinalis medullae	
Pudendagra quid?	148	cur sint lethales?	107
Pudendorum mul. ebrium tumor oe-		Purgantia cur pestis tempore vitan-	
dematosus in puerperis vnde?	71	da?	160
Pueri cum furioso comparatio quo-		Purpura alba quid? 146. quid? ib.	
usque extensa sit? 4. stuprati si-		Purpurae albae synonymia. ib. sy-	
gna.	35	nonymia. ib.	
Pueris cur testamentum condere		R.	
non liceat?	4	Rabiei caninae origo, synonymia.	146
Pueris cur testimonium dicere non		Rabies canina quid. ib.	
liceat? ib.		Receptaculi chyli lumbaris vulnera	
Pueritia quid sit? ib.		cur sint lethalia?	221
Pueritiae diuisio, finis, initium, sy-		Recutitio an sit possibilis? 120. ex	
nonyma. ib.		quibus signis cognoscatur? 122	
Puerorum actus cur non sint validi?		Relegatio quomodo ab exilio diffe-	
ib. tenerorum vulnera cur sint		rat?	260
periculosa?	198.	Relegationis locus quando mutan-	
Pueros furiosis aequiparari, quo		duus? ib.	
sensu dicatur?	4	Renum dolores quibus symptoma-	
Puerperae cur a tortura exemptae?	254	ribus concomitentur? 138. vul-	
Pulchritudinis causa.	12	nera an sint lethalia?	231
Pulmones foetus mortui cur in-		Rhagades quid?	152
terdum in aqua supernatent?		Robur	

Robur quotuplex? 12	Sectio cadaueris occisi quomodo instituenda sit? ib.
S.	
Sacchari Saturni effectus. 167. 168	Sectio cæcæ primi generis an absolute lethalis, et quidni? 18
Saccharum Saturni cur caute adhibendum? 168. ex qua materia paretur? 167	in Sectione cadaueris occisi cur etiam ventres non vulnerati disseccandi sint? 189
Saliuæ crebrior excretio quomodo promoueatur? 159. 160	Semen masculinum minus actiuum vnde? 67
Sanguinis ex pudendo muliebri effluxus in, vel post coitum an signum stupri violenti sit? 31. per pudenda muliebria effluxus, post puerperium contingens, quomodo a fluxu mensium dignoscendus? 71. vnde oriatur? ib.	Semen muliebri, quomodo in motum abire possit? 85
Sanitas quid? 115	Seminis virilis vbertas an sit causa monstrorum? 96
Σατυριασμός. Vide Lepa Græcorum.	Semiuri. Vide castrati.
Scabiei species. 149	Senectus in quot partes diuidatur? 10. quid sit? 8
Scabies Gallica. Vide Lues venerea. humida quid? 149. quid? 149	Senectutis formalitas, iura, termini 9
a Scalæ tortura quinam exempti? 252 253. 254	Senes an generare et concipere valeant? 9. an inter infirmos censendi sint? ib. cur a tortura exempti? 257. 258. decrepiti cur mitius puniantur? 259
Scorbutus in quibus regionibus imprimis grassetur? 147. in quo consistat? ib. quæ mala pariat? ib.	Sensorium commune quid. 52. hoc est sedes animæ, ib.
Scrophulas in gutture gerentes cur a tortura collarij exempti? 258	Senum affectus, 10. vulnera cur sint periculosa? 196
Scrophulis affecti cur ab amputatione aurium exempti? 259	Sepultura in templis cur illicita? 100
Sectio cadaueris occisi cur vscatis cultris Anatomicis instituenda sit? 187	Serpigo quid? 148
	Sexum masculinum quaenam partes forment, quaenam foemininum? 104. 105
	Sexus mutatio an detur? 111. 112
	Siderum influxus an sit causa monstrorum

strorum?	95. 96	Suffocati foetus signum, 248. 249.
Similitudinis natorum causa	47	Suffocatio foetus quibus modis fieri possit? 248
Sinum durae matris vulnera cur sint lethalia?	206	Suffumigatio cur sit signum fallax impraegnantiae? 42
Sodomitici congressus hominum cum brutis an sint causa mortuorum?	69	Superfoetatio an detur? 80. in quibus subiectis et quomodo fiat? 80 quid? 78. quo tempore fiat? 81
Smalta quomodo paretur.	166	Superfoetationis modus cur difficulter cognoscatur? 82. signa an dentur? ib. tempus an computari possit. et quidni? 81
Smaltae synonymia. ib.		a Supplicio ultimo quinam exempti? 260
Spado quid?	122	Surdi cur a tortura exempti? 257
Spinalis medullae exiguae puncturae et fortes contusiones cur sint lethales? 209. vulnera an sint lethalia? 209. cur sint lethalia?	209	Syncope ficta cur statim cognoscatur? 140. quid? ib.
Sterilitatis causae.	129. 130	Syncopes cognatum, signa. ib. remedia. 140
Sterni vulnera in superficie interna cur sint lethalia?	220	
Stolidi cur a tortura exempti?	257	T.
Strangulati foetus signum.	248	Tempus nascendi an homo certum habeat 58
Strumas in gutture gerentes cur a tortura collarii exempti?	258	Tendinum maiorum vulnera cur sint lethalia? 236
Strumis affecti cur ab amputatione aurium exempti?	260	Territio cur in lactantibus et puerperis locum non inueniat? 255 cur in senibus locum non facile inueniat 251. quid et quotuplex? 252. realis quomodo fiat? ib. verbalis cur in grauidis locum non inueniat? 255. quomodo fiat? 252
Supidi cur a tortura exempti?	257	Terroris effectus in fluxu mensium laborantibus et lactantibus, 255
Stupri, in puerum commissi, signa? 34. 35. violenti effectus, 31. signum an sit sanguinis ex pudendo muliebri effluxus in, vel post coitum?	28	
Stuprum in quos committatur? 31. violentum an masculus virgini nubili inferre possit?	31. 32	
Sudor Anglicanus quid?	145	

- in puerperis. 255
- Testicondus. Vide Crypsorchis.
- Testiculi venerei origo, synonymia. 150
- Testium vitia quaenam? 122 seqq. vulnere et contusiones Vide Vulnere testium, Contusiones testium.
- Tetrorchis an alios potentia coeundi superet? 127. 128
- Thlibiae qui dicantur? 123
- Thladiæ, Thlasiæ qui dicantur: ib.
- Thoracis contusiones fortes cur sint lethales 223. vulnere, Vide vulnere thoracis.
- Tinea quid? 147
- Tonsillis inflammatis, vel suppuratis, laborantes cur a tortura collarii exempti? 254
- Tortura nocturna quid? 152. quid? 250. quomodo instituenda? 51 quotuplex? 251. 252.
- a Tortura collarii quinam exempti? 259. cur exemptæ grauidæ? 255 exemptarum personarum conditiones physicae quaenam sint? 254 seqq polletrorum quinam exempti? 257. scalæ quinam exempti? 257
- in Tortura distanda quid spectandum? 9
- Torturæ strictæ sumtæ gradus. 251. 252. subiectum? 53. cur non omnes personæ? 247. cur solæ personæ impastæ? 250. synonymia. 244. 245 circa Torturam quodnam sit officium iudicis? 251.
- Trachææ, sub claviculis, et in thorace reconditæ, vulnere cur sint lethalia? 213
- Triorchis an alios potentia coeundi superet? 127. 128.
- Trunci neruosi organis vitalibus motus et sensus præstantes, cur non abscindendi? 210
- Truncorum neruorum, organis vitalibus motus et sensus præstantium, vulnere an sint lethalia? 210
- Tumor quomodo concilietur? 136
- Tumoris testium origo, synonymia. 150
- Tussi inueterata laborantes cur a tortura scalæ exempti? 258
- V.
- Vaginae rugositas et arctitudo cur destructa ad pristinum interdum redeat tonum? 26. 27. cur non semper destruaturo alteroque congressu? ib. quam variet? 26 vnde? ib. vteri dilatatio in puerperis vnde? 70
- Valerudinarii cur a tortura exempti? 257. quinam sint? ib.
- Variola magna quid? 152
- Variolæ quid? 145
- Vasa biliaria quaenam sint? 230 sanguis

- sanguifera cur sint ad vitam absolute necessaria? 219
- Vatorum biliariorum vulnera an sint lethalia? 230. cordis communium (arteriæ magnæ, arteriæ pulmonalis, venæ cavæ, venæ pulmonalis) vulnera cur sint lethalia? 219. coronariorum cordis vulnera? 216. 217. intercostalium vulnera cur sint lethalia? 220. lacteorum secundi generis vulnera cur sint lethalia? 227. sanguiferorum mesentericorum vulnera cur sint lethalia? 226. 227. spermaticorum vulnera an sint lethalia? 234
- Venæ cavæ & portæ vulnera cur sint lethalia? 219.
- Venarum cervicalium vulnera cur sint lethalia? 212. iugularium vulnera cur sint lethalia? 212.
- Venena animalium quænam sint? 172. 173. applicandi modus quotuplex? 162. extus applicata an tanta celeritate agere valeant, quanta intus applicata? 162. 163. mineralium cur assumpta statim agant? 163. quænam sint? 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. quotuplicia? 161. 162. vegetabilium cur commode propinari possint? 170. 171. 172. quænam sint? 170. 171. 172.
- Veneri præsentia in corpore humano quomodo cognoscatur? 176
- Venenorum animalium effectus 172 effectus an aliis morbis sint communes? 174. quinam sint? ib. emmenagogorum species 171
- Venenorum perfectam notitiam cur habere debeant Medici? 162
- Venenum, improprie tale, siue non mortiferum, quid? ib. pestiferum a quibus corporibus, recipiatur? 155. 156. quid et quotuplex? ib.
- Ventriculi dolores quibus symptomatibus concomitentur? 139. vulnera an sint lethalia? 223. 224. 225. vulnerum effectus 200
- Ventriculorum cordis vulnera cur sint lethalia? 216
- Ventris imprægnationem simulantium inspectio quomodo suscipienda sit? 45. Inspectio quibus committenda sit, et quidni solis obstetricibus? 32. 33. quomodo suscipienda sit? 33. tactum recusare, an in puellæ examinandæ sit arbitrio? 31. tumores, a morbo producti, quomodo ab iis, qui imprægnationem testantur, dignosci possint? 35
- Vermiculi in semine an sint causarum monstrorum? 96
- Verrucæ veneræ quotuplices? 152
- Verrucarum venerarum sedes. 151
- Vertebrarum colli, thoracis, lumborum fracturæ, cum spinalis

- medullæ læsione coniunctæ, cur sint lethales? 207
- V**ertiginosi cur a tortura scalæ exempti? 258
- V**esicæ dolores quibus symptomatibus concomitentur? 9 felicæ vulnera an sint lethalia? 30 vulnera. Vide *Vulnera vesicæ.*
- V**esicularum seminalium vulnera cur sint periculosa? 235.
- V**ibices quid? 157
- V**iolenta manu occisum esse foetum, unde cognoscatur? 238 sqq.
- V**irginitas quibus mediis restitui possit? 33. quid et quotuplex? 22
- V**irginitatis, pluribus congressibus recens læsæ, signa. 27. 28. signa an dentur? 22. 23. 24. dubia quæ? 29. 30. quæ? 22-26.
- ad Virginitatis examen qui requirendi sint?** 32. 33
- in Virginitatis examine instituendo ad quæ attendendum sit?** 30. 33. 34
- Virgo dormiens an inscia imprægnari possit?** 28. quidni sit nubilus, antequam menstrua patiantur? 35
- Viscera abdominis quaenam sint?** 223
- Vlcera brachiorum passî cur a tortura scalæ exempti?** 256
- Vlcerum crustosorum causæ** 136 præputii, glandis atque freni effectus. 150
- Vlcus fictum quomodo a vero dignoscatur?** 136. 137
- Vomica laborantes cur a tortura scalæ exempti?** 253. 254.
- Vomitus matutinus cur sit signum fallax imprægnantiæ?** 41. quid? 165
- Vreterum vulnera cur sint lethalia?** 232
- Vrina crassa et turbida, ac cum sedimento farinaceo mixta, cur sit signum fallax imprægnantiæ?** 42 prægnantis qualis: ib. tenuis an virginitatem probet, et quidni? 29
- Vrinæ sibilus an virginitatem probet, et quidni?** ib.
- Vteri læsiones cur sint periculosiores gestationis tempore, quam alio?** 233
- Vterus cur pars sit, ad vitam destinata?** 233
- Vulnera angusta et profunda cur sint periculosa?** 196. arteriæ hepaticæ cur sint lethalia? 230. arteriæ pulmonalis an lethalia? 19 arteriarum œsotidum an sint lethalia? 212. 213. ceruicalium cur sint lethalia? 212 in parte inaccessiblei contingentiâ, cur sint absolute lethalia? 192. artuum an sint lethalia? 235. 236. asperæ arteriæ an sint lethalia? 213. baculo grandiori facta, an sint per se lethalia? 198. capitis quotuplicia? 203. capitis an sint lethalia.

lia. 200. seqq. quænam sint? 203. quando fiant lethalia? 202. 203. caudicum naruosorum summitati humeri et femori implantatorum, an sint lethalia? 211. brachiorum passî cur a tortura scalæ exempti? 253. cerebelli cur sint lethalia? 208. cerebri an sint lethalia? 206. 207. colli lethalia quænam sint? 212. seqq. cordis an sint lethalia? 216-218. corporum nervosorum penis cur sint periculosa? 235. cranii cur non sint lethalia? 203 cum contusione et dilaceratione facta, cur sint pessima? 196. diaphragmatis an sint lethalia? 222 223. ductus hepatici an sint lethalia? 230. cholechochi sunt absolute lethalia 230. thoracici cur sint lethalia? 221. duræ matris an sint lethalia? 206. per sectionem inflicta, cur sint minus periculosa, ac cum contusione et dilaceratione coniuncta? 196. gladio acuto facta, an sint per se lethalia? 201. glandularum mesenterii cur sint lethalia? 227. gulæ abscessus an lethalia 214. hepatis cur sint lethalia? 228 229. quotuplicia? ib. infantium tenerorum, puerorum et senum cur sint periculosa? 198. instrumentis venenatis facta, cur sint lethalia? 196. intestinorum cur difficillime consolidentur 225. 226. cur sint lethalia? ib. quotuplicia? ib. infra nasum et oculorum angulum maiorem per cranium in cerebrum penetrantia, cur sint lethalia? 208. lienis cur sint lethalia? 231. 232. medullæ oblongatæ cur lethalia. 208. mediastini cur sint lethalia? 217. mesenterii an sint lethalia? 216. morbofis inflicta, cur sint lethalia? 199. musculorum cordis cur sint lethalia? 216. thoracis an

sint lethalia? 215. musculorum temporalium sunt valde periculosa 205. nervorum an sint lethalia. 210. nervorum intercostalium et paris vagi an sint lethalia? 223. nervosorum plexuum an sint lethalia? 211. œsophagi an sint lethalia? 214. 215. transversalia cur sint periculosa longitudinaliis? 214. omenti an sint lethalia? 218. orificiorum ventriculi cur sint lethalia? 224. pancreatis Virsungii cur sint lethalia? 218. partium inaccessibilium an sint lethalia? 197. membranosarum, tendinosarum, exmeris musculis compositarum, cur sint periculosa? 197. nobilium cur sint lethalia? 198. per se lethalia quænam sint? 194 200. pericardii an sint lethalia? 219. permagna cur sint lethalia? 196. profunda et angusta cur sint periculosa? 196. profunda spinalis medullæ cur sint lethalia? 209. pulmonum an sint lethalia 220. seqq. pylori sunt lethalia 214 quæ mox mors sequitur, an sint per se lethalia? 199. 200. receptaculi chyli lumbaris cur sint lethalia? 218. renum an sint lethalia? 231. rotunda cur sint periculosa? 196. sclopetis facta, cur sint lethalia? ib. sinuum duræ matris cur sint lethalia? 206. spinalis medullæ an sint lethalia? 209. sterni in superficie interna cur sint lethalia? 220. telo lethifero facta, an sint per se lethalia? 200. 201. tendinum maiorum cur sint lethalia? 236 testium an sint lethalia? 235. thoracis, ad cavitatem eius penetrantia, an sint lethalia? 215. 216. thoracis, cum fracturis costarum coniuncta, an sint lethalia? 216. tracheæ, sub claviculis

lis et in thorace reconditae, cur sint lethalia? 213. truncorum nervosorum, organis vitalibus motus et sensus praestantium, an sint lethalia? 208. vasorum biliariorum an sint lethalia? 230. cordis communium (arteriae magnae, arteriae pulmonalis, venae cauae, venae pulmonalis) cur sint lethalia? 219. coronariorum cordis cur sint lethalia? 216 217. intercostalium cur sint lethalia? 220. lacteorum secundi generis cur sint lethalia? 227. sanguiferorum mesentericorum cur sint lethalia? 226. spermaticorum an sint lethalia? 234. vehementibus symptomatibus comitata, an sint lethalia? 199. venae cauae et portae cur sint lethalia? 219. venarum ceruicalium cur sint lethalia? 212. iugularium an sint lethalia? ib. ventriculi an sint lethalia? 223. 224. ventriculi ex quibus causis extraordinarie consolidentur? 225. ventriculorum cordis cur sint lethalia? 216. vesicae an sint lethalia? 232. quoruplicia? ib. vesicae felleae an sint lethalia? 230. vesicularum seminalium cur sint periculosa? 235. veterum cur sint lethalia? 232. vteri an sint lethalia 233
 Vulneratus an ex symptomatibus, an ex vulnere perierit, quomodo cognoscatur? 197
 Vulneris, vt plurimum lethalis, synonymia. 188
 Vulnerum capitis effectus? 200. lethalitas quomodo cognoscatur? 185. symptomata an sint lethalia? 199. 200 quoruplicia? ib. testium remedium 235. ventriculi effectus. 200
 de Vulnerum lethali. secundum quam regulam pronuntiandum sit? 194-196
 Vulnus, enormem effusionem humorum vitalium in parte inaccessibili praestans, cur sit lethale? 192. gulae dissectae cur sit lethale? 212. lethale quoruplex? 189 190 per accidens lethale quid? 188 per se lethale quid? 191. 193 periculosum quid? 188. vulnus quid? 191. simpliciter et absolute lethale quid? 190. vt plurimum lethale quid? 188. circumstantiae quae ad vulnus per se lethale pertinent 196 197. 198. 199. 200

INDEX AVCTORVM.

Adamì 19.
 Aegineta 123.
 Albericus 3.
 Albertus M. 113.
 Alberti 30. 43. 50. 56. 174. 213. 240. 241. 248. 250.
 Amatus luitanus 116.
 Ammannus 31. 60. 67. 77. 121. 190. 192. 207. 229. 259.
 Aristoteles 51. 59. 80. 238.
 Aretinus 33.
 Arnisaecus 59.
 Arumaeus 62.
 Auerrhoes 113.
 Augenius 23.
 Aufonius 100.
 Auicenna 24. 42. 231.
Baier 190.
 Baldus 3. 39. 99. 109.
 Barba 159.
 Bartholinus 24. 39. 80. 87. 94. 127.
 Bauhinus 19. 91. 102. 105.

- Baumgaertner 57.
 Beckerus 76. 96.
 Berengarius 24. 205.
 Bergen 229.
 Bergerus 39. 195.
 Befoldus 49. 59.
 Beyerus 33. 244. 246. 247.
 Beueroici 30.
 Blancardus 102. 206. 212.
 Blegny 127.
 Bocerus 39.
 Bodinus 95.
 Boehmer 240.
 Boerhauc. 25. 174.
 Bohnius 5. 23. 33. 36. 37. 77. 87. 109.
 181. 184. 186. 187. 190. 193. 199. 200.
 202. 204. 205. 208. 214. 220. 223.
 226. 228. 234. 236. 246. 248.
 Bonaventura 62.
 Bonetus 203. 204.
 Bontekoe 165.
 Borellus 116. 118. 127.
 Bos 34.
 Botaldus 212.
 Bourdelot 96.
 Brendelius 53.
 Brunellus 113. 115.
 Brunnemannus 181. 184. 202.
 Buchner 75. 207.
 Budaeus 238.
 Burgmann 240.
Caeppolla 216.
 Cagnolus 57. 44.
 Cammerarius 41. 68.
 Capiuac 23.
 de Caranza 14. 44. 45. 49. 59. 60. 90. 99.
 Cardilucius 258.
 Carpzouius 9. 31. 32. 50. 59. 60. 63. 109.
 161. 180. 182. 184. 191. 202. 251.
 252. 253. 254. 256. 257. 262.
 Carolinus 128.
 Cartesius 51. 98.
 Cartheufer 174.
 a Castro 27. 39. 91. 102.
 Celsus 66. 121. 137. 196. 216. 225. 231.
 232.
 Choppinus 60.
 Chrystippus 52.
 Clarus 54.
 Classenius 180. 184. 202.
 Clauderus 238.
 Cocceius 13. 55. 60.
 Codronchius 9. 23. 27. 37. 175.
 Columbus 108.
 Connor. 159.
 de la Courve 85.
 Cowperus 204.
 Craanen 60.
 Cuiacius 23.
 Cyprianus 63.
Damhouder 252.
 Delius 242.
 Delrio 95.
 Democritus 51.
 Detharding 250.
 Deuenter 12. 18.
 Deusingius 39. 94. 158.
 Diether 49.
 Digbeus 95.
 Dimerbroeck 25.
 Diogenes 52.
 Dionis 17. 24. 35. 77. 121. 233.
 Dioscorides 136.
 Dodonaeus 86.
 Dolaeus 16.
 Donatus 86. 94. 116.
 Dracke 25.
Eisenmann 24. 26. 78. 80.
 Elsholzius 68.
 Empedocles 52.
 Epicurus 52.
 Erasistratus 51.
 Erndl. 168.
 Ettmullerus 93. 98. 105. 166. Euse-

- Eusebius pamphilius 166.
 Ewaldus 124. 241.
Fabricius 224. 238.
 Fallopius 24.
 Farinacius 8. 29. 34. 44. 47. 49. 50. 202.
 Feltmannus 191. 202.
 Fernelius 80.
 Fidelis 10. 23. 27. 29. 37. 42. 59. 98. 135.
 175. 190.
 Fiennus 52.
 Fontanus 80.
 Forestus 41. 87. 88. 127. 161.
 Francius 82.
 Franckenau 39.
 Frobenius 19.
Gackenholtzius 145.
 Gailius 44
 Galenus 3. 7. 10. 47. 52. 59. 136. 216.
 232. 243.
 Gellius 59.
 Gerhardus 111.
 Gericke 191.
 Giurba 216.
 Glandorpius 190. 206. 229.
 Glissonius 229.
 Godofredus 62. 90.
 Goekelius 168.
 de Graff 25. 126. 127.
 Grauel 78.
 a Guldenklee 2. 9. 48.
 Guillemau 23.
Hafenrefferus 149.
 Hagedorn 39.
 Hahnus 62. 63. 124.
 Haller 25.
 Hamelius 53.
 Hamilton 146.
 Harprecht 49.
 Harsdorffer 48.
 Harucus 60. 80. 92.
 Hasenest 191.
 Hebenstreit 75. 177. 178. 228. 229. 240.
 ab Hehr 209. (248.
 Heigius 5.
 Heisterus 18. 25. 131. 243. 248.
 Helmontius 52. 103.
 Helwigius 90. 93. 94. 98.
 Hemming 129.
 Hermolaus Barbarus 51.
 Herophilus 51.
 Hertius 33.
 Hesiodus 36.
 Hildanus 95. 116. 220. 229. 258.
 Hippocrates 5. 10. 12. 37. 38. 39. 40. 42.
 47. 51. 52. 56. 59. 61. 62. 64. 66. 72.
 114. 196. 205. 207. 209. 216. 232. 254
 Hobekeniuss 51.
 Hoffmannus 3. 16. 86. 93. 95. 117. 141.
 164. 165. 166. 175. 199. 247. 250.
 Holland 174.
 Homerus 46.
 Hommelius 228.
 Horatius 23. 49.
 Hornius 212.
 Horstius 86. 87. 94.
 Hostiensis 5. 6. 113.
 Huber 25.
Iosephus 121.
 Ioubertus 23. 39.
 Iuuenalis 35. 124.
Kaltschmid 50. 229. 240. 248.
 Keiser 252.
 Kerckeringius 64. 80. 81. 82. 83. 87. 89.
 Kleinius 96.
 Knauth 188.
 Kulmus 100.
 Kunkelius 167.
Lamswerdius 85.
 Lanseifius 52.
 Langguth 50
 Langius 29. 123. 127. 245. 246.
 Laurentius 5. 39. 79.

Lauterbachius 8.
 Lealis 127.
 Leuinus Iemnius 104.
 Leewenhoeckius 53. 97.
 Licetus 91. 94. 118.
 Linck 57.
 Lindestolpe 174.
 Loffius 87.
 Lotichius 40.
 Lowerus 98.
 Ludovici 49. 50. 90. 91. 182. 184. 185.
 Ludwell 49. 110. (244.
 Lutherus 54.
 Lyncker 14.

Magirus 51.
 Mangettus 52. 67.
 Mangoldt 204. 209.
 Marcettus 206.
 Marcus Aurelius Seuerinus 212.
 Martialis 35.
 Mascardus 8. 9. 12. 38. 44. 45. 47. 181. 202
 Matthiolus 135.
 Mauchart 185. 210.
 Mauriceau 11. 12. 17. 23. 82.
 Mead, 174.
 Menochius 5. 8. 9. 10. 39. 44. 49. 137.
 Menzelius 100. (181.
 Mercurialis 5. 52. 158.
 Möbius 128.
 Mollerus 102. 106. 111.
 Monconyusius 172.
 Montagniere 68.
 Morgagni 24. 25. 39.
 Müllerus 13. 46. 88.
 Munnickius 24.
Nonius Marcellus 69.
 Nymannus 18.
 Nyssen 50.
Oldekop 181.
 Orthius 68.
 Ortlobius 5.
 Ouidius 218.

Pacchionius 206.
 Pacianus 33. 34.
 Palucius 235.
 Paracaus 27. 93. 102. 111. 136. 205.
 Parfon 79.
 Pawius 205.
 Perrault 208.
 Peyssonel 59.
 Pineus 23. 26. 27. 70. 112.
 Platerus 9. 80. 87. 161.
 Platnerus 229. 231.
 Plato 36.
 Plinius 59.
 Posnerus 51.
Ramazini 157.
 Ranchinus 23. 26. 27. 29. 39. 156.
 Redi 197.
 a Reyes 29. 48. 95. 102.
 Rhodius 86.
 ten Rhyne 126.
 Richter 238.
 Riolanus 23. 24. 76. 128.
 Ritterhusius 110.
 Riuerius 212.
 Riuius 161. 244. 246.
 Roderer 26. 41. 42. 64. 71.
 Rolfinius 108. 118. 127. 128.
 Rosenthal 110.
 Rousettus 19.
 Ruellus 135.
 Ruyschius 24. 87. 208. 229.
Salmuthus 45. 80. 87.
 Saltzman 204.
 Sanckez 23. 130. 131.
 Sachius 95.
 Schacherus 18.
 Schenckius 9. 18. 19. 39. 40. 67. 105.
 108. 116. 119. 123. 207. 214. 215.
 Schlichting 229.
 Schöpferus 202. 220. 245.
 Schoockius 95.

INDEX AVCTORVM.

- Schottus 92. 93. 97. 99.
 Schreierus 245.
 Schröckius 90.
 Schræderus 166.
 Schulze 240.
 Schurigius 92. 102. 108. 116. 117. 119.
 Schusterus 238.
 Sculterus 126.
 Sebizius 29.
 Seneca 115.
 Sennertus 9. 42. 51. 62.
 Simon 34. 95. 108. 124. 129. 132.
 Sleuogtius 40.
 Sinibaldus 29.
 Snellen 191.
 Sorbait 20.
 Speckhan 106.
 Sperlingius 51. 60.
 Spigelius 59. 60.
 Sprögel 174.
 Stahlus 167.
 Stenzel 141. 174.
 Stephani 22. 32.
 Stockhufius 168.
 Strabo 51.
 Struuius 108. 109.
 Stryckius 5. 15. 34. 60. 109. 132. 180.
 181. 182. 184. 185. 202.
 Schwammerdammius 25.
 van Switen 188. 199. 211. 215. 219. 226.
 229. 331. 233.
 Syluaticus 23. 37. 113. 132. 135. 175.
Tabor 254. Taurinus 33
 Thomafius 96. 138. 250. 261.
 Tiraquellus 12. 13. 70. 114.
 Torreblanca 28. 95.
 Tulpius 87. 203. 210.
Valentini 1. 23. 30. 34. 46. 48. 53. 60.
 62. 67. 109. 118. 120. 125. 126. 164.
 166. 181. 186. 189. 190.
 Valeriola 9.
 Valuerda 79.
 Valerus 16. 18. 20. 46. 145. 171. 202. 221.
 225. 241.
 Venette 127.
 Verheynius 25.
 Vesling 79.
 Vieuffens 208.
 Ulpianus 130.
 Unzerus 159.
 Voigt 48.
 Vossius 51.
Wagnitius 165.
 Waldschmidt 236.
 Walther 14.
 Webster 96.
 Wedelius 41. 48. 62. 121. 126. 143. 145.
 159. 188. 202.
 van der Weil 89. 87.
 Weinreichius 90. 91.
 Welfchius 63. 183. 190. 210.
 Wepferus 174.
 Wesenbecius 5. 10. 49.
 Westphalus 95.
 Wierus. *ibid.*
 Wildvogelius 13. 17. 57. 251. 254. 259.
 Willifus 167.
 Winslovius 51.
Zaechias 4. 10. 13. 26. 27. 32. 33. 37. 43.
 44. 52. 61. 69. 77. 88. 96. 99. 107. 108.
 113. 115. 117. 119. 120. 129. 130. 134. 139.
 141. 148. 156. 159. 160. 161. 169. 173.
 190. 259. 262.
 Zangerus 39. 252. 253.
 Zaunschleiffer 106.
 Zellerus 168. 240. 248.
 Zieglerus 63. 169.
 Zittmannus 28. 33. 60. 119. 120. 129.
 183. 190. 193.
 Zwingerus 146.

